

హిందూ విశ్వాదర్శనము

(HINDUISM IN THE LIGHT OF THEOSOPHY.)

3758
—
130
✻

ప్రతిభా కర్త:

చిట్టమూరు - గాఢయ్య, బి.ఎ., ఎల్.టి.

1912.

బ్రహ్మవిద్యాదర్పణము.

(HINDUISM IN THE LIGHT OF THEOSOPHY.)

కడప మ్యునిసిపల్ హైస్కూల్

ప్రధానోపాధ్యాయులు

చిట్టమూరు - రామయ్య, బి. ఏ., ఎల్. టి.

గారిచే రచియింపబడినది.

వావిళ్ల - రామస్వామిశాస్త్రిలు అండ్ సన్స్ వారిచే

ఆదిత్యరస్వతీనిలయముద్రాక్షరశాలయందు

ముద్రితము.

చెన్నై.

1912.

Copy-right Registered.

DEDICATED

(WITH KIND PERMISSION,)

TO

Mrs. Annie Besant, F.T.S.

BY

Her Devoted Pupil,

THE AUTHOR.

తూముచెర్ల రామచంద్రరావుగారు వ్రాసిన

య వ తా రి క.

మనుజుడెవడు? ఎందుండి వచ్చినవాడు? ఎచటికిఁ బోవువాడు? వాఁడేమిచేయవలెను? ఏవిధముగ నేలచేయవలయు? అనునీ మొదలగు విషయములు ఎల్లవారును దెలిసికొనఁదగినవి గదా! ఇవి వివరముగను సులభముగను నొక్కచోఁ దెలియఁజేయు నాంధ్రగ్రంథములు దొరికుట యరుదు. సంస్కృత భాష యాదుఁ బరిచయము గలవారును, ఆభాషాపాండిత్యము గలిగి యనేక గ్రంథములఁ జదివినను నివి యంత సులభముగఁ దెలియవు. అందుచే నివి మన్నియును దేటతెల్లముగఁ దెలియఁ ట్లీగ్రంథము, సులభశైలితో వ్రాయఁబడియున్నది. దివ్యజ్ఞాన సమాజము (Theosophical Society) వారి మొదలగు ననేకవిషయములను బరిశీలించి ప్రకృతిశాస్త్రములందుఁ బ్రవీణత గల వారి యుక్తులకును, తొకి కానుభవమునకును ననుకూలముగ ననేక గ్రంథముల వ్రాసియున్నారు. వారిని కోఁఁగించి కొన్ని ముఖ్యంశము లీగ్రంథమున గ్రంథకర్త వివరించియున్నాఁడు. మఱియు సర్వజనులకు సులభసాధ్యముగ నుండవలయు ననునుద్దేశ్యముతో నీగ్రంథమును స్వల్పక్రియమునకు నీయ నిశ్చయించినాఁడు.

లోకోపకారమునకై గ్రంథకర్త చేసిన యీ యుద్యమమును భగవంతుడును వారిభక్తులగు మహర్షులు ననుగ్రహించి నెఱవేర్తురు గాక.

అడయారు. }
18 - 6 - 12 }

తూముచెర్ల రామచంద్రరావు,
వెంకటేశ్వర స్వామి, అడయారు.

స వ ర ణ లు.

పుట	పంక్తి	తప్పు	ఒప్పు
35	13	య త్తత్పశ్యతి	య త్తత్పశ్యసి
39	15	స స్త్రలోకములకథి	స స్త్రలోకములలో నె
		పతులై	కొన్న్ దానికథిపతులై
43	5	మ్రూయఠే	మ్రూయఠే
63	9	స్థూలశరీర	స్థూలశరీర
85	18	చమేనసప్రణశ్యతి	సచమే సప్రణశ్యతి
88	21	వెలుడివ	వెలువడి
101	13	రూపముల	లోకముల
145	1	వితద్భవతి	వంతద్భవతి
277	2	విద్యఠే	లిష్యఠే
317	5	స్తదోచ్యఠే	స ఉచ్యఠే

పీఠిక.

“ధియసాఫికల్ స్సాసైటి” యను నామాంతరమునఁ బరఁగు దివ్యజ్ఞానసమాజమును సభ ముప్పదియాఱు సంవత్సరములక్రిందట స్థాపింపఁబడి యిప్పుడు ప్రపంచమున సమస్తదేశములయందు వ్యాపించి యున్నది. ఆసభవారిచేఁ బ్రచురింపఁబడిన గ్రంథములు అనేకభాషలలో ననేకుల కత్యంతానందము నిచ్చుచు, విశేషముగ మేలొనరించుచున్న యవి.

ఆసమాజము ముఖ్యోద్దేశ్యము లెవ్వియన, లోకము నందలి పెక్కుమతములయందుండు సారభూతములగు సిద్ధాంతముల వెల్లడిచేసి యామతము లన్నింటియందలి ముఖ్యాంశములన్నియు నొక్కరీతిగ నే యున్నవనియును, ఆమతము లన్నింటికి మూలమొక్కటియగు పరవిద్యయే యనియును, నిరూపించి తద్వారా మానవకోటి యందంతట గలిగియుండు మతవైషమ్యముల మాన్పి సోదరభావమును, ఐకమత్యమును స్థాపించుట యొకటి. మఱియు మానవునియందును, బాహ్యప్రపంచమునందును, అతీంద్రియములై దురూహములగు ధర్మములను, తత్త్వములను బరిశీలించి తత్త్వసారమును స్వానుభవముచే వెల్లడి చేయుట రెండవది.

ఈ యుద్దేశ్యములతో ననేకగ్రంథము లనుభవజ్ఞులగు వారిచే నాంగ్లేయభాషయందు వ్రాయఁబడియుండ నాగ్రంథము

లన్ని మతముల వారికిని, వారివారి మతగ్రంథములయందలి
 పరమరహస్యములను విస్ఫుల్లముగ విపులముచేయ సమర్థములుగ
 నున్నయవి. వానిం జదివినవారు వానివలనఁ గలుగునాశంకము
 ననుభవించుచు, ఆగ్రంథములు మన దేశభాషలలో లేమిచే
 నాంగ్లేయభాష నభ్యసింపని యనేకులకు సాధ్యములు గాక
 పోవుటకుం జింతిల్లి వానిని దేశభాషలలో రచించిన బాగుగ
 నుండునని యోచించుచుండ కడపపురముననుండు దివ్యజ్ఞానస
 మాజశాఖయగు తత్త్వజ్ఞాన సభ కధ్యక్షులగు మహారాజశ్రీ
 అనుముపల్లె నంజుండప్ప బి. ఏ., బి. యల్ గారు అగ్రంథములయం
 దలి ముఖ్యాంశములను సులభశైలితోఁ బామరులకుంగూడఁ
 దెలియునట్లు తెనుఁగుభాషలో వ్రాసి చేలకొలఁది ప్రతులను
 ముద్రించి యనేకులకు సుచితముగ నీయ నారంభించిరి. వా రి
 క్కార్య మనేకసంవత్సరములుగఁ జేయుచున్నారు. ఇట్లు లోకో
 పకారముకొఱకు వ్యయప్రయాసముల కోర్చి పాటుపడుచుండు
 మహారాజశ్రీ నంజుండప్ప బి. ఏ., బి. యల్ గారును, మఱియు నీ
 దివ్యజ్ఞానసమాజమున మిగుల శ్రద్ధతోఁ బనిచేయుచుఁ జెన్నపుర
 రాజధానియందలి దివ్యజ్ఞానసమాజ శాఖల కన్నింటికిఁ బైవి
 చారణకర్తగా పనిచేయుచుండు, మహారాజశ్రీ, టి. రామచంద్ర
 రావు బి. ఏ., బి. యల్ గారును ఆపత్రికలయందలి విషయము
 లన్నింటిని నొక్కటిగఁజేర్చి గ్రంథరూపముగ వ్రాసిన నెక్కు
 డుపయుక్తముగ నుండునని యోచించి యిక్కార్యమును గొన
 సాగింపవలయునని నాకాఙ్ఘ్రియ్యుగా వారియాజ్ఞ నుల్లంఘిం
 పంజాలక యిక్కార్యమును బూనితిని. ఆపిదప నాపత్రికలయం
 దలి విషయములమాత్రము గాక యాసభవారిచేఁ బ్రచురింపఁ
 బడిన యితర గ్రంథములయందలి ముఖ్యవిషయములంగూడఁ

జేర్చివ్రాసిన మేలుగనుండునని యోచించి యాంక్షేయభావ
యందలి యనేక గ్రంథములనుండి సారమునుగ్రహించి యీ
విషయముల నన్నింటిని సంస్కృతగ్రంథములనుండి ప్రమాణ
ములతోడ నాంధ్రులకు సులభముగ నర్థమగునట్లు నాశక్తికొ
లది వ్రాసితిని. ఇందు సాధ్యమైనంతమట్టుకు క్రొత్తక్రొత్త
మాటలను వాడక వేదాంతగ్రంథములయందలి పరిభాషనేయు
పయోగించియున్నాఁడను.

సిద్ధాంతములన్నియు వేదాంతగ్రంథముల యందుండు
నవియేగాని క్రొత్తవిగావు. ఐనను సంస్కృతమున బహుగ్రంథ
విమర్శనముతోఁగాని సాధింపరాని విషయములన్నియుఁ బెక్కు
స్థలములనుండి యొక్కొక్కదిక్కునఁ జేచి క్రోడీకరించి సులభ
సాధ్యములుగ వ్రాయఁబడినవి.

సామాన్యముగఁ బైపైన చూచువారలకుఁ గ్రొత్తవిగఁ
గన్నవి కొన్ని విషయములు శాస్త్రసమ్మతములుగ నిరూపింపఁ
బడి ప్రమాణములతోడఁ జూపఁబడినవి.

సామాన్యముగ హిందువులలో భువరాదిలోకములు
దొంతికుండలవలె నొకదానిపై నొకటియున్నట్లు గొందఱు
తలఁచుట గలదు. దివ్యజ్ఞానసామాజికులు వ్రాసిన గ్రంథములం
దెల్లయెడల నాసిద్ధాంతము సమంజసము కాదనియు, లోకము
లన్నియు నొకదానిలో నొకటిగఁ దూఱుకొని యొక్కస్థలము
ననే యున్నవనియును, ఊర్ధ్వలోక మొక్కొక్కటియు దాని
కింఁజుఁ గ్రిందిలోకముల నన్నింటిని దూటి యంతటను వ్యాపించి

వాని సత్త్వికమించి పైనఁ గొంతదూరముగూడ నున్నదనియుఁ జెప్పుచున్నారు. ఈవిషయము పరిశీలించిచూడ శ్రుతి సమ్మతమని స్పష్టమగుచున్నది. ఉపనిషత్తు లన్నింటిలో గొప్పదియగు బృహదారణ్యకమునందును, మఱియు సుబాలోపనిషత్తునందును ఈవిషయము స్పష్టముగ నిరూపింపఁబడియున్నది. భువర్లోకము భూలోకములో నోతప్రప్రతముగ నున్నదనియును, అట్లే సువర్లోకము భువర్లోకములో నోతప్రప్రతమనియును, ఆలాగుననే యార్ధ్యలోకములన్నియు వానిక్రిందిలోకములలో నోతప్రప్రతములుగ నున్నవనియును జెప్పఁబడియున్నది. ఓతప్రప్రతమనఁగా వస్త్రమునందు పడుగు, ప్యాక, (నిడివి, వెడల్పు దారముల) వలె నొకదానిలో నొకటి చొచ్చి వ్యాపించి యున్నవని యర్థము.

జీవుని యుపాధుల విషయమునఁగూడఁ జక్కఁగ విచారించిన వేదాంతగ్రంథములయందలి విభాగమునకును, థియసాఫికల్ సొసైటీవారుచేయు విభాగమునకును భేదము గానరాదు. సంస్కృతగ్రంథములయందు సూక్ష్మశరీరమని మొత్తముగఁ జెప్పఁబడునది, దివ్యజ్ఞానసమాజగ్రంథములలోఁ బ్రాణములకునికిపట్టయియుండు ప్రాణమయకోశమును, కేవల కామక్రోధాది మనోవికారముల కునికిపట్టగు కామమయశరీరమును, శుద్ధసంకల్పములు, ఉపాపాహాలులోనగు మనోవృత్తుల కునికిపట్టగు మనోమయ విజ్ఞానమయకోశములునుగ విభజింపఁబడియున్నది. పైఁజెప్పిన కామమయ మనోమయశరీరములు రెండును గలిసి వేదాంతగ్రంథములయందుఁ బేర్కొనఁబడియుండు మనోమయ కోశమగును.

మఱియు ననేకులు పురుషప్రయత్నమువలని ప్రయోజనము కొంచెమైనను లెక్కించక యంతయును విధిలిఖితమనియును, పురుషునకు స్వతంత్రమించుకయైనను లేదనియుఁ దలఁచుట గలదు. దైవము పురుషకారము విషయమై శాస్త్రములయందుఁ జెప్పఁబడిన విషయములను బ్రమాణములతోడ నెత్తి యుదహరించి పురుషకారముయొక్క యావశ్యకతయు, దైవమునకును బురుషకారమునకును గల సంబంధమును స్పష్టముగ నిందు నొక్కివ్రాయఁబడినది.

ఈ చిన్నగ్రంథమునఁ గర్తృబ్రహ్మస్వరూపములు రెండును సంక్షేపముగ విచారింపఁబడి యుండుటచే నెల్లరకు నుపయోగకరముగ నుండు ననునమ్మకముతో నిద్దానిని జిజ్ఞాసువులకందఱకు వినయపూర్వకముగ నర్పించుచున్నాఁడను.

గుణదోషములఁ బరిశీలించి గుణములను గ్రహించి దోషముల సహింతురని ప్రార్థించువాఁడను. మఱియును జదువరులు గ్రంథమునందలి విషయములను గుఱించి సవరణలను గాని, మార్పులనుగాని నూచించినచో వానిని వందనపూర్వకముగ గ్రహించి ముందుకూర్చున కవకాశముండిన వానిని వినియోగించెదను.

ఈగ్రంథమును బ్రచురించుటకు ముందుశోధించి సంస్కరించిన పెర్సెష్ డ్ సబ్బడిగారగు మ-రా-రా-శ్రీ, టి. రామచంద్రరావుగారికిని, సబ్బడిగారగు మ-రా-రా-శ్రీ, వావిలాల-వేంకటశివావధానులుగారికిని, ఎంజినరు మ-రా-రా-శ్రీ, విండ్రచెరువు

గోపాలయ్యగారికిని, బ్రహ్మశ్రీ, అన్నవరము రాఘవశాస్త్రిలు
గారికిని నావందనముల సమర్పించుచున్నాను.

ఆదినండి నాకు సహాయులై గ్రంథమును బూర్తిచేసి
భాషాస్థానిత్యముల నన్నింటిని సవరించి వ్రాసి అచ్చుప్రతులను
దిద్ది గ్రంథమును గొనసాగించిన నాన్నేహితులును, సహాయో
పాధ్యాయులును, కడప మ్యూనిసిపల్ హైస్కూలునం దాం
ధ్రోపాధ్యాయులు నగు బ్రహ్మశ్రీ, జనమంచి శేషాద్రిశర్మగారికి
నావందనముల సమర్పించు వారికి నాయపారకృతజ్ఞత సచ్చట
విన్నవించుకొనుచున్నాను.

కడప }
12-6-12 }

చిట్టమూరు రామయ్య.

ఓ మ్

విషయ సూచిక

మొదటి యధ్యాయము

బ్రహ్మవిద్య, 1—19.

బ్రహ్మవిద్య యన్ని మతములకు మూలము. మతముల
న్నిటి యుండలి ముఖ్యాంశములు సమములు. సర్వమతసామా
న్యములగు ముఖ్యాంశములు.

రెండవ యధ్యాయము.

గురుశిష్యధర్మములు, 20—33.

గురుస్వరూపము, సనాతన ధర్మస్వరూపము, గురువు
లలో దారతమ్యములు, సిద్ధులగు పరమగురువులు, వీరలే కారణ
గురువులు. కార్యగురువులు, అపరిపూర్ణులు. శిష్యధర్మములు.

మూడవ యధ్యాయము.

ఈశ్వరుడు, 34—41.

పరబ్రహ్మము, అవ్యక్తము లేక నిర్గుణము. సగుణబ్రహ్మ
ము, ఈశ్వరుడు. ఒక్కడగు నీశ్వరుడు త్రిమూర్తులుగ నభి

వ్యక్తమాయెను. ఈశ్వరశక్తి, లేక మాయాశక్తి ప్రకృతియందు బ్రవేశించి, దానికి వ్యాపారము గలుగజేయును. శక్తిత్రితయము. పృథివ్యాదిలోకములు.

నాల్గవ యధ్యాయము.

జీవస్వరూపము, 42—48.

జీవులీశ్వరాంశములు. జీవులు నిత్యులు - షడ్వికారరహితులు, ఉపాధులు- లింగదేహము- స్థూలనూత్నశరీరములు.

ఐదవయధ్యాయము.

తేజస్సు, 49—60.

తేజస్వరూపము. వివిధపదార్థముల తేజస్సు వేర్వేరుగనుండు. కొన్ని పరిశుద్ధ తేజస్సు గలిగియుండుటచే గ్రాహ్యములు. మఱికొన్ని యపరిశుద్ధతేజస్సు గలిగియుండుటచే త్యాజ్యములు. మనోవృత్తులుమాటునట్లు తేజస్సుమాటును. యోగులతేజస్సు పరిశుద్ధమై విశేషమారము వ్యాపించియుండుటచే నది వారి యాశ్రమమనబడును. తీర్థములు దివ్యక్షేత్రములు.

ఆఱవయధ్యాయము.

జీవునిశరీరములు, 61—85.

జీవునకు శరీరములు లేనిచో వ్యాపారమసాధ్యము. శరీరములు నశ్యములు, శరీరి నిత్యుడు. స్థూలశరీరము, అన్నమయ.

కోశము. ధర్మసాధనములలో మొదటిది. దానింబడి శుద్ధముగఁ జేసికొను నుపాయములు. సూక్ష్మశరీరము : (1) ప్రాణమయకోశము. (2) కామమయ శరీరము, కామకోశధాతుల కునికిపట్టు. మరణానంతరముకొన్ని మార్పులఁజెంది యాతనా శరీరమగు. జీవితకాలమునందలి మనోవృత్తులవలని ప్రయోజనము. (3) మనోమయ శరీరము. — సామాన్యమయ మనోమయ శరీరము. నాగరికుని మనోమయ శరీరము. నివృత్తిమార్గము నవలంబించు వారి మనోమయ శరీరము. (4) విజ్ఞానమయకోశము. కారణ శరీరము. — ఆనందమయకోశము.

పీడవ యధ్యాయము.

మనస్సు, 86—106.

మనస్సు శుద్ధమని యశుద్ధమని రెండుభాగములు. ఇంద్రియములతోఁ జేరి వర్తించుచుండును; ఇంద్రియములనిగ్రహించుట మనోనిగ్రహమునకు సాధనము ; నిగ్రహముచే మనశ్శక్తి వృద్ధికొందగు. ఇందుకు ముఖ్యసాధనము ధ్యానము. సంకల్పముల వలన సూక్ష్మలోకమున సంకల్పరూపము లుత్పత్తియగు. సమాన సంకల్పములు గలవారింజెంది యాసంకల్పముల వృద్ధిచేయును. సత్సంకల్పములచే లోకమునకపారమగు మేలుచేయఁదగు. దుష్సంకల్పములచే లోకమునకు విశేషము కీడగు. సత్పురుషుల యాశీర్వాచనములవలని యుపయోగము. మనస్సు నిగ్రహించని

వారి యాశీర్వచనములు నిష్ప్రయోజనములు. పరోపకారార్థము మనశ్చక్తి నుపయోగించుటయం దొకరహస్యము.

ఎనిమిదవ యధ్యాయము.

మరణము, మరణానంతరస్థితి, 107—125.

మరణమననేమి ? మరణము యధార్థముగ దుఃఖహేతువుగాదు. జీవితకాలమునందలి శుభాశుభ కర్మములన్నియు నుత్క్రమణకాలమున జీవునకు మనోగోచరములయి రాబోవు జన్మమున స్వభావమగు. జీవుడు స్థూలశరీరము నశించినపిదప నాప్తులగువారలకుఁ గనబడుటయుఁగలదు. వానింజూచినవారలు పిశాచము లని భయపడ నవసరములేదు. అప్పుడుండగు మనోవృత్తి, ఉత్తరక్రియలు, వానినని ప్రయోజనము. నరకదూఖమును, స్వర్గసుఖమును. నరకానుభవమననేమి ? జ్ఞానసాధనములగుపాఠశాలాప్రాయములు.

తొమ్మిదవ యధ్యాయము.

దేహబీజములు, 126—187.

ఒక్కొక్క తత్త్వముచుండి యొక భూతనూక్మము ఈ శ్వరాంశమగు జీవుని నంటియున్నది. ఈపరమాణువులన్నియు నొకజ్యోతిర్మయమగు తంతువుతోఁగట్టబడియున్నవి. ప్రతిజన్మము

నందును జీవుడుచేయు కర్మములన్నియు నీభూతసూక్ష్మముల
యందు మార్పుచేసి, స్వభావముగ నిలిచియుండును. పంచా,
గ్నివిద్య.

పదియవ యధ్యాయము.

కర్మము, 188—171.

కారణము లేక కార్యముపుట్టదు. కార్యముండినచో కార
ణముండియే తీరును. నైజములగు బుద్ధిసౌక్ష్మ్యము, సుగుణదు
ర్గుణములు, లోకమునఁ గలుగు ఫలప్రాప్తియు, పూర్వజన్మకర్మా
నుసారములుగాని యకారణములు కావు. పూర్వజన్మకృతకర్మఫ
లము నైవమనఁబడును. పురుషప్రయత్నము లేకయే నైవము ఫ
లము నియ్యఁజాలదు. పురుషకారముచేత పూర్వకర్మఫలములఁ
గొంతమార్పఁదగును. పురుషయత్నముతో నింద్రత్వము, రుద్ర
త్వము పైతము సాధింపఁదగు. జ్యోతిశ్శాస్త్రము ప్రకారము
జననకాలగ్రహ సంపత్తి పూర్వకర్మఫలములను సూచించును
గాని గ్రహములు కర్మములఁ జేయించువారువారు. సంచిత, ప్రా
రబ్ధ, క్రియమాణకర్మములు. జ్ఞానముచే సంచితకర్మము నశించు
ను. ఈశ్వరార్పణముగఁ జేయఁబడు క్రియమాణకర్మము బంధ
రూపముగాదు: మోక్షహేతువగు. జ్ఞానులగువారు లోకహితా
ర్థము కర్మములం బూని వర్తించురు.

పదుమొండవ యధ్యాయము.

ధర్మము, 172—212.

ధర్మమననేమి ? జీవులపరిపక్వము ననుసరించి ధర్మము వేర్వేరుగ నుండును. జీవులు తమోగుణ ప్రధానులు, రజోగుణ ప్రధానులు, సత్వగుణ ప్రధానులు. హిందువులనర్హధర్మములును, అశ్రమధర్మములును ఈగుణవిభాగము ననుసరించినవి. ఆయావర్ణముల కుండఁదగు లక్షణములు లేచిచో ఆవర్ణము నామమాత్రము. గుణములనుబట్టి వర్ణవిరూపణముగాని జన్మమునుబట్టి కాదు. వర్ణాశ్రమధర్మములు-వానియద్దేశ్యములు. కర్తవ్యములగు ధర్మములను శాస్త్రములు విధించుచున్నవిగాని పూజ్యతను, సన్మానములను, సూచించుటలేదు. ప్రవృత్తి నివృత్తిమార్గములు.

పండ్లొండవ యధ్యాయము.

మోక్షమార్గత్రయము, 218.—216.

మానవజన్మము ప్రాప్తించినది మొదలు మోక్షప్రాప్తి యగువఱకు జీవునకు మూడుమార్గములుగలవు. కర్మమార్గము, భక్తిమార్గము, జ్ఞానమార్గము. మార్గములు మూడైనను గమ్యస్థాన మొక్కటియే.

పదుమూడవ యధ్యాయము.

కర్మయోగము, 217—284.

అన్ని మతముల యందును, జీవుని పరిశుద్ధునిజేయుటకు సంస్కారములు విధింపబడియున్నవి. సంస్కారములయందలి

ముఖ్యలక్షణములు. మంత్రములు వానియుచ్ఛారణము వలని ప్రయోజనములు. హిందూ శాస్త్రములయందు విధింపబడిన ముఖ్యసంస్కారములు. వానివలని ప్రయోజనములు. యజ్ఞములు- జీవునకు ఋణములను దీర్చుకొనుటకు సహకారులు. పంచమహాయజ్ఞములు. గృహస్థుని నిత్యకృత్యములు - పాకయజ్ఞములు. శ్రాద్ధములు. శ్రేతయజ్ఞములు హింసారూపము లగు యజ్ఞము లవశ్యములుకావు. జ్ఞానయజ్ఞముశ్రేష్ఠము. కర్మములు నిష్కామముగను సంగరహితముగ లోకోపకారముగను జేయుము క్తిహేతువులగు. ఇట్టిమార్గమున జీవునకు పరమాత్మసంయోగము గలుగ యథార్థమగు యోగియగు.

పదునాల్గవ యధ్యాయము.

జ్ఞానమార్గము, 285—326.

ఎట్టివారలకు జ్ఞానమార్గము సాధ్యము? పరవిద్య, అపరవిద్య. సాధనచతుష్టయము. జ్ఞానస్వరూపము జ్ఞానలక్షణములు. జ్ఞేయస్వరూపము. పరిపూర్ణజ్ఞానిలక్షణములు. పరమార్థసన్నిధి—కుటీచక, బహూదక. హంస, పరమహంసలు.

పదునైదవ యధ్యాయము.

భక్తియోగము, 326—349.

భక్తిమార్గము, సులభము, నిరపాయము. భక్తిస్వరూపము. భక్తిసాధనములు—వైరాగ్యము, ధ్యానము.

అహింస, సర్వభూతహితము. సత్సాగత్యము. సవవిధ
భక్తులు.

పదునాఱవ యధ్యాయము.

అచ్ఛవము, 350—386.

పూజ—బౌద్ధ్యము, ఆంతరింగికము, బౌద్ధ్యపూజకు
ప్రతిమాదులు సహకారులు. సంధ్యావందనము. రాజయోగము
యోగాంగములు—యమనియమానులు.

పదునేడవ యధ్యాయము.

ఇది మంచి గమయము, 387—396.

కలియుగధర్మములు, అవాంతరయుగ ధర్మములు, ము
ముక్షువులచే ననుష్ఠేయములగు సద్ధర్మములు. ఇప్పటికాల
మహిమ.

3758

130

శ్రీ పరబ్రహ్మణే నమః.

బ్రహ్మవిద్యాదర్శణము

మొదటియధ్యాయము.

ఉ. వింతగ లోకజాలమాల • వేడుకమీఱ సృజించి వాని న
త్యంత ముదమ్మునం బొదలునట్లుగఁ బెంచి స్వకీయ యత్న మొ
క్కింత యెఱుంగ రామి దివి • జేశ్వరులున్ వెఱుగండి చూడగా
నతయుఁదానయై వెలుఁగునట్టిపరాత్పరుఁడోముతన్ మిమున్.

అనేకకోటి బ్రహ్మాండనాయకుండును, వేదవినుతుండును,
సకలజ్ఞుఁడును నగుభగవంతుఁడు మానవకోటిని సృజించి, దా
నిని శ్రేయోభివృద్ధికయి దేశకాలానుగుణ్యముగ బహుమార్గ
ములు చూపించియున్నాఁడు. వారు వా రాయామతముల
ననుష్ఠించుచుఁ దమతమ మతమే సత్య మనియును, దమతమ
మతమునందే పరమాత్మతత్త్వము పరిపూర్ణముగఁ జూపింపఁ
బడుచున్న దనియును, దమ మతమునం దక్క మఱి దేని

యందును సత్యము గాన రా దనియును, తాము తప్పఁ దక్కినమతస్థులందఱు నజ్ఞానసాగరనిమగ్నులగుటచే వారలకు మోక్షప్రాప్తి యసాధ్యమనియును భావించుచు యథార్థ తత్త్వము తమకుమాత్రమే తెలియు ననునభిమానముచే నిండిన వారలై యితరులను దూషించుచున్నవారు. ఇట్లుక్కొక్క మతస్థులన్యమతస్థులయందనూయతః జూపుచుండుటం బట్టి మతవైషమ్యములు సామాన్యములుగ నున్నయవి—

ఐనను విద్వాంసులు తమతమ మత గ్రంథములనే పూర్ణముగ శోధింప నట్టి వైషమ్యమున కవకాశము చూడక పోవుటయే కాక యేకత్వమును జూచుటకుఁ జాలియున్నారు. వారు పరమతగ్రంథములనుగూడ నిష్పక్షపాతముగ శోధించి చూడ నన్నిమతములయందును ముఖ్యాంశము లొక్కటిగ నున్నవియే యనియును, వివిధ మతములయందలి పరస్పరభేదములు స్వల్పము లనియును, అట్టి భేదము లముఖ్యములయందే గాని ముఖ్య మగుతత్త్వమునం గానరా ననియును దృఢముగ విస్పష్టమగుచున్నది. ఇట్లు సమన్వయ మగుచుండ యథార్థతత్త్వ మొక్కటియే యనియు దీనియందలి భేదములు దేశకాలభేదములం బట్టి వచ్చియుండఁ దగుననియు నూహింపఁ దగియున్నది.

ఈమతము లన్నింటియందు ముఖ్యాంశ మనయగు సిద్ధాంతమే మతము లన్నింటికి మూలమగుబ్రహ్మవిద్య. దీనినే గుప్త విద్య యనియుం జెప్పుదురు.

ఈ రీతిని బ్రహ్మవిద్య సర్వమతములకు మూల మని యెఱింగినచో జనులు తమతమ మతముల నవలంబించుచు, బరమతవైషమ్యములు లేక యైకమత్యము గలిగియుండఁ గలుగుదురు. అట్లైన మత మనునది మానవకోటియు దైకమత్యమును బుట్టిపఁ జాలునది యగు. మానవులయందు సకల వైషమ్యములకు మతమే కారణమని యాఘనికులు చెప్పువార్త కల్గ యగు.....

భగవంతుడు ప్రతికల్పమునందును బూర్వకల్పాంతమున నుండినరీతిననే ప్రపంచమును సృజించును.

“ధాతా యథాపూర్వ మకల్పయత్ ”

అట్లు వర్తమానకల్పాదియందు సృజించిన మానవకోటిని గృతార్థులం జేయుటకై పూర్వకల్పముల బరిపూర్ణలయి బ్రహ్మ వేత్తలగు మన్వాదిమహాత్ములను లోకమున జన్మింపఁ జేసె. ఆ మహనీయులు కృతార్థులయ్యును, పామరజనోద్ధారణార్థ మై యవతరించి వర్తమానకల్పమున మానవులచే ననుష్ఠేయము లగు నానాధర్మములను బ్రతిపాదించిరి. ఆధర్మము లన్నియు సకల్ప

మునఁ గాలానుగుణముగ ననుష్ఠేయము లగును. ఆనుహసీయులు మహర్షులై రాజులై ధర్మమార్గముల నుపదేశించి శిక్షించి ప్రజలచే నామార్గముల ననుష్ఠింపఁ జేసి వారిని గ్రమక్రమమున నుచ్చస్థితికిఁ దెచ్చుటకు బహుకాలము పాటుపడిరి. తల్లి కొంత కాలము దనుక పిల్లలను బోషించి కైదండ యొసఁగి నడిపించి శిశువు కొంత నడువనేర్చిన పిమ్మట స్వతంత్రముగ నడుచుటకు నేర్చుకొనవలయునని ప్రత్యక్షముగ శిశువునకుఁ దనసహాయము నిచ్చుటను మాని దాని కపాయము గలుగకుండ దూరమున నుండి కనిపెట్టియుండురీతి నానుహాత్ములు కేవలబాలిశు లగు మానవులఁ గొంతకాలము రక్షించి శిక్షించి పిదప వారికి స్వతంత్రజ్ఞానముగలుగుట కై తాము విరమించి యదృశ్యులయి కనిపెట్టియుందురు.

ఇట్లు విచ్చలవిడిగ విడువఁబడిన మానవులు కాలక్రమమున నుపదిష్టధర్మములు మఱచి గ్రహింపఁజాలక చక్కఁగ ననుష్ఠింపక తప్పుత్రోవలం బోవుచుండ నట్టివారిని గుమార్గముల నుండి మరలించి యుద్ధరింప దయాసముద్రులగు నానుహాత్ముల కూటమునుండి యొకానొకరు కాలోచితముగ నానాదేశముల యం దవతరించి కాలానుసారముగ బ్రహ్మవిద్యయందలి కొన్ని విషయముల నుపదేశించి వారలకు సన్మార్గముం జూపి మరల మఱుఁగుపడుచుండిరి.

ఇట్లు పెక్కు దేశములయందుఁ గాలానుగుణముగ నవతరించిన వారే ప్రపంచమునందలి వివిధమతస్థాపకులు. మతస్థాపకులందఱు నామహానుభావుల సమాజముననుండియే యవతరించిన వారు. వారలచే స్థాపింపఁబడిన మతములన్నియు నాబ్రహ్మ విద్యావృక్ష శాఖలే. మతములన్నియు నామూలముననుండియే తమసారమును గ్రహించు చున్నవి. వివిధ మతములయందు ముఖ్యాంశములన్నియు సచుములై యుండుట కిదియే కారణము. ఐనను వేఱువేఱుకాలములయందు వేఱువేఱుదేశముల భిన్న భిన్నప్రజల కుపదేశింపఁబడి యుండుటచే నామాదేశకాలముల ననుసరించి బాహ్యచారముల యందనేక భేదములుండక తీరదు. కావుననే నానావిధ మతములయందుఁ బరస్పరభేదములు కన్పట్టుచున్నవి. జ్ఞాని యగువాఁడు బాహ్యములగు భేదములం జూడక యంతస్సారమగు నైక్యమును జూడఁదగు. పర్వతాగ్రములయందు మేఘుఁడు వర్షింప వర్షజల మచ్చటనుండి నలు ప్రక్కలం బ్రవహింప నాజలము ప్రవహించు భూలక్షణమును బట్టి యొకచో నాజలము కృష్ణవర్ణముగను, ఒక్కచో రక్తవర్ణముగను, వేఱొక్కచోటఁ బీతవర్ణముగను నిట్లనేక వర్ణములుగ వ్యక్త మగుచున్నది కదా! పర్వతాగ్రమునుండి వెలువడు శుద్ధోదకస్థానీయము బ్రహ్మవిద్య. నానాదేశములయందు నానావర్ణములుగఁ బ్రవహించు నద్యుదకస్థానీయము లే తచ్చాఖిలగు మతములు. భిన్నవర్ణములు దేశీయములేకాని మూలమున లేవు. అనఁగా నానామతముల యందలి సమాసధర్మము

లుదకస్థాసీయములు. పరస్పరభేదములు భిన్నవర్ణస్థాసీయములు. ఇట్లన్నిమతములకు మూలము బ్రహ్మవిద్యయే. భగవంతుఁడద్వితీయుఁడై, ఏకమై యెట్లు ప్రకాశించు చున్నవాఁడో అటులే బ్రహ్మవిద్యయు నేకమై సర్వవ్యాపినియై యున్నది.

ఇట్టి బ్రహ్మవిద్యను బరిపూర్ణముగ రక్షించి లోకహితార్థము బ్రహ్మవిద్యాస్వరూపులై యుండు వారు పైఁ జెప్పినమహత్తులసమాజమున నుండువారే. ఆమహత్తులు ఇక్కాలమునందును నున్నవారే యని వారి యనుగ్రహపాత్రులగు పెద్దలు చెప్పుచున్నారు. భగవచ్ఛ్రీశంకరాచార్యులవారును వివేకచూడామణియందు వారి నిట్లు వర్ణించియున్నారు.

శ్లో. శాంతా మహాత్మా నివసంతి సంతో

వసంతవ ల్లోకహితం చరంతిః,

తీర్ణా స్వయం భీమమహార్ణవం జనా

న హేతు నాన్యా నపి తారయంతః.

అయం స్వభావ స్వత ఏవ యత్పర

శ్రమాపనోదప్రవణం మహాత్మనామ్,

సుధాంశు రేష స్వయమర్కరక్రశ

ప్రభాభి తప్తా మవతి క్షీణిం కిల.

తా. శాంతస్వరూపులును మహాత్ములును వసంతునింబోలి లోకహితముకొఱకు వర్తించువారును, భయంకర

సంసారసాగరమును దాము తరించి నిర్వాణజకరుణాచే బామరు
లయి భవసాగరమున మునింగియున్న యితరజనులను దరింపఁ
జేయు వారును నై యెప్పుడును నామహాత్ములు నివసించియే
యున్న వారు.

ఇతరులశ్రమాపనోదనము మహాత్ములకు నై జగుణము.

“ప్రాచీణ దేవమునయ స్స్వవిముక్తకామా
మానం చరంతి విజనే న పరార్థ నిష్ఠాః,
నైతా విహాయ కృపణా నిమిముముక్ష ఏకో
నాన్య త్వదన్యశరణం భ్రమతోఽనుపశ్యే. ”

తా. తఱచుగా దేవతలును, మునులును దమముక్తిని
మాత్రము గోచనవార లై, విజనస్థలమున మానము నవలం
బించి సంచరింతురు. అట్టివారు ఇతరుల శ్రేయస్సువిషయ
మై యాసక్తిగలవారు కారు. ప్రపంచమునందు దీను లైయున్న
వీరిని విడిచి యొక్కడనే మోక్షాసక్తుడను గాను. సంసార
మునఁ దిరుగు నీజనమునకు రక్షకుడవు నీవు తప్ప మఱియొ
కరినిఁ గానను.

అట్టి మహాత్ము లిప్పుడును హిమవత్పర్వతస్థితముల
యందు రాజయోగులయి నివసించియున్న వారనియును, ఆధు
నికులలో నయితము అనేకజన్మపుణ్యసంసిద్ధు లయినవారలకుఁ

గన్పడి వారిని దమయనుగ్రహమునకుం బాత్తులం జేయుచున్న వా రనియు ననుభవజ్ఞులు దృఢముగఁ జాటించుచున్నవారు.

ఇక్కాలమున నన్ని దేశములయందును సనాతనధర్మములు పూర్వపక్షము లై జనులు కేవల ప్రకృతిబద్ధులయి నిరీశ్వరవాదు లగుచుండ నట్టిబాలిశుల యజ్ఞానముం బాపి యుద్ధరింప నామహాత్ములలో నిద్దరు కరుణించి యోగ్యు లగుతమశిష్యులకుఁ బ్రసన్నులయి వారలచే దివ్యజ్ఞానసమాజ మచుపేర నొకసమాజమును స్థాపింపఁజేసిరి. ఆసమాజము స్థాపింపఁబడిన కొద్దికాలముననే ప్రపంచమునం దెల్లయెడలను వ్యాపించి బ్రహ్మవిద్యా సారమును ఇక్కాలమున కనుగుణముగ బోధించి ప్రపంచమునందలి నానామతములఁ బునరుజ్జీవితములుగఁ జేయుచున్నది. పైఁ జెప్పినరీతిని బూర్వమునుండి కాలానుగుణముగ నానాదేశములయందు నానావిధమతముల స్థాపించుచుండిన యీసిద్ధ సమాజమువారే యిక్కాలమున వేటొక్కమతమును స్థాపింపక పూర్వమతములను సమరసముచేసి మతద్వేషములం బాపి యైకమత్యమును వృద్ధిచేసి నానాత్వమునం దేకత్వమును నిరూపించుటకై యీసమాజము నేర్పఱచియున్నారు. మతాభిమానము లేకమైనను లేని యనేకులు తమతమమతములయం దభిమానము గలవారై తన్మతాచారముల నెక్కుడుశ్రద్ధతో ననుష్ఠించుచున్నారు. ఈసమాజ మేయేదేశములయందు వ్యాపించిన నాయాదేశములయందలిమతములు పునరుజ్జీవితము లై తద్దే

శ్రీయుల కాయామతములయందుఁ బ్రకృష్టాభిమానము వృద్ధి
యగు చున్నది. ఇంతియకాదు. ఎల్లరకు నితరమతములయందు
దరణబుద్ధి కలిగి పెక్కుమతస్థులయందు సోదరభావము పుట్టి
యైకమత్యము వర్ధిల్లు చున్నది. ఈసమాజము ఒక్కమతమునుండి
వేటొకమతమునకు మాటుట యయుక్త మనియుచు, ప్రతిజీవుఁడు
ను బ్రాప్యస్థానమును జెందుటకు వలయుచు సాయముల నన్నిమ
తములు బోధించుచునే యున్నవనియును దమతమచితాచార
ములఁ జక్కఁగ ననుష్ఠించినఁ గడతేర సాధ్య మనియును దృఢ
ముగఁ జాటించుచున్నయది.

సర్వమత సామాన్యములగు ముఖ్యాంశములు:—

“ఏక మే వాద్వితీయం బ్రహ్మ”

జగదీశ్వరుఁడును, జగదుత్పత్తిస్థితిలయ హేతుభూతుండును,
సర్వసాక్షియు, సచ్చిదానంద స్వరూపుఁడును నగు నీశ్వరుఁ
డొక్కఁడు నద్వితీయుఁడు నని యున్నవాఁడు.

“ఎవ్వనిచే జరించు జగఁమెవ్వనిలోపల నుండు లీన మై
యెవ్వనియందుండినుఁబరఁ మేశ్వరుఁడెవ్వఁడు మూలకారణుఁ
డెవ్వఁడనాదిగుఢ్యులయుఁ డెవ్వఁడుసర్వముఁదానయైన వాఁ
డెవ్వఁడు వాని నాత్మభవుఁ నీశ్వరు నే శరణుబువేఁడెదన్”

(భాగవతము.)

నానాదేశములందు నానావిధమతములయందుఁ బెక్కు
నామములచే నెఱుంగఁబడు నీశ్వరతత్త్వమొక్కటియే. హిందు
వులచే భగవంతుఁ డనియు, సదాశివుఁ డనియును, మహావిష్ణువని
యును, బ్రహ్మమనియును మఱియును పెక్కునామములం బిలు
వఁ బడు తత్త్వమునే “అల్లా” యని మహమ్మదీయులును,
“జుహూవా” యని హిందూవులును; “ఆర్మజ్ డ్” అని
పారశీకమతస్థులును; “గాడ్” అని యాంగ్లేయులును బిలుచు
చున్నారు. పేరు లెన్ని యైనను నేమి? పేరులచే నిరూపింపఁ
బడు తత్త్వ మొక్కటియే. సకలమతములును ఈశ్వరుఁ డొ
క్కఁడే యని యుద్ఘోషించుచున్నవే కాని పలువు రీశ్వరు లని.
చెప్పుసిద్ధాంత మొక్కటియుం గానము.

హిందువులు ముప్పదిమూఁడుకోట్ల నీశ్వరుల నుపాసించు
వా రని పరమతస్థు లగుకొందఱు యభిప్రాయము. ఇది
హిందూమత సిద్ధాంత మెఱుంగమిచేఁ గలుగునది కాని వేఱు
కాదు. అట్టి సిద్ధాంతము హిందూమత సిద్ధాంతమునకుఁ బ్రత్య
క్షవిరుద్ధ మని చెప్పవలయునా? అవాఙ్మననగోచరుఁడు, నిరం
జనుఁడు, నిర్వికల్పుఁడు, నేకము నద్వితీయుఁడును నగు నీశ్వ
రుఁడు త్రిమూర్తులుగ వ్యక్తమగునని వివిధమతములయందును
ఘోషింపఁబడుచునే యున్నది. వారలక్రిందఁ దదాజ్ఞాప్రవర్తకు
లగు నసంఖ్యాకులయిన దేవతలు పెక్కుతారతమ్యముల నొప్పి

వర్తించుచున్నవారు. ముప్పదిమూడుకోట్లనుసంఖ్య యీశ్వరునియొద్ద నవ్వించునది కాదు. తదాజ్ఞాప్రవర్తకులగు దేవతలను దెల్పునది. ఇంద్రాదిదేవతలు ఈశ్వరులని భావించువారును గలరా? లేరని నొక్కివక్కాణింపనగు. అట్లే యితరమతముల యందునుగూడ నీశ్వరాజ్ఞాప్రవర్తకులగు దేవకోటు లనేక తారతమ్యముల నెఱియింపగా రని నమ్ముచునే యున్నారు. మహమ్మదీయులును, క్రైస్తవులును “ ఏన్ జల్ న్ ” అనియును “ ఆక్రేన్ జల్ న్ ” అనియును దేవదూతలనియును బిలుతురు. ఈ విషయమునందు సైతము నామభేదములచే నిరూపింపబడు వస్తు వొక్కటియే. పూజ్యులగు దేవదూతలు పెక్కండ్రు కల రని నమ్ముకైస్తవులు లోనగువారు హిందువులుదేవతలం బేర్కొనుచో వారల మూఢు లని యభిక్షేపించుచున్నవారు. ఐనను అన్ని మతములయందును సామాన్య జనుల కగోచరులై సూక్ష్మలోకసంచారు లగు దేవత లున్నారనియును, ఆదేవతలు మానవులకుఁ గీడు మేలు లొనర్పఁజాలియున్నారనియును నమ్ముచునే యున్నవారు. కావున సర్వేశ్వరుఁడను, సర్వనియంతయును, సర్వోత్కృష్టఫలదాయకుఁడను నగునీశ్వరుఁ డొక్కఁడనియును, దదాజ్ఞాప్రవర్తకు లగుదేవత లనేకులనియును సర్వమతములవారు సామాన్యముగ నమ్మువిషయములు.

జీవాతములు : ఈశ్వరాంశములు.

ఇవియ కాదు. అన్నిమతములవారు జీవతత్త్వము నిరూపించుచో జీవుడు కేవలశరీరము కాఁడనియును, శరీరమునకంటె విలక్షణుడును, శరీరమున కధీశ్వరుడును నగుజీవుడు వేరుగ నున్నవాఁడనియును నాజీవుడు ఈశ్వరాంశ మనియును బ్రతిపాదించుచున్నారు. శరీరమే జీవుఁడనిచెప్పనట్టిమత మొక్కటియుం గానరాదు. ఆజీవుడు ఈశ్వరాంశ మై యుండుటం బట్టి యీశ్వరునిబోలి సచ్చిదానందస్వరూపుఁడై యున్నవాడు. ఈశ్వరుడు మహాజ్యోతిస్వరూపుఁడును, జీవాత్మ లా జ్యోతి నుండి వెలువడిన విస్ఫులింగము లనియును ముండకోపనిషత్తునను, ఈశ్వరాంశము లని భగవద్గీతయందును నిరూపింపఁబడియున్నది.

“యథా నుదీప్తా త్పావకా ద్విస్ఫులింగా
స్సహస్రశః ప్రభవంతే సురూపాః,
త థాక్షరా ద్వినిధా స్సమృభావాః
ప్రజాయంతే తత్ర చై వాపియంతి.”

(ముండకోపనిషత్తు.)

మ మై వాంశో జీవలోకే జీవభూత స్సనాతనః.

(గీత.)

పరమపురుషార్థము.

జీవు లిశ్వరాంశములు గనుక విష్ణులింగములం దేరీతి నవి వెలువడివచ్చుమహాజ్యోతిలోని శక్తులన్నియు లీనము లై యున్నవో యారీతి నీశ్వరునిలోని సమస్తశక్తులును లీనమై బీజభూతములుగ నున్నయవి ఈశక్తులన్నియు వికసించి వ్యక్తమగుటయే పరమపురుషార్థము. దీనికొఱకే జీవులను సంసారమునందుఁ జగదీశ్వరుఁడు ప్రవేశింపఁ జేయుచున్నాడు. జీవులు సంసారమందు బ్రవేశించి యనేకజన్మము లెత్తి స్వకర్మానుసారముగ నిహవరలోకములయందు సుఖదుఃఖముల ననుభవించి శుద్ధచిత్తులయి పరిపక్వదశయందు వైరాగ్యభక్తిజ్ఞాన పరిపూర్ణతనొంది పరమేశ్వరునియందువలె సమస్తకల్యాణగుణములను బూర్ణముగ నొందుదురు. దీని నీశ్వరసన్నిధానము చెందుటయనియు, నీశ్వరస్వరూపము నొందుటయనియు, స్వస్వరూపమును బొందుటయనియు నుజెప్పవచ్చును. వివిధమతస్థులు రుచివైచిత్ర్యముచేఁ బురుషార్థస్వరూపమును బలువిధములుగ వర్ణించుచున్నను నాయామతమూలగ్రంథములను జక్కఁగఁ బరిశీలించి సమరసము చేసి చూడ నాస్వరూపవర్ణనమునందు స్వల్పభేద ముండవచ్చును గాని తాత్త్వికభేద మెంతైననున్నట్లు చెప్పఁబోలదు. మఱియు నందఱును నీపురుషార్థము నుపదేశించి దానిని సాధ్యమగునంత క్షిప్రముగను సులభముగను బొందు నుపాయములఁ బరిశీలించి బోషించుచుఁ దమతరువాతివారిని దృఢముగఁ బురుషప్రయ

త్నము సేయఁ బురికొల్పుచున్నారు. ఇంద్రియగోచర మగునీ భూలోకముగాక నూక్ష్మములును, నింద్రియగోచరములు నగు నిహపరలోకము లున్నవనియు నవియన్నియుఁ గ్రమక్రమముగఁ బరమపురుషార్థసాధనములనియు వారందఱు రూఢిగ నంగీకరించుచున్నారు. ఇట్టి పరమపురుషార్థమునే ముఖ్యముగ నిరూపించి తత్సాధనముల బోధింపని మత మొక్కటియుఁ గానరాదు.

సాధనములు.

జీవుఁ డీ భూలోకమునఁ బెక్కుమాటలు జన్మించి కర్మానుసారముగ నిహపరలోకములయందు సుఖదుఃఖముల ననుభవించి యా యనుభవముచేఁ బ్రతిజన్మమునందును జ్ఞానమును వృద్ధిచేసికొనుచుఁ గాలక్రమమున ననేకజన్మసంసిద్ధిచేఁ బరమపురుషార్థమును జెందు నని హిందూమతమున వెల్లడిగఁ జెప్పఁబడియున్నది. ఆజ్ఞానమును సాధించుటకు ముఖ్యముగ నీ భూలోకము పాతశాలవంటిది భూలోకమున సాధింపఁదగిన జ్ఞానమును బరిపూర్ణముగ సాధించువఱకు జీవుఁడు మరల మరల జన్మించి యీ భూలోక మనుపాతశాలకు రాక తీరదు. పరమదయానిధి యగుభగవంతుఁడు జీవులు పరిపూర్ణులగునంతవఱకు భూలోకమున వారికి జనన మొసఁగి కృతార్థులను జేయుచుగాని యొక్కజన్మముననే పరిపూర్ణులు కానిమాత్రమున వారిని శాశ్వతనరకప్రాప్తులను జేయఁడు. ఈపునర్జన్మవిధి హిందూ జాత్య

మతములయందు మాత్రమే బోధింపఁబడి యున్నదనియును, తమతమ మతములయందు లేదనియును నాధునికు లగుపారశీక మతస్థులయుఁ, క్రైస్తవులయు, మహమ్మదీయులయు నభిప్రాయము. ఐనను మహమ్మదీయులలోఁ దత్త్వజ్ఞు లగు “నూఫి” తెగవారి గ్రంథములలో నీసిద్ధాంతము కన్పట్టుచునే యున్నది. క్రైస్తవుల మతగ్రంథ మగు “బైబిల్” లోఁ బెక్కుచోట్ల నీ సిద్ధాంతము విస్పష్టముగ నూచింపఁబడియే యున్నది. ఈకాలపుఁ క్రైస్తవులలోఁ గొందఱును, మహమ్మదీయులును నీసిద్ధాంతమును నమ్మరుగాని శ్రద్ధాఘృణు లై తమతమ గ్రంథములను జక్కఁగ శోధించిన విద్వాంసు లెల్లరును దీనిని నమ్ముచునే యున్నవారు. ఇక్కాలపుఁ క్రైస్తుమతబోధకులు సైతము కొందఱు నీసిద్ధాంతమును దమప్రజలకు బహిరంగముగ బోధించుచునే యున్నవారు. దివ్యజ్ఞానసమాజశాఖలు ప్రపంచమునందు వ్యాపించుచు రాఁగ రాఁగ నీముఖ్యసిద్ధాంతము నెల్లయెడల నన్నిమతములవారు నంగీకరింప మొదలుపెట్టిరి.

కర్తము.

ఈరీతిని జీవులు భూలోకమునఁ బెక్కుపర్యాయములు జన్మించి సంసారప్రవాహమున ననేక వైదిక లౌకిక కర్తములు చేసి వాని ఫలానుసారముగఁ బరలోకము నొందుదురు.

వారు మనస్సుచేఁగాని, ఇంద్రియములచేఁగాని, కాయముచేఁగాని చేయు కర్తము లొక్కొక్కటియుఁ దదనుగుణ మగుఫలము నిచ్చుచునే యున్నవి. ప్రతిమనుష్యుఁడును దాను జేయు కర్మానుసారముగ నిహలోకమునను, బరలోకమునను దప్పక ఫలముల ననుభవించును. కావున నీజన్మమున శ్రద్ధతో, బుణ్యకర్తములఁ జేయుచుండిన నిహపరలోకసుఖముల నొందుటయే గాక మీఁదిజన్మమునందును నట్టి పుణ్యకర్మములందు రుచి గలుగఁ జేసి యట్టి పుణ్యకర్మములందే ప్రవర్తించు నటులఁ బ్రేరేపించు శుభవాసనలతోను, అట్టి పుణ్యకర్మములను మఱికొంత దార్ధ్యముతోడను, మఱికొంత సులభముగను జేయు స్వభావముతోడను, శక్తితోడను, జన్మించును. ఆమీఁదిజన్మమున నాజీవున కిట్టిపుణ్యకర్మములఁ జేయ నవకాశము నిచ్చుదేశకాలసమిత్తములు నొనఁగూడును. ఆకారణమున జీవుఁడెక్కుడుగ నట్టి పుణ్యకర్మములనే యొనర్చి యుత్తరోత్తరజన్మములఁ జిత్తశుద్ధి నొంది కాలక్రమమున మోక్షసాధన జ్ఞాన సంపన్నుఁ డగుచు సంసారచక్రమునుండి విముక్తుఁ డయి మోక్షమును జెందుచున్నాఁడు. అట్లు కాక కామక్రోధములు గలిగి పాపకృత్యములను జేసిన జీవుఁ డిహపరలోకముల దుఃఖమును జెందుటయే గాక పిదప జన్మములందు సైతము పాపకృత్యములయందు రుచియును ప్రేరణయును గలుగఁజేయు నశుభవాసనలతో జన్మించి యట్టి పాపకర్మములందే ప్రవర్తించు స్వభావ

ముగలవాడగు. మఱియుఁ బుణ్యకార్యముల కననుకూల మగు. స్వభావముగలిగి పుణ్యకర్తములఁ జేయఁ బ్రతికూలము లగునం దర్భములతో జన్మించును. ఐతను జీవుఁ డీశ్వరాంశ మగుటం బట్టి స్వస్వరూపము నెఱిగి పురుషప్రయత్నము చేయ స్వతం త్రుడే యగును. గానఁ బుణ్యకర్మములను జేయుటయందును, బాపకర్మములను విడుచుటయందును, పురుషకారమునుజూపి క్రమక్రమముగఁ గడతేరనచ్చును. చేసిన పుణ్యపాపకర్మముల కుమాత్రము ఫలానుభవమును బొందక తీరదు. పాపకర్మము లందుఁ బ్రవర్తించి మీఁది జన్మములందుఁ బూర్వ దుర్వాసన లుగలవాఁ డయ్యును దనకుఁ గల స్వభావమును సందర్భములు ను బ్రతికూలము లయ్యును శాస్త్రవిచారముచేఁ గాని, సత్సాం గత్యముచేఁ గాని పాపపుణ్యముల నెఱిగి తాను భగవదంశగల వాడ నను ధైర్యముతో దుర్మార్గమును వదలి సన్మార్గమునం బ్రవర్తింప నిశ్చయించి కడతేరఁగలఁడు. ఇట్టి శక్తి పరమద యానిధి యైన పరమేశ్వరుఁడు తనయంశ మగుజీవున కొసఁగి యున్నాఁడు. కావున నెట్టి పాపి యైనను జీవుఁడు స్వస్వరూపము నెఱిగి కర్మప్రాప్తము లగుదుర్వాసనలను నిర్మూలముచేయ దృఢనిశ్చయుఁ డై పశ్చాత్తాపముచేతను, సర్వభూతకారుణ్య ముచేతను, భగవద్ధ్యానారాధనములచేతను, బరిశుద్ధుఁ డయి కృతార్థుఁడు కాఁగలఁడు. కావున మనుష్యుఁడు పాపకర్మముల నుజేయుచోఁ గర్తృత్వము భగవంతునియం దారోపించి భగ

వంతుఁ డట్టి బుద్ధిని బుట్టించె ననుట యవివేకము. విధి యను నది జీవుఁడు స్వతంత్రముగఁ జేసిన కర్మమునం దన్వయించును గాని భగవంతునియం దన్వయించదు. కావున విధివశతయను నది మనము చేయఁబోవు కర్మములయం దన్వయించుట యంత మేలుగాదు. ఈకర్మసిద్ధాంతము హిందూబౌద్ధమతములుమాత్రమే బోధించు చున్నవనియును, నితర మత సిద్ధాంతములకు విరుద్ధమనియు నీకాలపు వారిలోఁ గొందఱు భావించుచున్నను, ఇతర మతగ్రంథములందును గూడ నీవిషయము గానవచ్చుచున్నది. క్రైస్తవుల మతగ్రంథమునందును “ఎట్టిబీజముల విత్తుదువో యట్టిఫలముల నీవనుభవింతువు. ఎంత నీవితరుల కిత్తువో యంతయే మరల నీ కీయఁబడును.” అను నీ మొదలగు వాక్యములవలన నీసిద్ధాంతమే కదా స్పష్టముగ నిరూపింపఁబడుచున్నది. ఇట్లే యితర మతములయందు నీవిషయము కనఁబడుచున్నది. కావున నో సోదరులారా ! రక్షు. మన మెల్లర మీవిషయములఁ జక్కఁగఁ బరిశీలింతుము. మన మన మతగ్రంథములఁ జక్కఁగఁ జదివి యందలి ధర్మముల ననుష్ఠింతుము. మన మతాభివృద్ధి కై పాటుపడి కృతార్థుల మగుదము. మతము లన్నియుఁ బ్రహ్మవిద్యాలేరుశాఖలే యనియు నాశాఖలన్నియు నిష్టఫలదాయకములే యనియు నెఱింగి పరమతవైషమ్యమును మాని యన్నిమతముల నాదరింతుము. సర్వజ్ఞుఁడును, పరమదయానిధియును నగు పరమేశ్వరుఁడు తదంతస్వరూపులైన

జీవుల కాయావారికిఁ దగిన శ్రేయోమార్గముల నాయామృత రూపమున నేర్పఱచియున్నాఁ డని నిశ్చయించి యాయామృత ములయం దాయావారికి శ్రద్ధాభక్తులు గలుగఁజేసి ఆయామార్గముల ననుష్ఠించునటులఁ బుఁకొల్పదము. వైషమ్యములు మాని యందఱము సోదరభావమున నత్యంతప్రేమతో నన్యోన్య సహకారుల మై భగవత్కైంకర్యమును జేయుదము. లోకము నం దనూయా స్పర్ధాతిరస్కారాదిరూప మైనద్వేషమును మాన్పి సకలజనులను భక్తిప్రేమామృతభరితులనుగఁజేసి లోకమందంతట నైకమత్యము నెఱపి లోకోపకారమునకుఁ బాటుపడుదము. లోకము నంతయు సుఖపూరితముగఁ జేయుదము. పరమేశ్వరప్రీతిఁజేయుదము. కృతార్థులమగుదము.

సర్వేజనా స్సుఖినోభవంతు.

శ్రీ పరబ్రహ్మణే నమః.

బ్రహ్మవిద్యాదర్పణము

రెండవయధ్యాయము.

గురుశిష్యధర్మములు.

సృష్ట్యాదిని భగవంతుడు మానవులసృజించి వారలఁ గృతార్థులనుజేయ మన్నాదిమహాత్ములను సైతము మానవకోటియందు నవతరింపఁ జేసె నని పూర్వాధ్యాయమున నూచింపఁ బడియె. ఆమహనీయులస్వరూప మించుక విచారింపఁ దగియున్నది.

ఒక్కొక్క బ్రహ్మకల్పమునందును జన్మించు జీవులయందనేకతారతమ్యములు గలవు. వారిలోఁ గొందఱైనను బూనికతోఁ దమధర్మముల నెఱింగి చక్కఁగ ననుష్ఠించి తత్ఫలములఁ బూర్ణముగ నొందఁ జాలియుందురు. ఇట్లు గొందఱు స్వధర్మములఁ జక్కఁగ ననుష్ఠించి యనేకజన్మములఁ గ్రమక్రమమునఁ బక్వమునొంది సంసారసాగరమును దాటి పరిపూర్ణులయి, సిద్ధులై, ధర్మస్వరూపులై, యీశ్వరతాదాత్మ్యమును జెంది ముక్తులై

యీశ్వరాజ్ఞాపరిపాలనమునె పూని లోకహితముపొంటె వర్తించుచుఁ గల్పంతమున నీశ్వరునియందు లీనమైయుండురు. పూర్వకల్పమునఁ గడతేరిన యమృతపురుషులు వర్తమానకల్పాదియందు నధికారులై సామరజనోద్ధారణార్థము జననమొందుదురు. కాని కేవల సామాన్యజనులవలెఁ గర్మనిబద్ధులై జననమొందువారుకారు. ఇట్టివారే ఋషులనునామమునఁ బరఁగువాను. వారలు పరిపూర్ణబ్రహ్మసందానుభవము కలవారయ్యునంసారసాగరమున మునింగియుండు నజ్ఞలయం దపారకరుణచే లోకమున మాటిమాటికి నమాననామరూపములతో జన్మించి శరీరధారులై వర్తించుచున్నవారు. లోకమున నసంఖ్యాకులగు జీవులు పామరులై సమస్తదుఃఖభాజనులయి నంసారమున వర్తింపుచుండఁ దాము నిర్వాణసుఖ మనుభవింప నిచ్చలేనివారలై యపారదయచే లోకమున జీవులందఱును గడతేరుదనుక నీమహాపురుషులు పాటుపడ నిశ్చయించి వర్తింతురు. వీరలు బ్రహ్మవిద్యానిధులై జగమునందలి యజ్ఞానాంధకారమును దొలగించి బ్రహ్మజ్ఞాన మనువెలుగును బ్రకాశింపఁజేసి జగము నుద్ధరింపఁ బూనియున్నవారు. వారలు పరమాత్మతత్త్వమును, పరమాత్మకును, జీవులకును, బ్రపంచమునకును గలసంబంధమును, సమస్తభూతముల యథార్థతత్త్వమును, సమస్తభూతములు ప్రాప్యస్థానమును బొందుటకు సాధనము లగుమార్గములను జక్కఁగఁ దెలిసియుండుటం జేసి ప్రకృతిజనసామా

స్వమునకు నలయుధర్మములను నిరూపింపఁ దగియున్నవారు. మహర్షులనఁ దగువారలే కల్పాదియందు రాజులుగ సహితము జన్మించి సకలజనుల రక్షించి యందఱచే వారివారికిం దగిన ధర్మము లనుష్ఠింపఁజేయుదురు. అప్పుడు సర్వజనోపయోగముగ వర్ణాశ్రమధర్మముల స్థాపించి జీవకోటులయోగ్యతానుసారముగ వర్ణాశ్రమవిభాగమును జేసి తగిన కట్టుబాటుల నేర్పఱచి లోకమును బరిపాలించుచుందురు. మనుస్మృతి లోనగు ధర్మశాస్త్రములన్నియు మహర్షిప్రోక్తములే. ఆపురాతనగ్రంథములయందు రాజధర్మములును, భృత్యధర్మములును, సాంఘిక నియమములును, బ్రహ్మవిద్యాసారము మొదలగునవి సమగ్రముగఁ బ్రతిపాదింపఁ బడియున్నవి. బ్రహ్మవిద్యాసార మనఁదగు పరవిద్యను భగవంతుఁడు మనువు, ఇత్యాదులు మొదలగు రాజ్ఞులమూలముననే లోకమున వ్యాపింపఁ జేసెనని శ్రీగీతా శాస్త్రమునఁ జెప్పఁబడియున్నది.

“ఇమమ్ వివస్వతే యోగం ప్రోక్తవా నహమవ్యయమ్,
వివస్వా మనవే ప్రాహ మనురిత్యౌకవేదబ్రవీత్.
ఏవం పరంపరాప్రాప్తమిమం రాజర్షయౌవిదుః
సకాలే నేహ మహతా యోగోనఘః పరంతప.”

తా. శాశ్వత మైన యీయోగమును నే నర్జునా నూర్చునకు పడేశించితి. అతఁడు మనువునకుం జెప్పె. మను విత్వౌకు

నృపున కెఱిగించె. ఇట్లు క్రమక్రమముగ వచ్చుచు నీయోగ సారమును రాజులు లెఱుఁగుదురు. అట్టి యీయోగము చిర కాలము జరుగఁగా నశించెను.

మహర్షులచేఁ బ్రతిపాదించఁబడిన ధర్మము లన్నియుఁ గల్పాంతమువఱకు ననుష్ఠేయము లయియున్న యవి. చక్కఁ గఁ బోశీలించి చూడ నాధర్మములు ఒక్కదేశమానకు మాత్రము గాని, ఒక్కకాలమునకుఁ గాని నిర్దేశింపఁబడినట్లు గానరావు. అవి యధికారానుగుణముగ సర్వజనానుష్ఠేయములును, సర్వ లోకోపయుక్తములుగ నున్నయవి. సర్వజ్ఞులయినవారిచే విధింపఁబడి యుండుటంజేసి జీవుని సర్వోత్తమ మగుపదవిని జెందించుటయం దతిసమర్థము లయియున్నవి. ఆధునికులు వారలవలె బరిపూర్ణజ్ఞానులు గామింజేసియు, నావిధుల తాత్పర్యము గ్రహింపలేక వానిస్వారస్య మెఱుంగఁజాలకున్నారు. ఆధర్మము లన్నియుఁ జక్కఁగ ననుష్ఠింపఁబడినచో లోకమున మానవకోటికి మాత్రమే గాక చరాచరము లగుననుస్తభూతములకు సత్యంతసుఖ మొనఁగూర్పఁ జాలియుండును. మఱియు నీధర్మాచరణముననే యదృశ్యము లగుభువరాదినూత్నలోక వాసులగు దేవతలకును, మానవులకును నానుకూల్యము సిద్ధించి లోకమున దేవతాప్రసాదసాధ్యము లగువృష్ట్యాదులు సకాలమునఁ గల్గుటయు సస్యములు ఫలించుటయును సిద్ధించి లోకమునకుఁ బరమసుఖావాప్తి గలుగఁజాలును. అజ్ఞానముచే నాధర్మము

లను విడిచివచ్చిన లోకమున మానవకోటియందు సన్మోక్ష్యవై
 షమ్యభావము కలుగుటయేగాక సకలార్తిష్టములు గలుగుట కా
 స్పదమగుచున్నది. వర్తమానకల్పమున మహర్షులు కొంతకాల
 ము మానవకోటియందు జన్మించి జీవకోటులకు మార్గదర్శకు
 లై యుండి కాలక్రమమున జీవకోటుల శ్రేయస్సు నుద్దేశించి
 యే యదృశ్య లయియున్న వారు. అదృశ్యలయ్యను లోకాభి
 వృద్ధినిగోరుచు, లోకుల వర్తనముల నిరీక్షించుచు, వా రెప్పు
 డనుష్ఠేయధర్మలోపమున క్షీణత నొందుదురో అప్పుడు తామ
 వతరించి చక్కజేయుచుఁ గల్పాంతమువఱకు సనాతనధర్మము
 లను గాపాడుచు, లోకమున యోగ్యులగుమానవులకు సహా
 యులగుచుఁ గాచియున్నవారు. కల్పాంతమునుండి యవతరిం
 చిన యాధికాఁకులు గాక వర్తమానకల్పమునందు జన్మించిన
 జీవులలోఁగూడ ధర్మానుష్ఠానబలముచే జితశుద్ధి నొంది స్థితప్ర
 జ్ఞులై, భగవద్భక్తులై, గుణాతీతులై యీశ్వరభావమునొంది జీ
 వన్ముక్తులయినవారు సమహాసీయసంఘమునం జేరి వారలవలె
 మహర్షి శబ్దవాచ్యులగుచున్నారు. అట్టి జీవన్ముక్తులు సంసార
 సాగరమగ్నులై యుండు పామరులను దఁరింపజేయుటకుఁ బలు
 మరు సీభూలోకమున నే జన్మించి పాటుపడుటయంగలను. వా
 రలు సదా బ్రహ్మనందభరితులై యోగ్యులగుశిష్యులను వెద
 కుచు నట్టివారి మనస్సులయందుఁ బ్రవేశించి వారి యజ్ఞానము
 ను దొలగించి పరిశుద్ధులనుజేసి వారలఁ దమవలెఁ బరిపూర్ణు

లుగఁ జేయుటకుఁ బాటుపడుచున్నవారు. అట్టివారి యనుగ్రహమునకుం బాత్రులయినయెడల వానిసహాయము తప్పక కలుగును. మానవులు స్వప్రయోజన పరులై యుండు సంతపఱకువారల యనుగ్రహము నొందఁజాలరు. పరోపకారబుద్ధి వృద్ధిశానుకాను వారల కటాక్షపీక్షణమునకు నర్హులయి శీఘ్రకాలమున వారి ప్రత్యక్షసందర్శనమునకుం బాత్రులయి వారలవలెఁ గాలక్రమమునఁ బరిపూర్ణులై జీవన్ముక్తులు కాఁజాలుదురు. వీరలే జగద్గురువు లని పిలువఁబడఁదగినవారు.

గురువులు.

గురువనఁగా నజ్ఞానమునుబోఁగొట్టి జ్ఞానోపదేశముచేయువాఁడు. సంసారసముద్రమును దరించి యితరులను దరింపఁజేయఁబూనినవారలే గురువులు.

“ అవిద్యా హృదయగ్రంథి బంధమోక్షోభవేద్యతః,
త మేవ గురురిత్యాహుర్గురుశ్చార్థవేదినః. ”

తా. అజ్ఞానజనితమైన హృదయబంధములకు మోక్ష మెవని వలనఁ గలుగునో వానిని గురువని గురుశ్చార్థము నెఱిగిన పెద్దలు వచించుచున్నారు.

బ్రహ్మాండమున గురువు లనేకతారతమ్యముల నొప్పియున్నవారు. ముఖ్యముగా గురువులలోఁ బరిపూర్ణు లనియు, నపరి

పూర్ణులనియును రెండువిధములుగ విభజింపనగు. ప్రప్రథమమున సానందస్వరూపుఁడును, సకలజ్ఞానప్రదాతయును, సంసారరూప మగునజ్ఞానమును దహించి మహాశ్మశానవాసియు నగు సదాశివుఁడే “గురోర్గురుః” అను నామమున నొప్పువాఁడు. వారి వెనుక వారికిం బ్రతినిధులయు మానవుల వారి పాదారవిందము లఁ జేర్పఁగలవారై పైఁ జెప్పఁబడిన జీవన్ముక్తులసమాజము. వీరు లు కారణగురువు లనియుం బిలువఁబడుదురు. వీరు లోకహితార్థము స్థూలశరీరధారు లై, ఇప్పుడును హిమవత్పర్వతప్రాంతముల నున్న వా రని ముందే సూచింపఁబడియె. ఐనను వీరు సూక్ష్మశరీరములతో జగంబునం దంతట సంచరించుచున్నవారు.

“చరంతి హ్యవనా కామం బ్రాహ్మణా భగవద్ప్రియాః,
నూద్యశాం గ్రామ్యబుద్ధీనాం బోధాయోన్మత్తలింగినః.
కుచూరోనారదఋభురంగిరాదేవలోఽసితః

... ..

ఏతే పరేచ సిద్ధేశాశ్చరంతి జ్ఞానహేతవః”

(భాగవతం ౬ స్కంధమ్.)

తా. భగవద్భక్తు లగుబ్రాహ్మణులు కుమారనారదులును, ఋభువును, అంగిరసుండును, దేవలాసితులు పరాశర మైత్రేయ భరద్వాజవసిష్ఠాదులును, మఱియును సనేకులు సిద్ధులును మా బోటియల్పబుద్ధులకు పరమార్థ జ్ఞానప్రదాతలై, యున్మత్తాది

చిహ్నములుగలవారై (అనగా వారి మహిమను బయలుపఱుపక) స్వేచ్ఛగా భూతలాభున సంచరించుచున్నవారు.

పూర్వకాలమందు జనులు పరిశుద్ధులుగ నున్నందున వారల కీ మహాత్ములు అప్పుడప్పుడు దర్శనమిచ్చుచుండిరి. ఇప్పుడన్ననో మానవులు కేవలవిషయాసక్తులై, స్వప్రయోజనపరులై, భక్తిశ్రద్ధావిహీనులై యుండుటాబట్టి యమహాత్ముల సందర్శింప నర్హులుగాకయున్నారు. ఐనను భగవత్స్వరూపులగు వారిని మనము చూడఁజాలకపోయినను మనల నామహాత్ములు సర్వకాలములయందు దివ్యదృష్టితోఁజూచుచు, మన జ్ఞానవృద్ధి కొఱకును, బరిశుద్ధతకొఱకును యత్నించుచున్నారు. సప్తర్షులు నారదుఁడు, వ్యాసశుకాదులు, గోత్రీయులు, ఉద్ధవమైత్రేయులు లోనగు వార లీకారణ గురువర్గమునఁ జేరియున్నవారలు. వీరలు పరిపూర్ణులయి, భగవత్స్వరూపులయి, తమకువలయుప్రయోజనమెద్దియు లేకున్నను జీవులను దరింపఁజేయుటయే పనిగాఁ బూని ప్రతిఫలము నిమకంతయుఁ గోరక సూర్యుఁడు లోకమునకు వెలుగు నిచ్చునటులఁ బాటుపడుచున్నవారు. ప్రపంచమున జనులను బరిపాలించుటకుఁ జక్రవర్తియొక్కఁడుండవారితోఁజూకులలోఁబడి ముక్తివర్గమును, రాజప్రతినిధులు నుండు రీతిని జ్ఞానపరిపాలనమునందు “గురోర్గురుః” అనఁబరఁగు మహాదేవుఁడు చక్రవర్తిస్థానముననుండఁ బైఁజెప్పిన మహాత్ముల సమూహము రాజప్రతినిధులంబోలియున్నది. ఐనను వీరంద

ఋను దఱచుగ నదృశ్యులై పనిచేయువారలు. కావున సామాన్యజనులకు జ్ఞానోపదేశము చేయుటకొఱకుఁ దమశిష్యులలోఁ గొందఱిని జన్మింపఁజేసి మఱియు లోకమున జన్మించియుండువారలలో నుత్తములను గొందఱుఁ దమ శిష్యులనుగాఁ జేసికొని వారిమూలమున నజ్ఞులగువారలకు జ్ఞానము నుపదేశింపఁజేయుచు భక్తిశ్రద్ధలవృద్ధిఁజేయుచు జగంబున బ్రహ్మవిద్య మఱువకయుండునట్లు కాపాడుచున్నవారు. వీరలె పై నుదహరింపఁబడిన యపరిపూర్ణు లగుగురువులు. వీరలే కార్యగురువులనియును బిలువఁబడుదురు. వీరు భూలోకమున జన్మించి చిత్రైకాగ్రమున నీశ్వరధ్యానముచేయుచు, భూతదయ నభ్యసించుచు గారణగురుప్రేరేతులయి, త్రామును దమశిష్యప్రశిష్యులతోటి యోగ్యులగుసామాన్యజనులకు రాజయోగమార్గముల నుపదేశించుచు, బరుల మేలుకొఱకుఁ బాటుపడుచుఁ గొంతకాలము భూలోకమునఁ గలిసి మెలసి జ్ఞానధనమును వెదజల్లి కాలక్రమమున జీవన్ముక్తులై కారణగురువుల సమాజమును జేరుదురు. ఆశిష్యప్రశిష్యులలోఁ గొందఱుమాత్రము మహాత్ములగు కారణగురువుల సందర్శనమునకుఁ బాత్రులయి వారి యజ్ఞానుసారము లోకమున వర్తించుచుందురు. మఱికొందఱు అట్టియుత్తమపదవినిజెందకయుండియుఁ దదనుగ్రహపాత్రులై వారిచేఁ బ్రేరేతులై లోకుల జ్ఞానాభివృద్ధికొఱకుఁ పాటుపడుదురు. తఱచుగ లోకమున సజ్జనులును విచారపరులుగనుండువారలకు ఆస్తిక

ముగ నెవఁడో యొకపురుషుఁడు వచ్చి మనస్సందేహములఁ బాపి సత్సభమును జూపిపోవుట చూచుచున్నాము. ఇట్లు మంచిమార్గమును జూపినపురుషులు కారణగురువుల ప్రిరేపణమున వచ్చినవారలే యని యెన్నఁదగియున్నయది. ఇట్లు కారణగురువు లనేకవిధములుగ జీవులను సన్మార్గప్రవర్తకులుగఁ జేయుచుందురు. అం దొకటి రెండుమార్గములు ముఖ్యముగ నిందు నూచింపఁబడును.

౧. దేశకాలానుగుణముగఁ దమలో నొకరు భూలోకమున నవతరించిగాని లేక తమ ముఖ్యశిష్యుల నవతరింపఁజేసికాని జీవకోటికి భక్తిజ్ఞానవై రాగ్యమార్గముల నుపదేశించి జీవులను బరిశుద్ధులనుజేయుదురు.

౨. జీవన్ముక్తు లగుకారణగురువులు సూక్ష్మశరీరధారులయి యజ్ఞుల యజ్ఞానాంధకారమును జూచి చింతించి పరమకారుణ్యముతో దానిం దొలగించు నిచ్చతో వారి హృదయ కవాటములయొద్దఁ గాచియుందురు. ఆమహాత్ములకు జీవు లందఱియందు సమానమగు కరుణ కలిగియుండినను జీవులు తమ కామక్రోధాదులచేతను, అహంకార మమకారములచేతను వారల యనుగ్రహము నొందఁజాలక యున్నారు. సూర్యుని వెలుగు సమస్తగృహములందుఁ బ్రవేశించి ప్రకాశింపఁజేయ సిద్ధముగనుండ గృహస్థువు ద్వారములను, గవాక్షములను గట్టిగ

మూసికొనినచో నావెలుగు గృహమునం బ్రవేశింపజాలక
 యుండును గదా ! ఐనను సూర్యకిరణములు కవాటమునొద్ద
 నుండి చీకటి కోర్వజాలక గృహస్థు లెప్పుడైన వాకిలి తెఱచి
 నయెడల నప్పు డవి యింటిలో బ్రవేశించి యంధకారమును
 బోగొట్టి గృహమును బ్రకాశింపజేయును. అట్లే మనుష్యుల
 హృదయములకుఁ గామక్రోధాదులు, సహంకారమమకారము
 లును దట్టమగు కవాటప్రాయములై కారణగురువులను హృద
 యములయందుఁ బ్రవేశింపకుండునట్లడ్డపడుచున్నవి. ఎప్పుడైన
 జీవులు కామక్రోధాదుల నించుకయైనవదలి హృదయ కవాట
 మును దెఱచినయెడల దయామయు లగునామహాత్ములు హృద
 యములం బ్రవేశించి యజ్ఞానాంధకారమును దొలగించి భక్తి
 జ్ఞానవైరాగ్యముల సమంచితముగ సభివృద్ధిమొందించి కాలక్రమ
 మున వారికిఁ బ్రత్యేక్షముగూడ సగుదురు. కావున నాజీవర్చక్తు
 లు సర్వకాలములయందును జీవులను దివ్యదృష్టిచేఁ జూచుచు
 నేయున్న వారు. ఏజీవుని హృదయమం దైనను భక్తిశ్రద్ధలును,
 భూతదయయు వెలయుచుండునో అట్టివానిని వారు దివ్యదృష్టి
 గాంచి శిష్యునిచేఁ బిలువఁబడకయే యాకలిగొన్న బిడ్డయొద్ద
 కుఁ దల్లి పరుగిడివచ్చులాగునఁ బరుగిడివచ్చి జ్ఞానోపదేశముచేసి
 పోవుచుందురు. ధ్రువునకరణ్యమునందును, బ్రహ్మాదునకు గర్భ
 మునందును దివ్యదర్శి యగునారదమహర్షి వారలహృదయపారి
 శుద్ధ్యమును దెలిసికొని పిలువఁబడకయే వచ్చి మిగుల కరుణ

తో నుపదేశించెను గదా ! మఱియును బరీక్షిస్త హారాజుచేఁ బిలువఁబడక దయానిధియగు శుకమహర్షి వచ్చి శ్రీమద్భాగవత పురాణమును బోధించెను గదా ! అట్లే జీవులు పరిశుద్ధాత్ములైనయెడల వారలకు జ్ఞానోపదేశము చేయ నిప్పుడును నామ హాత్తులు రాను సిద్ధముగనున్నవారు. ఆమహాత్ముల దయకుఁ బాత్రులగుజీవులు కొందఱు టిప్పుడును నీ జగమునఁ బ్రవర్తించుచున్నవారు.

శిష్యధర్మములు.

మహాత్ముల యనుగ్రహమునకుఁ బాత్రుఁడు కాఁగోరు శిష్యుఁడు పరిపూర్ణుఁ డగుకారణగురువువంటివాఁ డగుటకుఁ బ్రయత్నించవలెను. గురువు పరిపూర్ణ దయాస్వరూపుఁడును, బరిశుద్ధుఁడు నై యుండును గావున శిష్యుఁడును దయాస్వరూపుఁడును, బరిశుద్ధుఁడును నగుటకు యత్నింపవలయు. కామక్రోధములును, అహంకారమమకారములను, విషయాసక్తి లో నగు వానిని నశింపఁజేసికొనవలయును. దీనికి ముఖ్యసాధనము ధ్యానమే. ధ్యానమనఁ గారణగురువునుగాని, ఈశ్వరునిగాని మనస్సుననిలిపి సర్వకాలసర్వావస్థలయందును బూజించి ప్రేమించుట. ధ్యేయమూర్తియొక్క కళ్యాణగుణములను మనస్సున మననము చేసి నిత్యప్రవర్తనమునం దభ్యసించిన యెడల “ యద్భావంతద్భవతి ” యను న్యాయానుసారముగ ధ్యానిధ్యేయమూర్తి

సారూప్యము నొందుచు కావున శాంతము, ఇంద్రియనిగ్రహమునుగల గురువును ధ్యానించిన నట్టివాఁడే యగు. ఈశ్వరునిగాని గురువునుగాని ధ్యానించుచుండఁ దదీయతేజస్సు ధ్యానిమనంబున బ్రవేశించి సంసారమాలిన్యమును నశింపఁ జేయును. వేపాకుతినిన చేయఁ చక్కెరఁదినుటచే నెట్లు తొలఁగింపఁ బడుచుండునో అట్లే కోపస్వభావముగలవాఁడు ఈశ్వరుని శాంతమూర్తినిగా ధ్యానించిన నాకోప ముపశమించును. కామిగా నుండువాఁడు కామదాహకుఁ డగునదాశివుని ధ్యానించిన నిష్కాముఁ డగును. ఇట్లే యితరదుర్గుణపుంజములుగల వారాయాగుణములకు విరుద్ధగుణములుగల యీశ్వరుని ధ్యానించిన నాయాదుర్గుణములు నశించి సద్గుణములు వృద్ధియగును. ఇంతియగాక భక్తుఁడు సర్వభూతసమబుద్ధిశో సర్వజనశ్రేయోభివృద్ధికొఱకు ధ్యానముచేయవలయు. ఇట్టి ధ్యానమొనఁగించిన నతని యందు స్వప్రయోజనపరత్వము, అహంకారము పూర్ణముగ నశించి పరిశుద్ధత గలుగును. అప్పు డతనికిఁ గారణగురువుప్రత్యక్షసందర్శన మొసంగును. కాబట్టి శిష్యుఁడు శ్రేయఃప్రాప్తిని గోరిన భూతదయయు, సీశ్వరధ్యానమును బక్షికి తొక్కలవలె ముఖ్యసాధనము లయియుండును. మనస్సు తనవశమున నుండిననేగాని వీని నధ్యసింప సాధ్యము కాదు. మనస్సునఁ జలనస్వభావమును వృద్ధిచేయు నవి యింద్రియములు గాన మొదట నింద్రియముల వశపర్తులనుగాఁ జేసికొనవలయును. అపిదప

స్వతః చంచల స్వభావ మగుమనస్సును పిషయములనుండి మర
లించి యేకాగ్రముగఁజేయఁదగు. ఇట్లేకాగ్రమగు మనస్సుచే
ధ్యానముచేయుచు, నీశ్వరుని యనంతకళ్యాణగుణములను సదా
మననముచేయుచు నాగుణముల నభ్యసించు చుండవలయును.
ఈరీతిని సాధించుచుఁ గ్రమక్రమమున సాధనచతుష్టయము
లనఁగా నిత్యానిత్యవస్తువివేకము, వైరాగ్యము, శమాదిషట్క
సంపత్తియు, ముముక్షుత్వము నను నీ నాలుగుసాధనములను సం
పాదింప వలయును. ఈ సాధనచతుష్టయసంపత్తి గల్గుటకు సా
త్వికాహారములను గొనుటయు, రాజస తామసాహారముల వ
ర్జించుటయు, బ్రహ్మచర్యము నవశ్యకములు.

ఈ విధముగ ధర్మముల శ్రద్ధతో ననుష్ఠించుచు రానురాను
లజ్ఞాన తమస్సు వడలి దివ్యదృష్టి కలిగి జ్యోతిస్స్వరూపుఁ డగు
కారణగురువు లొచనగోచరుఁడై పరిపూర్ణజ్ఞానోపదేశముచేసి
గురోర్గురువగు మహాదేవుని పాదపద్మముల సందర్శనముఁ గా
వించి బ్రహ్మసందభరితునిఁగాఁ జేయును.

శ్రీ పరబ్రహ్మణేనమః.

బ్రహ్మ విద్యా దర్శనము

మూఁడవయథ్యాయము.

ఈ శ్వరుఁ డు.

అదియందు “ఏకమేవాద్వితీయమ్” అని శ్రుతులయందు పాదించఁబడియుండు నిర్గుణపరబ్రహ్మ మొక్కటియే యుండె. అది యవాక్షాననగోచరము. ఆతత్త్వమున్నదని గాని లేదని గాని వచింప నసాధ్యము.

“నానదాసీన్నోనదాసీత్.”

(ఋగ్వేదము.)

“నసత్తన్నాసమచ్యతే.”

(గీత.)

ఆతత్త్వము నిట్టిదని వాక్కులచే వర్ణింప నసాధ్యము. దానియందు వెలుగును, దమస్కును, దివమును, రాత్రియును, పిద్యయు, నవిద్యయు, ధర్మము, అధర్మమును గూఢముగ నిహితములయి యున్నయవి. ఆతత్త్వమును వర్ణించులక్షణ మొక్క

టియుఁ గానరాదు. ఆపరబ్రహ్మమును “నేతి, నేతి” అనఁగా “ఇది కాదు, ఇదికాదు” అను వాక్యములచే వర్ణించియున్నారు. బుద్ధి గ్రాహ్యము లగులక్షణము లన్నియు నాతత్త్వమును నూచింపఁ జాలవు. ఏ విధమున వర్ణించినను ఆవర్ణన లాతత్త్వమునం దన్వయించవు. కావున “నేతి, నేతి” యనుశబ్దములచే గ్రహింపఁ దగి యున్నది.

“ యదాతమస్తన్నదివానరాతి
 ర్ననన్నచాసం చ్ఛివపవకేవలః,
 ద్వే అక్షరే బ్రహ్మ పరేత్వనస్తే
 విద్యా విద్యే నిహితే యత్రగూఢే.”

(శ్వేతాశ్వతరోపనిషత్తు.)

అన్యత్రధర్తా దన్యత్రాధర్తా దన్యత్రాస్తాత్కృతాకృతాత్,
 అన్యత్ర భూతాచ్చ భవ్యాచ్చ య తత్త్వశ్యతి తద్వద.”

(కఠోపనిషత్తు.)

మహావాక్యములచే సైతము నిరూపింపఁబడు వస్తు విద్దియే.

ఇది అవిజ్ఞాతమనియు, నవిజ్ఞేయమనియును వర్ణింపఁ బడి యున్నది. ఐననవ్యక్తమగు నాతత్త్వము నుండియే వ్యక్తమగు ప్రపంచమంతయు వెలువడినది. ప్రపంచమునందుఁ బరస్పర విరుద్ధములుగఁ గన్పడు తత్త్వములన్నియు ననఁగా ద్వంద్వము

అనఁబడు నవియన్నియు నాతత్త్వమునుండి వ్యక్తము లాయె-
 తత్త్వము ద్వంద్వాతీతము. దానినుండి యీశ్వరుఁడును,
 మూలప్రకృతియును వెలువడఁగా వానినుండి చరాచరాత్మక-
 మగు ప్రపంచమంతయు నభివ్యక్త మయ్యెను.

అవ్యక్తమనియు, నిర్గుణమనియు నిరూపింపఁబడియుండు పర-
 బ్రహ్మమునుండి యపరబ్రహ్మమనియును, సగుణబ్రహ్మమనియు,
 నీశ్వరుఁ డనియును బిలువఁబడు తత్త్వము వ్యక్త మాయెను.
 ఈతత్త్వము పరబ్రహ్మమునకంటె నన్యము కాదు.

“ ఏతద్వై సత్యకామ, పరంచాపరంచ బ్రహ్మ య
 దోంకారః.”

(ప్రశ్నోపనిషత్తు.)

“ ద్వేవావ బ్రహ్మణోరూపే మూర్తం చై వామూ-
 ర్తం చ మర్త్యం చామర్త్యం చామృతంచ స్థి-
 తంచ యచ్ఛసచ్ఛత్యచ్ఛ.”

(బృహదారణ్యకము.)

ఈసగుణబ్రహ్మము వ్యక్తమగు నపుడు మూలప్రకృతితోఁ-
 జేరియుండుటచే నీశ్వరుఁడును, మూలప్రకృతియు నను ద్విత్వయ-
 మేకకాలమున వెలువడె నని చెప్ప నగు. ఈప్రకృతి పురుషుల
 పంయోగముననే చరాచరము లగునమస్తభూతము లుద్భవిం-
 చెను.

ఈ పురుష ప్రకృతులకు సంబంధమును గలుగఁజేయునది యీశ్వరశక్తియే. ఈ శక్తియే మాయాశక్తియనియును బిలువఁ బడుచున్నది. చంద్రచంద్రికలకు, అగ్నికిని దాహకశక్తికినివలె నీశ్వరునకును మాయకు నవినాభావసంబంధము చెప్పఁబడి యున్నది.

ఈశ్వరుడు సచ్చిదానందస్వరూపుడు. అనఁగా సత్, చిత్, ఆనందములను లక్షణత్రయముతోఁ గూడి యున్న వాడు. అట్లే ప్రకృతియు సత్త్వరజస్తమస్సు లను గుణత్రయముతోఁ గూడినది. ఈశ్వరునియందలి లక్షణత్రయము ప్రకృతియందుఁ బ్రతిఫలింప నెక్కడగునీశ్వరునినుండి బ్రహ్మ, విష్ణు మహేశ్వరు లనుమూర్తిత్రయ మభివ్యక్త మైనది. జగత్సృష్ట్యాదివ్యాపారముకొఱకు మూడురూపములు ధరించినను ముమూర్తులచే నెఱుంగఁ దగు తత్త్వమేకమగు నీశ్వరుడే. ఒక్కొక్కడును సచ్చిదానంద రూపుడయ్యు నెక్కొక్కని యం దొక్కలక్షణము ప్రధాన మైయున్నయది. ఈశ్వరుడు రజోగుణమునం బ్రతిఫలించి సద్బ్రాహ్మణ్యస్థితి ర్తయగు బ్రహ్మ యయ్యెను. సత్త్వమునందుఁ బ్రతిఫలించిన యీశ్వరుడు చిద్బ్రాహ్మణ్యస్థితి ర్తయగు విష్ణువయ్యెను. తమస్సునందుఁ బ్రతిఫలించిన యీశ్వరుఁ డానందరూపుడై లయకర్త యగుమహేశ్వరుఁ డాయెను. ఈశ్వరుని సచ్చిదానందలక్షణములలో నొక్కొక్కటి ముఖ్యముగ నీతిమూర్తులలో నొకొకరియందు వ్యక్తముగ నుండును.

శ్లో. “ సత్త్వంత్రిలోకస్థితయేస్వమాయయా
 బిభర్షిశుక్లం ఖలువర్ణమాత్మనః,
 సర్గాయరక్తం రజసోఽబృంహితం
 కృష్ణంచవర్ణం తమసాజనాత్యయే. ”

(భాగ. ౧౦ స్కం. 3 ఆధ్యా. ౨౦ శ్లో.)

తా. అనఁగా పరబ్రహ్మ స్వరూపుండ వగు నీవు త్రిలోకరక్షణము కొఱకు సత్వగుణముతోఁగూడి శ్వేతవర్ణమును, జగత్సృష్టికొఱకు రజోగుణముతోఁగూడి రక్తవర్ణమును, లోకప్రళయముకొఱకుఁ దమోగుణముతోఁగూడి కృష్ణవర్ణమును స్వమాయాబలమున నీ వైక్రండవే ధరించు చున్నావని శ్రీకృష్ణమూర్తిని వసుదేవుఁడు స్తుతించియున్నవాఁడు. ఈవిషయమునే తిక్కనసోమయాజిగారు నిర్వచనోత్తర రామాయణమున నిట్లు చెప్పియున్నారు.

“ సత్త్వరజస్తమో గుణవశస్థితిః గైకొని లీలనీవ బ్రహ్మత్వముఁ దాల్చిలోకముల కన్నిటికీ జననంబొనర్తు విష్ణుత్వముఁదాల్చి వానికి మనోజ్ఞతర స్థితి వృత్తిఁ జేర్తు రుద్రత్వముదాల్చివానికుచితంబగుసంహృతిఁ గూర్తురాఘవా.”

ఈశ్వరశక్తిసహితము ముమ్మూర్తులతోడ శక్తిత్రితయముగ భాసిల్లుచున్నది. ఆశక్తియిచ్చాశక్తి, జ్ఞానశక్తి, క్రియాశక్తి

యని ముష్టిధములుగ వ్యక్తమగుచున్నది. అందుఁగ్రియాశక్తి బ్రహ్మతోఁజేరి సరస్వతిగను, జ్ఞానశక్తి విష్ణువ్రతోఁ గూడిలక్ష్మిగను, ఇచ్ఛాశక్తి మహేశ్వరునితోఁజేరి యుమగను వెలయుచున్నది. మాయాశక్తి ప్రకృతియందుఁ బ్రవేశించి సదా వర్తిం చుచుండుటచే మూలప్రకృతి మాయయని పిలువఁబడుటకలదు.

ఏకమగు బ్రహ్మము బహుత్వమగుట కిచ్చయించి ప్రకృతిని వశపఱచుకొని తపోమహిమచే జగత్తునుసృజించెను.

“సోఽకామయత బహుస్యాప్రజాయేయేతి.

సతపోతవ్యత, సతపస్తప్త్వా. ఇదగ్ సర్వమసృజత్.”

భగవంతుడు బహుత్వము నిచ్చయించి సృష్ట్యన్ముఖుడు కాఁగా భగవంతునియందు లీనమైయుండిన భూతములన్నియు వెలువడి ప్రకృతియందుఁ బ్రవేశించి వ్యక్తములయ్యెను. అందు మొట్టమొదట నింద్ర, వాయుగ్ని, వరుణ, క్షితిదేవతలుద్భవించి ఆకాశవాయు తేజస్సలిల భూత త్వస్వరూపులై తదధిపతులయి ప్రకాశించిరి. వీరిలు ఒక్కొక్కరు సప్తలోకముల కధిపతులై యున్నవారు. ఇవియే పంచభూతములని ప్రసిద్ధములయి సప్త లోకములను గలిగియున్నవి. పృథివీ తత్త్వమేభూలోకము. దీనికి క్షితిదేవతయధినాథ. అప్తత్వముభువర్లోకము. దీనికివరుణుడధిపతి. తేజస్తత్త్వము సువర్లోక మహాలోకములు. వీని కగ్నియధిపతి. వాయు తత్త్వము జనలోక తపోలోకములు. వీనికివాయు

వధిపతి. ఆకాశతత్త్వము సశ్యలోకము. దీనికధిపతియింద్రుడు. ఈయేడులోకముల మీఁద నింకను రెండులోకములున్నట్లు గ్రంథములయందు నూచింపబడి యున్నయది. అవి వైకుంఠ గోలోకము లనునామములచే బరగుచున్నవి. వైకుంఠము మహత్తత్త్వమును నానూతనము గల యనుపాదక తత్త్వముతోడను, గోలోకము సర్వమూలమగు నాదితత్త్వము తోడను, సీరెండుతత్త్వములతో జేయబడియున్నవి. మఱియుఁ బ్రళయ కాలమున నీశ్వరునియంజు లీనమైయున్న జీవాత్మలును బహిర్ముఖులై వ్యక్తమగుదురు. జీవాత్మలు భగవదంశము లగుటచే నాదియందు నవ్యక్త మనఁ బరగు ననుపాదక తత్త్వమున లీనమై యుండి వ్యక్తమై పాంచభౌతిక మగు ప్రపంచమునందుఁ బ్రవేశింతురు.

ఈలోకములయందు మొదట భూర్భువస్వర్లోకములను మూఁడింటియందు జీవాత్మలు సంసారచక్రనిబద్ధములై పరిభ్రమించుచుండును. ఈమూఁడులోకములే గ్రంథములందుఁ ద్రిలోకీయను నామమునఁ బరగుచున్నవి. ఈలోకములే బృహదారణ్యకోపనిషత్తునందు మనుష్యలోకము, పితృలోకము, దేవలోకము అని నిరూపింపబడి యున్నవి.

“అథత్రయోవావలోకా మనుష్యలోకః పితృలోకో
దేవలోకః ॥”

సామాన్యముగ జీవులలోకత్రయమును అత్యక్రమింపఁ జాలరు. ఐనను ఇంద్రియనిగ్రహము చేతను, యోగాభ్యాసముచేతను, భక్తిజ్ఞాన వైరాగ్యముల చేతను బరిశుద్ధులయి పరిపక్వము నొందినవారలు మహర్షోకమును దాటి జనతపస్సత్య లోకములను బొందఁ గల్గుదురు. ఈలోకము లన్నియు జీవులకు సుఖ సుభవములుగ నేర్పడియె. ఇట్లు సత్యలోకము ను బొందిన జీవుడు శబ్దబ్రహ్మాస్వరూపుఁడై ముక్తి సాన్నిధ్యము నొందినవాడగుచు ఈలోకములన్నియు నొకటి కంటె నొకటి నూత్నములై యొకదానిలో నొకటి వ్యాపించి యుండుటచే నొకస్థలమునందె యన్నిలోకము లున్నవని తెలియఁదగు. ఐనను ఒక్కొక్కలోకమును దానికంటె కనిష్ఠములగు లోకములకంటె నూత్నములు తిలబీజమునఁ దైలము వలె నాలోకములకు నిండి వాని సత్క్రమించి వ్యాపించి యున్నది. ఊర్ధ్వలోకములం పిలువఁబడులోకములన్నియు నొకదానిపై నొకటి యున్నవనుటకాదు.

ఊర్ధ్వశబ్దముచే నుత్కృష్టతయు, నూత్నతయు నెఱుంగవగుఁ గాని స్థలమునం దాన్నత్యముగాదు.

శ్రీ పరబ్రహ్మణేనమః.

బ్రహ్మవిద్యాదర్పణము

నాల్గవయధ్యాయము.

జీవస్వరూపము.

జీవుఁ డీశ్వరాంశ మని పైయధ్యాయమున నూచింపఁ
బడియె.

“మమైవాంశోజీవలోకే జీవభూత స్సనాతనః
మనష్షష్ఠా నీంద్రియాణి ప్రకృతిస్థాని కర్షతి,
శరీరంయదవాప్నోతి యచ్ఛాస్త్రతామతీశ్వరః
గృహీత్వైతానిసంయాతి వాయుర్గంధానివాశయాత్ ॥

జీవులు భగవదంశము లగుటంబట్టి నచ్చిదానందస్వరూపు
లయ్యెదరు. వారు ప్రళయకాలమునం దీశ్వరునందు లీనమై
యుండి కల్పాదియందు బహిర్ముఖులై పాంచభౌతిక శరీరములను
బొంది యాయాలోకములందు సుఖదుఃఖ రూప మగు ననుభవ
ములనుబొంది జ్ఞానమును గ్రహింతురు. దీనిచే లోకములన్నియు
జ్ఞానదాయకము లగుభోగస్థానము లని యేర్పడును.
ఇ

సామాన్యముగ జీవుడు శరీరములకంటె విలక్షణుడు. శరీరముల కధీశ్వరుడు. శరీరములు నశించు చుండ శరీరియగు జీవుడు నాశములేక యుండువాడు. జననమరణములు పాంచభౌతికమగు శరీరమనకుఁ గాని జీవునకు లేవు.

“నజాయతే మ్రియతేవాకదాచి

న్నాయం భూత్వా భవితావానభూయః,

అజోనిత్యశ్శాశ్వతోయం పుగాణో

సహస్యతేహస్యమానే శరీరే.”

తా. ఈయాత్మ ఒకప్పుడైనను బుట్టుటగాని చచ్చుటగాని లేదు. ఇంతకుముందు లేకయుండు స్థితిగాని ఇతఁమీద లేకపోవునట్టి కాలముగాని లేదు. పుట్టుక లేనివాఁడును, నిత్యుఁడును, నిర్వికారుఁడును, సనాతనుఁడును నగును. శరీరము నశించుచుండినను నశించువాఁడుకాదు.

జననమరణములు, వృద్ధిక్షయములును, లేనిజీవుడు పాంచభౌతికమగు శరీరములం బొంది మనస్సు చేతను, ఇంద్రియముల చేతను నానా లోకములయందు సుఖదుఃఖరూపమగు ననుభవముల నొంది తత్సారిమును గ్రహించుచున్నవాడు. ఈ జీవుని స్వరూపము నించుక విచారితము.

జీవుని స్వరూప మీరీనిని వేదాంతపంచదశి యనుగ్రంథమున విద్యారణ్య స్వాములవారు విరిచి యున్నవారు.

“చైతన్యం యదధిష్ఠానం లింగదేహశ్చయః పునః,

చిచ్ఛాయా లింగదేహస్థా తత్సంఘోజీవ ఉచ్యతే.” ౨-౧౧.

కూటస్థ చైతన్యమును, లింగదేహమును, లింగదేహమందలి చిచ్ఛాయయు నీమూడును గూడి జీవుడనబడును. జీవుఁ డీశ్వరాంశ మగుటం బట్టి సచ్చిదానంద స్వరూపుఁడగు. ఆకాశతత్త్వమునుండి యొక భూతనూత్నమును గ్రహించి కేవలావిద్యోపాధి గలిగి యానంద ప్రతిబింబమును చైతన్యస్వరూపము గలవాఁడును నగు. దీనికి దివ్యజ్ఞానసమాజమువారలాత్మయని పేరిడిరి. అంతట వాయుతత్త్వమునుండి యొక భూతనూత్నమును గ్రహించి చిత్స్వరూపయగు చిచ్ఛాయ యగును. దీనినే దివ్యజ్ఞానసమాజమువార లాత్మోపాధిక బుద్ధియని చెప్పుదురు. తరువాతఁ దేజస్తత్త్వమునుండి యొక భూత నూత్నమును (అణువును) గ్రహించి సద్ద్రావ మగు లింగశరీర మనఁగా మిగిలియుండు శరీరములకు బీజరూప మైనదానిని నిర్మించును. దీని నాసమాజము వారు మనస్సని చెప్పుచున్నారు. కనుక వారు జీవుని “నాత్మబుద్ధిమనస్స”ని పిలుచుచున్నారు.

ఈరీతిని జీవుఁడు తక్కిన లోకములం దొక్కొక్క భూతనూత్నమును గ్రహించి యాయాలోకములందుఁ దనకు శరీరముల నిర్మించు కొనును. ఇట్లు భూలోకమునఁ బృథ్వీ తత్త్వములోని స్థూలభాగముతోఁ జేయఁబడిన స్థూలశరీరమును ధరించు

చున్నాఁడు. ఈశరీర మన్నమయకోశ మని పిలువబడు చున్న యది. దీనియందుఁ గర్తృత్వము జ్ఞానేంద్రియములకు స్థానము లగు గోళములున్నయవి. వీనిచే జాగ్రదవస్థయందు స్థూల ప్రపంచమున వ్యవహరించుచుండును. స్థూలశరీరముయొక్క పోలికకలిగిన ప్రాణమయకోశము పృథివీతత్త్వమునందలి సూక్ష్మభాగముతో నిర్మింపఁబడియుండును. దీనియందుఁ బ్రాణములు ప్రసరించుచునుండును. ఈకోశము స్థూలశరీరములో నంతటను వ్యాపించి వెలుపలసముతము గొంతదూరము వ్యాపించియుండును. ఇది యెల్లరకు దృగ్గోచరము కాకున్నను యోగ దృష్టిచే జూచువారలకు గోచరమగును. ఇది సూక్ష్మశరీరము నం దొకభాగ మని చెప్పవగు. జీవుఁడు భువన్లోకమున నప్తత్త్వముతోఁ జేయఁబడిన శరీరమును దాల్చును. దీనియందుఁ గర్తృత్వము జ్ఞానేంద్రియములు సూక్ష్మరూపముల నుండును. ఇదియ రాగద్వేషములకును, సర్వకామముల కునికిపట్టు. ఈశరీరము యోగదృష్టిని జూడ నన్నమయ ప్రాణమయకోశములం దంతట నిండి యారెండింటికి బాహ్యమునఁ గొంతదూరమువఱకు వ్యాపించియున్న ట్లగపడును. వివిధము లగు విషయేచ్ఛలును కామక్రోధములు, లోభమోహములును లోనగునవి మనస్సున నంకురింపఁ దత్సదృశముగ నీశరీరము వివిధవర్ణములుగ మాటుచుండును. కామక్రోధాదులు లేని మహాత్మునియందుఁ గాని శిశువునందుఁ గాని యీశరీరమున నిట్లు మాటుచుండు వర్ణములు

కనబడవు. ఇదియు సూక్ష్మశరీరమునం దొకభాగముగ నెన్ను
దగు. దీనిని గామయశరీరమని చెప్పవగు. మతియు సువర్ణోక
మునఁ దేజ స్తత్త్వసంబాధచుగు ప్రకృతితో నిగ్నింపఁబడి యా
లోకమున జీవుఁడు వర్తించుట కుచాధి యగు శరీరము నొ
దు. ఈశరీరమున జీవుని మనోవృత్తులన్నియు నిమిషియందును.
వివిధములగు సంకల్పములు మనస్సున నుత్పత్తి యగునపుడు
ఈశరీరమునందును దత్సదృశముగ వర్ణము మాటుచుండును.
అనగా మనస్సునందు దుర్వృత్తులు పొడమ నీశరీరము బొగ్గు.
మొదలగు పదార్థములవంటి యసహ్యకరములగు వర్ణములు
కలదియగు. అట్లుగాక నిష్కామప్రేమ మభివృద్ధికాఁగా నాశరీ
రమున మనోహరమగు రోజాపుష్ప (గులాబి) వర్ణము కనఁ
బడును. ఇట్లే భక్తికలిగినచో నత్యుత్కృతమగు నీలవర్ణము కనఁ
బడును. ఇట్లు వివిధములగు వృత్తులు నానావిధవర్ణములుగ యో
గదృష్టికిఁ జూపట్టును. ఇదియును బైఁ బోర్కొనిన యస్తత్త్వ
ముతోఁ జేయఁబడిన శరీరమును సామాన్యముగ నొక్కటిగవ
ర్తించుచు మనోమయకోశ మనుషేర నొప్పుచుండును. ఈశరీ
రముయొక్క వృత్తులు మనోవృత్తు లని యెఱుంగఁదగు. ఈశరీ
రము ముందుదహింపఁబడియున్న కోశముల నన్నింటిని వ్యా
పించి బయటఁ గూడఁ గొంతదూరము వ్యాపించియుండును. ఈ
కోశములన్నియు జన్మజన్మమునకు మాటుచుండునవి. మతియు
నాతేజ స్తత్త్వసూక్ష్మభాగములతో నిర్మితమై జీవునకు ముక్తి

పర్యంతము విడువని యుపాధియై పైనుదహరింపఁబడిన శరీరముల కన్నింటికంటె నూత్నతరమై యుండు శరీరమును జీవుఁడు మహర్లోకమునఁ దాల్చును. ఇదియే వేదాంత శాస్త్రమున విజ్ఞానమయ కోశమనఁబరఁగు. ఈకోశము జీవుని శుభాశుభవాసనల కన్నింటి కుచికిపట్టు. జీవుని వాసనలన్నియు నిందు బీజరూపముగ నుండుటచే నిది యనేక జన్మములకు మూలమై యున్నది. మఱియు నూత్ననూత్నతరములగు మనోవృత్తులకన్నింటి కిది యుత్పత్తిస్థానము. ఇందుత్పత్తియగు మనోవృత్తులన్నియుఁ దఱచుచుగఁ గామవివర్జితములై యుండు. ఇయ్యది శుద్ధమనస్సున కుపాధియని చెప్పవచ్చు. ఇదియును గూడఁ బై వక్కాణించిన శరీరముల నన్నింటిని వ్యాపించి వానివెలుపలను సహితము వెలయుచుండు. ఇది యోగదృష్టికి నత్యుత్కృతతేజోమయముగఁ గన్పడును. మహర్లోకమునకంటె నూర్ధ్వములైన మూఁడులోకములయం దానందమయకోశ ముండఁ దగు. ఆదియందు దివి కేవలఁబ్రాణమాత్రముగనుండి జీవునకు భక్తిజ్ఞానవైరాగ్యము లతిశయింప నతిశయింప మిక్కిలి తేజోవంతమయ దివ్యస్వరూపమున వెలుఁగుచుండును. ఈవిషయము రాబోవునధ్యాయమున విస్తరించి వ్రాయఁబడు.

జీవునకుఁ బైఁ బేర్కొనఁబడిన శరీరము లన్నియు నుపాధులుగనుండ స్థూలశరీరమగునన్నమయకోశముమాత్రము సామాన్యజనులకు దృగ్గోచరమగు. తక్కుంగల శరీరములన్నియు

యోగదృష్టికి మాత్రమే గోచరములగు. యోగదృష్టిచే నాలోకింపఁబడినపుడు స్థూలశరీరమన్నింటికంటె స్థూలముగను, జిన్నదిగను, గన్పడుచున్నది. తక్కిన యుపాధులన్నియు స్థూలశరీరమున వ్యాపించి దానిం జుట్టుకొనియుండును. ఇవి యొకదానికంటె నొక్కటి సూక్ష్మమై యొకదానికంటె నొకటి తేజోవృత్తమై కన్పడుచుండు. కావున స్థూలశరీరమునకు వెలుపలనుండి యోగదృష్టికిమాత్రము కనఁబడు భాగము తేజస్సని పిలువఁబడుచున్నది.

శ్రీ పరబ్రహ్మణేనమః.

బ్రహ్మవిద్యాదర్శనము

అయిదవయధ్యాయము.

తేజస్సు.

తేజస్సన వెలుంగు. స్థూలపదార్థములకు వ్యతిరేకమయ్యు
దానిని జేరి ప్రకాశించుచుండు వెలుగు తేజస్సు.* మనుష్యు
నందువలె బ్రహ్మచమునందున్న ప్రతివస్తువు చుట్టును దదను
గుణ మగు తేజస్సు అండమువలె నుండు నని శాస్త్రజ్ఞులు చెప్ప
చున్నారు. దీపముగల గాజుకుప్పె చుట్టును గొంతదూరము
వఱకు దీపకాంతి ప్రసరించు చుండును గదా ! ఆగాజుకుప్పె
పోవుచోటులందెల్లను వెలుంగునహితముపోవుచుండునుగదా !
అట్లు ప్రతి వస్తువు (అనగా పాపాణములు, వృక్షములు,
జంతువులు, మనుష్యులు, ఋషులు, దేవతలు) చుట్టును నా
యావస్తువులకుఁ దగిన తేజస్సు వెలయుచుండును. ఇయ్యది
దివ్యదృష్టి గలవారికి మాత్రమగపడును. జాత్యంధుఁడు సూ

తేజః = అనగా త్వగింద్రియ వ్యతిరేకప్రకాశ విశిష్టాయత్నక్.
శంకరభాష్యము.

ర్య రశ్మిని దెలిసికొనఁజాలక సూర్యరశ్మియే లేదని వాదించి నను దృష్టిపాటవము గలవారి కది కనఁబడుచున్నట్లు తేజస్సును మన చర్మచక్షుస్సులచేఁ జూడఁజాలక మనమది లేదనుకొనినచు దివ్యదృష్టి గలవారికి గోచరమై యది స్థిరముగ నిరూపింపఁబడుచున్నది. ఆ తేజస్స్వరూపమును బట్టి వస్తుగుణములను దెలియఁదగు. యోగమహిమచే నొప్పు మహానీయులు సామాన్యజనులను జూచినంతనే వారి గుణముల గ్రహించుచుండుట గ్రంథములందు సూచింపఁబడి యుండుటఁ గానమా. మనుష్యులయందువలె నితరవస్తువులయందుపైతమునా నావిధములుగఁదేజస్సు కనఁబడుచుండును. కొన్నింటియందు దుర్గుణములను సూచించు హేయ మగు తేజస్సును, మఱికొన్నిటియందు సామాన్యమగుతేజస్సును, ఇంకను గొన్నిటియందు తమమును బరిశుద్ధము నగుదివ్యతేజస్సు నున్నట్లు యోగులు చెప్పుచున్నారు. ఈకారణమును బట్టి ధర్మశాస్త్రములయందుఁ గొన్ని కొన్ని పదార్థములు పరిశుద్ధము లనియును, పూజార్హము లనియును, భోజనార్హము లనియును, ధారణార్హము లనియును నిర్దేశింపఁబడి యున్నయవి. తులసియు, దానిపూసలును విష్ణుప్రీతికరములనియును, విష్ణుభక్తులు వాని నుపయోగించినఁ బరిశుద్ధులగుదు రనియును; అట్లు బిల్వము, రుద్రాక్షలు శివప్రీతికరములగుటచే శివభక్తులకు ధారణార్హము లనియును నిర్దేశింపఁబడి యున్నదికదా! మఱియు భోజనపదార్థముల యందుఁగూడఁగొన్నిపరిశుద్ధ తేజోవంతము లగుటచే సాత్వికములనఁదగి జ్ఞానవై

రాగ్యప్రదము లనియును, మఱికొన్ని మలిన తేజోవాతము లగు
టవలన రాజనము లనియు, దామనము లనియు ననఁబడి కామక్రో-
ధాదులను, నిద్రాలస్య ప్రమాదాదులను వృద్ధిచేయు ననియును
నిరూపింపఁబడియున్నది. ధర్మశాస్త్ర కర్తలు యోగదృష్టిచే
నొప్పు మహాత్ము లగుటబట్టి యా యా పదార్థములయందున్న
తేజోవిశేషములఁ బరిశీలించి సాత్త్విక రాజనతామసాహారములఁ
జక్కఁగ నిభజించి భర్తృలుగి యున్నవారు. ఆస్థునికులఁగొం-
ద అప్పదార్థముల యందున్న రాగముచేతను, అట్టి దృష్టిలేని
వారిగుటచేత నీభేదములసంగతము లని యాహ్వాంతులకు నిరాకరిం-
చుచున్నవారు. కాని పరిపూర్ణజ్ఞానముచే జెప్పుమాటలు కావు.
కాబట్టి ధర్మశాస్త్రములననుసరించి భోజనార్హము లగుసాత్త్విక
పదార్థములనుమాత్రము గ్రహించుచు, నిషిద్ధ పదార్థములందృ-
జించుచుండిన మనుష్యుఁడు దన తేజస్సును బరిశుద్ధముగఁజేసికొని
బాగుపడును. అట్లు గాక రాజనతామసాహారములఁ గొనిన
యెడల శరీర మపరిశుద్ధమై మలిన తేజస్సు గలిగి సత్ప్రవర్త-
నమునకును, భక్తిజ్ఞానవై రాగ్యాద్యభ్యాసమునకును బ్రతిబంధ-
కమగును.

ఇంతట నీవిషయము నుజ్జగించి మనుష్యుని తేజస్సునిషయ-
మునఁ గొంత ముచ్చటించును. జీవుని నూక్కుశరీరము లన్నియు
స్థూలశరీరమునం దంతటవ్యాపించి యాశరీరము వెలుపల సహి-
తము కొంతదూర మావరించియుండు ననియు నాభాగము తేజ

స్సని వ్యవహరింపఁ బడునన్యు ముందే చెప్పఁబడియె. మఱియు నాశరీరములు మనోవృత్తుల ననుసరించి భిన్న భిన్న వర్ణములు గలవిగ మాటుచుండు ననియును జెప్పఁబడియె కాదే! గాజు కుప్పె (లాండరు) లో తెల్ల పగలువత్తిని వెలిగించినచో నా వెలుగు దానిచుట్టు కొంతదూరము వఱకు వ్యాపించి యాగా జుకుప్పె వెంటఁబోవుచుండును. అటుల వివిధవర్ణములుగల వెలుగులనిచ్చు పగలువత్తుల నొక దాని వెనుక వేటొకదాని నాగాజు కుప్పెయందు వెలిగింప దాని వెలుగుసహితము దాని ననుసరించి మాటుచుండునుగదా! మనుష్యునిశరీరము గాజు కుప్పె గను, మనస్సు వెలుగుచుండు పగలు వత్తిగను భావింపుడు. మనోవృత్తులు మాతినల్లెల మనోమయ కోశముయొక్క వర్ణము మాటుచుండు నని ముందే నూచింపఁబడియె. మనస్సు మాటునటుల శరీరము చుట్టునుండు తేజస్సు మాటు చుండును. మనస్సునఁ గోప ముద్రోక మైనయెడలఁ జుట్టు నున్న తేజస్సు రక్తవర్ణముగను, కామోద్రోక మగుచో నది దాసాని పూవు రంగువలె (జపాకుసుమతుల్యముగ) మాటును. కేవల స్వప్రయోజన పరత్వము గలిగినచో నా తేజస్సు పండు పోకరంగుగ మాటును. ఎక్కుడగుబుద్ధిప్రసారము గలుగుచో నది సువర్ణ వర్ణముగలదియగు. పరోపకారబుద్ధి గలిగి భక్తి జ్ఞానము లభి వృద్ధియై, సదా ధ్యానపరుడై యుండు రాజయోగి తేజస్సు వృటికముఁబోలి నిర్మలమై సూర్యకాంతి ననుకరించుచుండును.

సామాన్యజనులయందు నీ తేజస్సు శరీరముచుట్టు నిండు. మించుగ రెండడుగులు వ్యాపించి యుండును. పరిపూర్ణుడగురాజయోగి తేజస్సు కొన్నిక్రోశముల వఱకు వ్యాపించి యుండునని యనుభవజ్ఞులు వచించుచున్నారు. సాధారణముగ మానవు లొకనినొకరు కలిసినపుడు వారిశరీరముల నావరించియుండు తేజస్సు లొకదానితో నొకటి కలియును. అట్లు కలియుటవలన వారల గుణము లొండొరుల కాపాదించును. కోపియగువాఁడు శాంతుని సమీపించిన యెడల వాఁడరి నూక్ష్మశరీరముల సుస్పర్శముచే నతని క్రోధగుణ మించుక శాంతముగ మఱుదగు. లేక శాంతుని శాంతగుణ మొక్కించుక కోపముగ మఱినను మఱినగు. ఈయుభయులగుణములలో నెవ్వారి గుణము దృఢతరముగ నుండునో వారిగుణములు ఎరుటి వారిగుణముల నెక్కుడుగ మార్పజాలి యుండును. రక్తవర్ణము గల జలము స్వచ్ఛజలమును గలియుటచే స్వచ్ఛజలమునందుఁ గొంచె మెఱుపురంగును, రక్తవర్ణ జలమునందు రక్తవర్ణము తగ్గుటయును గలుగునుగదా! అందు రక్తవర్ణమగు జల మెక్కుడుగ నుండినచో, దుదకు రక్తవర్ణమే ప్రధానమగు. లేక స్వచ్ఛమగు జల మధికముగ నున్నచో దాని గుణము ప్రధానముగ నుండును. అటులే మానవు లిరువురు కలియు నపుడు దృఢతరగుణము లెవరియందుండునో వారిగుణము లితరుని గుణములను మార్పజాలి యుండును. కావుననే సత్పురుష సాంగత్యము వలన సద్గుణము లభివృద్ధి యగును. దుష్టుల సాన్నిధ్యముచే వారిగుణము లితరు

లకు సహితమలవడును. తనస్సంపన్నులును, పరోపకార పాకీ
ణులును, పరమదయాళువులును, శాంతస్వరూపులును నగు మహా
త్ముల యాశ్రమములందు నైజవిరోధములగుజంతువు లన్యోన్య
మిత్రములయి వర్తించు చుండుట గ్రంథములయందుఁ జదివీయు
న్నాము కదా! ఇందుకుఁ గారణ మామహాత్ముని శాంతమగు
తేజోమహిమయే యని తెల్లమగు చున్నది. ఆమహాత్ముల శాం
తగుణము వారిచుట్టును గ్రోశముల కొలఁదిని వ్యాపించి యాస్ర
దేశముల సంచరించు భూతకోటుల నన్నింటిని శాంత స్వభావ
ములు గలవానినిగాఁ జేయ జంతువులు గూడ సహజవైషమ్య
ములను వఱచి యన్యోన్య మిత్రభావములతోఁ గలసి మెలసి
యుండును.

ఈ విషయము మానవు లెల్లరును జక్కఁగఁ జెలిసి కొనఁ
దగినది. ఎవ్వరైనను మనోవాక్కాయముల దర్వృత్తి గల
వారైనయెడల వారితేజస్సు మలిసమై వారి సాంగత్యముచే
యువారికిని, వారిచ్చు నన్న పానాదుల గ్రహించు వారికిని, వారు
చేయు దానములఁ బ్రతిగ్రహించు వారికిని, మఱియు వారిసం
తతి వారికిని నాదృష్టతేజస్సు వ్యాపించుటచే వారెల్లరు దృష్ట
బుద్ధులై చెడిపోదురు. ఇట్లొకఁడు చెఱుటచే ననేకులు చెడి
పోవుటయే గాక క్రమక్రమమునఁ బ్రబలి గ్రామమంతయు, మఱి
యు ననేక గ్రామములకు నాదృష్టతేజస్సు వ్యాపించును. ఇట్ల
నేకులు చేయు పాపకృత్యముల వలని దోషము మొదటివానికిం

గొంతవఱకు నాపాదించును. అట్లే యొకా నొక గృహమునందుఁ బరమ పతివ్రత యగు నారీమణియు, ఏకపక్షీవ్రతుఁడును, దయాళువు నగు పురుషుఁడును నివసించు చుండినచో వారి పరిశుద్ధ తేజస్సు సమీపమున నున్నవా రందఱియందు వ్యాపించి యందఱకు సద్బుద్ధిని బుట్టించి యనేకులకు మేలు చేయును. అట్లందఱిని సత్స్వభావము గలవారినిగఁ జేసిన పుణ్యఫల మా స్త్రీపురుషులంజెందు. కావున నెల్లవారును సర్వకాలసర్వావస్థలయందుఁ బరిశుద్ధమనస్కులై, సర్వభూత హితకాములై కరుణాపారావారులై భక్తిజ్ఞానవైరాగ్యముల నభ్యసించు చుండవలయును. అట్లుండువారు తమకుఁ దెలియకపోయినను లోకమునకు మహిమకార మొనరించుచుండువారే. తాము సంసారసాగరమును దాఁటుటయే గాక సన్నిధిమాత్రమున నితరులను సహితము మంచివారిని గాఁ జేయుచుందురు. అట్లు గా కెవ్వఁడని దుర్వృత్తియందుండువాఁడు తాఁ జెడుటయే గాక తన సహవాసముచే లోకమునకు మహాపకారియగును. ఎల్లవారు నీవిషయమును జక్కగఁ దెలిసికొని సదా దుర్వృత్తినివదలి సద్వృత్తి నభ్యసింపవలయును.

ఎవ్వఁడనియు భోజనకాలమున నీశ్వరధ్యానము సేయుచు భుజించినయెడల నాయన్నము శరీరదార్ధ్యమును వృద్ధిచేయుట మాత్రము గాక దివ్యతేజస్సు కల దగుటవలన మనో

బుద్ధులఁ బరిశుద్ధములఁజేసి జ్ఞానవై రాగ్యములను సహితము వృద్ధిచేయఁ దగి యుండును.

“అన్నం బ్రహ్మ రసో విష్ణుర్భోక్తా దేవో మహేశ్వరః,
ఏవం ధ్యాత్వా ద్విజోభుంజన్నన్నదోషై ర్నలిప్యతే.”

“అహం వై శ్వానరోభూత్వా ప్రాణినాం దేహమాశ్రితః,
ప్రాణాపానసమాయుక్తః పచామ్యన్నం చతుర్విధమ్.”

(గీ. త.)

తా. అన్నము బ్రహ్మస్వరూపము. రసము విష్ణుస్వరూపము. భోక్త మహేశ్వరుఁడు. ఈరీతిఁ దలంచుచు భుజించు ద్విజుఁ డన్నదోషములచే నంటఁబడఁడు. ఓయర్జునా ! నే నగ్నిస్వరూపుఁడనై దేహుల దేహములను బొంది ప్రాణాపాన వాయువులం గలిసి నాల్గువిధము లగునన్నమును బచనము చేయుచున్నాను.

కావుననే భక్తులు భోజనకాలము నంటు జ్ఞాన వై రాగ్య సిద్ధికై యీ శ్వరధ్యానమును జేయుచు నుందురు.

“అన్నపూర్ణే సదాపూర్ణే శంకర ప్రాణవల్లభే,
జ్ఞానవై రాగ్య సిద్ధ్యర్థం భిక్షాం మే దేహి పార్వతి.”

అని ధ్యాన మొనరించుచు భుజించుచుండురు. అటుల పాకము చేయువారును, వడ్డించువారును బరిశుద్ధ సంకల్పులై యీ

శ్వరుని దలంచుచునే పనిచేయవలయును. అట్లు చేయక దుస్సంకల్పములు గలవారై నయెడల వారి మలినతేజస్సు అన్నమునందు వ్యాపించి భుజించు వారిని సహితము మాలిన్యము గలవారినిగాఁ జేయును.

మఱియు భక్తుఁడు సర్వకాలముల యందుఁ బరోపకారపరుడై యుండవలయు ననుట సర్వశాస్త్రసమ్మతమగు విషయము కదా! ఇట్లు పరులకుమేలు చేయుటకై దుష్టులసాన్నిధ్యమునకుఁ గాని, ప్రాకృతజన సాఘములోనికిఁ గాని భక్తుఁడు పోవలసి యున్నపుడు నిలుకడతోఁ గొలఁదికాల మీ శ్వరుని ధ్యానించి యితరులదగు దుష్ట తేజస్సుతన్నంటకుండునట్లుల రక్షకమగు నొక్కతేజః కవచమును నిర్మింపవలయు నని ప్రార్థింప వలయును. అట్లు దృఢముగ సంకల్పించి భగవంతుని వేడినచో నతని తేజస్సులో నొకభాగము రక్షకమగు కవచముగ మాత్రీ యతనిని రక్షించును. ఇట్లే నిద్రించుటకు ముందు సహితము ఇతరుల దుస్సంకల్పములు లోనగునవి నిద్రించు వాని నంటక యుండునట్లు లీశ్వరుని ధ్యానించి పరుండ వలయును.

సాధారణముగ మలినతేజస్సు గల మూలములు తత్తుల్యమగు మలినతేజస్సు గల యితరులను దమయొద్ద కాకర్షించుకొందురు. ఒక్కనిసంకల్పము లితరులను సైతము పొందును. అట్లాకఁడు కోపిగనుండినచోఁ గోపు లగు నితరుల కోపనాక

ల్పముల నా కర్షించుకొని దానిచే దనకోపమును వృద్ధిచేసి
కొనును. ఇంతియగాకపూర్వము క్రోధాత్ములయి యుండి
మృతినొంది పిశాచరూపులుగ నూత్నభోకముల సంచరించు
చుండ జీవులను సహితము తనయొద్ద కాకర్షించుకొని వార
లచే బ్రేరితుడై యనివార్యక్రోధమునకు లోబడి యనేక
పాపకార్యములను జేయును. * ఇట్టితరుల దుర్గుణముల
ను, తత్సద్భవములగు సితరుల సంకల్పములను, తత్సమా
నులుచు విదేహులును నగు నితరదుష్టులనుగూడ నాకర్షిం
చుకొని క్రమక్రమమున వృద్ధిమొదలు చుండును. అట్లుగాక
భోకమునం దెల్లవారును భక్తులును, జ్ఞానులును, విగాగు
లును, ధర్మాత్ములును గావలయునని సదా యీశ్వరుని ధ్యానిం
చుచు సద్ధర్మములను భక్తిజ్ఞాన వైరాగ్యముల నభ్యసించుచు,
సర్వభూతహితమును, జేయుచుండు పురుషుడు తన తేజస్సు నపా
రముగఁ బరిశుద్ధముగఁ జేసికొనును. ఆతేజస్సు ఇతరయోగుల
యొక్కయు, ఋషులయొక్కయు దివ్యతేజస్సుల నాకర్షించును.
అట్టియోగి సాన్నిధ్యమునకు నూత్నశరీరధారులగు ఋషులును,
మఱియు దేవతలును వచ్చియోగిమనంబునం బ్రవేశించి యంద
లిమాలిన్యమును దుదముట్ట నశింపఁజేసి పోవుదురు. ఇట్లభ్యాస
ముచేయు యోగుల తేజస్సు దినదినాభివృద్ధిగలిగి తుదను బహు
క్రోశములకలుకును వ్యాపించును. మహాత్ముల తేజ స్సెంతదూ

* అఽణ్యపర్యమలో ఘోషయాత్రలో దుర్యోధనుడు ప్రాయోప
వేశమున నుండ నపుడు భూతములు బోధించి కనుకథ ప్రమాణము.

రము వ్యాపించి యుండునో ఆదేశమంతయు నాతేజోమహిమచే నిండియుండుట వలన నామహాత్ముని యాశ్రమ మని చెప్పదగు.

“నిగృహీతేంద్రియగ్రామో యత్రయత్ర వసేన్నరః,
తత్రతత్రకురుక్షేత్రం నైమిశం పుష్కరాణిచ.”

ఇంద్రియ సముదాయమును జయించిన నరుఁ డేయే స్థలముల నివసించునో అందందుఁ గురుక్షేత్రము, నైమిశారణ్యము, పుష్కరము లుండును. అనఁగా నాక్షేత్రము కురుక్షేత్ర నైమిశారణ్య పుష్కరములతో సమాన మని తాత్పర్యము.

ఎవ్వ రేనియు నాయాశ్రమమునం బ్రవేశింప నాతేజోరాశి వారలం బరిశుద్ధులౌజేసి వారలను భక్తులుగఁ జేయఁగలుగు. ఇప్పుడును గంగ మొదలగు మహానదులయందును, ననేకపుణ్యక్షేత్రములయందును, అనాది దేవాలయములయందును ఋషుల దివ్యతేజస్సు వ్యాపించియే యున్నయది. ఆయాస్థలములయందు మహాత్ములగు మునులు బహుకాలము తపస్సుచేసి పామర జనులను జరకాలముద్ధరించుట కొఱకుఁ దమ శక్తిని మహిమను ఆయా తీర్థక్షేత్రముల యందు స్థాపించియున్నవారు. ఈకారణముల వలనను, మఱియు నాగమోక్తవిధులననుసరించి ప్రతి పింఛబడియుండుట వలనను దేవాలయములు దివ్యతేజస్సుతో నిండియున్నవి. మఱియును గాశి మొదలగు దివ్యక్షేత్రముల

కును గొప్ప దేవాలయములకును ఋషుల దృశ్యరూపముల నే
తెంచి యాత్మేత్రముల మహిమ క్షీణింపక యుండఁ దమ తపశ్శక్తి
చేఁ గాపాడు చుందురు.

కావున నెల్లవారు నమ్మహానీయుల మార్గము ననుసరించి
పరిశుద్ధులై యితరుల పాశుధ్యము కొఱకు ధ్యానించుచులోక
మునందలి పరిశుద్ధతేజస్సును నభివృద్ధిచేయుటకు సదా ప్రయత్న
మొనరింతురు గాక.

శ్రీ పరబ్రహ్మణే నమః.

బ్రహ్మవిద్యాదర్పణము

ఆటవయధ్యాయము.

జీవుని శరీరములు.

బ్రహ్మాండమున ననేక లోకము లున్నవనియు, జీవుఁ డాయా లోకమునందు వ్యవహరించుటకుఁ దగిన యుపాధు లాయాలోక సంబంధమగు ప్రకృతితోఁ జేయఁబడుననియు ముందు నూచింపఁబడియె. ఆయా లోకసంబంధమగు ప్రకృతితోఁ జేయఁ బడిన యుపాధియనఁగా శరీర మొకటి లేనిచో నా లోకాను భవము జీవునకుఁ గలుగ నేరదు. కనుక నా లోకసంబంధమగు జ్ఞానము దొరకదు. బ్రహ్మాండము నందలి లోకములన్నింటి యందును సాధ్యమగు జ్ఞానము నంతయు సంపాదించుకొనుటకే గదా జీవుఁ డుపంచభూతాత్మక మగు నీ ప్రపంచమునం బ్రవేశించి యున్న వాఁడు. దృష్టాంతముగ నీ భూలోకమును జూతము. పృథ్వీతత్త్వముచేఁ జేయఁబడిన స్థూలశరీరము జీవునకు లేక పోయినచో నీ ప్రపంచజ్ఞాన మేలాగు గలుగును? శరీరమున కన్నొకటి లేనిచో రూపజ్ఞానములేదు గదా! అనఁగా నానావిధము లగు

వర్ణములు; నానావిధములగు కాంతులు, నానావిధములగురూపములు ఆజీవుని కగోచరములుగదా! అట్లే శ్రోత్రేంద్రియము లేనిచో శబ్దజ్ఞానము సున్నయేగదా! ఈ లాగున నీయొక్కొక్కయింద్రియములేనిచో నొక్కొక్క విధమగు జ్ఞానమసాధ్యమగుటవలన స్థూలోపాధిలేని జీవున కీలోక జ్ఞానమే లేక పోవును. జీవున కిట్టి జ్ఞానమును సంపాదించు కొనవలయు నను నిచ్చగలిగి గదా తత్సాధనము లగు నీయుపాధులును దేవతల సహాయముచే నిర్మింపఁబడెను. ఆత్మశక్తులు క్రమక్రమమున నభివ్యక్తములు కాఁగా ఆత్మ చూడఁదలఁచినచో నుపాధియందుఁ గన్నులుత్పత్తి యాయెను. ఆఘ్రాణించు కోరికగలుగ నాసిక ముత్పత్తి యాయెను. అటులనే ఆత్మ కోరిన కోరికలచే వాని కుపయోగకరములగు కరణముల శరీరమునందుఁ బుట్టించుకొనెను. కరణములఁబారా జ్ఞానమును బొందునది యాత్మయే.

“మనువన్మర్త్యంవా ఇదగ్ శరీరమాత్మమృత్యువా తదస్య అమృతస్య అశరీరస్య ఆత్మనోఽధిష్ఠాన మాత్మోవై సశరీరః”

“అథ యో వేదేదం మన్వానీతి స ఆత్మామనోఅస్య దైవంచక్షుః సవాఏషషతేనదైవేన చక్షుషామనసైతా కామాపశ్యోరమతే”

(ఛాందోగ్యోపనిషత్తు)

తా. ఈశరీరము నశ్యమైనది. మృత్యువుచే భక్షింపఁబడును. అనఁగా మృత్యువునకు లోబడినది. అయినను అమృతస్వరూపుఁడు, నశరీరుఁడు నగు నాత్మ కధిష్ఠానముగ నున్నది.

ఏతత్త్వము - ఎవరు - దీనిం దెలిసికొనియెడు నని తలఁచునోఆతత్త్వమే ఆత్మ. మనస్సు, ఇంద్రియములు నను కరణములద్వారా యీకామముల ననుభవించి యానందించు వాడు.

ఇట్లు శరీరము లన్నియు జ్ఞానసాధనములు కావున నీ శరీరముల విషయము విశదముగ పిచాఁపించి దిగినది.

స్థూలశరీరము, అన్నమయకోశము.

జీవునకుం గల శరీరములు మూడు. స్థూలశరీరము, సూక్ష్మశరీరము, కారణశరీరము. వీనికే పంచకోశములనియు సంజ్ఞ కలదు. స్థూలశరీరమన నన్నమయకోశము. సూక్ష్మశరీరమందుఁ బ్రాణమయ, మనోమయ, విజ్ఞానమయ కోశములు నున్నయవి. కారణశరీర మానంద మయకోశము. అన్నమయ ప్రాణమయ కోశములురెండును భూతకసంబంధమగు పృథివీతత్వ ప్రకృతి. వికారములుఅన్ని ప్రకృతులయందు స్థూల సూక్ష్మ తారతమ్యములు గలయేడు భాములున్నయవి. అందులో పృథివీతత్వాంతర్భాగము లగు పృథివ్యప్రేక్షో భాగములచే నిర్మింపఁబడినది అన్నమయకోశము. మిగత నాలుగు సూక్ష్మ భాగములతో నిర్మింపఁబడినది ప్రాణమయ కోశము.

శరీరములన్నింటిలోను గనిష్ఠమై, స్థూలమై, యల్ప కాలికమైనది స్థూలశరీరము. ఇందు జ్ఞానేంద్రియ కర్మేంద్రియగోళము

లు (అనఁగా నవయవములు) న్నయవి. వీనిమూలమున నిండి యమనస్సుల ద్వారా జీవునకు భూలోక జ్ఞానము కలుగును. ఇది యన్ని శరీరములలో నల్పమైనది యైనను ధర్మసాధనములలో మొదటిదియును ముఖ్యమైనదియు నగును. పనిచేయువాని కొఱముట్టులవలె మనశరీరము పరిశుద్ధముగను, నూత్నగ్రాహి గను నుండవలయునుగదా! త్రుష్టపట్టి పదనులేని కొఱముట్టులతో పనివాఁ డెంత నిపుణుఁ డైనను ఏమియుఁజేయఁజాలఁడు. గదా!

మొట్టమొదట శరీర మారోగ్యము గలిగి దృఢమైనదిగ నుండవలయును. ఇందుకు శరీరపాశుద్ధ్యము, పరిశుద్ధ్యము లగు నన్న సానాదులు, వ్యాయామమును, మంచిగాలియు నత్యావశ్యకములు. దినదినము స్నానము చేయకుండినచో రోమకూపము లన్నియు ముఱికిచే నిండి లోపలి ముఱికి బయట గా వీలులేకుండుటచేఁ బలువిధములగు రోగములకుఁ గారణమగును. కావున నన్ని మతములయందును దినదిన మొకపర్యాయ మైనను స్నానము చేయుట విధింపఁ బడియున్నది. మనగృహములను గృహసమీప ప్రదేశములను బరిశుద్ధముగ నుంచుకొన వలయును. లేనియెడల గాలిచెడి యనారోగ్యకరమగును. నిర్మలోదకమును ద్రాగవలయు. మద్యమును వర్జింపవలయును. ఆహారములందు తామసాహారము బొత్తుగ వర్జింపవలయును. చెడినపదార్థములు, పర్వమితము లనఁగా చల్దిపదార్థములు, సారము పోయిన పదార్థములు,

మాంసములు, నల్లమందు మొదలగు మత్తుపదార్థములు, ఉల్లిమొదలగు వస్తువులు విడువఁదగినవి. ఇట్టి పదార్థములను సేవించినచో శరీరము దృఢముగఁ గనఁబడినను నూక్ష్మములగు విషయముల గ్రహింపఁ జాలనశక్తి క్రమే యుండును. రాజసాహారములు విడువఁదగినవియే. సత్పురుషుల సాంగత్యముచేతను, బుణ్యాస్థల పుణ్యతీర్థ సేవలచేతను, దేహము పరిశుద్ధమగును. శరీరమును జాగరూకతతోఁ బెంచినచో నది ధర్మాచరణమునకు శ్రేష్ఠమగు సాధనమగు.

మనకుఁ బుట్టుకతో నచ్చిన శరీరము మార్ప సాధ్యముగా దని సందేహించరాదు. శరీరము ప్రతినిమిషమును మాటుచు నే యున్నయది. దానియందలి యణువు లెల్లప్పుడును బహిర్గతములగుచునేయున్నవి. అట్లే ప్రతినిమిషమునను, ఉశ్వాసనిశ్వాసములచేతను, అన్న పానాదుల చేతను నూతనముగ నణువులు శరీరమునం బ్రవేశించుచునేయున్నవి. ఈ రీతి నేడుసంవత్సరముల కాలమున శరీరమంతయు నొకసారి పూర్ణముగ మాటునని శరీరతత్త్వజ్ఞులు నిరూపించి యున్నారు. ఏడుసంవత్సరములనాఁడు శరీరమునం దుండిన యణువులలో నొకటైన నిప్పుడు శరీరమున నుండదు. ప్రవాహమునం దొక్క జలకణమైనను, ఒక్క నిమిష మొక్కస్థలమున నిలువకుండినను మెఱుంగుననుండి చూచువారలకు నదీప్రవాహ మొకరీతిగ నేయుండునట్లు తోఁచురీతిని శరీరమునందలి యణువు లెడతెగక మాటుచుండినను శరీరము మాట నట్లు

మనకుఁ దోచును. ఇట్లు మాటుచుండు శరీరమును బ్రయత్నముతో మంచిదిగఁ జేసి కొనుట సులభము.

మఱియు నొక్కవిషయమును మఱువరాదు.

“ఆత్మానం రథినం విద్ధి శరీరం రథమేవ చ”

శరీర మాత్మ కుపాధిగావున నది యాత్మస్వాధీనమం దుండఁ దగినది గాని యాత్మ దీనికి లోబడి యుండఁగూడదు. మనము శరీర మనియెంచి దానిని స్వేచ్ఛగా విడువరాదు. శరీరము మన దని తెలిసికొని మనము చెప్పినపనుల నదిచేయునట్లు చూచుకొనవలయును. మనము సంరక్షించు గుఱ్ఱములు మొదలైనవాని వలె దానిని శుద్ధిగానుంచి పోషించుచు మనము చెప్పినపనులు దానితోఁ జేయించుచు రావలయును.

ఈ విధమున బాల్యమునందుండి శరీరమును శిక్షించుచు వచ్చినచో దానిని సులభముగ స్వాధీనమునకుఁ దెచ్చుకొనఁ గలుగుదుము. బాల్యమునందు లేత తీగెవలె శరీరమును ద్రిప్పుకొననగును. వయస్సు రానురాను ప్రమానినవలె దానిని వంచుట కష్టమగును. కావున బాలురకీవిషయమును బోధించి వారలచే నభ్యసింపఁజేయుట మంచిది.

సూక్ష్మశరీరము.

సూక్ష్మశరీరమందుఁ బైఁజెప్పినరీతిని మూఁడుకోశములున్నయవి. వానిలోఁ బ్రాణమయకోశ మన్నింటిలో స్థూలము.

మనోమయకోశము దానికంటె సూక్ష్మము. విజ్ఞానమయ కోశ మన్నింటిలో సూక్ష్మము.

ప్రాణమయకోశము.

ఇది హైజెప్పినరీతిని బృథిపితత్వమందలి సూక్ష్మభాగ ములచే నిర్మింపబడినది. ప్రాణములు దీనినుండియే స్థూలశరీర మునకు వ్యాపించును. దీనినుండియే స్థూలశరీరమునకును మనో మయకోశములోని యింద్రియములకును సంబంధముగలిగి యుండును. ఈకోశము స్థూలశరీరమునం దంతటను వ్యాపించి నిండుకొని యాశరీరమున వెలుపలిభాగమున సైతము కొంచెము దూరమునకు వ్యాపించియుండును. స్థూలశరీరమునకుఁ బ్రతి బింబమువలె నుండును. ఇది సాధారణముగ స్థూలదృష్టికి గోచ రముగాదు. సూక్ష్మదృష్టిగలవారి కిండుక యూదావర్ణముగలిగి గోచరమగునని యనుభవజ్ఞులు చెప్పుచున్నారు.

సాధారణముగ నీకోశము స్థూలశరీరమునుగూడియే యుం డును. బలమగు వ్యాధికల్గినప్పుడును మఱికొన్ని సమయములం దును స్థూలదేహమును విడిచివచ్చునని తెలియుచున్నది. అప్పుడు స్థూలశరీరము కేవల బలహీనముగ నుండును. అయిన నెల్లప్పు డును దీనికి స్థూలదేహముతోఁ దంతురూపముగ సంబంధమెడ తెగక యేయుండును. స్థూలశరీరము మాటునల్లె నిదియును మాటు చుండును.

శస్త్రచికిత్స చేయుటకై మైకపువస్తువులఁ బ్రయోగించి నప్పుడు స్థూలశరీరము నిశ్చేతనమై పడియుండ నీ ప్రాణమయకోశము బహిర్గతమగును. అందుచే స్థూలశరీరమునకు మనోమయకోశమునందలి యింద్రియములకును సంబంధము వదలియుండుటచే స్థూలశరీరముపడుబాధ మనకుఁ దెలియరాదు. మైకము పోయి స్థూలశరీరమునందుఁ బ్రాణమయకోశమును బ్రవేశించిన తోడనే బాధ తెలియవచ్చును.

మరణకాలమందు మాత్రము స్థూలశరీరమునకును నీకోశమునకును సంబంధమును గలుగఁజేసియుండు తంతువు తెగి రెండును వేరుగును.

బ్రహ్మాండమునకంతటికి సూర్యభగవంతుఁడు ప్రాణదాతయై యుండుట తెల్లమేగదా! సూర్యబింబమునుండి తేజస్సు ప్రాణరూపముగ వెలువడి ప్రపంచమునంతయు వ్యాపించి సకలభూతముల నాడులయందుఁ బ్రవేశించి శరీరములను నీర్యవంతములు గఁజేయుచున్నది. ఇట్లు సూర్యునినుండి వెలువడు తేజస్సునుండి యొక్కొక్కభూతము తనకు వలయు ప్రాణశక్తిని నాడులచే స్వీకరించుకొనుచుండును. కావుననేగదా సూర్యుని ప్రకాశము లేనిది యేభూతముగాని యభివృద్ధిఁజెందఁజాలదు. ఈశక్తి ప్రాణమయకోశము ద్వారముగ స్థూలశరీరమునకు వ్యాపించును. స్థూలశరీర మపరిశుద్ధముగను, సనారోగ్యముగ నున్నప్పుడు

ప్రాణమయకోశముగూడ నపరిశుద్ధమై దుర్బలమగుటచే వలయు నంత ప్రాణశక్తిని నాపటచే గ్రహింపజాలక దుర్బలమగును. దీనిచే స్థూలశరీరము మఱికొంత దుర్బలమగును.

స్థూలశరీరము సంపూర్ణారోగ్యము గలిగియుండిననీ ప్రాణమయకోశము సూక్ష్మమిందుండి వెలువడు ప్రాణశక్తిని స్థూలశరీరమునకు వలసినంత కంటె ఎక్కువగ గ్రహించుచుండుననియు, నప్పుడు ఎక్కువగ ప్రాణశక్తి స్థూలశరీరమునుండి తేకోరూపముగ బయలువెడలుచుండునట్లు సూక్ష్మదృష్టికి గానవచ్చుచుండుననియు ననుభవజ్ఞులు చెప్పుచున్నారు. కావున మంచి యారోగ్యముగల వారల ప్రక్కను బలహీనులు కొంతకాలము పరుండినచో నాబలవంతుల శరీరమునుండి వెలువడు ప్రాణశక్తిని బలహీనులు గ్రహించుటచే బలముగలుగును. అట్లుగాక సామాన్యుడగువాడు రోగిప్రక్కను బరుండినచో గొంతకాలమునకుఁ దాను బలహీనతనొందును.

మరణకాలమునఁ బ్రాణమయకోశము స్థూలమును బూర్ణముగ వదలిపోవు నని చెప్పఁబడియెఁగదా ! అంత స్థూలశరీరము శిథిలమగుట కారంభించును. ప్రాణమయకోశమును స్థూలము ననుసరించి శిథిలమగును. స్థూలశరీర మొంత శీఘ్రముగ శిథిలమగునో అదియంత శీఘ్రముగ జీర్ణమగును. స్థూలశరీరము అగ్నిసంస్కారముచేయఁబడి భస్మముకాఁగా ప్రాణమయకోశ

ముసహితము తుదముట్టనశించును. శాస్త్రములయందు శవమున కగ్ని సంస్కారము విధింపఁబడి యుండుట కిదియే ముఖ్యోద్దేశ్యము. భూస్థాపనము చేయఁబడినచో స్థూలశరీరము జీర్ణమగుటకుఁ జరకాలము పట్టును. కావున ప్రాణమయకోశము నశించుటకును నాలస్యమగును.

మనోమయకోశము.

మనోమయకోశము రాగద్వేషాదు లగు నన్ని మనోవృత్తుల కునికిపట్టు. దీనియందు రెండుభేదములుగలవు. రాగద్వేషముల కునికి పట్టును కామవికారమగు కామమయశరీర మొకటి. మిగిలిన మనోవృత్తుల కధిష్ఠానమగు మనోమయశరీరము రెండవది. లోకమున సామాన్యజను లందఱికి రాగద్వేషపురస్కరముగఁ గాని ప్రవృత్తి సాధారణముగనుండదు గాన నీరెండు శరీరములును జాగ్రదవస్థయందుఁ గలిసియే వర్తించుచుండును. ఇది యోగదృష్టికిమాత్రము గానవచ్చుచున్నది. అనేకవర్ణములతోఁ బ్రకాశించుచుండును. మనోవృత్తులు మాటునట్లు దీని వర్ణములు మాటుచుండును. అది యన్నమయప్రాణమయకోశముల రెంటిలోపలనుండి వ్యాపించి వానికి వెలుపలను గొంత దూరమువఱకు నుండును. బాలురయందు మనోవికాసము లేకుండుటం బట్టి వారి కామమయశరీరము సాధారణముగ శుద్ధమయి ప్రకాశించుచుండును. రాగద్వేషములు హెచ్చును

హెచ్చను ఈశరీరమునఁ దదనుగుణములగు వర్ణము లేర్పడు చుండును.

ఈకోశము సమస్తమానపుల కుండినను, పశుప్రాయులగు వారియందు స్పష్టముగ నేర్పడియుండదు. చెడఁపోయిన మేఘమువలె రూప మేర్పడకయుండును. జ్ఞానమధికము కానుకాను స్పష్టమగు రూప మేర్పడి యండాకారముగఁ జేలును.

ఆదియందు జీవుఁడు విశేషముగఁ గామక్రోధములకు లోబడి యుండుటచే వాని కనురూపములగు వర్ణములు కలిగి యుండును. కామముపుట్టినచో మడ్డిరక్తవర్ణముగల్గును. మట్టి వర్ణము స్వప్రయోజనపరత్వమును నూచించు. అతిక్రోధము గల్గినచో మెఱయు రక్తవర్ణముగల బాఁకులవలె రూపములు దీనినుండి భువర్లోకమున బయలు వెడలు ననియు, భువర్లోక ప్రకృతివికారములగు సీరూపము లాక్రోధమునకు విషయమగు వారి మనోమయకోశములకుం దగిలి వానికిఁ గీడుచేయుననియు యోగదృష్టి గలవారు చెప్పుచున్నారు. కామముపుట్టినచో నాసంకల్పములును రూపమును దాల్చి యితరుల మనోమయ కోశమును దాఁకునట. నిర్వాఙ్మజ్రప్రేమగలిగినచో దివ్య మైనరోజాపువ్వువర్ణములుగల రూపములు వెడలు నట. ప్రేమాతిశయముచే దల్లి బిడ్డను జేతనెత్తుకొని ముద్దులిడుచుండు సమయమున నీకోశమంతయు రోజావర్ణము గలిగి వర్తులాకా

రము లగు, తేజోరూపములు శరీరమునందు నిండియుండు నట్లు శనఃబడునట. అతిలోభియగువాని శరీర మసహ్య మగు మట్టి రంగుగలిగి యీశరీరముచుట్టు నినుపకట్లు కట్టఁబడినట్లు చూపట్టు నట. ఇట్లుకొక్క మనోవృత్తిపుట్టినపుడు దాని కనురూప మగునట్టి వర్ణములుగలిగి యుండును. ఈరీతిఁ బశుప్రాయుఁడగువాని నూక్షశరీరము అసహ్యకరము లగు వర్ణములు గలిగి యుండ జ్ఞానము వృద్ధియయి యింద్రియమనోనిగ్రహములు గలుగుచు రాగా నీశరీరము మిగుల మనోహరవర్ణములఁ గలిగి చూడ సాంపుగ నుండునట. రక్తవర్ణము, మట్టిరంగు మొదలగు నసహ్యకర మగువర్ణములు మాతీపోయి ప్రేమాతిశయమును జూపట్టు రోజాపువ్వవర్ణమును బుద్ధికోశల్యముచు జూపు బంగారు వర్ణము, భక్తిం జూపు నీలవర్ణముచు, అనుకంపను దెల్పు నాకు పచ్చరంగు మొదలగు మనోహరము లగురంగులతో నిండినదగు నట.

కాపునఁ దొలుత పశుప్రాయులుగా నుండినప్పు డాకార మేర్పడక హేయము లగువర్ణములు గలిగి యుండును. ఈశరీరము జ్ఞానపరిపాకము కాను కాను స్పష్టముగ నండాకారముగా నేర్పడి రమణీయము లగువర్ణములు గలిగియుండును. అప్రత్య ప్రకృతియందును బృథివీతత్త్వప్రకృతియందుండు రీతి ననేక ఘోలనూక్షతారతమ్యము లగుప్రకృతిభాగములు గలవు. అందు ఘోలప్రకృతినముదాయములు హేయములగు వర్ణములు గలిగి

యుండును. సూక్ష్మములు కానుకాను రమణీయములగును. కామక్రోధపూరితము లగుమనోవృత్తులు పుట్టినచో నవి స్థూలప్రకృతి నాకర్షించి రూపమును దాల్చుటచే మడ్డిరంగులు గలిగియుండును. మనోవృత్తులు పరిశుద్ధములు కానుకాను సూక్ష్మసూక్ష్మతరప్రకృతిభాగముల నాకర్షించి రూపములు దాల్చుటచే వానిరంగులు రమణీయములుగ నుండును. కావున కామక్రోధముల జయించి యింద్రియమనోనిగ్రహము లభ్యసించుచు రానురాను ఈశరీరము పరిశుద్ధమై రమణీయ వర్ణములు గలదియగును.

ఈసూక్ష్మశరీర మూర్ధ్వము లగుభువరాదిలోకానుభవము గలుగుటకు జీవున కుపాధి యగు నది చెప్పఁబడియె. మొదట మొదట జీవునకుఁ గలుగు ననుభవము లన్నియు బాహ్యము లగుభూలోకవిషయానుభవములుగ నె యుండును. ఇంద్రియగోళములు స్థూలశరీరమునం దున్నయవి గదా! ఐనను ఇంద్రియములు సూక్ష్మరూపమున నీశరీరమున నున్నయవి. బాహ్యవిషయములచే స్థూలశరీరమునందలి గోళములకుఁ స్పర్శకలుగఁ గనే వానిమూలమున స్థూలశరీరమునందలి నామలలోఁ గొన్నింటియందు నతిసూక్ష్మముగఁ జలన మొకటిపుట్టి శిరస్సునందలి మెదడునందుఁ జేరి సూక్ష్మశరీరమునందలి యింద్రియములను జేరును. ఇంద్రియములు చలించినపుడే జీవునకు విషయజ్ఞానము గల్గును. ఈరీతిని సూక్ష్మశరీరము స్థూలశరీరమునకును జీవునకును

ద్వారమై బాహ్యప్రపంచజ్ఞానమును గలుగఁ జేయుచుండును. ఐనను స్థూలశరీరము విశ్రమించుకాలమున సూక్ష్మశరీరము స్థూల శరీరమును విడిచి వచ్చును. కేవల జ్ఞానహీను లగుమనుష్యుల యందు సూక్ష్మశరీరము భువర్లోకమునఁ దఱుచుగా నిశ్చేష్టితమై యుండును. అతిబాలుఁడు స్థూలదేహోపయవములు గలిగియుండియు భూలోకమందు సంచరింపజాలక భూమియందు పడియున్నట్లు జ్ఞానహీనుని సూక్ష్మశరీరము భువర్లోకమునఁ దిరుగఁ జాలక పడియుండును. జ్ఞానము వృద్ధి కానుకాను ఆలోకమందు సంచరింప శక్తి కలుగుచువచ్చును. ఇప్పుడు నాగరీకము గలిగి జ్ఞానవృద్ధిగలవారల కందఱికి నీశరీరముతో సుషుప్తికాలమున సంచరించుచు నాలోకానుభవముల నొంద శక్తి గలిగియున్నది. ముందు జ్ఞానాభివృద్ధినిబట్టి యీస్వతంత్రసంచారశక్తియును వృద్ధియగుచుండును. తరుగ మేల్కొంచినపు డాయనుభవములు తొలుత జ్ఞాపకమునకు వచ్చుట యరుదు. కొంచెము కొంచెము జ్ఞాపకము వచ్చినచో నవియే స్వప్నములనబడుచున్నవి. మొదలు కొనయు లేక యసంగతము లగుకొన్ని స్వప్నములు మాత్రమట్టివి గావు. అవి స్థూలశరీరమునందుఁ గలుగు సజ్జీగ్వాది వికారములవలనఁ బుట్టినవి. వానిస్వరూపమున నెగుర్తించఁ దగియుండును. అవి తప్ప తక్కినస్వప్నము లన్నియు సూక్ష్మశరీరమునందు జీవునకుఁ గలుగు సనుభవములే యగును. మేల్కొంచిన సమయమున మాత్రము పలుమరు కొంచెము జ్ఞాపకమున్న

ట్లుండి జ్ఞాపకమునకుఁ దెచ్చుకొన యత్నించఁగా నాకొంచెమునకును విస్తృతికలుగును. ఇట్లు క్రమక్రమమున జ్ఞాపకవచ్చుట వృద్ధియగుచువచ్చినఁ దప్పక సాధనచతుష్టయసంపత్తి కలిగి పరమగురువుల సాన్నిధ్యముఁజెంది వారీయనుగ్రహమున నేర్చి చేయు యోగాభ్యాసబలమునఁ గుండలీనిశక్తి యుత్పత్తి యయి సప్తచక్రములను ఒకవయినచో జీవనకు నిచ్చామాత్రమున భువర్లోకానుభవమును సూక్ష్మదేహముతోఁ జేసి యాయనుభవములను బూర్ణముగ జాగ్రదవస్థయందు జ్ఞాపకఁ దెచ్చుకొనుశక్తిగలుగును.

జాగ్రదవస్థయందు జ్ఞాపిరాకున్నను భువర్లోకమందు సంచరించు శక్తి గలవారందఱును నిద్రలోనాలోకమునందు సంచరించుచు వారు వారు జాగ్రదవస్థయందుఁ గోరినపనులు చేయుచుందురు. వారు జాగ్రదవస్థయందు లోకోపకారముచేయుఁ గోరుచుందురేని వారు నిద్రలో భువర్లోకవాసుల కా యాకీర్తి నుపకారము చేయుచుందురు. ఆభువర్లోకవాసులు భూలోకమున నివసించు చుండి నిద్రలో భువర్లోకమునకుఁ బోయిన వారైనను సరే, లేక మరణానంతరమున భువర్లోకమున నివసించు వారైనను సరే వారి కండఱికిని సహాయము చేయనగును. వారికిఁ బరోపకార బుద్ధి వృద్ధికానుకాను పరమగురువులుగాని వారి శిష్యులుగాని వారిని చెఱఁజిట్టి వారికి భువర్లోకమునఁ దగు పనులు నియమించి లోకోపకారముచేయ నవకాశ మిచ్చుచుందురు. కావున

నఁ బరోపకార బుద్ధిని జాగ్రదవస్థయందు వృద్ధిచేయుచు వచ్చి సంచో నిద్రకాలమును వ్యర్థముగఁ బోసేయక లోకోపకారము చేయు నవకాశము గలిగి యుండును. అట్టి బుద్ధిని మనమందఱము వృద్ధిచేసికొనుచు వచ్చుటయే గాక బాలురకు నట్టిబుద్ధి గలుగు నటుల బాల్యమునుండి శిక్షించుచు రావలయును.

జీవితకాలమున నీనూత్నశరీరము స్థూలశరీరమునకుఁ బ్రతి బింబరూపమును దాల్చియుండును. మరణానంతరము స్థూలశరీరమును విడిచి పోయినవెనుక నీ కామమయ శరీరము పేఱురూపమును జెందును. భూలోకమునందలి ప్రకృతి స్థూలనూత్నతారతమ్యములుగ నుండునట్లు భువర్లోకప్రకృతి యందును స్థూలనూత్నతారతమ్యములుగ నేడు విధములుండును. ప్రేత భువర్లోకమును జేరుచో నా కామమయ శరీరమందలి భువర్లోక ప్రకృతి స్థూలనూత్న తారతమ్యమున నేడు పొరలుగా నేర్పడి స్థూలభాగము వెలుపలను దానికంటె నూత్నభాగములు లోలోపలను నేర్పడి యేడు పొరలు ఏర్పడును. ఇట్లు మార్పుచెందిన శరీరమునే యాతనా శరీరమని హిందూ శాస్త్రములు చెప్పుచున్నవి.

జీవుఁడు భూలోకముననుండు కాలమునఁ బశుప్రాయుడై కామక్రోధములకుఁ బూర్ణముగ లోబడి కేవలవిషయాసక్తుడై యుండినచో వానికామముల కనుగుణముగ స్థూలములగు నణువులు యాతనాశరీరమునం దెక్కుడుగఁ జేరి మొదటిపొర

మిక్కిలి దృఢమైనదగు. దానికి మూలమగు కామములఫలమంతయు ననుభవించు సంలవఱకు నాపార దృఢముగనుండి అనుభవములు పూర్తి యైనచో నాపార జీర్ణమై మిగిలిన పొరలు మాత్రము నిలుచును.

సామాన్యములగు విషయకామము లన్నియుఁ దారతమ్యక్రమమున మఱియూఁడు పొరలతో సంబంధించి యవియుఁ గ్రమక్రమమున ననుభవముచే నశించును. ఈనాలుగు పొరలు నశించువఱకు జీవునకుఁ బ్రేతసంజ్ఞయుండును. అటుపిమ్మటఁ బితృలోకమును జేరును. ఈపొర లేర్పడినపిదప జీవుఁడు వానిలోఁ జిక్కి యీపొర లనుభవముచే నశించువఱకు నిర్బంధముగ నుండి యనుభవించు చుండును. సంవత్సరాంతము వఱకుఁ జేయు నుత్తరక్రియలు ఈదశ యందుండు జీవునకు సహాయకరములు. జీవునకు బంధకములుగనుండు పైఁజెప్పిన మొదటి నాల్గు పొరలను జీర్ణింపఁజేసి, ప్రేతత్వమును వదలించి జీవుని బితృలోకప్రాప్తునిగఁ జేయును. అంతవఱకు నాక్రియ లుపయోగములు. ఈవిషయమున మఱికొన్ని విషయములు ముఖ్యముగ నెఱుంగఁదగినవి.

ఈయూతనాశరీరవిషయమం దొకరహస్యము గలదని విజ్ఞులు చెప్పుచున్నారు. కామమయ శరీరము మనకామముల కనుగుణముగ నేర్పడుచున్నది కావున మనోదార్థ్యముచే దానిని స్వా

ధీన పటచుకొన నవకాశముండును. జీవుడు తనకు మరణానంతర మిట్టి నిర్బంధములగు పొరలేర్పడక యుండవలయు నను విషయమును మరణకాలమున మఱునక దృశ్యముగ మనోనిశ్చయముచేసినచో భువన్లోకమున నిట్టి పొరలుగానేర్పడి వానిని బంధించక యాశరీరము పూర్వముండు రీతిననే యుండనగును. అట్లయినచో వారు భువన్లోకానుభవములు యథావిధిగ ననుభవించుచుండినను దన్నుఁ దానెఱిగి స్వతంత్రముగ ననుభవింప నవకాశము గలుగును. లేనిచోఁ బొరలేర్పడి వానిలోఁజిక్కి యేమియుఁ జేయనోపక యుండును అనుభవమనునదేమో తప్పక పోయినను స్వతంత్రముగ ననుభవించుటయందును బరతంత్రముగ నుండుటయందును విశేష భేదముగలదు. జీవుఁడీలోకమున దూఱములువచ్చినచో వానికి లోఁబడి యవివేకమున నేమియు నెఱుంగక పరతంత్రుఁడై యనుభవించవచ్చును. అటుగాక వాని ననుభవించుట తప్పక పోయినను వివేకముగలిగి మనోదాఢ్యముతో స్వతంత్రుఁడై యనుభవించి వివేకమును వృద్ధిపఱచుకొనఁజాలును. ఈరెండుమార్గములకును దారతమ్యముండురీతిని భువన్లోకమునఁ బొరలలోఁజిక్కి యనుభవించుటకును వానిని దప్పించుకొని స్వతంత్రముగ ననుభవించుటకును దారతమ్యముగలదు. వివేకవంతులీరహస్యమును మఱుసననుంచుకొని సకాలమున వినియోగపఱచవలయును.

మనోమయశరీరము.

మనస్సు శుద్ధమనియు నశుద్ధమనియు రెండుభాగములు. అం దశుద్ధమనస్సన్నఁ గామసంకలితమైనది. ఎప్పుడును గామము లతో విశ్రమై కామములకు లోబడి కామము లీడేర్చు కొను టకై ప్రవర్తించునది. శుద్ధమనస్సు కామవివర్జితమై జ్ఞానసాధన మైనది. జీవునకు మనస్సునకు సమానమగు సాధన మొక్కటియు లేదు.

“కిమితరచ్చేశస్సమమ్ సాధనమ్ ”

ఈ రెండింటియందును గామ సంకలితమైనది యశుద్ధ మనస్సు. ఇదియె పైఁ జెప్పఁబడిన కామమయశరీరము. మనో మయశరీరమనునది రాగద్వేషములతోఁ గూడిన మనోవృత్తుల కన్నింటి కునికొట్టు.

ఈ యుపాధి సువల్లోక సంబంధమగు తేజస్తత్త్వము మొక్క స్థూలభాగముచే నిర్మింపఁబడునది. పైఁ జెప్పినరీతిని సామాన్య జనులు రాగద్వేషముక్తులుగనే ప్రవర్తించుచుందురు గావున నట్టి సమయములందు కామమయ మనోమయశరీరములు రెండును గూడియే ప్రవర్తించుచుండును. అందుచేనట్టి మనో వృత్తులు గలిగినచో నారెంటియందును వికారములుపుట్టును. రాగద్వేష వియుక్తములగు వృత్తులు పుట్టినచో నవిమనోమయ శరీరమునందు మాత్రము చలనము గలిగించి మార్పును.

మనోమయ శక్తిరము జీవునకు బహు ముఖ్యమైయుపాధి-
 మనుజునకు మృగమునకుం దారతమ్యము మనస్సును బట్టి
 కలిగినదేగదా ! ఇంద్రియములును, ఇంద్రియవ్యాపారములును,
 మృగములందును గాననగుచున్నవియేగదా ! ఆహారనిద్రా భయ
 మైధునములు పశువులందును మనుష్యులందు నొక్కటియేగదా !
 యుక్తాయుక్త వివేచనము చేయుట, ముందువెనుక లాలోచిం-
 చుట, తనస్వభావమును గ్రహక్రమమున సంస్కరించుకొని పరి-
 శుద్ధముగఁ జేసికొనుట, తనస్వరూపమును, ఇహపరలోకాది
 జగత్స్వరూపమును, ఈశ్వరస్వరూపమును, నెఱుగుట మొద-
 లగు నివియన్నియు మనుష్యుని వ్యాపారములు. ఇవి మృగ
 ములయందు దసాధ్యములు. వీని కన్నింటికినిమనస్సు సాధనము.
 కావుననే “కిమితరచ్చేతస్సమమ్ సాధనమ్” అని యనుభవజ్ఞు-
 లగు పెద్దలు చెప్పిరి.

జీవుల పరిపక్వస్థితినిబట్టి వారి మనోమయకోశములు ముఖ్య
 ముగ మూడువిధములుగ నుండును. (౧) సామాన్యజనుల
 శరీరము. (౨) బుద్ధి కుశలతగలిగి కొంతమాత్రము నాగరికు-
 లగుజీవుల మనోమయశరీరము. (౩) జ్ఞానియగువాని మనోమయ
 శరీరము.

సామాన్యజనుల మనోమయ శరీరము.

కేవల పశుప్రాయు లగు వారికే గామమయశరీర మేరూ

పమేర్పడక యుండును గదా ! వారి కీశరీరముగూడ దానితోఁ జేరియే చెదరఁగొట్టఁబడిన మేఘమువలె నుండును. ఐనను బగు వులకంటె నట్టి వానికి “వేదశ్వస్తనం, వేద లోకాలోకాః” (రే వువచ్చునది తెలియును, దాను జూచినది చూడనిదియుఁ దెలియును) అని చెప్పినరీతిని బూర్వస్మరణములు, ముం దాలోచనయు లేశమాత్రమైనను గలిగి యనుభవమై జన్మములు మాటుచురాఁగా క్రమక్రమముగ రూపము లేర్పడుచు వచ్చును. ఐన నిట్టి యనుభవముచే జ్ఞానము చాలవఱకు పృథ్వియగు నంత దనుక నీ మనోమయశరీరము కామమయ శరీరముతోఁ గూడియే వర్తించు చుండును. మరణానంతరమును బహుస్వల్ప కాలమే సువర్లోకవాసము గలిగియుండును. వారి మనోమయ శరీరము చాలీవఱకు కామమయ శరీరమునకుఁ బ్రతిబింబమైనానివలె వర్ణములును రూపములును గలిగియుండును.

బుద్ధికుశలతగల నాగరికుని మనోమయశరీరము.

ఇట్టివాఁడును చాలవఱకు రాగద్వేషములతోఁగూడియే ప్రవర్తించుచుండునుగావున వానికిని సాధారణముగఁ గామ మయమనోమయ శరీరములు రెండును జాగ్రదవస్థయందుఁగూడియే వర్తించుచుండును. ఐనను రాగద్వేషవియుక్తుడై గ్రంథ కాలక్షేపము భగవద్ధ్యానము లోకోపకారచింతయు మొదలగు వ్యాపారములను దఱచుగఁ జేయుచుండును గావున మనోమయ

శరీరము క్రమక్రమముగ రూపమేర్పడుచుండును. దానివర్ణము లాయామనోవృత్తులకనుగుణముగ మూఱుచుఁ గ్రమక్రమముగ రమణీయము లగుచుండును. పైఁజెప్పినప్రకారమున నిద్రకాలమున వానికిఁ గామమయశరీరమందు స్వతంత్రప్రవృత్తి కలిగి యుండును గాని యీమనోమయశరీరమునందుఁ బ్రవృత్తి యుండదు. సామాన్యుల కామమయశరీరమువలె వానికీ మనోమయశరీరము వ్యాపారము లేక యుండును.

నివృత్తిమార్గము నవలంబించినవాని మనోమయశరీరము.

అట్టివాని మనోమయశరీరము పై రెండుశరీరములకంటె రూపము చక్కఁగ నేర్పడి బహు మనోహరములగు వర్ణములు గలిగియుండును. రాజస తామస గుణములుగల సంకల్ప రూపములచే స్థూలప్రకృతి యాకర్షింపఁబడుననియు సత్త్వగుణముచే సూక్ష్మప్రకృతి యాకర్షింపఁబడుననియు, గామమయశరీరవిషయమందుఁ జెప్పఁబడియెఁ గదా! మనోమయశరీరమందును ఆరీతిననే వర్ణములేర్పడును. కావున జ్ఞానము వృద్ధియయి సాత్వికవృత్తులు వృద్ధియగుచు రాఁగా నీశరీరము బహురమణీయమై ఆయా వృత్తుల కనుగుణము లగు వర్ణములఁ దాల్చియుండును.

విజ్ఞానమయకోశము.

ఇది జీవునకు ముందుదహరింపఁబడిన యుపాధు లన్నింటికం

ఋతు సూక్ష్మతరమైన యుపాధి. మిగిలిన యుపాధులు జన్మ జన్మ మునకు మాటుచుఁ గ్రొత్తవిగ నిర్మింపఁబడును. ఈయుపాధు లుఁగో జీవుఁడు భూర్భువస్వర్లోకములతో సంబంధము గలవాఁడగును. ఈమూఁడులోకములఁగో జీవుఁడు సంసారచక్రమునందుఁ దిరుగుచుండును. భూలోకమును విడిచి భువర్లోకమును, దానిని విడిచి సువర్లోకమును, దానినుండి మరల భువర్లోక భూలోకములను బొందుచుండును. ఈమూఁడులోకముల కావల మహర్లోకముండును. అది తేజస్తత్త్వముయొక్క సూక్ష్మభాగములఁగో జేయఁబడినది విజ్ఞానమయకోశ మట్టిసూక్ష్మభాగములఁగో నిర్మింపఁబడునది. అది గ్రుడ్డువలె వలయాకారముగ నుండును.

సువర్లోకమున అమృతశరీరములు నశించఁగా జీవుఁడు మహర్లోకమును స్పృశించును. అప్పుడు జీవునకుండు సుపాధి విజ్ఞానమయకోశము. విజ్ఞానమయకోశమున వర్తించు చైతన్యమే జీవుఁడనఁబడును. ఈకోశము జన్మజన్మమునకును మాటుట లేదు. ప్రతిజన్మమునను గలిగిన యనుభవములనుండి గ్రహింపఁబడిన జ్ఞానసారమంతయు దీనియందుఁ జేరుచుండును. సామాన్యజనులకుం గల జ్ఞానము కొంచెమేగావున వారియందీకోశము వర్ణశూన్యమైయుండును. కామక్రోధాది వికారములును, గామ మిశ్రితములగు మనోవృత్తులు సీకోశమునంటవు. నిష్కామములైన సాత్త్వికమనోవృత్తులును సద్బంధపరిశీలనముచేఁ గలుగు జ్ఞాన మెక్కువ కానుకాను ఈకోశము దివ్యములగు వర్ణములతో

నొప్పుచువచ్చును. ఈకోశము మఱియన్ని కోశములలో వ్యాపించి వానివెలుపలను గొంత దూరమువఱకుఁ దెలియనగును.

తాత్త్వికజ్ఞానమును, బారమార్థకబుద్ధియు వృద్ధికానుకాను ఈకోశము మిగుల తేజోవంతమైన వర్ణములు గలిగియుండుటయే గాక గొప్పదిగ నగుచు నచ్చును. ముక్తిపదవి సమీపించు మహానీయుల కీకోశము బహు దూరము వ్యాపించుటయే గాక దానియందుఁ గాననగు వర్ణములు సహితము భూలోకమున నెప్పటికిని గోచరములుగాని యపూర్వములైనవిగ నుండు నని యనుభవజ్ఞులైన యోగులు వ్రాసియున్నారు.

ఇహలోకమందుఁ గాని, పరలోకమందుఁ గాని స్వప్రయోజనము నుద్దేశించి చేయు కార్యము లొక్కటియు నీకోశమును వికసింపఁ జేయఁజాలవు. నిష్కామములగు వృత్తులును సద్గ్రంథ పఠశీలనమును మాత్రము దీనిని వృద్ధిఁజెందించును. పరోపకార తత్పరులై భగవద్ధ్యానము చేయుచు శమదమాది సాధనములు సంపాదించుచు వచ్చువారి కీ సుఖము లభించును. మిగిలినవ్యాపారము లన్నియు నశ్వరఫలముల నిచ్చుచు సంసార చక్రము నందె భ్రమింపఁజేయును. కావున దీనిని దృఢముగ నెఱింగి యెల్లవారును శాశ్వతము లగు ఫలము నీఁజాలుమార్గము నవలంబించి పరమ పురుషార్థమును బొంది లోకోపకారకరులగుటకు యత్నింతురుగాక.

కారణశరీరము.

ఇదియే ఆనందమయ కోశమని వేదాంతగ్రంథములయందు బిలువబడుచున్నది. ఇది వాయుతత్త్వప్రకృతితోఁ జేయబడును. ఇది సామాన్యజనుల యందతిస్పృహముగ నుండును. జీవుఁడు పరిపక్వస్థితికి రాఁగా రాఁగా నాత్మజ్ఞానము వృద్ధి కానుకాను ఈ శరీరము మహాప్రకాశముగలది యగును. ఆత్మజ్ఞానమనఁగా సమస్త భూతములయందుండు నాత్మయు, దనయందుండు నాత్మయు నెక్కటియే యనుజ్ఞానము నానాత్వమునందేకత్వమాను జూచుట. తొలుదొలుత నీజ్ఞానము పరోక్షముగ నుండినను, యుక్తి యుక్తముగఁ దోచినను స్వానుభవమునకు నచ్చియుండదు. జీవున కీయుపాధి పరిపక్వముకాఁగా భిన్న భిన్నములుగఁ గన్పడు నన్నింటియందును ఏకత్వజ్ఞానముదృఢమై భిన్న భావము సంపూర్ణముగ నశించును. శోక మోహములు తుదముట్టఁ బోవును.

శ్లో. “సర్వభూతస్థమాత్మానం సర్వభూతాని చాత్మని,
 ఈక్షతే యోగయక్తాత్మా సర్వత్ర సమదర్శనః.
 యో మాం పశ్యతి సర్వత్ర సర్వంచ మయి పశ్యతి,
 తస్యాహం నప్రణశ్యామి చమేన న ప్రణశ్యతి.
 ఆత్మైవమ్యేన సర్వత్ర సమం పశ్యతి యోఽర్జున,
 సుఖం వా యది వా దుఃఖం స యోగీ ఐరమో మతః.”

(గీత.)

“తత్రకోమోహః కశ్చోకః ఏకత్వమయపశ్యతః :”

(ఈవాసోపనిషత్తు.)

శ్రీ పరబ్రహ్మణేనమః.

బ్రహ్మవిద్యాదర్పణము

ఏడవ యధ్యాయము.

మనస్సు

“ మనోహి ద్వివిధం ప్రోక్తం శుద్ధం చాశుద్ధమేవచ,
అశుద్ధంకామసంకల్పగ్ శుద్ధం కామ వినర్జితమ్,
మన ఏవమనుష్యాణాం కారణం బంధమోక్షయోః,
బంధాయ విషయాన క్తం ముక్త్యై నిర్విషయగ్ స్త్య తమ్.”
అమృతబిందూపనిషత్తు.

తా. మనస్సు శుద్ధమనియు నశుద్ధమనియును రెండువిధములగు. కామసంక్తు మశుద్ధమనియు, గామవిహీనము శుద్ధమనియుఁ జెప్పవగు. మనస్సే జీవునకు బంధమోక్షములకుం గారణము. మనస్సు విషయాన క్త మైనపుడు బంధకారణమును, నిర్విషయమైనచో ననగా విషయవిముఖమై యీశ్వరాయ త్తమైనచో మోక్షకారణమనియును శ్రుతి యనువదించుచున్నది.

ఇట్లు జీవునకు బంధమోక్షములకు రెండింటికిని గారణమగు మనస్సు విషయమై కొంతవిచారితము. జీవుడు తేజ

స్తత్వ ప్రకృతితోఁ జేయఁబడిన శరీరమును దాల్చి యాశరీరములో వర్తించునపుడు మనశ్చక్తి నుపయోగించును. కనుక మనోమయ విజ్ఞానమయకోశములయందు వర్తించు నాత్మశక్తియే మనస్సుని పేర్కొనఁబడుచున్నది.

మనస్సు అనుశబ్దము మన్ అనుధాతువునుండి యుత్పన్నమై తెలిసికొనుశక్తి యను సర్థమును బోధించుచున్నది. అనఁగా జీవునకు జ్ఞానసాధనమునకు ముఖ్యమయినకరణము. కావున సంతానకరణ మనఁబడును. జీవుఁడు జాహ్మప్రపంచజ్ఞానమును బొందుటకు మనస్సునుసాధనము నుపయోగించువాఁడు. జీవుఁడు విజ్ఞానమయకోశమునందు వర్తించునపుడు మనస్సు కామరహితమై శుద్ధజ్ఞానసాధన మై యుండు. సర్వకామములకునికీపట్టు అప్రత్యమయ మై భువర్లోకమున వర్తించుశరీరముతోఁ గలిసి వర్తించునపుడు మనస్సు కామసంకలితమై కామమునకు లోబడి దానికి సహకారి యై ప్రవర్తించుచుండును. ఇదియ యపరిశుద్ధ మనఁబడు మనస్సు. బహుకాలముపఱకు జీవుఁడు కామమయుఁడై కామములం దగిలి వర్తించుచుండును. కామరహిత మైన కర్మ మొక్కటియు నప్పుడు రుచింపదు. అట్టి జీవుఁ యందు శుద్ధమనఃప్రవృత్తి కవకాశము కలుగుట యరుదు. బహుకాలసుఖదుఃఖానుభవముచే జ్ఞానము కలిగి వైరాగ్య ముత్పత్తి యైనచోఁ గొంచెముగ విషయవిముఖుఁ డగుట కాస్పదము గలిగి శుద్ధమనస్సునకు వ్యాప్తి

కలుగును. అంతవఱకు నశుద్ధమనస్సునకు మాత్రము ఎక్కు
డుగ వ్యాప్తి కలిగి యుండుటచే నద్వానిలక్షణములను, ధర్మ
ములను జక్కగ నెఱింగినయెడల దానిని వశపఱచుకొని క్రమ
ముగ శుద్ధమనస్సుగ మార్పుటకు నవకాశము గలుగును.
కావున నీమనోధర్మముల నించుక వించారింప వలసి యున్న
యది.

మనస్సు చంచలస్వభావ మైనది. ఎల్లప్పుడు నొకవిషయ
మునుండి వేఱొక విషయమునకుఁ బరుగి పరుచునే యుండును.
ఈకారణమును బట్టి మనస్సు కపితుల్య మని చెప్పుట కలదు.

“నదామోహాటవ్యాంచరతి యువతీనాంకుచగిరౌ

నటత్యాశాశాఖా స్వటతి ఝుజితి స్వైరమభితః,

కపాలిన్భిక్షోమే హృదయకపి మత్స్యంత చపలం

దృఢంభక్త్యా బధ్వా శివభవదఢీనంకురు విభో.”

శివానందలహరి.

సామాన్యముగ నింద్రియములతోఁ జేరి వర్తించుచుండును.
అట్లు వర్తించుటచే మనశ్చక్తి విశేషముగ నశించును. ఇంద్రియ
ములనిగ్రహించుటచే మనశ్చక్తి యింద్రియమార్గమున నశింపక
నిలిచి క్రమక్రమముగ వృద్ధి యగును.

నదీజలములఁ గాలువలుగఁ ద్రిప్పి యొక చెఱువునకుం జేర్చి
నచో నాచెఱువు కట్టయందుఁ గొన్ని రంధ్రములుండెనేని చెఱు
వులోఁ జొచ్చు జలమంతయు నారంధ్రములనుండి వెలుడివ

నిష్ప్రయోజక మగుటయే గాక యనేకులకు హానికరము నై యుండు. ఆతటాక రంధ్రములంబూడ్చి యుక్తమగు జలద్వారముల నిర్మింప నందలి జలమంతయుఁ బదిలపఱుపఁబడి సకాలమున నాజలద్వారములనుండి వెలువడి సుక్షేత్రములపైఁ బ్రవహించి వానియందలి సస్యములను జక్కఁగ ఫలింపఁజేయుటచే ననేక భూతకోటులకపారముగ మేలుచేయును గదా! అట్లే యాత్మశక్తియను ప్రవాహము బుద్ధిమార్గమున మరస్సను తటాకమునఁ బ్రవేశించి యింద్రియములను రంధ్రముల మార్గమున బయలు వెడలి విషయములయందు నశించుటయే గాక ముందటి యధ్యాయమునఁ జెప్పిన రీతి ననేకులకు మహాపకారము చేయును. అట్లుగాక యింద్రియముల నిరోధించి మనస్సును విషయ విముఖముగఁ జేసినచో మనశ్శక్తి వృద్ధియై యనేకులకు మహాపకారము చేయుటకు సహితము చాలియుండును. ఇట్టింద్రియ వ్యాపారమును నిలిపి మనశ్శక్తిని వృద్ధిచేయుటయే యోగమనఁబడును.

“తాంయోగమితిమన్యంతే స్థిరామింద్రియ ధారణామ్”

కఠోపనిషత్తు.

దేహేంద్రియముల వ్యాపారముచే వాఙ్మత తగ్గురీతిని మనోవృత్తులచే మరశ్శక్తి వ్యయమగుచుండును. సంకల్పములచే మనశ్శక్తి వ్యయమగుచుండుఁ గావున నద్దానిని వ్యర్థసంకల్పముగఁ జేయఁగూడదు. ధర్మ మాచరించుటయగుదును, బరోప

కార మొనరించుటయందును మాత్రము వ్యయపఱుపఁ దగునే కాని నిష్ప్రయోజకములగు కార్యములయందుఁ గాని, పాప కార్యములందుఁగాని వినియోగింపరాదు. మనశ్శక్తి యను నది పుగుషార్థముల సాధించుటకై మానవుల కొసఁగఁబడిన దివ్యశక్తి. ఆశక్తిని బ్రతిక్షణమందును నిరుపయోగములును, ఇతరులకు మేలు చేయఁజాలనివియు నగు సంకల్పములు చేసి వ్యర్థము చేయుట పాపమని చెప్పవచ్చును. మనస్సును ఇంద్రియములగు గూడి విషయములయందు స్వేచ్ఛగా విహరింపఁ బోయిచ్చిన నది శక్తిహీనమగును. జీవితకాలమంతయుఁ గామకోఠాహంకార మమకారములచేతను, విషయాసక్తిచేతను, మనశ్శక్తిని నశింపఁ జేసికొనువాఁడు కట్టకడపట చింతింపవలసిన వాఁడయగును. అట్లుచేయక మనస్సును జక్కఁగ నియమించుకొని మనశ్శక్తిని వృద్ధిచేయవలయును. ఈరీతిగా నియమితమైన మనస్సు మిగుల వీర్యవంతమై యోగాభ్యాసదుల కర్హమై గొప్ప కార్యముల నెన్నియో సాధింపఁగలుగు.

ఆదిచుండి యింద్రియములతోఁ గూడి వర్తించుచుండుటచే మనస్సు విషయాసక్తమై యెప్పుడును విషయసంయోగమును గోరుచుఁ దత్ప్రతిబంధకము లగు వాని నన్నింటి యందును ద్వేషభావముకలిగి యుండును. ఇట్లు సామాన్యముగ మానవుల యందు మనస్సు రాగద్వేషాదులకు లోఁబడియుండు. రాగద్వేషములు సర్వానర్థములము అని భగవద్గీతాశాస్త్రమునందు భగవంతుఁడు నొక్కివక్కాణించియున్నాఁడు.

“ధ్యాయతో విషయాన్ పుంస స్సంగస్తే షూపజాయతే,
సంగా త్సంజాయతే కామః కామాతోక్రోధోఽభిజాయతే.
కోధాద్భవతి సంమోహా స్సంమోహస్త్వస్మృతివిభ్రమః,
స్మృతిభ్రంశాద్బుద్ధి నాశోబుద్ధినాశా త్ప్రణశ్యతి.”
గీతా ౨ అధ్యాయము.

విషయచింతనముచే గామమును, కామముచే గోధమును, కోధముచే నవివేకమును (అనగా యుక్తాయుక్త వివేచనా జ్ఞానము లేకుండుటను) కడపట సకలపురుషార్థహానియు నగునని తాత్పర్యము.

మఱియు నీ కామ కోధములు జ్ఞానమునకుఁ బ్రతిబంధకము లనియును, హానిజయులక పురుషార్థ ప్రాప్తిలేదనియును, కామకోరోధోద్భవమగు వేగమును జయించిన వారలు బ్రహ్మనిర్వాణమును బొందుదురనియును భగవంతుఁ డుపదేశించియున్నాఁడు.

“శక్నోతీహైన యస్సోఘం ప్రాకృరీర విమోక్షణత్,
కామకోరోధోద్భవంవేగం సయుక్త స్ససుఖినరః.”

గీతా ౫ ఆ.

కావున మనస్సు నాశ్రయించియుండు కామకోధాదులగు దుర్గుణముల నశింపఁ జేసి మఱియు శమదమాది సద్గుణముల మనంబున నెక్కులుపుట యవశ్యకము. గోడపై దివ్యమగు నొకద్రతిమను జిత్రింపఁ దలచిన చిత్రకారుఁడు మొదట భిత్తి

యందున్న మాలిన్యమును దుశించి పరిశుభ్రముగఁ జేసికొని
 యాపైని సుందరముగఁ బ్రతిమనుజ్జితించువిధమున మానవులు
 తొలుదొల్ల మనస్సునందలి హేయగుణసంఘము నుక్కొక్క
 టిగ నశింపఁజేసి యాపిదప క్రమక్రమముగ నన్యముల దృఢ
 ముగనాటి వృద్ధిచేసి మనస్సు నలంకరింపవలయు ఇట్లుచేయు
 టకు ముఖ్యసాధనము ధ్యానము. ధ్యానమనగా నతిచంచల
 మగు మనస్సును నిలిపి యేకాగ్రముగఁజేసి భగవంతుని యందుఁ
 గాని, తత్సద్వస్తులగు పరిపూర్ణగురువులందుఁగాని స్థిరముగనిలు
 వుటకై యత్నించుట. ఇట్టిధ్యానమున మనస్సు పలుతెఱుగులఁ
 బరుగిడుచుండ నద్దాని నిరోధించి ధ్యేయమూర్తియందు నిలు
 వుంచే మనశ్చక్రిసహితము వృద్ధియగును. దేహమునకుఁ బరిశ్ర
 మమువలె మనస్సునకు ధ్యానము దార్ధ్యమునిచ్చునది. ధ్యేయ
 మూర్తియొక్క కళ్యాణగుణములఁ బలుమాటలు మననముచే
 యుటచే నాగుణములు మనంబున దృఢముగ నిలిచి వృద్ధియగు.
 దీనికిముంద నేక జన్మాంతములైన దుర్వాసనల నశింపఁజేయ వల
 యును. ఇక్కార్యము సాధారణముగ దీర్ఘకాలమునఁ గాని
 సాధించునదికాదు. దుర్వాసనలన్నియు నేక కాలమున మనో
 నిశ్చయముచే నశింపఁజేయుట సాధ్యముకానిపని. ఒక్కొక్కటిగ
 వేటువేటుగా మనస్సునుండి తొలఁగింపవలయు. ముందునూ
 చింపఁబడినరీతి నాయాదుష్టగుణమునకు విరుద్ధమగు కళ్యాణగు
 ణమును ధ్యేయమూర్తియై దారోపించి యాగుణస్వరూపునిగ

ధ్యానించిన నాదుర్గుణము తుదముట్ట నశించి తద్విరుద్ధమగు నా సద్గుణము స్థిరముగ మనంబున నిలుచును. ఇట్లు క్రమక్రమమున నెక్కుకొనుర్గుణమును దొలగించి సద్గుణముల దృఢముగఁ జేసికొనవలయు. ఇట్లు కామ కోపధములు, అసత్యము, అనూయ మొదలగు దుర్గుణముల నొక్కొక్కటిగఁ దొలగించి యశా దార్యము, భూతదయ, సత్యము, అననూయ లోనగు సద్గుణముల వృద్ధిచేసికొనుటకు నత్యధిక ప్రయత్నము చేయఁదగు. ధ్యానము కొద్దికాలము చేయుటచేఁగాని ప్రతిదినము చేయక యప్పు డప్పుడు చేయుటచేఁగాని, శ్రద్ధలేక చేసినఁగాని, ఫలము సిద్ధింపఁజాలదు.

“దీర్ఘకాలాదరనైరంతర్య సత్కారాసేవితోద్భవభూమిః”

యోగసూత్రము.

దీర్ఘకాలము నిరంతరముగ నాదరముతోఁజేయు ధ్యానము మాత్రము ఫలము నీయఁ జాలును.

మనశ్శక్తి ధ్యానముచే వృద్ధిమొందునని చెప్పఁబడియెఁగదా ! మనశ్శక్తి వృద్ధియగుచో సంకల్పసిద్ధియగు. అనఁగా మనస్సున సంకల్పించిన దంతయు నెఱవేఱును. ఐనను ధ్యానాదులచే వీర్యవంతముగఁ జేయఁబడిన మనశ్శక్తిని మానవుఁ డితరుల మేలుకొఱ కుపయోగింపవలయును. అట్లు చేయక స్వప్రయోజనపరుఁడై యాశక్తి నుపయోగించినచో వాడు రాక్షసుఁ

డనఁబడును. రావణాసురుఁ డెక్కుఁడు భక్తిచేతను, ఘోరతపస్సుచేతను, గొప్ప సిద్ధులనందియు, వానిని స్వప్రయోజనపరుఁడై పరులకు హానిచేయుట కుపయోగించెను గదా. అట్లు ఎవరు గాని మనస్సు నిరోధించుటచేతను యోగముచేతను బొందిన గొప్ప మనశ్శక్తిని లోకమునకు బాధచేయుటయందు వినియోగించిన రాక్షస శబ్దవాచ్యులగుచున్నారు. సామాన్యులలో సహితము.

“తమకై యన్యహితార్థఘాతుకజనుల్ దైత్యుల్”

అని భర్తృహరి చెప్పియుండఁగా హతయోగాదులచే సాధించిన సంకల్ప సిద్ధి గలిగి యధికమనశ్శక్తి గలిగి వానిని బరులకుఁ గీడు జేయుట యందుపయోగించినచో నట్టివారికంటె ఘోరతరులగు రాక్షసులు లేరని వేఱుగఁ జెప్పవలయునా!

అట్లు గాక ధ్యానయోగాదులచే మనశ్శక్తిని వృద్ధిచేసి కొని స్వప్రయోజనము నించుకైనఁ గోరిక యెల్లపుడు భూత దయగల్గి పరులమేలు కొఱకుఁ బాటుపడువారు పుణ్యస్వరూపులగు ఋషులఁబడఁ దగియుండురు.

“పరోపకారార్థ మిదం శరీర” మ్మను న్యాయమునఁ బరుల సుఖమే తన సుఖమనియును, పరులదఃఖమే తన దఃఖమనియు నెంచు మహానుభావుఁడు తమయోగి యనఁబడుచున్నాఁడు.

అట్టివాఁడు తేజోవంతుఁడై పరిపూర్ణుఁ డై బ్రహ్మానందము నొందును.

“ఆత్మైషమ్యేన సర్వత్ర సమంపశ్యతియోఽర్జున,
సుఖంవా యదివా దుఃఖం సయోగీ పరమో మతః”

గీతా.

మనోధర్మములు.

మనోమయకోశమున వర్తించు నాత్మశక్తియే మనస్సనియు, నామనోమయకోశము తేజస్తత్వప్రకృతితోఁ జేయఁబడినదనియును ముందే చెప్పఁబడియె. భూలోకమున శబ్దము తృప్తి కాఁగా నామధ్యమున నుండు వాయుచలనముచే నాశబ్దము శ్రోత్రేంద్రియమును జేరి విఁబహరితిని మనస్సున సంకల్పములు పొడముచోఁ దేజోమయ ప్రకృతి (తేజస్తత్వము) చలించి యితరుల మనోమయకోశములఁ బొందును. మనుష్యుని సంకల్పము లేవిధమైనవిగ నుండినఁ దత్సదృశము లగు నితరుల సంకల్పముల నివియాకర్షించునని ముందు సూచింపఁబడియెఁ గదా! మనస్సున సంకల్పమెద్దియేని పొడమ నది తేజోమయమగు ప్రకృతియం దొక రూపమును ధరించును. అనఁగా నాసంకల్పము సూక్ష్మలోకములయందుండు ప్రకృతియం దొకవిధ చలనమును గలుగఁ జేసి ఆప్రకృతిని రూపము ధరించునట్లు చేయును. కులాలుని చక్రము వేగముగఁ దిరుగుటచే దానిపైని మృత్తిక ఘటాదిరూపమును దాల్చురీతిని మనస్సంకల్పములు

తేజోమయమగు ప్రకృతియందుం బ్రవేశించి యాప్రకృతిలో నొక్కొక భాగమును రూపమును ధరించునట్లుగాఁ జేయును. వివిధములగు సంకల్పములు వివిధరూపములుగలిగి నానావిధవర్ణములతోనొప్పును. ఎక్కుడగు భక్తితోఁ గూడి చిత్రైకాగ్రమున ధ్యానించునపుడునూత్మలోకమున దివ్యమగు నీలవర్ణముగల రూపముత్పత్తియగును. మఱియు నాభక్తి నిష్కామమగుచోనారూపములుకమలములు లోనగుపుష్పముల యాకారములను చాల్చును. ఏకాగ్రతస్థిరమగుచో భక్తునిమనోమయ కోశమునుండి యూర్ధ్వభాగముగఁ దేజోవంతమై నీలమగు గోపురరూపముగోచరించును. అట్లే యితర విధములగు సంకల్పములు మనస్సునంబుట్టునపుడు తదనుగుణములగు వర్ణములతో నొప్పుచున్నవి విధరూపములు కన్పడు. యోగదృష్టితోఁ జూచునపుడవికొన్ని నక్షత్రములవలెను, ఆలయములవలెను, మఱికొన్ని తీక్షణములగు శస్త్రముల వలెను గన్పడును. సంకల్పములు మనస్సున విస్ఫుట్టముగ లేనియెడల నుత్పత్తియగురూపము చెదటిపోవు మేఘశకలముల వలె అంచులు స్పష్టము కాకయుండును. ఇవియును సంకల్పస్వభావము ననుసరించిన వర్ణములు గలిగియుండును.

ఈ రూపములు సూక్ష్మలోకముల వర్తించు దేవతలలో సంకల్పానుసారముగ నొక్కొక్కరి నాకర్షించు కొనియు, స్వతంత్రముగ నాలోకమునఁ గొంతకాలము సంచరించుచుం

డును. ఈరూపములకును, వానినుత్పత్తిని జేయుమానవులకును దృఢమగు సంబంధము గలిగియుండును. ఈరూపములు సమాన మనోభావములు గలవారితే నాకర్షింపఁ బడును. క్రోధసంకల్ప మొకరియం దంకురింప రక్తవర్ణమగు రూప మొకటి జన్మించి సూక్ష్మలోకమున నొక పిశాచమువలె సంచరించుచు, క్రోధ మనస్కులగు నితరులచే నాకర్షింపఁబడును. ఆరూపము వారిమనోమయ కోశమునంటి దానియందలి క్రోధభావములను వృద్ధిచేయును. ఇట్లే యొకరియందుఁ గామసంకల్పములు పుట్టిన నవి తత్సదృశరూపములను గలుగఁజేసికొని నైజముగఁ గాము కులగుజనుల సూక్ష్మశరీరములనంటి వాని నెక్కుడుగఁ జలింపఁ జేసి వారి కామగుణము నభివృద్ధిచేయును. ఇట్లొక్కొక్కరి మనోభావములు ఇతరుల మనస్సులం బ్రవేశించి మంచినంకల్పములుగ నుండిన, వారిని మంచి వారలనుగాఁ జేయుగుణముగలిగి యాసంకల్పములు దుష్టములైనచో వారల దుష్టులనుగాఁ జేయుచుండును. వెలుపలినుండివచ్చు సంకల్పరూపమున కనుగుణములగు మనోవృత్తులు కొన్నియే నొకనియందుఁ జేరినానారూపము వానినంటఁజాలక మరలిపోవును. కామనంకల్పములచే జనించు రూపములు కేవలనిష్కాముఁడగు వానియందుఁ బ్రవేశింపఁజాలవు. అటులనే నిష్కామములును సర్వభూతహితములును నగు సంకల్పములు కేవల స్వప్రయోజనపరుఁ డగు కాముకునందుఁ జొరఁజాలవు. ఏగుణమేని యల్పముగ నైన మనం

బున నుండినచోఁ దదనుగుణము లగు రూపము లాగుణములను
 బలపఱుపఁ జాలియుండును. కావున సామాన్యజనులలో నొకరి
 మనోవృత్తు లితరులమనంబులం బ్రవేశించి వారలను మంచివారి
 నిగఁగాని, చెడ్డవారినిగఁగాని చేయ సమర్థములగును. ఇట్లొకరి
 సంకల్పము లితరుల మనస్సులలోఁ బ్రవేశించి బీజరూపముగ
 నుండు గుణముల దృఢతరములుగఁ జేయుటచే నామనస్సులయం
 దు సహితము సదృశము లగు సంకల్పములు పొడమఁగా నూత్ము
 లోకమున మఱికొన్ని సంకల్పరూపము లుత్పత్తియై క్రమక్రమ
 మున నితరులం బొంది విస్తారముగ వ్యాపించుచుండును. కామి
 యగు నొకఁడు విషయసుఖములను గుఱించి పలుమాఱు చిం
 తించుచుండ వానిమనస్సునుండి కామోద్రేక కరములగు సంక
 ల్పరూపములు వెలువడి యదృశ్యములుగ నూత్ములోకమున
 విచ్చిలవిడిఁ దిరుగుచుండు. ఆరూపములు కాముకు లగు నితరు
 లమనస్సులలో సులభముగఁ బ్రవేశించి వారియం దంతకుముం
 దల్పముగనుండిన కామమును వృద్ధియగునట్లుచేసి వారిమనస్సు
 లందుఁ గామ సంకల్పములఁ గలుగఁజేయును. ఆ సంకల్పములచే
 మఱియు నెట్టి సంకల్పరూపములు పెక్కు లుత్పత్తియై య
 నేకులను గాముకులుగఁ జేయును. కావున నొకనిదోషములు
 వానిని జెఱుపుటతో నిలువక వానివెంట ననేకులను జెఱుచును.
 అనేకులను జెఱించిన దోషముగూడ వానింబొందును. ఇతరుల
 యందల్పముగనైనఁ గామములేనిచో మొదటివాని కామసంక
 ల్పరూపములు వీరలయందుఁ బ్రవేశింపఁ జాలియుండవుకదా !

అల్పముగ నుండు దుర్గుణముల వృద్ధిచేసిన దోషము మొదటి వానిని జెందుచుండ వాని దుస్సంకల్పరూపముల నాకర్షించు కొనుట యితరునందున్న దుస్సంకల్పమువలననే కదా ! ఇట్లు దఱును దాముచేపటకుఁ దామే ముఖ్యకారణభూతులును, దమవలె దుస్సంకల్పములు గల యితరులు సహకారులుగను నగుదురు.

“అనాత్మనస్తు శత్రుత్వే వర్తేతాత్మైవశత్రువత్.”

“ఆత్మైవహ్యత్మనో బంధురాత్మైవ రిపురాత్మనః.”

అజ్ఞాని దనకుఁదానే శత్రువువలె వర్తించును. తనకుఁ దానేబంధువు. తనకుఁదానే శత్రువు ఇతరులుకారనితాత్పర్యము. అటులనే పరోపకారబుద్ధి, భూతదయయు లోనగు నిర్వాఙ్మజ్రపే మాస్పద సంకల్పము లొకరియందుత్పత్తికాఁగాఁద దనుగుణము లగు రూపములు సూక్ష్మలోకమున నుత్పత్తియు ముచివారలగు నితరుల మనస్సులయందుఁ బ్రవేశించి వారియందల్పముగ నుండు పరోపకారబుద్ధి, భూతదయ లోనగు వానిని వృద్ధిచేసి వారి మనస్సులందు నట్టి సంకల్పములఁ బుట్టించును. ఆసంకల్పము లన్నియు సూక్ష్మలోకమున మూర్తీభవించి యనేకులలోని సత్సంకల్పములను బలపఱచును మనస్సు చంచల స్వభావమగుటంబట్టి యెడతెగక పనిచేయుచుండును గాన జీవుల మనస్సులనుండి సత్సంకల్పములు గాని దుస్సంకల్పములు గాని

నిరంతరము బయలు వెడలుచునే యుండును. వీనివలనఁ బ్రతి
 మనుష్యుడును లోకమున కపార ఔమమునుగాని యెన్నరాని
 కీడునుగాని కలుగఁజేయుచునేయుండును. దానంజేసి ప్రతి మాన
 వుడును తనమనస్సును విచ్ఛలవిడిగ విడువక స్వాధీనము చేసి
 కొనుట యెంత యావశ్యకమో చూడుడు. అట్లుచేసికొనినచోఁ
 దనమనస్సునందు యోగ్యము లగు సంకల్పములను మాత్రము
 పుట్టించుటయే గాక యితరుల దుస్సంకల్పరూపములం బ్రవే
 శింపనీయ కుండును. వాని మనస్సు శుద్ధమగును. వాడు నిరం
 తరము శుద్ధసంకల్పముల సంకల్పించుటచే నితరులకుఁ బెక్కు
 విధముల మేలుచేయఁగలుగును. మనుష్యుల మనస్సులం
 బాడము సంకల్పములు దృఢములుగనుండినచో అంచులుచెక్కి
 నట్లు వానినుండి యుత్పత్తి యగు సంకల్పరూపములు సైతము
 పుష్పములుగను, దృఢములుగను నుండును. మఱియు నాసం
 కల్పములను బూనికతో దీర్ఘకాలము నిలిపినయెడల నారూప
 ములకు నెక్కుడుకాలము స్థితిగలిగి శక్తి యధికమై మేలుకీడులఁ
 జేయఁజాలియుండును. అట్లులేక సంకల్పము లదృఢములుగనుం
 డినను, అల్పకాలనిశ్చితములుగనుండినను వానినుండి యుత్పత్తి
 యగు రూపములు సహితము మసకలై యదృఢములుగనుండి
 యల్పశక్తిగలవియగును. మనకిష్టులగు నెవరికైన నెద్దియే నొక్క
 మేలు చేయఁదలఁచినయెడల నావిషయము నేకాగ్రముగను
 దృఢముగను సంకల్పించిన నామేలు తప్పక కలుగును. ఇందును

మనస్సు నిరోధముచేతను, ధ్యానాదులచేతను, వీర్యవంతముగఁ జేయఁబడిననే సంకల్పించిన ఫలము తప్పక సిద్ధించును. కావున మనుష్యుఁడు మనస్సును జక్కఁగ లోఁబఱచుకొని మనశ్శక్తిని ధ్యానము మొదలగువానిచే వృద్ధిచేసిన లోకులకుఁ గోరిన మేలును జేయఁగలుగును. మనస్సు నేకాగ్రముగఁజేసి చేయఁదలచిన మేలునుగుఱించి దృఢముగను, స్పష్టముగను సంకల్పించిన నాసంకల్పము రూపమును ధరించి యుద్దేశించిన మనుష్యుని యొద్దకుఁ బోయి యామేలును ఘటించఁజేయును. గొప్పవియును, విశేషద్రవ్యసాధ్యములును నగు ధర్మకార్యములను జేయఁబూనుకొనిన లోకోపకారులు పలుమఱు నిజుపేదలయియుండియుఁ దాముచేయఁబూనినకార్యము లెవ్విధముగనైన నెఱవేఱవలయునని దృఢముగ సంకల్పింపఁగా నా సంకల్పముల నూర్జిత రూపములు రూపమును ధరించి యదృశ్యములుగ ధర్మబుద్ధి గల పురుషుల మనస్సులఁజొచ్చి యెవ్విధముననో యీకార్యములకుఁ దోడ్పడవలయు ననుబుద్ధివారలయందుఁ బుట్టించి యీకార్యములకుఁ గావలసిన ద్రవ్యసహాయము గలుగునట్లు చేయును.

మఱియును యోగులగు పురుషులు ఆయురారోగైశ్వర్య ర్యముల విషయమై గాని, పుత్రిప్రాప్తి గాని కలుగునట్లాశీర్వదించినచో నయ్యవి తప్పక సిద్ధించునని గ్రంథములయందుఁ గనఁబడుటయు ననుభవమున నుండుటయు నెఱుఁగుదుము కదా !

ఇదియును సమాహితమైన మనశ్చక్తిఫలమే గాని వేఱు కాదు. మనదేశములో సమస్తకార్యములయందు యోగ్యులగు మహాజనుల యాశీర్వచనము లపేక్షించుటకుఁ గారణమిదియ. వేల కొలఁది యోగ్యులగు బ్రాహ్మణులు ఏకవాక్యముగ మనఃపూర్తిగ నాశీర్వదించినఁ బూర్వకాల మీరీతి ఫలించు చుండెను. ఇప్పుడన్న నో ఆశీర్వదించు వారు స్వప్రయోజనపరులును, మనస్థైర్యముగాని, మనఃపరిశుద్ధ్యముగాని లేనివారు నగుటఁబట్టి యాయాశీర్వచనము లు చక్కఁగ ఫలింపఁజాలకుండుట యాశ్చర్యము గాదు. మఱియు భక్తులగువారలు భగవద్ధ్యానా నంతరమునను, గ్రంథకాలక్షేపాదుల పిదపను, లోకముయొక్క మేలు నుద్దేశించి స్వస్తివాక్యములు చెప్పునట్టి సంప్రదాయము కలదుకదా! ధ్యానముచేతఁ గాని, గ్రంథకాలక్షేపముచేఁ గాని మనస్సు పరిశుద్ధమై దివ్యతేజస్సు నాకర్షించుకొని వీర్యవంతమై యుండఁగా నాసమయముల సంకల్పించిన తలంపులన్నియు సిద్ధించును. కావునఁ బురాణకథనానంతరమును, సంధ్యావందనాదుల తుదను “లోకాస్సమస్తాస్సుఖినో భవంతు” అని యాశీర్వదించుచుండుటచే లోకములకు మేలు తప్పక సమకూరును. మఱియును బూర్వాచార ప్రకారము దేశమునందలి భక్తులందఱును బ్రతిదినము బ్రాహ్మ్య ముహూర్తమున మేల్కొంచి శుచి ర్భూతులై యేకాగ్రచిత్తమున భగవంతుని ధ్యానించి పరిశుద్ధముగు మనస్సుతో సర్వభూత హితమును గోరి యేకకాలమున గ్రంద నుదహరించిన రీతిని స్వస్తివాక్యములు పలుకుచుండిరి.

“స్వస్తి ప్రజాభ్యం పరిపాలయంతామ్ .
 న్యాయేన మాక్లేణ మహీం మహీశాః,
 గోబ్రాహ్మణేభ్య శ్శుభ మస్తు నిత్యమ్
 లోకాస్సమస్తా స్సుఖినో భవంతు,
 కాలేవర్షతుపర్జన్యం పృథివీ సస్యశాలినీ,
 దేశోఽయం త్విభరహితో బ్రాహ్మణాస్సంతు నిర్భయాః.
 అపుత్రాఃపుత్త్రిణస్సంతు పుత్త్రిణ స్సంతు పౌత్రిణః,
 అధనాస్సధనా స్సంతు జీవంతు శరదాం శతమ్.”

ఇ ట్లేక కాలమున నిష్కాము లై పరిశుద్ధ నూననులైన
 భక్తులందఱు వచింప వారియందఱసంకల్పశక్తి యేకమై
 లోకమునం దపారమగు మేలుచేయును. సకాలమున వర్ష
 ములుకురియుటయు, సస్యములు ఫలించుటయు, జనత్రోభ
 కరము లగునట్టి యీతి బాధలులేకుండుటయు నీ మొదలగు
 మేలులు లోకమునకుంగలుగును. ఆధునికులకట్టి యనుష్ఠానము
 నందు శ్రద్ధనశించుటయు, జనులు కేవలస్వప్రయోజనపరు
 లగుటచే ధర్మమునకు హానియు నధర్మమునకు వృద్ధియుఁ
 గలిగి పాపఫలములగు ననావృష్టియు, జనక్షయ కరములగు
 వ్యాధులును బలుమాఱు సంభవించుట కాస్పదమైనది. ఇప్పుడై
 నను జనులు ధర్మమునం దాసక్తి కలిగి యనోన్మ్యద్వేషభావ

ములవదలి, పరోపకార పరాయణులై, నిష్కాములయి పైని జెప్పినరీతిని సకలజనుల మేలుకొఱకు ధ్యానించినచో భక్తజన సముదాయసంకల్పముల బలముచే లోకమునందలి సర్వానర్థములు సశించి లోకమునకు మేలుకలుగనే కలుగుననుటకు సందియ మావంతయు లేదు.

ఇతరుల మేలుకొఱకు మనశ్చక్తి నుపయోగించుటయందు మఱియొక గొప్పరహస్యము గ్రహింపఁదగియున్నది. దుర్మార్గమునం బ్రవర్తించుచు, సన్మార్గమును బోధించినను విననిచ్చయింపక తిరస్కరించు వారలకు వాక్కులచే జేయఁబడు నుపదేశము పథ్యముకాకపోవుటయే గాక విపరీతమగును గదా! మఱియు బాలురకును, మూర్ఖులకును వాఙ్మూలమున నుపదేశించుట యంత యుపయోగముగ నుండదు. అట్టివారలకు నిజముగ మేలుచేయవలె నన్న నొకయుచాయము కలదు. ఆ పురుషుఁడు ప్రతిదినమునను నిదురించు కాలమున వానినుద్దేశించి వాని రూపమును స్పష్టముగ మనస్సున నిరూపించి తన యెదుటనుండు నట్లు కల్పించుకొని వానిదుష్ప్రవర్తనమువలని కీడులనుగుఱించియు, నాదుష్ప్రవర్తనమును వదలి సన్మార్గమున వర్తించినఁ గలుగుమేలులను గూర్చియు దృఢము నేకాగ్రము నగు మనస్సుతోఁ గొంతకాలము బోధించుచుండిన నాపురుషుని దుష్ప్రవర్తనము క్రమక్రమముగ మాటును. ఆపురుషుఁడు జాగ్రదవస్థయందు మనోవ్యాపారము గలిగి విషయములయందు విహించు

చూడుటంబట్టి వానిమనస్సు ఇతరుల సంకల్పములకు జొరసీ
యను. కావున నానాడు నిద్రించుకాల మిక్కార్యమునకు సరి
యైనకాలము. అట్టి కాలమున నాజీవుడు జాగ్రదవస్థను వదలియు
డుటచే నితరుల సంకల్పములకు లోనగు. ఇట్లు కొంతకాలము
ప్రతిదినము నాతని నుద్దేశించి చేయు నుపదేశ మాతని మనస్సు
సం బ్రవేశించి క్రమక్రమమునఁ దాఁబోవు మార్గము హానిని
గలుగఁజేయునది యనియుఁ గావున నది విడువఁదగినదనియు సీత
లంపులు జాగ్రదవస్థయందు మనస్సునఁ దమతట తాము స్ఫు
రించును. ఇతరుల హితవచనముల సలక్ష్యము చేయువానికిని, ఆ
మాటలమేలు తెలియనివానికిని వాక్కులచేఁగాని గ్రంథముల
చేఁ గాని సన్మార్గమును బోధించుట దుర్లభమైయుండ నీయసా
యమున వారలను సులభముగఁ ద్రోవకుఁ దేవచ్చును. వార
లట్లు సద్గతికివచ్చి తమ తట తామే మునిమార్గము నవలంబిం
చువారని యెన్నఁబడుదురు.

ఇట్లనేకవిధములగు గొప్ప కార్యముల సాధించుటకు మనస్సు
ముఖ్యపకరణముగ నున్నది. మనస్సుచేత సవా లోకము
నకు మేలుచేయఁదగు సంకల్పరూపముల నుత్పత్తిచేయుటయు
వానిమూలమున ననేకులగు మానవులకు మేలుచేయవచ్చును.
అటులనే దుష్సంకల్పములచేతఁ దదనుగుణములును, బిశాచతుల్య
ములునగు రూపముల నుత్పత్తిచేసి వానిమూలమున ననేకులకు
హానిచేయవచ్చును. మనస్సు సత్ప్రవర్తనమువలన లోకమునకు

మహాపాపకారమును, దుష్ప్రవర్తనమువలన మహాపాపకారమును జేయఁగలిగియున్నది. మనస్సు ఇతరులకు మేలుకీడులఁ జేయఁజాలియుండఁ దనకును బంధమోక్షములకుఁగూడ ముఖ్యసాధనమనియును ముందేనూచింపఁబడియెఁ గదా ! అట్టి మనస్సును జక్కఁగ నియమించి మంచిమార్గమునఁ బ్రవర్తించఁజేసినవారు కాలక్రమమున నుత్కృష్టమగు పదమును జెందఁజాలుదురు. యథార్థముగ నింద్రియములకు రాజుగానుండఁదగిన మనస్సు సామాన్యముగ మానవులయందు నింద్రియములకు లోఁబడి వర్తించుచున్నది కద ! అట్లు ఇంద్రియములకు లోఁబడి యింద్రియములు పోవు మార్గమునంబోయి జీవుని విషయము ఖములయం దాసక్తిగలవానిగఁ జేయుట యనునది ప్రభువు సేవకులకు లోఁబడి వర్తించు రీతియే కదా ! అట్లుగాక జీవుఁడు మనశ్చక్తిని దృఢముగఁ జూపి యింద్రియములను వశములుగఁ జేసికొనినట్లయెనా యుక్తాయుక్తవివేకము క్రమముగ వృద్ధియై మనస్సు విషయాసక్తము గాక యాశ్వరాసక్తమగును. అపుడు జీవుఁడు బంధములచే విడువఁబడి జననమరణ రూపమగు సంసారమునుండి ముక్తుఁడగును. కాబట్టి యెల్లవారును నీయుత్తమోత్తమ సాధనమగు మనస్సును జక్కఁగ శాసించి వీర్యవంతముగను, నిష్కల్మషముగనుజేసి తాము తరించి యితరులకు సదా మహాపాపకారపరులగుదురు గాక.

శ్రీ పరబ్రహ్మణేనమః.

బ్రహ్మవిద్యాదర్శనము

ఎనిమిదవ యధ్యాయము.

మరణము - మరణానంతరస్థితి.

లోకమునందు సామాన్యముగ మరణమును గూర్చి విశేషముగ భయపడుట కలదు కదా! మరణశబ్దము నుచ్చరించిన మాత్రముననే పీడకలుగుననియును, ఆశబ్దమేయ వాచ్యమనియు నెన్నుబడుచున్నది. ఐనను జ్ఞానులగు వారలు మరణమును గుఱించి యిచ్చుకయైనను భయపడక యుండుటయే గాక మరణకాలమునందుఁ బూర్ణ శాంతమును దెచ్చుకొని మనస్సునందెట్టి వికారమును జెందక భగవద్ధ్యాన పరులై బ్రహ్మానందభరితులై సంతోషమున శరీరమును వదలిపోవువారని గ్రంథములయందు పాదింపఁబడి యుండుటయే గాక లోకములో ననేకుల కనుభవవేద్యముగ నున్నయది. కావుననే “మంచివారిని మరణమునఁ జూడవలయు” నను నీలోకోక్తి ప్రసిద్ధమై యున్నయది.

మఱియును జీవుఁడు శరీరమును వదలునమయమున నెట్టి భావమును గలిగి యుండునో దాని కనుగుణమగు జన్మము.

ముందు ధాః బోవునని శ్రీగీతాశాస్త్రమునందు భగవంతుఁ డుప
దేశించి యున్నాఁడు.

“యంయంవాపి స్మరన్ భావంత్యజత్యస్తే కళేబరమ్,
తంతమేవై తికౌస్తేయ సదా తద్భావ భావితః.”

గీత. ౮. అధ్యాయము.

తా. మనుష్యుఁ డేయే విషయమును స్మరించుచుఁ గడపట
శరీరమును వదలునో ఆయాభావమునే నిరంతర తద్భావాన క్తి
వలనఁ బొందునని తాత్పర్యము. ఈమృత్యువు విషయమై యథా
ర్థమును జక్కఁగ నెఱింగిన మానవుల కావిషయమై భయ
మును, దుఃఖమును, మనోవ్యధయును నశించుటయే గాక మరణ
కాలమున మనస్సును నిర్వికారముగ నుంచుకొనుటచే నద్గతి
నొందుటకు సాధ్యమగును.

మరణమనఁగా జీవుఁడు స్థూలశరీరమును విడిచి పోవుటయే.
స్థూలశరీరమును విడిచిన మాత్రమున జీవుఁడు లేకపోవుట
లేదు. స్థూలశరీరమును మాత్రము వదలినపు డంతకంటె
సూక్ష్మమును, చిరకాలముండఁదగినదియు నగు సూక్ష్మశరీర
మును ధరించి యూర్ధ్వలోకమున నుండును. శరీరము నశించు
నదియనియు జీవుఁడు నాశరహితుఁడనియును గ్రంథములయందు
నొక్కిచెప్పఁబడి యున్నది. నశించునది శరీరముగాని జీవుఁడు
కాఁడు. జీవుఁడు నిత్యుఁడు. నిర్వికారుఁడు. ఆదియందల్పజ్ఞానము
కలిగియుండి జ్ఞానము నభివృద్ధి చేసికొనుటకై యాయాలోక

ములఁ దదనుగుణములగు శరీరములను ధరించును. ఒక్కొక్క శరీరముచే బొందఁదగు జ్ఞానమంతయు రాఁగా నాశరీరమునలని ప్రయోజనము తుదముట్టుటచే దానిని వదలి జీవుఁడు మఱియొక శరీరమును గాలక్రమమునఁ బొంది జ్ఞానము నభివృద్ధిఁ జేసికొను చునుండును. మానవులు తాము ధరించున స్త్రీములు జీర్ణములు కాఁగా వానిని దృఢించి క్రొత్తవియగునితర వస్త్రముల గ్రహించురీతిని జీవుఁడు జీర్ణములై నిష్ప్రయోజకములగు శరీరముల వదలి నూతనములును జ్ఞానసాధనములు నగు నితర శరీరముల ధరించును.

“వాసాంసి జీర్ణాని యథా విహాయ
నవాని గృహ్లాతినరోఽపరాణి,
తథా శరీరాణి విహాయ జీర్ణా
న్యన్యాని సంయాతి నవానిదేహీ”

గీత. ౨ అధ్యాయము.

జీర్ణవస్త్రములను దృఢించుట మానవులకు దుష్కళకారణము కాదుకదా! అట్లు ప్రయోజన హీనమగు శరీరమును వదలుచో జ్ఞానులగువారు మనోవ్యధను జెందరు. మానవుఁడు కార్యార్థమై యొక్క దేశమునఁ గాని, యొక గ్రామమునఁ గాని, యొక కాలమునఁ గాని నివసించి యాకార్యము పఠనమాప్తికాఁగా నాయాస్థలములను వదలి దేశాంతరము నొందురీతిని జీవుఁడు నొక్క దేశమున, నొక్క కాలమున నొక్కొక్కజాతయందు దేహ

ధారియై జన్మించి యాచూ జన్మమువలనఁ బొందఁదగు జ్ఞానము
 నంతయును బొందినపిదప నాశరీరమును వదలి దేహాంతరమును
 గూర్చి పోవును. అట్లు పోవుట మిక్కిలి యావశ్యక మని చెప్ప
 వలయునా! మరణ మనునది లేకయే యుండిన జ్ఞానాభివృద్ధి
 కవకాశము తక్కువగ నుండును. లోకమున నెక బీదగృహ
 స్థువు తన యోగ్యతానుసారముగ నల్పముగు నొక గుడిసెను
 నిర్మించుకొని తనకుఁ గుటుంబవృద్ధియు, సంపద్యవృద్ధియుఁ గాను
 కాను కాపురమునకుఁ జాలని మొదటికుటీరమును విఱుగఁగొట్టి
 విస్తీర్ణమును సుఖప్రదమునునగు క్రొత్తగృహమును నిర్మించు
 కొనును గదా! అట్లే జీవుఁడు యోగ్యతానుసారముగ నొక
 శరీరమును బొంది యాశరీరమున సాధింపఁ దగు నంతటి జ్ఞాన
 మును సాధించి పిదప నెక్కువ జ్ఞానమున కవకాశమీయని
 యూదేహమును వదలి దానికంటఁ బరిశుద్ధము నుత్కృష్ట
 మును, పాటవము కలదియు నగు వేత్తొకశరీరమును ధరించక
 పోయిన వృద్ధి కవకాశమే లేదు. కావున నెకశరీరము వలని
 ప్రయోజనము తీరినతోడనే పరమ దయానిధియగు నీశ్వరుఁడు
 ఆశరీరమును విలయము నొందించి యెక్కువ జ్ఞానమునకు సాధ
 కమగు దేహాంతరము నొనఁగూర్చును. ఆకారణముననే జ్ఞాన
 ప్రదాతయగు మహేశ్వరుఁడు లయకర్తయని పిలువంబడుచు
 న్నను యథార్థమున నుద్ధారకుఁడే యగు. ఇట్లు జన్మజన్మమున
 జ్ఞానము నభివృద్ధిచేసికొనుచుఁ గాలక్రమమున జీవుఁడు పరిపూర్ణ

జ్ఞానియగువఱకు నిర్బంధముగ శరీరముల నొకదానివెంట నొకటిగ ధరించు చుండవలయును. కావున మరణమున నొకశరీరము పోయి యద్దానికంటె శ్రేష్ఠమగు మఱియొక శరీరము వచ్చుటం జేసి చావు సంఘోష కారణమేకాని దుఃఖ హేతువుకాదు. కేవలదుష్టప్రవర్తనము గల జీవునకుఁగూడ స్థూలశరీరవియోగము మేలొనర్చును. వాఁడాశరీర వియోగానంతరము భువర్లోకమునందలి యాతనానుభవముచే జ్ఞానమును సంపాదించి రెండవజన్మమెత్తునుగాన మరణమట్టివానికి శుభప్రదమే. కావున జీవుని యుత్క్రమణకాలమునఁ బ్రక్కననుండువారలు జీవుని సుఖోత్కృంతి నుద్దేశించి జీవునకు సుఖముగ సూర్ధ్వలోక ప్రాప్తి గలుగవలయునని భగవంతుని ధ్యానించుచుండవలయునే గాని మృతినొందువాని మనస్సు గలవిలపాటొందునట్లు దుఃఖ పడరాదు. ప్రతిజీవునకు నుత్క్రమణ సమయమున జన్మప్రమరణకాలమువఱకుఁ దానుజేసిన సమస్తకర్మములును నేక కాలికముగఁ జిత్రింపఁబడినట్లు మనోనోచరమగు. పోయినజన్మమందుఁ దానుజేసిన సమస్తధర్మాధర్మ కర్మములవలనఁ గలిగిన శుభాశుభవాసనలు మరణకాలమున స్ఫుటముగఁ గనఁబడి యీ జన్మమున స్వభావములగును. అనఁగా నిజన్మమునఁజేసిన కర్మముల వాసనలు మరణకాలమున యథార్థ మూర్తులఘోడఁ బ్రత్యక్షమై రాఁబోవుజన్మమునకు మూలముగ నేర్పడును. ఈ విషయము శ్రీ శంకరభగవత్పాదాచార్యులవారు గీతాభాష్యమునందు నూచించి యున్నారు.

“జన్మాంతరకృణో ధర్మాదిసంస్కారో మరణకాలే
అభివ్యక్తస్స్వభావ ఉచ్యతే.”

“యః కాలేనాపి స్మరణభావం త్యజత్యస్తే కళేబరమ్,
తంతమేవైతి కౌంతేయ సదాతత్త్వానభావితః.”

ఇదియే యంత్ర్య ప్రత్యయమని వేదాంతశాస్త్రమున వాడఁ
బడుచున్నది. అంత్యకాలమున మనస్సున స్ఫురించు భావము
జన్మాదినుండి స్మరణరూపముగ నభ్యసింపఁబడిన భావమేయగు
గాని వేఱుభావ మాకాలమున స్ఫురించుట కవకాశములేదు.
కావుననే.

“తస్మాత్సర్వేషు కాలేషు మామనస్మరి”

“అంత్యకాలేచ మామేవ స్మరణముక్త్వా కళేబరమ్,
యఃక్రయాతి సమద్భావం యాతీనాస్త్యత్రసంశయః.”

అని చెప్పియున్నారు.

తా. అంత్యకాలమునందు నన్నుమాత్రమే స్మరించుచు
దేహమును వదిలి యెవఁడు క్రయాణము చేయునో యట్టి జీవుఁడు
నన్నే పొందుచున్నాఁడు. సందేహములేదు. అట్లే మఱి యేయే
భావములతో జీవుఁడు శరీరమునుండి వెడలునో యాభావమునే
పొందును. అట్టి యంత్ర్య ప్రత్యయము జన్మాదినుండి యభ్యసిం
పఁబడిన మనోవృత్తుల ననుసరించియే యుండును. కావున సర్వ
కాల సర్వావస్థలయందును భగవంతుని స్మరించుచున్నవాఁడు

సదా తద్భావము గలవాడయి యంత్యకాలమునసైత మాభగవంతుని స్మరణమే కలిగి భగవంతుని జెందును. ఉత్క్రమణకాలమున రాజోపు జన్మగతిని నిర్ణయించునట్టి ముఖ్యమగు వ్యాపారమున జీవుని మనస్సు లయించియుండును. ఆకాలమునఁ జాట్టు ప్రక్కలనుండువారు రోదనధ్వనులచేతను దుఃఖవార్తలచేత నాజీవుని మనస్సుఁ జలింపఁ జేయుట బహుదోషకరము. అట్టి సమయమున నాత్మబంధువులు మనస్సుల స్థిమితములుగఁ జేసి కొని జీవుని పురోవృద్ధికొఱుగు ధ్యానించుచు, భగవన్నామసంకీర్తనముచేయుచుండిననే బంధువు లనఁబడఁదగియుండును.

జీవాత్మ భూలోకమున వర్తింపఁగల స్థూలశరీరమును, దానియందంతట వ్యాపించి ప్రాణమున కునికిపట్టయిన స్థూలశరీర ప్రతిబింబమైయుండు ఛాయాశరీర మనఁదగు ప్రాణమయకోశ మూర్ధ్వములగు భువగ్లోక స్వర్గలోకములయందు వర్తించుటకుఁ దదనుగుణములగు శరీరములను ధరించునని ముందే యపపాదించఁబడియెఁ గదా! ఈలోకములన్నియు భగవంతుని సృష్టియందుఁజేరినవియే. బ్రహ్మాండమునం దంతర్భాగములే యగుటం జేసి జీవుఁడు ఒక్కలోకమునుండి మఱియొక లోకమును బొందుచో నాబ్రహ్మాండమునందే వేఱువేఱు భాగముల వర్తించు వాఁడు గాని నశించువాఁడు కాఁడు. సామాన్యముగ లోకమున మానవుఁడు మృతినొందెనన జీవుఁడు స్థూలశరీరమును వదిలి సూక్ష్మశరీరమున వర్తించుచున్న వాఁడనియర్థము. జీవుని

యుపాధులన్నింటిలోఁ గనిష్ఠమును, అల్పకాలికమును నగు నది యీ స్థూలశరీరము. ఇది ప్రయోజనహీనమైనపుడు జీవుఁడు తన వగు ప్రాణములను, ఇంద్రియములను, మనస్సును, స్థూల శరీరమునుండి విడిపించుకొని భూలోకవ్యాయామమునుండి విరమించుకొనిన వాఁడయి వానితోడ నూత్నలోకమున వర్తించు వాఁడు.

జీవుఁడు బహుకాలము స్థూలశరీరమునం దభిమానమున వర్తించి యుండుటంబట్టి దానిపై నభిమానము దృఢమై దానికిని దనకును గల సంబంధము వదలిపోయినను దానిని విడిచి పోనొల్లక దానికి సమీపమునందే పైఁజెప్పిన ఛాయారూపముతోఁ దిరుగు చుండును. ఆ కారణముననే జీవుఁడు ప్రేత రూపమున మృతినొందిన స్థలమును, శరీరసంస్కారములు జరిగిన స్థలమును ఆశ్రయించుకొని కొంతకాల ముండు ననియును, బలుమాఱు తిస్థలములలోఁ గొందఱి కన్నులకు గోచరమగుననియును లోక రూఢిగ నున్నది. మరియు స్థూలశరీరమును వదలినమాత్రమున రాగద్వేషములుగాని, యితర మనోవృత్తులు గాని జీవుని విడువవు గావున జీవుఁడు తాను బ్రేమించువారలకుఁ గనఁబడవలయు నను నిచ్చచేతను, తన మనస్సునందలి కోరికలను గొన్నింటిని దెలుపవలయు ననునాశ చేతను, కొన్నిసమయముల నాస్థలములయందుఁ గనఁబడుటకును, అభిప్రాయములఁదెలుపుటకును వృథాప్రయత్నములు చేయునుగాని భూలోకసంబంధ

మైన స్థూలావయవములు లేమిం జేసి స్థూలశరీరధారు. లగువారలకుఁ దెలియునట్లు మాటలాడుటకు శక్తిలేక యుండును. తాను భూలోకమును విడిచిపోయినను వారల కెద్దియో యొకవిధమునఁ దనయిష్టము లెఱుకపడునట్లు చేయఁగోరి యసంగతములగుశబ్దములుచేయుటయుఁ గలదు. వారలకుఁ గనఁబడవలయునను కోరిక కొందఱియం దెక్కువగ నుండుటచే బహువిధ ప్రయత్న పూర్వకముగ రూపమె త్తి దృగ్గోచరమగుటయుం గలదు. ఇట్లు కనఁబడునది జీవునిఛాయాశరీరమే. అప్పుడు జీవాత్మ నూత్మశరీరమును ఛాయాశరీరమును గూడఁ దాల్చి వర్తించు చుండును. అట్లు దృగ్గోచరమైనను అట్టిదర్శనములు భయ హేతువులుగ నెంచరాదు. తఱుచుగ శరీరమును వదిలిపోయిన జీవుడు దేహధారులుగ నుండు నిష్ఠులగు వారలయందుఁ గల మమకారము చేత వారలనమీషమునఁ దిరుగుచు, వారలకుఁ గనఁబడి తన మనోభీష్టములను దెలుపఁ జూచుటయే గాని వేఱుగాదు. అట్టి రూపములఁ బిశాచములనియు, భయ హేతువులనియు, హానిచేయునవి యనియు నెంచుట పొరపాటు. చూచు వారలు మనస్థైర్యము గలిగి యా రూప మదృశ్యమగునట్లు దృఢముగ సంకల్పించిన నయ్యది యదృశ్యమగును. పలుమాఱు నట్టి దర్శనములచేఁ గీడు పొందుదురని యెంచి భయపడుటచేతనే కీడుగలుగునుగాని తఱుచుగ. గతించినవారలకు నట్టి హానిచేయుట కిష్టముగాని శక్తి గాని యుండదు. ఐనను గొందఱు ఈర్ష్యాక్రోధములతో నిండి మృతినొందినచోఁ దమ క్రోధమునుజూపునుద్దేశ్యమున భయం

కరరూపమును ధరించి తమ కనిష్ఠులగు వారలకుఁ గనఁబడుట కలదుగాని యప్పు డితరులు స్థిరచిత్తులము నిర్భయులై యుండినచో నెట్టికీడును బొందఁజాలరు. అదృశ్యమగునట్లు దృఢముగ సంకల్పించినచో వార లదృశ్యులై పోవుదురు.

స్థూలశరీరము ఎంతవేగముగ నశించునో యంతవేగముగ దాని ననుసరించి ఛాయాశరీరము సహితము నశించును. కావుననే శవములను భూస్థాపనము చేయుటకంటె దహించుట యుక్తమని శాస్త్రములయందు విధింపఁబడియున్నది. స్థూలశరీరము (అనఁగా శవము) భస్మముకాఁగా ఛాయాశరీరముకూడఁ దనంతన యణురూపముగఁ జెడిపోయి రెండును బంచభూతములలోఁ గలిసిపోవును. ఉత్క్రమణ కాలికక్రియలును, దహన కాలమునందుఁ జేయుకార్యములును, తదనంతరముచేయును త్తరక్రియలును జీవుని స్థూలశరీరమునుండి సులభముగ వెడలించుటకును, ఛాయారూపమును సులభముగ నశింపఁజేయుటకును, జీవుని భూలోకవాసనలను వదలించి యూర్ధ్వలోకప్రాప్తి సుసాధ్యమగునట్లు చేయుటకును సహకారులుగ విధింపఁబడినవి. ఉత్తరకాలికక్రియలుచేయువా రీకర్తములవలని ప్రయోజనముల నెఱింగి తాఁటిపోయిన జీవుని దృఢముగ నుద్దేశించి యాజీవున కూర్చుండగలిగి సులభముగఁ గలుగుఁగాక యనునతిదృఢసంకల్పముతో నాకర్తములను జేసిన నాక్రియలు సఫలములగు. అట్లు సార్థకము

లగుక్రియలుచేసిన పుత్తుడే పుత్తుడనందగు. “పుత్త్రమంతేచ కర్తృణి”యనియును, పున్నామనరకమునుండి తరింపజేయువాడే పుత్తుడనియును జెప్పట మరణానంతర మూర్ధ్వలోకప్రాప్తి కనుకూలములగునీకర్తముల శ్రద్ధతోడజేయుటవలని ప్రయోజనమును సూచించుటయేకదా! అట్లు శాంత మనస్సుతోడను, జేయుక్రియలు సార్థకములై గతించినవారలకు సుఖప్రాప్తికరములు కావలయునను నుద్దేశ్యముతోడను, క్రియలుచేయక దుఃఖవ్యాకులితమనస్సులతోడజేయు పరలోకక్రియలుబద్దేశించిన ఫలముల సీయఁజాలవు. అట్టి క్రియలుచేసినను ప్రయోజనము లేనివగు.

ఈక్రియలవలని ముఖ్యప్రయోజనము జీవుని బ్రేతలోకము నుండి పితృలోకమునకు సులభముగఁ బోవునట్లు చేయుటయే ఛాయాశరీరము పూర్తిగ నశింపఁగా జీవుని సూక్ష్మశరీరములో స్థూలభాగ మొకవిధముగమాటి యాతనాశరీరమగుచున్నయది. ఆశరీరముతో భువల్లోకమునందలి స్థూలభాగమునఁ గొంతకాలము నివసించును. భూలోకములో జీవించియుండు కాలమున రాగ ద్వేషములకులోనై, కామాతురుడై చేసిన కర్తములఫలమును నిక్కాలమున నీలోకమున ననుభవించును. స్థూలశరీరముమాత్రము నశించెనుగాని జీవుని యాశాపాశములును, కామక్రోధములును, బంధమిత్రకళత్ర పుత్తాదులయందలి ప్రేమయు నశించియుండలేదు. భూలోకమున నెట్టికోరికలకు నెక్కుడుగ లోబడుచుండెనో ఆకోరిక లీ యాతనాశరీరమున

నంతకన్న నెక్కుడుగ నుద్రేకములై వానినీడేర్చుకొన సాధనమగు స్థూలశరీరము లేమింటేసి వాని ననుభవించజాలక జీవుడు పరితపించుచుండును. ఇందుకుఁ గొన్ని దృష్టాంతముల నిట ననువదింతుము. భూలోకమున జీవించియుండుకాలమున స్త్రీగోలుఁడుగా నుండినచో శరీరపతనానంతరము ఆ కోరిక యిరుచుడించును. సూక్ష్మలోకములయందు సొకల్పములుచు, కోరికలుచు రూపములఁ దాల్చునని ముందే వచింపఁబడియెఁగదా! పైఁ జెప్పినట్లు జీవునకుఁ గామ ముద్రేకము కాఁగా కామహేతువగు రూపము మనస్సున స్ఫురించును. అది యాలోకమున రూపమునుధరించి వానికి దృష్టోచరమగు. ఆరూపమును జూచి తనకోరిక నీడేర్చుకొన యత్నించును గాని స్థూలశరీరము లేకుండుటంబట్టి యనుభవించుటకు సాధ్యము కాక యెక్కుడుగఁ బరితపించును. పరితాపము హేచ్చుచుండు కొలఁదిని నారూపము దృఢతరముకాఁగా తడనుగుణముగ నా సందర్శనము వలని పరితాపము వృద్ధియై కొంతకాలమునకు నాకోరిక దుఃఖములముకదా యచు జ్ఞానము జీవునకు స్ఫురించును. మఱియు జిహ్వచాపల్యము కలిగియుండిన యెడల మిక్కిలిమక్కువగల పదార్థముల నీయూతనా శరీరధారియగు జీవుఁడు పలుమాఱు చింతింప నాపదార్థములు రూపవంతములై యెరుటఁగనఁబడి వానియందలి చాపల్యమును వృద్ధిసేయ వాని భక్షించు నుపాయములేక రోగియగువాఁడు అపథ్యములగు

మృష్టాన్నములఁజూచి తినఁ గోరె దుఃఖించునట్లు మఱినుఱి పరిత
పించును. అట్లే తనలోనుండిన యొక్కొక్క కోరికయు నా
నూత్మశరీరమున బహిర్గతమై రూపముఁ దాల్చి పరితపింపఁ
జేయును. ఇట్లు బహుకాలము ఫలింపని కోరికలవలన దుఃఖించి
దుఃఖించి కోరికలకు లోఁబడుట తుదకు దుఃఖకారణమును జ్ఞాన
మును ధృఢపఱుచుకొని రాఁబోవు జన్మమున నీజ్ఞానము వాన
నారూపముగఁ గలిగి జన్మించును గనుక మరణానంతరము నరక
దుఃఖమునునది జీవుని యజ్ఞానమును బోఁగొట్టి యజ్ఞానకృతకా
ర్యముల యందలి దోషములను జూపించి జ్ఞానమును బోధించు
టకు దయానిధియగు భగవంతుఁడు విధించెను. కాని పాపుల నెవ్వ
రముననైన బాధించి తనయ్యగ్రహమును వెల్లపుచ్చుటకువిధించ
లేదు. తప్పత్రోవలంబోవు బాలుని దయచేఁ దండ్రి శిక్షించి
జ్ఞానమును బోధించి యభివృద్ధికి దెచ్చుఁగానుఁ బరమ దయా
స్వరూపుఁడును, జగదేక పితయునగు సర్వేశ్వరుఁడు తనబిడ్డలగు
మానవులను మొట్టమొదటఁ గర్తవ్యాకర్తవ్యములను, బుణ్యపా
పములను, మంచి చెడుగులను నిరూపించు ధర్మములను దమప్రతి
నిధులగు మన్వాదుల మూలమున బోధించి యాధర్మమార్గమున
నడువని జీవులకీలోకమునఁ గలుగు దుఃఖముల వలనను, నరక
మునఁ గలుగు పరితాపము వలనను దాము పోవుమార్గము
దూష్యమును జ్ఞానమును బోధించును. ఇట్టిజ్ఞానమును బొందు
టయే నరక దుఃఖమువలని ప్రయోజనము. పరజన్మమునఁ బూ

ర్వకర్మముననుసరించి విషయ వాసనలు బలముగ నుండియు నరక బాధనుండి పొందిన జ్ఞానము జీవునకు సహాయమై వాని న శుభ వాసనలనుండి తొలగించి యుక్తాయుక్త వివేకమును వృద్ధి చేయును. అట్టి వాని నిర్మదియములు విషయాసక్తుని జేయు చుండఁగా నది కీడని యీజ్ఞానము తనలోనుండి హేచ్ఛరిక చేయు చుండును.

పైఁ జెప్పినరీతిగా భువర్లోకమునఁ గొంతకాలముండి తన యందలి రాగ ద్వేషములును, కామక్రోధములును, ఆశాపాశ ములును గ్రమక్రమమున నశింపఁగా నాలోక సంబంధమగు కామమయశరీరము అనఁగా యాతనాశరీరము నశించును. ఆపి దప నంతకంటె నూక్ష్మమగు భువర్లోకము నందలి యూర్ధ్వభాగమను బిత్థలోకమును జేరి కేవలవిషయాసక్తికి సంబంధించిన పారలౌకిక సుఖముల ననుభవించి యనంతరము తేజోమయ మగు సమ్యయశరీరమును దాల్చి స్వర్గలోకమును జెందును. ఆలోకమునఁ గేవలవిషయాసక్తికి సంబంధించని పారలౌకిక సుఖ ము లనుభవించుచు, భూలోకమునందు వాడుకచేసిన శ్రద్ధా భక్తులు నిర్వాఙ్మ పీమాదులు శాస్త్రవిచారముచేఁ గలిగిన జిజ్ఞాసయు నిట్టి యితరపారమార్థిక సంకల్పములు వెంటనంటి రాఁగా నాచంద్రలోకమున జీవున కవియన్నియు మూర్తిమంత ములై ప్రత్యక్షములు కాఁగా వాని ననుభవించుచు వానివలనఁ గలుగు సారభూత మగు జ్ఞానమును గ్రహించుచు జీవుఁడు సుఖా

నుభవమును జెందును. భూలోకమునఁ జేసియుండిన శత్రుంకల్పముల నన్నింటి నిట్లు మానసికానుభవమునకుఁ దెచ్చుకొని యాయావాసనలను దృఢపఱచు కొనును. ఎవ్వఁడేనియు జీవితకాలమునఁ బరోపకారబుద్ధి గలిగి పరులకు నానావిధములుగ సహాయము చేయుఁబూని యుండినయెడల నాసత్పురుషుఁడు స్వర్గమున నట్లే పరోపకారతత్పురుఁడై యుండి యనేకులు బీదలు తన్నావరించియుండ వారలకుఁ బెక్కువిధముల సహాయము చేసి యానందించు నట్లు మానసికా నందముందును. మఱియు నొక్కఁడు జీవితకాలమునందు నెద్దియేల యొక శాస్త్రవ్యాసంగముఁ జేయుచుఁ గాలము గడిపెనేని యతఁడు స్వర్గమున నాశాస్త్రమునే యెక్కువగ నభ్యసించుచుఁ దనకుఁ గల సంజేహరుల హననము చేతను స్వర్గవాసులైన శాస్త్రజ్ఞుల యుపదేశాదులచేతను దొలఁగించుకొని యాశాస్త్రజ్ఞానము విశేషముగ నభివృద్ధిచేసికొని సుఖానుభవమును బొందుచుండును. భూలోకమున నెవ్విధమగు వ్యాసంగము నెంతపరిపూర్ణముగఁ జేసియుండునో యంతవిశేషముగ స్వర్గలోకమునఁ దత్సంబంధమగు జ్ఞానము నభివృద్ధిచేసికొని యనంతరజన్మమున నాశాస్త్రజ్ఞానమున కనుకూలమగు దృఢవాసనలతోడఁ బుట్టును. లోకమున జనులలోఁ గొందఱొక్క శాస్త్రమునందు బాల్యమునుండి ప్రవీణులుగ నుండియు నితరశాస్త్రములయందు బుద్ధి యించుకంతయుఁ బ్రసరింపకుండ నుండుట యనుభవవేద్యము. ఒక్కొక్కరు

అతిబాల్యము నుండియు సంగీతశాస్త్రప్రవీణులుగ నుండ మ
 టికొందఱు అధికప్రయత్నముతో సహిత మా శాస్త్రమును
 గ్రహింపఁజాలక యున్నవారు. అట్లే కొందఱు గణితశాస్త్రము
 నందును, మఱికొందఱు వ్యాకరణాది శాస్త్రములలో నొక్కొ
 క్కదానియందు బాల్యమునుండి ప్రవీణతఁ జూపుచుందురు.
 ఆబుద్ధికుశలత యితర విషయములయందుఁ గనఁబడకయుండు.
 వారలందఱు పూర్వజన్మముల నాయాశాస్త్రముల నధికముగ
 నభ్యసించి స్వర్గమునఁ దత్సంబంధముగ నాననల దృఢపఱచు
 కొని వానితోడ జన్మించియున్నవారని తెలియఁ దగు.

ఇట్లు జీవుఁడు మనుష్యలోకమున జననమొందుచుఁ బూ
 ర్వకర్మానుసారముగ సుఖదుఃఖముల ననుభవించుచు, నవీన
 కర్మములఁ జేయుచు, శరీరపతనానంతరము నరకసంబంధములగు
 దుఃఖములను, ఆపిదప స్వర్గసుఖములను అనుభవించుచుఁ గ్ర
 మక్రమమున జ్ఞానవృద్ధిచేసికొనుచున్నవాఁడు.

నరకమునం దనుభవించు దుఃఖమును, స్వర్గమున ననుభవి
 చుసుఖమును బురుషార్థసాధనమగు జ్ఞానము వృద్ధియగుటకొ
 ఱకు నియమింపఁబడినవిగాని కేవల సుఖదుఃఖములనిచ్చుట
 కొఱకుఁగాదని మరల మరల నొక్కిచెప్పఁదగు విషయము. బా
 లుఁడు పాఠశాలలో విద్యాభ్యాసముచేయు కాలమున బాలుని
 జ్ఞానాభివృద్ధి నుద్దేశించి యుపాధ్యాయులు శిష్యుని నొకప్పుడు

దండించును. మఱియొకప్పుడు శిష్యున కుత్సాహముగలుగఁ జేయు బహుమతులనిచ్చును. కాలారుసారముగ దండనయు బహుమతులుచు జ్ఞానము నభివృద్ధిచేయు సాధనములు గాని వేఱు స్వతంత్రప్రయోజన మెద్దియును గలవి గావు.

పాఠశాలకుం బోవు బాలుఁడు విద్యాభివృద్ధికొఱకుఁ బోవునుగాని బహుమతులను బొందుటకుంగాని దండన మనుభవిం చుటకుంగాని కాదు. ఆలాగే నరకమున దుఃఖమును, స్వర్గము నందు సౌఖ్యమును బురుషార్థసాధనమగు జ్ఞానముచు సంపాదించుటకు సాధనములుగాని వేఱుకావు. కావున జీవునకు భూలోకమున, నరకమును, స్వర్గమునను నీ మూఁడులోకములు జ్ఞానస్థానమగు పాఠశాలగ నున్నయవి. పరమదయానిధియగు జగదీశ్వరుఁడు శిశువ్రాయులగు నూనపుల యజ్ఞానము నివర్తింపఁ జేసి పరిపూర్ణ జ్ఞానులుగఁ జేయుటకు నొకప్పుడు నరకభాధను, ఒకప్పుడు స్వర్గసుఖము నొసంగి జీవులచు దరింపఁజేయుచున్న వాఁడు. ఎల్లయెడలను సుఖదుఃఖములు గలుగుచో వానినుండి గ్రహింపఁదగు జ్ఞానము నూహించుకొని దానినభ్యసింపనిచో నాసుఖదుఃఖానుభవము నిచ్చుప్రయోజక మగుచున్నయది. నానినుండి పొందఁదగుజ్ఞానము పూర్ణముగ నొందువఱకు నాసుఖదుఃఖముల మాటి మాటికి ననుభవించియే తీరవలెను. అజ్ఞానమును బరిపూర్ణముగఁబొందిన నాపై నట్టి యనుభవ మనావశ్యకమే యగు.

ఈరీతిని భూలోకమునఁ జేసిన వివిధకర్మముల నుండియు, త్రిలోకములందలి నానావిధానుభవములనుండియు సారభూత మగు జ్ఞానమును గ్రహించి తత్సంబంధములగు శుభవాసనల దృఢపఱచుకొనును. కావునవాఁడు కొంతకాలము భూమియందు పాటుపడి వ్యవసాయముచేసి భూమినుండి ఫలమును గ్రహించి యిల్లుచేరి యాఫలమును సావధానముగ ననుభవించి సుఖించు లాగున జీవుఁడు కొంతకాలము భూలోకమునఁ గర్మములనుజేసి యాపిదప నూర్ధ్వలోకముల నాకర్మములను సావధానముగ మననముచేయుచు, తత్ఫల భూతములగు సుఖదుఃఖముల ననుభవించుచు, దాని సారభూతమగు జ్ఞానమును గ్రహించుచున్న వాఁడు.

ఇట్లు భూలోకమునఁ జేసిన పుణ్యకర్మములను బట్టి బహు కాలము స్వర్గలోకముననుండి యాపుణ్యము క్షీణింపఁగా నాస్వర్గలోకమందలి యమృత శరీరము నహితము నశించును. అప్పుడు జీవుఁడు విజ్ఞానమయకోశ ముపాధిగ ననేక జన్మముల కర్మ ఫలములు బీజరూపములుగ నా విజ్ఞాన మయకోశమున నుండుటచే నవి యంకురింపసకాలమగుటంజేసి బహిర్ముఖుఁడగుచున్న వాఁడు. కర్మానుసారమగు శుభాశుభ వాసనలఁ గలిగి యుండు నవీనమగు మనోమయకోశమును సువర్లోక ప్రకృతి తోడను, పిదప కామమయమగు నూత్మశరీరము భువర్లోక ప్రకృతితోడను ఆకాలమునకు దేవతల సహాయముచే నిర్మింపఁబడు

చున్నయది. మఱియును జీవుని కర్మానుభవమున కనుకూలములగు దేశకాలముల ననుగుణమగు కుటుంబమున స్థూలతనువును. దాల్చును. కర్మఫల ప్రదాతలగు కర్మదేవతలు జీవుని యుత్తరజన్మమునఁ బ్రారంభానుభవమునకు ననుకూలమగు దేశము, కాలము, జాతి, కుటుంబము మొదలగువానిని విధించి జననమొందిపఁ జేయుచున్నవారు. ఇట్లు విధింపఁ బడిన దేశకాలాదులయందు జననమొంది పూర్వకర్మానుసారముగా వాసనలం గలిగి ప్రవర్తించుచుండును. ఇట్లు జన్మజన్మమునఁ గర్మములను జేయుచుఁ గర్మఫలముల ననుభవించుచుఁ గర్మానుభవము వలని జ్ఞానము వృద్ధికాను కాను ముందటి యశుభవాసనలకు లోబడక యధిక ప్రమత్నముతో నాయశుభవాసనలను దొలఁగించుకొనుచు శుభవాసనల దృఢపఱచుకొనుచు సకాలమున జ్ఞానవృద్ధుడై దేహేంద్రియ మనోమలంబులఁ దుదముట్ట నశింపఁజేసి సదా ధ్యానయోగ పరుడై పరమపురుషార్థమును జెందుచున్నాడు.

“అనేకజన్మసంసిద్ధస్తతోయాతి పరాంగతిమ్”

(గీత.)

శ్రీపరబ్రహ్మణే నమః.

బ్రహ్మవిద్యాదర్పణము

తొమ్మిదవ యధ్యాయము.

దేహబీజములు, భూతసూక్ష్మములు.

జీవాత్మ యీశ్వరాంశమనియును, ఈశ్వరునియందు లీనమై యనుపాదక తత్త్వమున నుండుననియును, పాంచభౌతిక మగు ప్రపంచమున నభివ్యక్తమగుట కొక్కొక్క తత్త్వమునుండి యొక్కొక్క యణువును స్వీకరించుకొని దాని నామాణికమునందుపాధిగ నొనరించుకొను చున్నాడనియును, ఆ యణువులే జీవునకు రాజోవుకాలమునఁ గలుగఁజూపు శరీరములకు బీజములగుచున్నవనియును బూర్వాధ్యాయమున సూచింపఁ బడియె. ఈవిషయ మిటనించుక విస్తరింపఁ బడును.

మొట్టమొదట జగదీశ్వరుఁడు సృష్ట్యన్ముఖుడై “బహుస్యాంప్రజాయేయ” అని సంకల్పించఁగా తదంశము లగు జీవాత్మలును బహిర్ముఖము లై కాలక్రమమునఁ బాంచభౌతిక మగుప్రపంచమున నభివ్యక్తములగు. జీవాత్మలు ఆకాశతత్త్వమున నొక భూతసూక్ష్మమును, వాయు తత్త్వమునం దొక యణువును, తేజస్తత్త్వమునుండి యొకయణువును స్వీకరించు

కొని యభివ్యక్తమగు జీవాత్మ యగుచున్నాఁడు. ఈయఁబు సముదాయమే జీవున కుపాధియై ముక్తిపర్యంతము జీవుని నంటి యుండును. ఇదియే జీవునకు ననాద్యవిద్య యనఁ బడుచున్నయది. మఱియు నిటులే పృథివీతత్త్వమునుండి యొకభూతసూక్ష్మమును, అప్తత్త్వమునుండి యొకయఁబువును, తేజస్తత్త్వ స్థూలభాగమునుండి యొకయఁబువును గైకొ నుచు నన్నమయ ప్రాణమయ మనోమయ కోశములకు బీజములుగఁ జేసికొనుచున్నాఁడు. ఈయఁబువులే జన్మజన్మము నను జీవునినంటియుండి జీవుని శుభాశుభవాసనల కునికిపట్టె నను స్తశరీరములకు బీజరూపములై యుండును. కావుననే యివి వేదాంత గ్రంథములయందు దేహబీజములగు భూతసూక్ష్మము లని నిరూపింపఁబడియున్న యవి. ఈవిషయము శ్రీశంకరభగవ త్పాదుల వారి ముండకోపనిషద్భాష్యమునకు శ్రీమదానంద జ్ఞానులవారు టీకయందు విపులముగ వ్రాసియున్న వారు.

“మాయామయ మహాభూతానామంశావప్తభేదీ వావిద్యామ యభూతసూక్ష్మైః ప్రాతిస్వికైరదృష్టసహకృతైః ప్రాతిస్వి కాః ప్రాణాదయ ఆరభ్యంతే” అని.

ఈయఁబులు ముక్తిపర్యంతము వాయుతత్త్వ ప్రకృతి వికారమును, జ్యోతిర్మయము నగు నొక సూత్రముతో జీవాత్మ కుం గట్టఁబడియుండు నని దివ్యదృష్టిచేఁ జూచు మహాత్ములు

చెప్పుచున్నారు. జీవుడు శరీరధారియైనపు డీయణువునుండి ఆయా యణుమార్గముగా తదనురూపములై జ్యోతిర్మయములైన చిన్ననూత్రము లకేకములు బయలు వెడలి యాయాశరీరములను జ్యోతిర్మయమైన వలవలె గట్టిగాఁజుట్టియుండును. కనుక జీవితకాలమందు జీవుని యన్నమయ ప్రాణమయ కోశములఁజుట్టి పృథివి యణుమార్గముగ నొక్కజ్యోతిర్మయమగువలయును, భువన్లోకమందు మనోమయ కోశసంబంధమగు శరీరమును జుట్టి మఱియొక వలయును, సువన్లోకమందలి మనోమయ కోశసంబంధమగు శరీరమును జుట్టి మూడవవలయునుండును. స్థూలదేహ సంబంధమగు వల హృదయము నుండి బయలు వెడలి “ ఆపాదతలమస్తకము ” వ్యాపించియుండును. ఈవిషయ ముపనిషత్తులయందును జెప్పబడినదియే.

“పద్మకోశ ప్రతీకాశక్ హృదయంచాప్యధోముఖం,
తస్యచుధ్యేమహానగ్నిర్విశ్వాచ్చిచ్ఛిశ్చతోముఖః.
సోఽగ్రభుగ్విభజక్ తిష్ఠన్నాహారమజరః కవిః,
తిర్యగూర్ధ్వమధశ్శాయీ రిశ్తయస్తస్య సంతతా.
సంతాపయతిస్వందేహ మాపాదతలమస్తకః,
నీలతోయద మధ్యస్థా విద్యుల్లేఖేవభాస్వరా,
నీవారశూకవత్తస్వి పీతాభాస్వత్యణూపమా.
తస్యాశ్చిఖాయామధ్యే పరమాత్మావ్యవస్థితః.

తైత్తిరీయారణ్యక నారాయణము. అని.

ఈ స్థూలదేహసంబంధ మగు సూత్రము బంగారు వర్ణమై కాలుమేఘము మధ్యమున వెలుగు మెఱపుదీగెవలె బ్రకాశించునదియై, సీవారధాన్యపుముల్లువలె నతినూత్నమై శరీరము నందంతటవ్యాపించి యాహారమును జక్కగవిభజించి శరీరమును దపింపజేయు చున్నది. శరీరమున గన్పడు నుష్ణమునకు నిదియే మూలమగుచున్నది. ఈ సూత్రము జీవితకాలమందు హృదయమునుండి పై భాగమునకు, అధోభాగమునకును, ప్రక్కలకును బ్రసరించుచున్నది. మరణకాలమందు దేహమునదలి దేహబీజమగు నణువునుమాత్రము కైకొని దాని గట్టిగఁ జట్టియుండును. అంత శరీరముష్ణహీనము కాఁగా మృతినొందిన దనఁబడును. ఇటులేయూర్ధ్వలోకమునందు యాతనా శరీరముతోడ భువన్లోకానుభవము పూర్ణముకాఁగా పూర్వమువలె నా దేహసంబంధమగు వల యాశరీరమును విదలి యాసూత్రము నప్తత్వ సంబంధమగు నణువునుమాత్రము చుట్టుకొనియుండ యాతనా శరీరము సైతము జీర్ణమైనశించును. ఈ తీరుననే స్వర్లోకానుభవము తుదముట్ట నాలోకశరీరము నావరించియుండిన సీజాలము (వల) ఆశరీరమునుగూడ వదలి యా దేహబీజమగు నణువును మాత్రము చుట్టి యాసూత్రము పైఁజెప్పఁబడిన యణువులుమూడింటిలోడ విజ్ఞానమయకోశము నందుఁ జేరును. అంతట స్వర్లోకసంబంధమగు నమ్మయ శరీరముసహితము నశించును. జీవుఁడీ రీతిని విజ్ఞానమయకోశమునుజేరి ముందుజన్మమున కున్ముఖుఁడయియుండునపుడు రాబోవు జన్మమునఁ బొందఁదగు స్థూల సూ

శ్మశరీరములకు బీజములగునణువులు గలవాఁడగుటచేఁ బూర్వ కర్తానుసారముగ శరీరములఁ గాలక్రమమున మరలఁ బొందఁ గలుగును.

మానవులు ప్రతిజన్మమునందును వివిధములగు కర్తములఁ జేయుచున్న వారుకదా! అట్టి కర్తముల కనుగుణముగు వాసన లంగలిగి జీవుఁడు జన్మాంతరము నొందుచున్నవాఁడు ఆయాజన్మములయందలి స్థూలసూక్ష్మశరీరములు ఆయాజన్మాంతమున నశించుచుండఁగాఁ బై నుదహరింపఁబడిన వాసనలు వాని యణువుల మూలమున జీవుని నంటియుండు స్థూలశరీరముతోఁ జేయఁబడు సమస్తకర్తములు దానికిఁ గలుగు సకలానుభవములును, పృథివీతత్త్వసంబంధమగు నణువు నొకవిధముగమార్ప, దానియందొకవిధమైనచలనము గలుగును. ఆ అనుభవములు మరల మరలఁ గలుగను గలుగను దదనుగుణముగు చలనము దానియందుఁబుట్టుటచే నారీతిని జలించుస్వభావము దృఢ మగుచున్నది. ఇట్లుజీవితకాలమంతయు స్థూలశరీరముచేఁ జేయఁబడు కార్యములన్నియు, అనుభవింపఁబడు సుఖదుఃఖములన్నియు నాయణువు నందుఁ జలనముఁ గలుగఁజేసి దదనుగుణముగు స్వభావమునుగలుగఁజేయు చున్నవి. మరణకాలమున స్థూలశరీరము నశింప నీయణువుమాత్రము జీవునినంటియుండు. భూలోకమునఁ బ్రవర్తింప నశక్తుఁడై జీవుఁడుయాతనాశరీరమున సూర్యలోకమున వర్తిం చుచుండును. ఆకాలమున నీయణువు ఎవ్విధమగుకార్యము లేక

నిద్రించునట్లుండును. భువనోక్త స్వగ్లోకానుభవము లగు పాప పుణ్యములు క్షీణింప జీవుఁడు మరలి భూలోకమున జన్మించుటకు రాఁగా నీ యణువునందుఁ బూర్వకర్మానుసార మగు చలన ముమరలఁబ్రారంభింప నాకర్తృమభివ్యక్తమగుటకుఁ దగినప్రకృతి సముదాయము భూలోకమునుండి యాకర్షింపఁబడి స్థూలశరీరముత్పత్తి యగుచున్నది. కావున జీవుని శుభాశుభ వాసనలన్నియు నీయణువునం దిమిడియుండి యనంతరజన్మమునందభివ్యక్తమై స్వభావమగుచున్నది.

శ్రీగీతాశాస్త్రమున మూడవ అధ్యాయమున,

“సదృశం చేష్టతే స్వస్యాః ప్రకృతేర్జ్ఞానవాసవి,
ప్రకృతిం యాంతి భూతాని ”

అనుగ్లోకమునందలి ప్రకృతిశబ్దమును, ౧౭ వ అధ్యాయమున,

“త్రివిధా భవతిశ్రద్ధా దేహీనాం సా స్వభావజా”,

“బ్రహ్మకర్త స్వభావజమ్ ”

లోనగు వాక్యముల యందలి స్వభావశబ్దము సీమర్థమునే బోధించుచున్నది.

శంకరభాష్యము.

ప్రకృతిర్నామ—పూర్వకృత ధర్మాధర్మాది (జ్ఞానేచ్ఛాది - ఆనందగిరి) సంస్కారో వర్తమాన జన్మాదావభివ్యక్తః

సాప్రకృతిః, “జన్మాంతరకృత్యోధర్తాది సంస్కారో మరణకాలేఽభివ్యక్తః స్వభావఉచ్యతే” “జన్మాంతరకృత సంస్కారః ప్రాణీనాం వర్తమానజన్మని స్వకార్యాభిముఖత్వేనాభివ్యక్త స్స్వభావః” అని.

ఒకజన్మమునం దేవిద్యయందుఁగాని పరిశ్రమము ఎక్కుడుగఁ జేయఁజేయ ఆకాలమునం దంతట నీయణువు దానికనుగుణముగఁ జలించుచునేయుండును. అభ్యాసబలముచే మఱియెప్పుడైన నావిద్య నభ్యసింపఁ బూర్వాభ్యాస బలమున నావిద్య యతిసులభముగ నలనఁడును. జన్మము మాఱి వేఱొక శరీరము వచ్చినను భూతసూక్ష్మము స్థిరముగ నిలుచుటంజేసి పూర్వాభ్యాస వాసనాబలముచే నావిద్య యాజీవునకు సులభ సాధ్యమగును. ఈరీతిని వివిధములగు ననుభవములు, కర్మములు నీభూతసూక్ష్మమునందు స్థిరముగ నిలిచి యనేక జన్మములకుం గారణము లగుచుండును. ఐతను జీవుఁడు సుఖదుఃఖానుభవముచే జ్ఞానముకలవాఁడై యైహిక విషయములయందు వైరాగ్యము నభివృద్ధిచేసికొనఁ గ్రమ్మక్రమమున విషయవిముఖములగు వాసన లుత్పత్తియై వృద్ధియగును. పూర్వపువిషయ వాసనలు కాలక్రమమున క్షీణించును. ఈవిధమున వాసనాక్షయము కానుకాను జన్మరాహిత్యమునకు హేతువగును.

మఱియు నిట్లు పురుషుఁడు కామక్రోధాదులకు లోబడినప్పుడెలను సూక్ష్మశరీరమునందుఁ జలనమును గలుగఁజేయునని

ముందే వ్రాయఁబడియె. కావుననే, మనుష్యునందుఁ గామ
క్రోధాదులు, ఈర్ష్యాసూయలులోనగు నవి యుద్రేకమగుచో
నాసూక్ష్మ శరీర భాగమునఁ దదనుగుణములగు మార్పులు
చలనవికారములుగఁ గలుగ నాచలనము సూక్ష్మశరీర బీజమగు
భూతసూక్ష్మమును సోఁకి స్వభావమై యాగుణమును మరల
మరల సంకుచింపఁజేయును. కావున నవకాశము గలిగినపుడెల్ల
సట్టిగుణములు పూర్వమునకంటె నెక్కుడుగ నుద్రేకమై యా
దుస్స్వభావము వృద్ధియగునట్లు చేయును. ఇది యిట్లుండగాఁ
స్థూలశరీర పతనానంతరము నరకమునఁ గలుగుదుఃఖానుభవము
పైతము ఆయాణునందుఁ జేరియుండును. కాలక్రమమున భువ
న్లోకమందలి శరీరమునశింపఁగా భూస్థునల్లోక భూతసూక్ష్మము
లలో స్వల్లోక సంబంధమగు నమృతశరీరముతోడను, స్వర్గ
లోకమును జేరును. అచ్చట పూర్వాధ్యాయమునందు సూచిం
పఁబడియుండు రీతిని సుఖానుభవము ననుభవించుట ద్వారా
ఆలోకజ్ఞానమును బొందును. ఆయానుభవము లన్నియు నాశరీర
బీజమగు భూతసూక్ష్మమునందుఁ జలనము గలుగఁజేయుటచే
నది ఆయామనోవృత్తులను, సంకల్పములను మరల మరలఁ
బుట్టించు స్వభావము గలదియగును. స్వర్గానుభవము తుద
ముట్ట నాశరీరము పైతము జీర్ణమై నశించును. ఆస్థితియందు
జీవుఁడు విజ్ఞానమయ కోశమునుండి పృథివ్యప్రేక్షోత్తర్వముల
సంబంధమగు దేహబీజములంగలిగి రాబోవు జన్మమున కు

న్ముఖఃక్షేయండును. అపుడు మరలఁ గ్రమమున స్వర్లోక దేహ బీజము కాలపరిపాకముచే స్వభావానుసారముగఁ జలింప స్వర్లోకప్రకృతిని గొంతయాకర్షించుకొని రాజోపుజన్మమున మనోవృత్తుల కునికిపట్టగు స్వర్లోక శరీరమునుగల్పించును. ఆ మీఁద అప్రత్య దేహబీజములులే చలించి భువన్లోక ప్రకృతి నాకర్షించుకొనఁగా భువన్లోకశరీర ముత్పత్తియగును. ఆతరుననే పృథివీతత్వ భూతనూత్నమును సైతము ప్రారబ్ధకర్మానుసార ముగ కర్మఫలముల విధించు దేవతలచే నిర్దేశింపఁబడిన దేశము నందును, గుటుంబమునందును, తల్లిదండ్రులయందును బ్రవేశించి రాజోపు స్థూలశరీరమునకు బీజమగుచున్నది. తీవుని స్వర్గాను భవము పరిపూర్ణము కాఁగా జీవుఁడు పైని సూచింపఁబడిన రీతిని పునర్జన్మమునకు వచ్చుమార్గము పంచాగ్ని విద్యయని యుపని షత్తులు వర్ణించుచున్నవి. అందు జీవుఁడు ద్యులోకము, పర్జన్య లోకము, పృథివీలోకమున నోషధులు, ఆప్తైద్రాక్షిదేహము, కడపట కేతో రూపమున మాతృగర్భమును వరుసఁగఁ బ్రవేశించి శరీరమును ధరించునని నిరూపింపఁ బడియున్నది.

“తస్మాదగ్ని సమిధోయస్యసూర్యస్సమాత్పర్జన్య

ఓషధయః పృథివ్యామ్ |

పుమాన్ కేతస్సించతి యోషితాయాం బహ్వీః

ప్రజాః పురుషాత్సంప్రసూతాః ||” ముండకోపనిషత్తు ౨-౧-గీ.
మఱియు,

“అసౌవావలోకోశాతమాగ్నిస్తస్యాదిత్య ఏవ సమిద్దోశ్చ.
యోధూమోఽహరచ్చిశ్చస్త్రమా అజ్గారానక్షత్రాణి విస్ఫు
లింగాః || ౧ || తస్మిన్నేతస్మిన్నగ్నౌ దేవాశ్శ్రద్ధాంజహ్వాతి
తస్యా ఆహుతేస్సామోరాజాసమ్భవతి || ౪ ||

పర్జన్యోవావశాతమాగ్నిస్తస్య.....స్ఫులిక్లాః || ౧ ||
తస్మిన్నేతస్మిన్నగ్నౌ దేవాస్సామగ్ రాజానంజహ్వాతి తస్యా
ఆహుతే ర్వర్షగ్ సమ్భవతి || ౫ ||

పృథివీవావశాతమాగ్ని.....విస్ఫులిక్లాః || ౧ ||
తస్మిన్నేతస్మిన్నగ్నౌ దేవావర్షంజహ్వాతి తస్యా ఆహుతేర
న్షగ్ సమ్భవతి || ౬ ||

పురుషోవావశాతమాగ్నిస్తస్య.....విస్ఫులిక్లాః || ౧ ||
తస్మిన్నేతస్మిన్నగ్నౌ దేవా అన్నంజహ్వాతి తస్యా ఆహుతేరే
తస్సమ్భవతి || ౭ ||

యోషావావ శాతమాగ్ని.....విస్ఫులిక్లాః || ౧ ||
తస్మిన్నేతస్మిన్నగ్నౌ దేవారేణోజహ్వాతి తస్యా ఆహుతేర్గర్భ
స్సమ్భవతి || ౮ || ఛాందోగ్యోపనిషత్తు.

పంచమప్రపాతకము-౪-౫-౬-౭-౮-ఖండములు.

ఇందు శ్రద్ధా శబ్దముచే బూర్వవాసనాయుక్తమగు సువ
ర్లోక దేహబీజమగు భూతనూత్నము బోధింపఁ బడుచున్నది. కాల
కర్త పరిపాకమున జీవుఁడు జన్మమున కభిముఖుఁడు కాఁగా ఈ
సువర్లోక బీజమునందుఁ బైఁజెప్పినరీతిని జలనము కలుగ సువర్లోక

ప్రకృతినుండి కొంతభాగము నాకర్షించుకొని దేవతల సహాయముచే నాసువల్లోక శరీరమును గల్పించుకొనును. ఇదియే రాజోవు జన్మమున మనోమయ కోశమున నొకభాగమగును. ఇదియే “దేవాశ్చద్ధాంజహ్వాతి” అనువాక్యముయొక్క యర్థమని తత్త్వవేత్తలు వచించుచున్నారు. ఈగ్రొత్త స్వర్లోకశరీరమే “సోమోరాజా” యనబడునది. పిదప భువల్లోకదేహబీజమునందుఁ జలనము కలుగఁ బూర్వమువలె నాలోక ప్రకృతినముదాయమున నొక కొంత యాకర్షించు కొని దేవతల సహాయముచేఁ గ్రొత్త శరీర మొకదాని నేర్పఱచుకొనును. ఈరెండు భాగములు కలిసి మనోమయ కోశమగు. ఈతీరుననే పృథివీ తత్త్వసంబంధమగు స్థూలదేహబీజము వర్ణబిందుమార్గమున భూమియందుఁబడి యోషధులయందుఁ బ్రవేశించి కర్మదేవతల సహాయమున భవిష్యజన్మ హేతువగు పితృదేహమున నాహారముగఁ బ్రవేశించి రేతోరూపమునఁ దల్లి గర్భమునఁ జేరి పిండముత్పత్తియగుచున్నది. అచ్చటనాప్యధ్వభూతసూక్ష్మము పైనూచింపఁబడినరీతిని బూర్వసంస్కారముననుసరించిచలింప దాని కనుగుణమగు ప్రకృతినముదాయము ఆకర్షింపఁబడి దేవతాసహాయమునఁగ్రొత్తశరీరము వృద్ధియగుచున్నది. తరువాత శిశువు క్రమముగ జన్మింపఁ గొంతకాలమగు వఱకు జీవాత్మసాక్షి మాత్రుఁడు గనుండి శరీరస్థితికి వలయు తనశక్తిని మాత్రము నిచ్చుచుండును. జీవాత్మసామాన్యముగ నేడేండ్లు గడచిన వెనుకనే శరీరములందు యథార్థముగఁ బ్రవేశించి వానినుపాధులుగ గ్రహించును. అట్లు

గ్రహించుటయే జీవునకు వాస్తవముగ ద్వితీయజన్మము. ఆకాలముపనయనమునకు ముఖ్యకాలము. ఆపిదపనే బాలుఁడు విద్యాభ్యాసమునకు సహిత మర్హుఁడు.

జీవుఁడు వాని యుపాధులతోఁ జేయు సమస్తకర్మములు రాజోవు జన్మములయందుఁ దన స్వభావమునకు హేతువులగుచు న్నవి. కావున నెల్లవారును దమతమ స్వభావములను నిష్పక్షపాతముగఁ బరిశీలించుకొని యశుభవాసన లించుకయైననుండినచో వానినధికప్రయత్నమున నశింపఁ జేసి శుభవాసనల వృద్ధిచేసికొనుటకుఁ బాటుపడవలయును. అట్లుచేసి దుస్స్వభావమును వదలించు కొని సత్స్వభావమును వృద్ధిచేసికొనుచుఁ గ్రమమున నెల్లవారు తమమగు పురుషార్థమును సాధించుకొందురుగాక.

శ్రీ పరబ్రహ్మణే నమః.

బ్రహ్మవిద్యాదర్శనము

పదియవ యధ్యాయము.

కర్మము

కర్మమనఁగాఁ జేయఁబడునది. మానవుఁడు మనస్సుచేతను, వాగా దీర్ఘదియములచేతను, శరీరముచేతను జేయునదియంతయుఁ గర్మమనఁబడును. అట్టికర్మము లన్నియుఁ దదనుగుణములగు ఫలముల నిచ్చుచుండు. కావునఁ జేయఁబడు కార్యమును, దానిఫలమునయితము కర్మమనియే పిలువఁబడుచున్నది. యథార్థమునఁ జూడఁ జేయఁబడు కార్యమును, దానిఫలమును ఒక్కటిగానే భావింపఁదగును.

లోకమున భూమియందు విత్తనము నాఁటినచో నద్దాని నుండి వృక్ష ముత్పత్తియై సకాలమునఁ బుష్పములు ఫలములు గలుగ నాఫలములనుండి మరల బీజములు గలిగి యందొక్కొక్కటియుఁ దిరిగి వృక్షములకును ఫలములకును హేతువు లగుచున్నవి. ఎవ్విధమైన బీజమునాఁటిన నెవ్విధమగు వృక్షములు, ఫలములును నుత్పత్తియగు. ముష్టివిత్తనము నాఁటి మధురము

లగు మామిడిపండ్లు కావలయు నన్నదొరకునా? కర్మమన నిట్టి దియే. కాబట్టి మానవుఁ డెట్టి యెట్టి ఫలములనపేక్షించునో అట్టి ఫలముల నీఁగలుగు కర్తములను జేయవలయు చేయఁ బడు కర్తములు ఫలములనీయ నాఫలములు క్రొత్తకర్తములకు హేతువులగుచుండును. ఇట్లు కర్తములును, ఫలములును మరలఁ గర్తములును, ఫలములును అన్యోన్య సంబంధముగలవియై యుండును. ఈసంబంధము కార్యకారణరూపమైనది. కారణ ములేక యే కార్యము గలుగ నేరదు.

“అకారణం కథం కార్యం సంసాదేఽత్రభవిష్యతి”

డేవీభాగ.

“నహికారణం వినా కార్యస్యోత్పత్తిః”

అనిప్రాచీన సూక్తి.

మానవులు అనుభవించుసుఖదుఃఖములన్నిటికి హేతు భూతములుగఁ గారణములుండియే తీరవలెనుగదా! కారణము లగు పూర్వకర్తముల నెఱుంగక ప్రస్తుతపు సుఖదుఃఖానుభవ ములు విధిక్రమములనియు, దైవికములనియును, దామస్వతంత్రులమనియును మానవులు విధినిదూఱుదురు. అట్లుదూఱుట యజ్ఞానముగాని వేఱుగాదు. ప్రపంచమంతయును గారణములేక కార్యము గలుగనేర దను న్యాయమునకుఁ బోఁబడియేయున్నది. కావునఁ గారణములను గలుగఁ జేసిన తరువాత వానిఫలములనను భవింపక తీరకపోయినను కారణములను గలుగఁ జేయుటయందు

మానవులు, స్వతంత్రులు. ఈవిషయమున మానవులకుంగలస్వతంత్రపారతంత్రముల కొక్కదృష్టాంతము చెప్పనగు. ప్రపంచమంతయు భగవదాజ్ఞకు లోబడియున్నదనుటకు సందియమే లేదు. అగ్నిని సృశించిన హస్తము కాలును అనునది భగవదాజ్ఞయై యుండ నెవడుగాని నిప్పును దాకవలయునను నిర్బంధము ఇంచుక యైనను లేదు. నిప్పును దాకుటకుగాని, తాకక యుండుటకుంగాని స్వతంత్రుడై యుండ సృశించిన పిదప దాని ఫలమును అనుభవింపక తీరదు. ఆలాగుననే శ్రుతి స్మృతుల యందుఁ గొన్ని కార్యములు విధింప బడియు, మఱికొన్ని నిషేధింపఁ బడియు నున్నవి కదా! శ్రుతి స్మృతులు భగవదాజ్ఞను సూచించునవికదా!

“శ్రుతిస్మృతిర్మమైవాజ్ఞా యస్తాముల్లంఘ్యవర్తతే।

ఆజ్ఞాచ్ఛేదీమమద్వేష్య స్స మేవధ్యతమోమతః॥”

కీమహాభారతము.

ఇందు నిషేధింపఁబడిన కార్యములు చేయఁబడినచో దుఃఖ హేతువులగుటచే నిషిద్ధములును, సుఖదాయకము లగు కార్యములు కర్తవ్యములుగ విధింపఁబడినవియునగు. అజ్ఞాఁడగు శిశువునకు నిప్పును దాకఁగూడదని తండ్రి నిషేధించియుండ నట్టి యాజ్ఞోల్లంఘనముచే శిశువు బాధపడుట తాజేసిన కార్యమునకుఁ దగిన ఫలముగాని తండ్రి యాగ్రహమువలనఁ గలిగిన బాధకాదుకదా! ఆలాగే శ్రుతిస్మృతి నిషిద్ధములగు కార్యముల

సజ్జానముచే జేసినను నిష్ఠను స్పృశించిన శిశువునలె దదను గుణమగు ఫలము ననుభవించువాడే గాని వేఱుగాదు. మానవు లీ న్యాయమును దెలిసికొను నాతవఱకు గర్తవ్య కర్తవ్యము లనెఱుంగక ప్రకృతి బద్ధులయి వర్తింతురు. ఈన్యాయమును దెలిసికొనిన పిదప కోరు ఫలముల సీదజాలు కర్తములను మాత్రము చేయుచు ననిష్ఠములగు ఫలముల సీదగ కర్తముల విడుచుచు గదురు. లోకమున మానవులందఱు సదా సుఖమునే కోరువారు గావున నెట్టి కార్యములు తుదకు సుఖప్రదములగుటచే గర్తవ్యములో, ఎట్టికార్యములు విడువఁ దగినవో తెలిసికొనుట యావశ్యకము. కావునఁ గర్తస్వరూపమును గుఱించి విచారించఁ దగియున్నయది.

ఎట్టి కర్తమునైనను జేయుటయందు మూఁడవస్థలుండును. మొట్టమొదట విషయేచ్ఛ కలుగఁగా దాని నీడేర్చుకొను విధమును మనస్సున సంకల్పించి యనుంతరము కర్తమును బాహ్యముగఁ జేయును. కావుననే బృహదారణ్యక శ్రుతియందు ర-ర-గి

“కామమయఏవాయం పురుష ఇతి సయథాకామో భవతి
తత్కృతుర్భవతి తత్కృతుర్భవతి తత్కర్త కురుతే య
త్కర్త కురుతే తదభి సంపద్యతే”

అని చెప్పఁబడినది.

తా. ఈపురుషుఁడు కామస్వరూపుఁడు. కామానుగుణముగ

సంకల్పించువాఁడు. సంకల్పానుసారముగఁ గర్తమును జేయుచున్నాఁడు. కర్తానుసారముగ ఫలము నందుచున్నాఁడు.

ఈ రీతిఁ గామము, క్రతువు-లేక సంకల్పము, క్రియ యని కర్తము మూడవస్థలు కలదగును. ఇందుఁ ౧. గామము. ఇచ్చామాత్రమనోవ్యాపారము. మానసిక కర్తము. ౨. సంకల్పము, విషయేచ్ఛ స్ఫుటమై దానిని గ్రహీతృలచే నెఱవేర్చువిధమును బన్ని క్రియను జేయఁబూనుట. ఇదియే వాచిక కర్తము. వాక్కునునది సర్వేంద్రియములను సూచించును. కామ సంకల్పములు వ్యక్తములు కాఁగా వాక్కుతో వచించునట్లు సర్వేంద్రియములతోను బనిచేయుట యింద్రియకర్తమని చెప్పఁబడును. ౩. క్రియ, బాహ్యమగుకర్తము. అనఁగా బయటచేయుపని. కాయిక కర్తముమూడవది. ఇట్లు మనస్సుచేతను, ఇంద్రియములచేతను, స్థూలమగు కాయముచేతను జేయఁబడు వ్యాపారములన్నియును మనోవాక్కాయ కర్తములని చెప్పఁబడు. వీనియందు దొక్కొక్కటియుఁ దదనుగుణమగు ఫలమునీయఁజాలియుండును. మానవుఁడు వాచిక కాయికకర్తములవలెఁ గేవలమనోవృత్తులచే నితరులకు మేలు కీడులు చేయఁ గలిగియుండునని పూర్వాధ్యాయమున విస్తరించి వ్రాయఁబడి యున్నది. అట్లు ఇతరులకు మేలు కీడులు కలుగఁజేయుటచే వారితోఁ గర్తానుబంధమును గల్పించుకొనుచుండును. వాని ననుసరించి యే పురుషుఁడు సుఖదుఃఖముల ననుభవించు చుండు.

జీవుఁ డీశ్వరాంశమగుటచే నచ్చిదానంద స్వరూపుఁడు. ఈశ్వరునివగు నిచ్చాజ్ఞాన క్రియాశక్తులు జీవునియందును బ్రతి బింబించియే యున్న యవి. ఇవి భూరాద్యధోలోకములయందుఁ గామములు, సంకల్పములు, క్రియలు అనుమూఁడు దశలుగఁ గన్పడుచున్న యవి. కావునమానసిక, వాచిక, కాయకములగు కర్మములు జీవాత్మయొక్క మూఁడులక్షణముల ననుసరించియుండు.

ఈమూఁడు కర్మములు ఎట్టియెట్టి సందర్భముల నే యేఫలముల నీజ్ఞాల్పనోయని యెఱుంగవలయు నన్న ముఖ్యముగ నీ మూఁడున్యాయముల నెఱుంగవలయును.

౧. పురుషుడైయ్యై కామములకు లోబడునో యాయా కామవిషయములకు బద్ధుడై యవియుండు ప్రదేశములకా కర్మింపఁబడును.

“ తదేవసక్త స్సహకర్మణైతి లింగం మహోయత్ర
నిషిక్తమస్య ” బృహదారణ్యకము.

అనఁగా మనస్సు ఏవిషయమునందు మగ్నమగుచుండునో ఆవిషయమును గూర్చి కర్తానుసారముగ జీవుఁడు పోవుచున్నాఁడు.

కామముగల జీవునకును, నాయావిషయములకును దృఢమగు ననుబంధము కలుగుచున్నది. ఆవిషయములు కర్మఫల

రూపములుగ ననుభవించుట విధియై యవియుండు చోటికి విధి వశముగ నీడువఁబడుచున్నవాఁడు. ఇట్లు కామము బంధమగు చున్నయది.

“అయుక్తః కామకారేణ ఫలేనక్తో నిబధ్యతే”

గీత.

ఆఫలము సుఖదాయకమైనను, దుఃఖదాయకమైనను అనుభవింపకతీరదు. మానవుఁడు సార్వకాలిక సుఖమునేకోరుచున్నను అజ్ఞానముచేతఁ దాత్కాలికమగు నల్పసుఖమునుగోరి పర్యవసానమున రాబోవుదుఃఖమును గమనింపమిచేఁ గాలక్రమమున నాయల్పసుఖము తుదముట్ట దాని ననుసరించియుండు దుఃఖమును బొందుచున్నవాఁడు. కర్మఫలము సుఖరూపముగ నుండిన నాకర్మము పుణ్యకర్మమనియు, దుఃఖరూప ఫలమునిచ్చు కర్మము దుష్కర్మమనియు సామాన్యముగ నెఱుంగఁ బడుచున్నయది. ఈన్యాయమును జక్కఁగఁ దెలిసికొని మానవుఁడు తనయాదుఁబొడము కామములను జక్కఁగఁబరిశీలించి శాశ్వతసుఖదాయకములగు విషయములనే కోరుచు ననిత్యములగు కామముల వర్జింపఁదగు. వాఁడు కోరినవిషయములు పరజన్మమునఁ దమంతటతాము ప్రాప్తించుచుండును.

౨. మనస్సు కల్పనాశక్తికలది. మనుష్యుఁ డెట్టి సంకల్పములను భావించుచుండునో ఆవిధముగ నగుచుండును. “యద్భా

వి తద్భవతి” ఎట్టిసంకల్పముల నిహజన్మమునఁ గలిగియుండునో పరజన్మమున నవి జీవునకుఁ గలుగును.

“అథఖలుక్రతుమయః పురుషః. యథాక్రతు
రస్మిన్లోకేపురుషోభవతి తథేతఃప్రేత్యభవతి”

3 - ౧౪ - ౧. ఛాందోగ్యము.

తా. పురుషుఁడు క్రతుమయుఁడు—సంకల్పరూపుఁడు. ఇహ జన్మమున నెట్టిసంకల్పములు గలవాఁడగునో శరీరపతనానంతర మట్టి స్వభావముగలవాఁడగును.

ఈశ్వరునియందు జ్ఞానశక్తిపలె జీవునియందు మనస్సు క్రియాశక్తిప్రతిబింబ మగును. బ్రహ్మ తపస్సు చేసి ప్రపంచములసృజించిన రీతిని జీవుఁడు తన సంకల్పములచేతఁ దన్నుఁ జాట్టియుండు సందర్భములను గల్పన చేయుచున్న వాఁడు. జీవుఁడు మనస్సున నెట్టి గుణములను మననము చేయునో అట్టి గుణములు గలవాఁ డగు. కావున మనుష్యుని స్వభావము సంకల్పములచే గల్పింపఁబడినది. పలుమాఱు సత్యము, భూత దయ, శాంతము లోనగు సద్గుణములను మననము చేయఁ గాల క్రమమున సత్స్వభావము కలవాఁడగును. అటులనే యీర్ష్యా నూయలు, పరాపకారము మొదలగు దుర్గుణములను మననము చేయఁ గ్రమక్రమమున దుస్స్వభావము కలవాఁ డగును. దీనిని దెలిసికొనిన మానవుఁడు తన స్వభావమును గోరినట్లు మార్పు కొనుటకు శక్తిగలవాఁడగును. ఎట్టిగుణములను దనస్వభావము

నందు దృఢపటచుకొన నిచ్చుచును అట్టి గుణములను మన మున నెల్లప్పుడు మననముచేయు నాగుణములు జీవునిస్వభావముగ దృఢపడును. అటులే తనయందలి దుష్టగుణములను విడువవలయు ననుసంకల్పము దృఢముగఁ జేయు నాదుష్టగుణములు సైతము కాలక్రమమున వదలిపోవును. జీవుఁడు పరిశుద్ధములును, యోగ్యములును నగు విషయములను, గుణములను, గార్యములను బలుమాఱు చింతించి సత్స్వభావమును వృద్ధిచేసిన మరలమరల నట్టి సంకల్పములనే సులువుగఁజేయుచు రాఁబోవు జన్మముల యందుఁ గూడ నట్టి శుభ వాసనలు దృఢముగఁ గలవాఁ డగును. అటులే హేయములును, వర్జ్యములు నగు నీచగుణములను మన నముచేయఁ దదనుగుణములగు నశుభ వాసనలతోటి ముందు జన్మించును. ఈ శుభాశుభ వాసనలే పూర్వకర్మమని యెన్నఁ బడును.

3. మఱియు జీవుఁడుచేయుక్రియల ననుసరించి శాహ్యము లగుసందర్భాసందర్భములు కలుగుచున్నవి. జీవుఁడుచేయు కార్యములితరుల సుఖదుఃఖములకు హేతువులగును గాన నితరులకు సుఖము గలుగఁజేయుచుండిన మానవుఁడు పరజన్మమునందును సుఖము ననుభవించు సందర్భములుగల్గి వుట్టును. అట్లుకాక లోకులకు బాధనుగలుగఁజేయువాఁడు దుఃఖమునుబొందు సందర్భములుగల్గి వుట్టును.

“యథాయథాకర్మగుణం ఫలాధీకరోత్థయంకర్మ ఫలేనివిష్టః

తథా తథాయం గుణసంప్రయుక్త శ్శుభా శుభంకర్తఫలం
భువక్తి” శాంతిపర్వము.

తా. ఫలమునుగోరి జీవుఁడైట్టియెట్టి కార్యముల నొనరించు
నోరాఁబోవుజన్మమున నట్టిశుభాశుభ మాపకర్తఫలముల ననుభ
వించును.

“నాబీజాజ్ఞాయతే కించిన్నాకృత్వా సుఖమేధతే,
సుకృతైర్విందతేసౌఖ్యం ప్రాప్యదేహక్షయంనరః.”

శాంతిపర్వము.

తా. విత్తనములుచల్లక చెట్లు మొలననియట్లు తానేమియుఁ
జేయక యేసౌఖ్యమును బొందఁడు. సత్కార్యములచే దేహంత
మునందు సౌఖ్యము కలును.

ఈ న్యాయములను దెలిసికొనిన జీవుఁడు మంచిచెడ్డలను
జక్కఁగ విమర్శించి నడుచుకొనుచు రాఁబోవుజన్మములయందుఁ
గోరిన ట్లనుకూల ప్రతికూలములను గల్పించుకొనఁ జాలియుం
డును. అనఁగా సత్సంకల్పములచేత మంచిస్వభావమును, దుస్సం
కల్పములచేత దుష్టస్వభావమును జీవుఁడు కల్పించుకొనినరీతినే
సత్కార్యములచేత ననుకూల సందర్భములను, దుష్కార్యముల
చేతఁ బ్రతికూల సందర్భములను గల్పించు కొనును.

లోకమునందనేకులు బాల్యమునుండి నైజము గమంచిగుణ
ములు గలిగి యుండుటను, మఱికొందఱు దుర్గుణములు గల

వారుగనుండుటను జూచుచున్నాముకదా ! అట్టి సుగుణదుర్గుణములు పూర్వజన్మముల యందు వారుచేసిన మానసికములగు కర్మములఫలములని యెన్నఁదగి యుండును. మఱియుఁగొందఱు జీవులు యోగ్యతయుండినను లేకుండినను, నిరంతరసుఖము ననుభవించుటయును, మఱికొందఱెంత ప్రవీణులుగ నుండినను విఫలమనోరథు లగుటయును గన్నులారఁ గాంచు చున్నాము. ఇద్దియును బూర్వజన్మములయందలి కాయికమగు కర్తృఫలమేయని యెఱుంగఁదగు.

ఇట్లే మూఁడున్యాయములును జీవుని యిచ్చాజ్ఞానక్రియాశక్తుల ననుసరించునవి. ఈమూఁడుశక్తులును జీవునకుఁ బ్రతిజన్మమునందును కోరికలుగను, సంకల్పములుగను, బాహ్యకార్యములుగను గన్పడుచుండును. పైనుూచింపఁబడిన మొదటిన్యాయము ననుసరించి కోరికలవలనఁ గోరునట్టి జీవునకు, కోరఁబడు పదార్థమునకును వృథమగు ననుబంధము కలుగుచున్నది. అటులనే సంకల్పమువలన జీవునిస్వభావము నిరూపింపఁబడుచున్నది. కాయికములగు కార్యముల ననుసరించి బాహ్యములగు ననుకూల ప్రతికూలనిమిత్తము లేర్పడుచున్నవి. ఇట్లు మూఁడువిధములగు కర్తృములఫలములు జీవుని ననుసరించియేయుండును.

జీవుఁడు ఎల్లప్పుడును క్రొత్తదియగు కర్తృమును జేయుచుఁ బూర్వకర్మఫలము ననుభవించుచునే యున్నవాఁడు. పూర్వపురాగద్వేష వాసనలతోడ జన్మింపకతీరదు. పూర్వపుసంకల్పము.

లచేతఁ గల్పింపఁబడిన స్వభావమునకు సామాన్యముగ. లోబడి వర్తించుచుండును. పూర్వపుఁ గార్యముల వలని ఋణానుబంధ రూపములగు ననుకూల ప్రతికూలముల నిర్బంధములకు లోనై యుండక తీరదు. ఐనను జీవాత్మ యీశ్వరాంశ మగుటచే స్వతంత్రుఁడుగ నున్నవాఁడు. పూర్వమేరీతి నిచ్చుచుంచెనో, సంకల్పించెనో, బాహ్యములగు కార్యములయందుఁ బ్రవర్తించెనో ఆలాగుననే వేఱువిధముగ నిచ్చుచుండుటకును, సంకల్పించుటకును, కర్తములను జేయుటకును స్వతంత్రుఁడై యుండును. పూర్వపుఁ గర్మబంధములకు లోనై వర్తించుచుండినను తనస్వతంత్రమును గొంతవఱ కుపయోగించుటచే నాపూర్వపు బంధములఁ గ్రమక్రమమున వదలించుకొనుటకు శక్తికలవాఁడయ్యుండు. పూర్వకర్మానుసారమైన దుర్వాసనలు, దుస్స్వభావములు దృఢముగనుండినను ఈజన్మమునఁ బురుషప్రయత్నముచే నాస్వభావమునకు లోబడక మంచిమార్గమునఁ బ్రవర్తించఁగలిగియుండును. జీవుఁడు పూర్వజన్మాంతమున నరకానుభవముచే విషయ వాంఛలకు విశేషముగలోబడుట బాధకరమను జ్ఞానముకలిగి వానిని వదలవలయు నను నిశ్చయ మొక్కింతయైనను గలవాఁడయి యుండును. కావునఁ దరువాతి జన్మమునఁ బూర్వకర్మానుసారములగు దుర్వాసనలు దృఢతరములయి యుండినను, తనకుండిన స్వల్పజ్ఞానముచే నైనను మంచిమార్గము నవలంబింప యత్నముచేయుచుఁ గ్రమక్రమ

మున నశుభ వాసనలను నశింపజేసికొనఁ జాలును. కృషిచేయు
వాఁడు భూమిపై మొలిచియున్న బీజాంకురములలో మంచి
మొలకలను వృద్ధిచేయు ప్రయత్నములు చేయుచు, నితరముల
గు నంకురములను గ్రమముగ నశింపజేయుటకుఁ దగినప్రయ
త్నములుచేసి తుదముట్ట వాని నశింపజేయునట్లు జీవుఁడొక్కొక్క
జన్మమునందును దనశుభ వాసనలఁ గ్రమక్రమముగ నభి
వృద్ధిచేసికొనుచు, అశుభ వాసనల సమూలముగ నశింపజేయు
వలయును. ఇదియే విద్యాభ్యాసమువలని ముఖ్యప్రయోజనము.
ఉపాధ్యాయులు విద్యార్థిస్వభావమును గుర్తించి పరిశీలించి
శుభ వాసనలను లాలనపాలనములచే వృద్ధిపఱచుచు, నశుభ
వాసన లుండిన వానిని వృద్ధికానీయక త్రెంచుచుండవలెను.
అట్లు చేయుటచేఁ బూర్వపుఁ గర్త బంధముల నతిక్రమించుటకు
జీవునకు శక్తి గలిగియుండును. “శ్రద్ధానుసారినీ విద్యాబుద్ధిః
కర్తానుసారినీ” అనులోకోక్తి యర్థమింతియ. ఇందలిపూర్వార్థ
మును నిరాకరించి రెండవభాగమును మాత్రము పలుమరు ప్ర
మాణముగఁ గైకొనుచుఁ దమతమ కార్యములయందుఁ దమకు
స్వతంత్రము లేదని భావించుచున్నారు. ఇయ్యది పొరపాటు. ప్ర
తిజీవుఁడును బూర్వ కర్తానుసారముగనే నడుచుకొనుట విధియై
నచో శాస్త్రములయందలి విధినిషేధములన్నియు నిష్ప్రయో
జనములగును గదా! శాస్త్రములయందుఁ గొన్ని కార్యములు
కర్తవ్యము లని విధింపఁబడి మఱికొన్ని నింద్యములని నిషే
ధింపఁ బడియుండుటచే నింద్యకార్యములయందుఁ బూర్వకర్తా

నుసారముగ బుద్ధిప్రసరించుచుండినను అట్లు ప్రకృతి.బద్ధలయి
వర్తింపక శాస్త్రములఁ బరిశీలించి శాస్త్రచోదితములగు కార్య
ములయందే వర్తింపవలయునని గ్రహింపవలయును గదా ! లేని
చో శాస్త్రములవలని ప్రయోజనములేదు. స్వభావము శాస్త్ర
మునకు విరుద్ధముగ నుండినపుడెల్ల దానిని మాఱి శాస్త్రాను
సారముగ జీవుండు వర్తింపవలయును.

“యశ్శాస్త్ర విధిముత్సృజ్యవర్తతే కామకారతః,

స స సిద్ధిమవాప్నోతి నసుఖం నపరాం గతిమ్.

తస్మాచ్ఛాస్త్రం ప్రమాణంతే కార్యాకార్యవ్యవస్థితౌ,

జ్ఞాత్వాశాస్త్రవిధానోక్తం కర్త కర్తుమిహర్హసి.”

గీత ౧౬ అధ్యాయము.

తా. ఏపురుఁడు శాస్త్రనియమమును మీఠి యిచ్చాను
సారము వర్తించునో వాఁడు ఫలసిద్ధి నొందఁడు. సుఖపడఁ జాలఁ
డు. పరమగతి వానికి లభించదు. కావున నిది చేయఁదగినదా,
చేయఁదగనిదా యను సందియము గలిగినపుడు శాస్త్రమే
ప్రమాణము. కాబట్టి యర్జునా ! నీవు శాస్త్రములోఁ జెప్పి
యుండు దాని నెఱింగి కర్తము చేయఁదగియుండువు.

ఈయర్థమే శ్రీమహాభారతమునందును విపులముగ నిరూ
పింపఁబడియున్నది. పురుషప్రయత్నము లేకయే కార్యసిద్ధి
కానేరదు. కావునఁ బురుషప్రయత్న మెక్కుడుగ నుండవలయు.

కార్యసిద్ధి నొనగూర్చుట యందుఁ బురుషప్రయత్న మాట
భాగములనియును దైవికమొక్క భాగమనియును పురాతన
గ్రంథములయందు నిరూపింపఁ బడినది.

“షడ్భిర్నిమగ్నయతైశ్చ సప్తమదైవ చింతనమ్”

కావునవాఁడు పొలమును దున్ని విత్తి కలుపుతీసి మఱియు
సనేక విధముల ప్రయత్నముచేసిననేగదా దైవికమగు కాలవర్ష
ములు సస్యములను ఫలింపఁజేయును! పురుషప్రయత్నము
లేనిచో దైవసహాయము వలని ఫలమెట్లు సిద్ధించును ?

మఱియు హిశోపదేశమునందు నీయర్థమే యెక్కుడుగ
సిద్ధాంతీకరింపఁబడి యున్నది.

“యథా హ్యేకేనచక్రేణ నరభస్య గతిర్భవేత్ ,

తథాపురుషకారేణ వినా దైవం న సిధ్యతి.

పూర్వజన్మకృతం కర్మ తదైవమితి కథ్యతే,

తస్మాత్పురుషకారేణ యత్నంకుర్యా దత్రోద్రితః

ఉద్యోగిసంపురుషసింహముపైతి లక్ష్మీ

రైవేనదేయ మితి కాపురుషా వదంతి

దైవం నిహత్య కురు పౌరుషమాత్మ శక్త్యా

యత్నేకృతేయదిససిధ్యతి కోఽత్రదోషః.”

తా. ఒక్కచక్రముతో బాడిసాగదు. అట్లే పురుషప్రయత్న
ములేక దైవముచేతనే ఫలసిద్ధిగలుగదు. శూలిజన్మమునఁ జేసి

కొనిన కర్మమే దైవమని చెప్పబడును. కావునఁ బురుషయత్నమును పూనికతోఁ జేయవలయును.

పురుషప్రయత్నముచేయు పురుషునికి ఫలప్రాప్తిగలుగును. దైవముచే ఫలమియ్యఁబడుననుమాట అజ్ఞానులు చెప్పినది. దైవమును చంపి, యాత్మ శక్తితోఁ జారుషముచేయుఁడు. యత్నము చక్కఁగఁ జేసియు ఫలించనిచో దోషములేదు.

శాస్త్రములును, శాస్త్రార్థములను దెల్ప నితరగ్రంథములును నీరీతి నుద్ఘోషింపుచుండ విధికృతము జరుగుచున్నదనియును, దానిని దాఁటుటకు మానవులకు శక్తిచాలదనియును, మానవులు ప్రవాహకాష్ఠములనలెను, గాలిచేఁ దూలిపోవు తృణమువలెనున్నారనియు నెంచుట యెంతటిపొరపాటు? జీవుఁడు ధీరుఁడై యాత్మ శక్తిని వినియోగించి యత్యుత్తమమగు కార్యముల సాధింపవలయు. అట్లసాధ్యములని యెన్నఁబడిన ఘనకార్యముల సాధించిన మహాపురుషులయొక్కయు, మహాపత్రినతలయొక్కయు, వృత్తాంతములు పూర్వగ్రంథములలోనివి యున్నవికదా! మార్కండేయుని యాయువు పదాఱు సవత్సరములు మించదని పుట్టినప్పుడే విధినిర్దిష్టమై యుండినను స్వప్రయత్నము చేతనే పూర్ణాయువు నొందుటమాత్రమే గాక చిరాయువునైతము సంపాదించెనుగదా! మఱియును పత్రినతాశిరోమణియగు సావిత్రి తనపూనికచేతను, ధైర్యముచేతను, యమునిచేఁజిక్కిన

ప్రాణనాథుని ప్రాణములమరలించి దుస్తరమగు విధిలిఖితమును దరించునట్లు చేయలేదా !

కావున నుత్సాహముగలిగి పూనికతోడ నుద్యమించువారల కసాధ్యమెద్దియు నుండదు.

“కర్త జేంద్రోభవేజ్జీవో బ్రహ్మపుత్రీ స్వకర్తా,
స్వకర్తాహారేర్దాసో జన్మాదిరహితో భవేత్.
స్వకర్మణాసర్వసిద్ధి మమరత్వం లభేద్ధృవమ్,
లభేత్స్వకర్తావిష్ణో స్సాహిత్యాది చతుష్టయం.
సురత్వంచ మనుత్వంచ రాజేంద్రత్వం లభేన్నరః,
కర్తాచ శివత్వంచ గణేశత్వం తదైవచ.”

శ్రీదేవీభాగవతము ౯ స్కం. ౨౭ అధ్య.

మఱియు యోగవాసిష్ఠమునందు,

- ‘పారుషేణ ప్రయత్నేన సహసాంభోరుహస్పదం,
కశ్చిదేవ చిదుల్లాసో బ్రహ్మతా మధిగచ్ఛతి.
సారేణపురుషార్థేన స్వేనైవ గరుడధ్వజః,
కశ్చిదేవపుమానేష పురుషోత్తమతాంగతః.
పారుషేణ ప్రయత్నేన లలనాకలితాకృతిః,
శరీరీకశ్చిదేవేహ గతశ్చంద్రాధిచూడతామ్.”

తా. జీవుడు స్వకర్తవశమున నిద్రుఁడును, బ్రహ్మపుత్రుఁడును గావచ్చును. మఱియుహరిదాసుఁడును, జన్తరహితుఁడును గావచ్చును. ఇంకను సకలసిద్ధులనుబొందనగు. అమరత్వమును

బొందఁజాలును. సాలోక్యాది చతుర్విధముక్తులను జెందఁగలుగును. దేవత్వమును, మనుత్వమును రాజేంద్రత్వముమొదలగు వానినెల్లఁ బొందఁజాలియుండును. స్వకర్తబలముననే శివత్వమును, గణేశత్వమును బొందనగు. పురుషప్రయత్నముచేతనే యొకానొక జీవుఁడే బ్రహ్మత్వమును బొందును. అటులనే శుద్ధమగు పురుషకారముచేతనే విష్ణుత్వమును బొందెను. పురుషప్రయత్నముచేతనే యొకానొక పురుషుఁడు శివత్వమునుబొందెను.

కర్తవిషయమున నింకొకవిధమగు దురభిప్రాయము గూడఁ బలువుర మనస్సులయందుఁబొడముచుండును. ఎవ్వఁడేని దార్శిద్యముచేఁ గాని, రోగాదులచేతఁగాని బాధపడుచుండ వానింజూచువారు వానిని దై వ్రాపహతునిగ భావించి వానికి సహాయముచేసిన నదిదైవోద్దేశ్యమునకు విరుద్ధమగు ననియు నెంచుటగలదు. అట్లెంచుట యజ్ఞానము. కర్త ఫలానుభవము ఎపు డారంభమైనదియు నెపుడు పరిపూర్ణమగునదియును నజ్ఞులగు మనుష్యులకు సమగ్రముగఁ దెలియ సాధ్యము కాదు కదా ! బాధితుల బాధలను దొలఁగింప యత్నించుట మానవుల ధర్మమైయుండ నవకాశముగ లిగినపు డట్టియత్నముచేయకయుండుట యధర్మము. బాధపడుచుండువానిని జూచి నెపుడు వారికి సాయముచేయుటకుఁ బ్రతిచూసవుండును యత్నింపవలయును. బాధపడువాని కర్మము పరిపక్వము కానిచో నా సహాయము లభింపక పోయిననుపోవచ్చును. సహాయమునొందు

టకుఁ గర్తము పరివర్తమైనదియు, కానిదియు సర్వజ్ఞులగుమహానీ-
యులకును, దేవతలకును నెఱుంగనగుఁ గాని యితరుల కెఱుంగ
నసాధ్యము. కావునఁ బ్రతిమానవుడును దుఃఖితులగు వారిని
జూచునపుడెల్లఁ దన ధర్మమును విడువక నడుపవలయును.
అనుభవించు వాని కర్తము పరిపూర్ణము కానిచో సహ-
యము చెందకుండఁ జేయుట కర్మదేవతల ధర్మము. దేవత ల
ద్దానిని జేయఁ జాలియుందురు.

ఇదియునుం గాక మఱియొకసందియ మీ విషయమునఁ
బొడముటయుం గలదు. ఒక్కొక్క జన్మమునందును జీవుడు
చేయుకార్యములు గ్రహములచారము ననుసరించి యుండు
ననియును, తమకు స్వత్రాత్రమేమియు లేదనియును, గ్రహ-
ములు కార్యములను జేయుచువారనియును మనదేశమున
విశేషముగ వాడుకగలదు. ఇంచుకయేని యాలోచించి చూచి
నచో నీయభిప్రాయము తప్పనిస్పష్టమగుచున్నది. జననకాల
గ్రహసంపత్తి జీవుని పూర్వపుగర్మఫలమును సూచించునదియే
గాని గ్రహములు ఫలములనిచ్చువారు గారు. నాధారణముగ
జన్మసంపత్తిక వ్రాయునపుడాదియందు వ్రాయఁబడు శ్లోకము
లీ యర్థమునే విస్పష్టముగఁదెలుపుచున్నయవి.

శ్లో. “శ్రుతాంత సాధుజనానురంజకా

పిత్రంతరంగోత్పల చారుచంద్రికా,

భావ్యర్థసంసూచనసచ్చకుంతికా

విలిఖ్యతే సంప్రతి జన్మపత్తికా.

జననీ జన్మసౌఖ్యానాం వర్ధనీ కులసంపదామ్,
పదవీ పూర్వపుణ్యానాం లిఖ్యతే జన్మపత్తికా.”

“భావ్యర్థ సంసూచన, పదవీ పూర్వపుణ్యానామ్” అను పదములవలన బూర్వ కర్త ఫలములను గ్రహములు సూచించు నవియేగాని ఫలముల నిచ్చునవి గావని స్పష్టమగుచున్నది. కావున గొందఱు మానవులు అకృత్యములంజేసి తమజాతకరీతిచే గ్రహము లట్టి కృత్యములను జేయించి రని చెప్పుట యశాస్త్రీయము. పూర్వ కర్తానుసారముగు శుభాశుభవాసనలను, మన శ్చక్తులను, జాతకమువలన చెలిసికొనఁదగుఁ గాని జీవుఁడగు ఫలములఁ దన ప్రయత్నముచే మార్పఁజాలఁడని చెప్పురాదు. జాతకమునుబట్టి జీవున కెద్దియేని యశుభవాసన లున్నట్లు తెలియవచ్చినచో వానిని నశింపఁజేయు విద్యను బూనికతో నభ్యసించి యాదుష్టవాసనల నశింపఁ జేసికొనవలయు. ఇందుకు దృష్టాంతముగ మెకపురాణ కథ గలదు. తొల్లి యొక రాజసంస్థానమున నొక్క జ్యోతిష్కుఁడు మండెను. అతనికిఁ బుత్రజననము కాఁగాఁ దత్కాలమును బరికించి జాతకము వ్రాయుచుండఁగా శిశు విరువది వత్సరముల వ్రాయము గలవాడైనపుడు చోరుఁడగునని తెలిసెను. దానికిం జింతించి యాచార్యవృత్తి పుత్తున కలవాటు పెడకయుండఁ దొలఁగింపవలయు నని యుద్దేశించి దీర్ఘముగ యోచించి విద్యాభ్యాసము

వలనఁగాని, దానిని దొలఁగింపరాదని నిర్ణయించి యది మొదలు విద్య చేప్పుచున్నపు డనేకసీతులను బోధించుటలోఁ జొరవృత్తి సీచమనియుఁ బాపహేతువనియు, నపకీర్తి కరమనియు నిల్లనేకవిధముల లక్ష్యలక్షణ పురస్కరముగ బోధించుచు నేయే పదార్థముల నపహరించిన నేయేదోషములు రాఁగలవ్రా, యెట్టి శిక్షలు గలుగఁగలవ్రా వానినెల్ల మెక్కి నొక్కి చెప్పుచువచ్చెను. ఆబాలుఁ డానంగతినే దృఢముగ నేర్చుకొని క్రమముగఁ విద్వాంసుఁడయ్యెను. కాని పూర్వకర్మవశమున నాకాలమురాగా దొంగిలించవలయు నను బుద్ధి యుదయించెను. ఆరాత్రి యొరు లెఱుఁగకుండ రాజమందిరమును జొచ్చి యచ్చటచ్చట వెదకి ధనాగారమును జూచి యందలిద్రవ్యమును హరింపఁ దలంపు కలుగఁగాఁ దనకుఁ దండ్రిబోధించిన విషయములు జ్ఞప్తికివచ్చెను. రత్నాదు లపహరించుట వలనఁ గలుగుపాపములు శిక్షలు తలంపునకు వచ్చినందున సదోషములని వానినెల్ల నపహరించుట మాని మరలి వచ్చుచు నొకమూల రాసిగాఁ బోసియున్న వరిపొట్టును జూచి దానియం దేమియుఁ దండ్రి దోషమును జెప్పియుండ లేదు కావున దోషములేదని యపహరించి యింటికిం బోవుచుండెను. రాజగృహము వెడలుతఱిఁ గావలియున్న సేవకుఁ డాతనిం బట్టుకొని కట్టిపెట్టి యుదయమున రాజ సమ్ముఖమున నిలిపెను. రాజు తన యాస్థాన పండితుని పుత్రుఁ డిట్టిపని చేసినందుల కాశ్చ

ర్యపడి యేమి యిది యని యడుగ నతఁడు నిజస్థితిని జెప్పెను.
 నిశ్చయ వార్త నెఱుంగఁగోరి యాతని నొకచోట నుంచి తండ్రి.
 ని బిలుపించి రాత్రి వృత్తాంతము నెఱిగించెను. జ్యోతిష్కుఁడు
 జాతకదోషమును జెప్పచు స్తేయదోషమునే విద్యాభ్యాసకాల
 మునఁ బలుమాఱు నొక్క చెప్పితి ననియు నతఁ డా విషయము
 నెఱిగియున్న వాఁడు గావున నావృత్తికి బోఁడని నిశ్చయించితి
 ననియుం జెప్పెను. రాజ సత్యము నెఱింగి విప్రకుమారుని విడి
 చిపెట్టెను. దీనినుండి పూర్వకర్మాచు గుణములగు నశుభవాస
 నలను విద్యాభ్యాసమువలన విశేషముగ మార్చి కాలక్రమము
 నఁబూర్ణముగ నశింపఁజేసికొన సాధ్యమగునని స్పష్టమగుచున్నది
 కదా! ఉపాధ్యాయు లగు వారలు విద్యార్థి జాతకలక్షణముల
 నెఱింగియుండుట యెంత ప్రయోజనకారకమైనదియు, నెంత యా
 వశ్యకమైనదియు నీ యితిహాసము నుండి స్పష్ట మగుచున్నది.
 పాఠశాలలయం దుపాధ్యాయులు పైనినూచించిన రీతిని విద్యా
 ర్థుల నొక్కొక్కరిని బ్రత్యేకముగఁ బరిశీలించి వారియందలి
 యశుభవాసనల నెఱింగి యాయశుభవాసనలఁ దుదముట్ట నశిం
 పఁజేయుటకును, శుభవాసనల బీజావాపమునేయుటకును, బీజ
 రూపముగ నుండు శుభవాసనల దిన దిన ప్రవర్ధమానములుగఁ
 జేయుటకును సదా యత్నింపవలయును. విద్యాభ్యాసము వలని
 ప్రయోజము విషయ జ్ఞానము నభివృద్ధిచేయుటమాత్రమే గా
 దు. విద్యార్థిని సుశీలునిగఁ జేయుట ముఖ్యోద్దేశ్యము. పూర్వ

ము గురుకులవాసము వలన నిది సమకూరుచుండెను. ఇప్పుడు పాఠశాలలయందుఁ బెక్కండ్రు బాలు రొక్కయుపాధ్యాయుని యొద్దఁ గొద్దికాలము మాత్రము విద్యను గ్రహించుచుండుటచే నాముఖ్యప్రయోజన మంతగ సమకూరుట గానము.

కర్మములు ఫలము నిచ్చు శక్తినిబట్టి మూడు విధములుగ విభజింపబడియున్నవి. ప్రారబ్ధము, సంచితము, క్రియమాణము అని. ప్రారబ్ధమనఁ జక్కఁగ నారంభమైనది. అనఁగా ననుభవమునకు వచ్చిన పూర్వకర్మము. సంచితమన ననుభవమునకు గాక చేరియుండు ప్రాకర్మము. ఇది సాధారణముగ జీవుని స్వభావముగను, శుభాశుభవాసనలుగను, మనశ్చక్తిగను గన్పడుచున్నయది. క్రియమాణమన్న వర్తమాన కర్మము. అనఁగా బ్రస్తుతజన్మమునందుఁ జేయఁబడుచుండునది.

“అనేకజన్మసంజాతం ప్రాక్తనం సంచితం స్మృతమ్,
క్రియమాణంచ యత్కర్మ వర్తమానం తదుచ్యతే.
సంచితానాం పునర్మధ్యాత్మమాహృత్య క్రియత్కిల,
దేహారంభేచ సమయే కాలః ప్రేరయతీవ తత్.”

ప్రారబ్ధకర్మవిజ్ఞేయమ్”

దేవభాగవతముఁ ౧౦ అధ్యాయము.

సంచిత కర్మమన ననేకకోటి జన్మములయందుఁ జేసిన కర్మ ఫలమనుభవించఁగా మిగిలియుండు కర్మశేషము. ప్రారబ్ధమన్న పట్ల శేషించియుండు కర్మమునుండి యాజన్మమునందు ననుభవ

మునకు వచ్చుభాగము. గృహకర్త దీర్ఘకాలానుభవమునకుఁ దగినట్లు సేకరించిన పదార్థ తుల్యము సంచితము. దాని నుండి యప్పు డప్పు డుపయోగముకొఱకు విభజించి తీసికొనఁబడు పదార్థమునంటిది ప్రారబ్ధము. అనేక జన్మములయం దనేకులతో సంసర్గము కలిగి వారితోఁగర్తానుబంధము లేర్పడి యుండును. అట్టి జీవులందఱు నేక కాలమునందుజన్మించుటయు, జన్మించినను భిన్న భిన్న ప్రదేశములయం దుండుటచే నొకరితో నొకరు కలియుట కవకాశముండుటయును దట్టసింపదు. కావున నొక్కొక్కజన్మమున నేయేజీవులతోటి ఋణానుబంధములను దీర్చుకొనుటకు సాధ్యమగునో అట్టి జీవుల నొకచో జన్మించునట్లు చేయుటచేతను, లేక మఱియేవిధమున నైనను వారలు గలియునట్లు చేయుటచేతను, కర్త శేషమునందుఁ గొంతభాగ మనుభవమునకు వచ్చితీరునట్లు కర్త ఫలప్రదాత లగు దేవతలు నిరూపింతురని చెప్పియున్నాము కదా! అట్లొక్కొక్కజన్మమునందు ఫలానుభవమునకు వచ్చిన కర్త భాగము ప్రారబ్ధమనఁబడును. అనఁగాఁ జక్కఁగా ఫలమునిచ్చుట కారంభమైనది. అనఁగా ఫలభూతమగు కర్తము. జీవునకుఁ గలుగు శరీరసౌష్ఠవము, మాతాపితలు, దేశకాలములు లొనగునవి యన్నియు నా ప్రారబ్ధకర్తము ననుసరించియే కలుగును. వింటినుండి విడువఁబడిన బాణమువలె బ్రారబ్ధమనుభవమునకు రాకతప్పదు. ప్రారబ్ధమును మార్చుట కెవ్వరికిని సాధ్యముకాదు. తనఫలమును దా

నిచ్చియే తీరును. “ప్రారబ్ధకర్మణాం భోగాదేవక్షయః” అని. ఇది యుగూడఁ బ్రయత్నముచే మార్పసాధ్యము కావచ్చును గాన ప్రారబ్ధఫలమును, పురుష ప్రయత్నఫలమును రెండును గలిసి ఫలరూపముగఁ బరిణమించును. ఒక తామునిఱువ్వి దానిని నిరాటంకముగాఁ బోనిచ్చినచో నదిపోదగుస్థానమునకుఁ బోవక నిలువదు. అట్లుగాక దానికడ్డముగా మఱియొకతాముని ఱువ్వి నా రెండును నొకటితో నొకటి దగిలినచో మొదటితాము తాఁ బోదగుస్థలమును బొందదు. రెండవతాము స్వేచ్ఛగాఁ దాను బోదగుస్థలమునకుఁ బోదు. రెండుమార్గములువిడిచి మఱియొక మూలగాఁ బోవును. ఈరీతినిఁ బ్రారబ్ధము తన ఫలమునియ్యక తీరకయుండినను, పురుషప్రయత్నముచే దాని మార్ప నసాధ్యమని యెంచక పురుషప్రయత్నము చేసినచోఁ బ్రయోజనము కలుగకపోజాలదు. ప్రయత్నములేనిచో దాని ఫలము తానే వచ్చును. కొన్నిప్రారబ్ధములు మనకుఁదెలియకయే పైఁ బడవచ్చును. వానిని నిలుపను బ్రయత్నము చేయను మనకవకాశ మే కలుగదు. సంచితకర్త మిట్లుగాదు. సంచితకర్తము ఫల స్వరూపముగఁ బరిణమించనిది. దానిని ప్రయత్నముచేత ననగా వర్తమానకర్మముచేత మార్పఁదగు. సంచిత కర్తమున స్వభావ రూపముగఁగన్పడఁదగినదంతయు నా రూపముగఁ గన్పడుచున్నదనియు, వర్తమానజన్మమునందుఁ జేయుప్రయత్నముచే నా స్వభావమును మార్పఁదగుననియును నిరూపింపఁబడి యున్నయది

కదా! ఇంతియగాక సంచితకర్మము తమమగు నాత్మజ్ఞానము వలన నశించును.

“యతైథాసి సమిధోగ్నిర్భస్మసాత్కురుతేఽర్జున,
జ్ఞానాగ్నిస్సర్వకర్మాణి భస్మసాత్కురుతే తథా.”

తా. దీప్తాగ్ని కఱ్ఱలను ఎల్లుభస్మముగఁ జేయునో అట్లే యర్జునా! జ్ఞానపావకుఁడు సర్వకర్మములను భస్మముచేయును.

చేయఁబడు కర్తమతయు ఫలమునీయకఁగిరదను సిద్ధాంత మొకటి యుండ జ్ఞానముచేత మాత్రము కర్త మెట్లు నశించు నని యడుగవచ్చును. సంచితకర్మము ఫలమున కున్నుఖము కాక యుండుటచే నికను బీజరూపముగ నున్న దనఁదగు. ఇంద్రియముల చేతను, మనస్సుచేతను చేయఁ బడు కర్తమతయును జీవునకు స్వభావరూపముగ నుండుటచే నెల్లప్పుడును మార్పఁదగియేయున్నయది. కానికకర్తము మాత్రము ఇతరజీవులకు సుఖదూఖకారణమై యుజ్జయుండుటంబట్టి యాయాజీవులుభూలోకమున జన్మించియుండు కాల మా ఋతానుబంధములఁ దీర్చుకొనుట కవకాశముల నిచ్చును. తనశోఁగూడ జన్మించియుండు జీవుల ఋణములుమాత్రము ప్రారబ్ధము నందఁ జేరియుండుటచే నాజన్మమునఁ దీర్పఁబడును. ఇతరజీవులు భూలోకమున జన్మించియుండమిచే, వారల ఋణములు మా

త్రము సామాన్యులగు జీవులకుఁదీర్చుట కవకాశముగలుగదు. ఐనను సత్కర్మానుష్ఠానముచేతను, ధ్యానయోగాదులచేతను, భక్తిజ్ఞానములచేతను బక్వచిత్తుడైన యొకానొక మహాపురుషు నకుమాత్రము పూర్వజన్మజ్ఞానము గలిగి యాసంచితమును నశింపఁజేయనగు. పూర్వజన్మములం దేయేజీవులతో నే యేయ నుబంధము లేయేఁటిని గలిగినదియు, వానికి దివ్యదృష్టి గోచర మగును. కాన వాఁ డే యేకర్మములచే నీయనుబంధములు గలిగి నదియు, ఏరాగద్వేషము లేకర్మములకు బీజములైనదియు నె టింగి యాయాబీజములను బ్రయత్నముచే నాశము చేసికొన వచ్చును. ద్వేషపూర్వకమగు ననుబంధ మెవరితోనైనఁ గలిగి యుండినయెడలఁ బ్రేమపూర్వకములగుసంకల్పములచే నాద్వేష బీజమును నశింపఁజేయును. అజ్ఞానపూర్వకమగు ననుబంధము కల్పించికొని యుండినచోఁ దత్త్విజ్ఞానముచే నాకర్మబీజమును నశింపఁజేయును. ఈరీతిఁ గర్మబీజములనన్నింటిని నశింపఁజేసినట్టా యెనా దగ్ధబీజములవలె నానూకర్మములు ఫలదాయకములు గాక నశించిపోవును. ఫలాభిముఖము కాకయుండు కర్మము మాత్ర మివిధమున జ్ఞానసహాయముచే నశింపఁజేయ సాధ్యము కాని ఫలాభిముఖమైయుండు ప్రారబ్ధకర్మమునుమాత్రము ఫల మీయకుండునట్లు చేయ సాధ్యముకాదు. ఒకదృష్టాంతముచే నీవిషయము స్పష్టమగుచున్నది. ఎవ్వఁడేని బుద్ధిపూర్వకముగ విషభక్షణముసేయ నిచ్చయించి విషమును సేకరించియుంచె

ననుకొందము. ఆవిషము లోపలికిఁ దీసికొనక ముందు దానిని నశింపజేసి దానిఫలము రాకుండ నిలుపవచ్చును గాని దానిని ద్రావిన వెనుక దానిఫల మది యాయకీరదు. అట్టిసమయమందు విఱువుమాదు నిచ్చి దానిఫలమును గొంతమాత్రము మార్ప నగుచు. విషము దేహమాతయు వ్యాపించి మీటిపోయినచోఁ బ్రతిక్రియ నిష్ప్రయోజనమగును. తీసియించిన విషతుల్యము సంచితము. దీసికొన్న విషతుల్యము ప్రారబ్ధము. దానిఫల మేదో యది పుట్టింపకవిడువదు. దాని నొకప్పుడు ప్రయత్నముచే మార్పవచ్చును. మఱియొకప్పుడు మార్ప నలవిగాకుండును. సంచితమునుమాత్రము పురుష ప్రయత్నముచే బాత్తుగా ఫల మీయకుండఁ జేసినను జేయవచ్చును.

“జ్ఞానోదయాత్పురారబ్ధా కర్మ జ్ఞానాన్ననశ్యతి,
అదత్వాస్వఫలం లక్ష్య ముద్దిశ్యోత్సృజ్య బాణవత్.
వ్యాఘ్రీబుద్ధ్యావినిర్ముక్తో బాణఃపశ్చాత్తుగోమతే,
నతిష్ఠతిఛినత్యైవ లక్ష్యవేగేన నిర్భరమ్.”

తా. జ్ఞానము గలుగకముందు ప్రారంభించిన కర్మము జ్ఞానమువలన గుఱిచూచి ప్రయోగించిన బాణమువలె ఫలము నీయక నశించదు. తొలుత వ్యాఘ్రమనుకొని బాణప్రయోగ ముసేసి తరువాత గోవనితెలిసి నిలుపఁజూచిన నాబాణము లక్ష్యవేగముచే నాపరాక పోయి యాగోవును జంపును.

పైని వ్రాయఁబడినదంతయు నాయాజీవుని ప్రత్యేకకర్మమును గుఱించినది. ఇదిగాక జనసముదాయముచే ననుభవింపఁబడు కర్మము సంఘాతకర్మ మనఁబడుచున్నది. ఒకానొక సమయమున గొప్ప జలప్రవాహముచేతఁగాని, భూకంపముచేతఁగాని, లేక ధూమశకటము లోనగువానికి హానికలుగుటచేతఁగాని పెక్కుజను లేకకాలమున బాధనొందుటయు, నశించుటయును గని విని యున్నాము. అట్లునే యొకానొకప్పుడు ప్రభునందర్భనాది కాలములఁ బెక్కుప్రకారము లనేక మహాత్మ్యములఁ జూచుట మొదలగు సుఖములఁ జేరి యనుభవించుటయుఁ గలదు. ఈసుఖదుఃఖములన్నియు సంఘాతకర్మ మనఁబడుచున్నవి. ఎప్పుడేనియుఁ బెక్కుప్రకారము జీవులొక్కవిధమైన కర్మానుభవమునకుఁ బాత్రులు కావలసివచ్చుననిఁ గర్మఫల ప్రదాతలగు దేవతలు ఆజీవుల నందఱు నొక్కస్థలమునఁ జేరునట్లు సమకూర్చి యట్టి సుఖదుఃఖముల ననుభవించునట్లు చేయుదురు. అట్టి యనుభవమునకుఁ బాత్రుఁడగువాని జీవుఁ డొక్కఁ డా సముదాయము సంకుంఠినను, ఎద్దియో యొక కారణము చేత నాసంఘాతకర్మమునుండి దైవికముగాఁ దొలగింపఁ బడును ఓడయాదుఁ బ్రయాణముచేయు జనులలో నొకఁ డెచ్చటనేని దిగి పోయిన మఱునిముసమందే యాయోడ మునిగి పోవుటగలదు. అపుడు పూర్వక్షణమున దిగిపోయినవాడు ఈసంఘాతకర్మమునకుఁ బాత్రుఁడై యండలేదని యెన్నవలయును. అట్లే పాగబండి

ప్రయాణము నుద్దేశించి పయనమై దైవికముగ నేదియో యొక
యసందర్భమున నిలిచిపోయిన నాటిదిన మా పొగబండి కపా
యము సోకి యాబండి నశించిన యెడల నాపయనము చేయక
నిలిచి పోయిన వారు సంఘాత కర్మమునకుం బాత్రులు గామి
చే గర్భదేవతల వలనఁ దొలఁగింపఁ బడి రనియెన్నఁదగు.
అలాగుననే మార్గమున నొకానొక స్థలమునఁ గొందఱు జను
లాబండిలోఁ బ్రవేశించి సంఘాతకర్మ ఫలమగు మరణము నొంది
యుండవచ్చును. ఇట్లే భూకంపముచే నొక్కస్థలమున వేలకొలఁది
జనులు స్వార్థకాలములోనే నశింపఁగా ముందుదినమున నెందఱో
యాస్థలమును విడిచిపోయి యుండుటయు, మఱికొందఱు అచ్చ
టికిఁ బూర్వక్షణముననే వచ్చియుండుటయు జూడఁ గర్మఫల
ప్రదాతలగు దేవతలు కర్మానుసారముగఁ గొందఱిని దొలఁ
గించి కొందఱు నిచ్చటకుం జేర్చియున్నవా రని స్పష్టమగు
చున్నది.

జీవుఁడు కర్మముల నెల్లప్పుడు చేయుచుండియుఁ గర్మబంధ
ములనుండి యెట్లు విముక్తుఁ డగునను విషయము విచారింపఁ దగి
యున్నది. సామాన్యముగా నొకబ్రహ్మాండము నందుండు
వఱకు నీశ్వరుని యాజ్ఞ నతిక్రమించుటకు బ్రహ్మాదులకు పైతము
శక్యముగాదు. ఈశ్వరాజ్ఞకు లోబడియే వర్తింప వలయును.
అత మాత్రము జీవులకు పారతంత్ర్యమున్నట్లు చెప్పవలసియే
యున్నది. ఆయాజ్ఞ నతిక్రమించక బ్రహ్మాండమునందు వర్తిం

చుటలో జీవునకుం గల స్వాతంత్ర్యవిషయ మిదివఱకే విశదీకరింపఁబడి యున్నది. సంచితప్రారబ్ధ కర్మములు జీవునిచేఁ బూర్వము చేయఁబడిన మనోవాక్కాయ కర్తములేగాని నిర్బంధముగ జీవుని బంధించు భిన్నమగు విధికృతములుగావు. విధియనఁగా చట్టము. కర్తమునకుఁ దగినఫలము తప్పక కలుగుననునది యీకర్తవిధి. కావున విధిశబ్దముచేత జీవుని పురాకృత కర్తము లే తెలుపఁ బడుచున్నవి గాని యితరము గాదు. కావుననే యోగ వాసిష్ఠ మను వేదాంతగ్రంథమున సంచిత ప్రారబ్ధకర్మములు ప్రాక్తన పౌరుషేయము లని నిరూపింపఁ బడి యున్నవి.

“కర్తృణా బధ్యతేజంతః” అను వాక్యము సామాన్యముగ లోకమున వాడుకలో నున్నదియేకదా! కర్తము చేయునంతకాలము కర్త బంధములనుండి విముక్తియే లేదా యచునందియము వాపుటకు శ్రీభగవద్దీతయందు.

“యజ్ఞాత్కర్తృణోన్యత్ర లోకోయం కర్త బధనః।
తదర్థం కర్తృకాంతేయ ముక్తసంగ స్సమాచర. ”

అని యుపదేశింపఁ బడియున్నది. అనఁగా నీశ్వరార్పణ బుద్ధితో స్వప్రయోజనము నత్యల్పమైనను అపేక్షింపక కర్తముం దభిమానములేక చేయఁబడు కర్తము తప్ప తక్కిన కర్తములు జీవులను బంధించుచుండును. కావున నీశ్వరార్పణ బుద్ధితో రాగ ద్వేషములు లేక కర్తముచేయవలయునని తాత్పర్యము.

ఏ ప్రయోజనము నుద్దేశించి జీవుడు కర్మమునరించు వాడో ఆప్రయోజనమును భగవంతుఁ డనుగ్రహించుచున్న వాడు.

“యేయథామాం ప్రపద్యంతే తాంస్తథైవభజామ్యహమ్”
ఫలాదుల కిష్టభోగములను, జిజ్ఞాసువులకు జ్ఞానమును, ముముక్షువులకు మోక్షము ననుగ్రహించును. కావున జీవుడు ఫలాభిసంగరహితముగఁ జేయు కర్మములు బంధరూపములుగావు. అట్లు చేయఁబడు కర్మములు యథార్థముగఁ గర్మములనఁబడఁజాలవు. అట్టివాఁడే కర్మమౌ దకర్మమును జూచువాఁడని యెన్నఁదగు. అతఁడే నిజమైన సన్న్యాసియు, యోగియు నని భగవంతుఁడు బోధించియున్నాఁడు.

“కర్మణ్యకర్మ యః పశ్యే దకర్మణిచ కర్మ యః,
స బుద్ధిమాన్ మనుష్యేషు స యుక్తః కృత్స్నకర్మకృత్.
అనాశ్రితః కర్తఫలా కార్యం కర్తకరోతియః,
స సన్న్యాసీచయోగీచ ననిర్గిర్నచాక్రియః.”

ఇవిధమగు కర్తము జీవుని బంధింపదు. లోకసంగ్రహార్థముచేయఁబడునది. అట్టికర్తములు సంపూర్ణముగ కామ వివర్జితములై యుండుటచే బంధరూపములు కాకపోవుటయే గాక బ్రహ్మప్రాప్తికరములు గూడ నగుచున్నవి.

“యదాసర్వే ప్రముచ్యంతే కామాయేఽన్యహృదిస్థితాః,

అథదుష్టోఽమృతో భవత్యత్ర బ్రహ్మసమశ్చ తే.”
కరోపనిషత్తు.

ఈయర్థమే శ్రుతులయం దచ్చటచ్చట విశేషముగ నొక్కి-
చెప్పఁబడియున్నది. గీతాశాస్త్రమునందును బెక్కుమాఱు లు
దాహరింపఁబడియున్నది.

“యస్య సర్వే సమారంభాః కామసంకల్ప వర్జితాః,
జ్ఞానాగ్ని దగ్ధకర్మాణాం తమాహుః పండితం బుధాః
త్యక్త్వా కర్మఫలాసంగం నిత్యతృప్తో నిరాశ్రయః,
కర్తవ్యభిప్రవృత్తోపి నైవ కించిత్కరోతి సః.
శారీరం కేశలం కర్త కుర్వన్నా పోతి కల్పిషమ్,
సను సిద్ధావసిద్ధాచ కృత్వాపి ననిబధ్యతే.
గతసంగస్య ముక్తస్య జ్ఞానావస్థితచేతసః,
యజ్ఞాయాచరతః కర్త సమగ్రం ప్రవీలీయతే.
బ్రహ్మర్పణం బ్రహ్మహవిర్భ్రహ్మగ్నౌ బ్రహ్మణాహుతమ్.
బ్రహ్మైవ తేన గంతవ్యం బ్రహ్మకర్త సమాధినా,
బ్రహ్మణ్యాధాయ కర్మాణి సంగం త్యక్త్వా కరోతియః,
లిప్యతే స సపాపేన పద్మపత్రమివాంభసా.”

ఇట్లు ఫలాపేక్ష లేక చేయఁబడుకర్తములు ఆదియందుఁ జిత్త
శుద్ధిసాధనములై యాపిదప నాత్మజ్ఞానహేతువులై మోక్షసాధన
ములగుచున్నవి. చిత్తశుద్ధికాక పూర్వమే కర్తములను విడుచుట
సైతము బంధకారణమే యగు. చిత్తశుద్ధిగలిగి కామమును
సంపూర్ణముగ జయించి భగవంతుడు లోకానుగ్రహార్థము

నిష్కేతుకకరుణాగో లోకమునందు వర్తించురీతి లోకమునఁ బరమేశ్వర ప్రీతికొఱకు స్వామిభృత్య న్యాయమునఁ గర్తములను జేయుచు వర్తించుమహానుభావుఁడు బంధవిముక్తుడై పరమపురుషార్థమును జెందును. అట్టిమహాత్మునిగుఱించియే.

“అత్ర బ్రహ్మసమశ్చ తే” అని చెప్పెదగు. అనఁగా నిక్కడనే (ఈశరీరమునందుండఁగానే) బ్రహ్మనందము ననుభవించుచున్నవాఁడు. వీరలే బివన్తుక్తు లనఁబడువారలు. అట్టిపదవిని బొందినపిదప నాయానందము ననుభవించుచు నుండిన నుండఁగలరు. లేక బ్రహ్మాండమునందు సీశ్వరుఁడు వర్తించునట్లు నిర్వాప్య జకరుణాగో లోకోపకారము కొఱకుఁ గర్తమును జేయుచు నుండఁగలరు.

“సమేపార్థాస్తి కౌన్తేయ త్రిషులోకేషుకీంచన,
నానవాప్త మవాప్తన్యం వర్తవచకర్తశిః.”

అని భగవంతుఁడు తనదృష్టాంతముచే నర్జునుని గర్తము దుత్సాహముగల వానినిగాఁ జేసెను గదా!

ఈకాలమునందును స్వప్రయోజనపరులుగాక లోకోపకారముకొఱకుఁ బాటుపడఁ బెక్కుండు మహాత్ములు కావలసియున్నవారు. కావున జిజ్ఞాసువులగు నెల్లవారును లోకసౌతార్థము కర్తములు సేయుచుఁ దాముపరిశుద్ధులై పరమపురుషార్థమును జెందుటయేగాక యెల్లరికు నట్టిపదవి గలుగఁజేయునంతవఱకు శ్రమపడి భగవద్దేశ్యమును సఫలము చేయుదురు గాక.

శ్రీ పరబ్రహ్మణే నమః.

బ్రహ్మవిద్యాదర్పణము

పదునొకండవ యధ్యాయము.

ధర్మము.

ధర్మమన శీఘ్రం జేకాలమునందుఁ గాని యుండుస్థితినుండి యంతకంటె నుత్కృష్టమగుస్థితికిఁ దేదగునుపాయము. లోకము నందలి భూతము లన్నియు ననేకతారతమ్యములుగలిగియుండును. ధర్మము లోకమును ధరించుచున్నది. అనఁగా ధర్మానుష్ఠానము చేతనే లోకము సుఖతరముగ వృద్ధియగుచున్నయది.

“ధారణాధర్మమిత్యాహుర్ధర్మోధారయతిప్రజాః”

“ప్రభవార్థాయభూతానాం ధర్మప్రపచనంకృతమ్,
యస్యాస్యత్ప్రభవసంయుక్తః స ధర్మ ఇతి నిశ్చయః
ధారణాధర్మమిత్యాహుః ధర్మేణవిధృతాఃప్రజాః,
యస్యాస్యధౌరణసంయుక్తస్సధర్మ ఇతి నిశ్చయః.”

శాంతిపర్వము.

అను వచనము లీయర్థమునే స్పష్టపఱచుచున్నవి. సమస్త భూతములు వానివాని ధర్మములను జక్కఁగ ననుష్ఠించుచుండు

టచే లోకవ్యాపారము సమంజసముగ నెఱవేఱుచుండు నందఱు ను బురుషార్థములఁ జెందఁజాలుదురు. లోకమునందలి జీవుల తారతమ్యముల కనుగుణముగ నిరూపింపఁబడిన ధర్మములే వర్ణాశ్రమ ధర్మములని యెఱుంగఁబడుచున్నవి. పరికించిచూడ ధర్మమెల్లప్పుడును సుఖమునిచ్చును. అధర్మము దుఃఖప్రదమునగు. భారతఖండమున వర్ణాశ్రమధర్మములు ప్రత్యేకముగ నిరూపింపఁబడియుండినను, ఇతర దేశముల నట్లు లేమిచే నాదేశస్థులయందొట్టి తారతమ్యములు లేనని యెంచరాదు. సనాతన ధర్మశాస్త్రకర్తలు దృశాదృశ్య ప్రపంచతత్త్వములను జక్కఁగ నెఱింగినవా రగుటాబట్టి జీవుల నుత్తమస్థితికిఁ దేదగు నుపాయముల నిశ్చయముగఁ జెలిసి నిరూపించి యున్నవారు. ఇతరదేశములయందొట్టి ధర్మనిరూపణము పరిశీలించి చేసి యుండమిచే జీవులు తమయోగ్యతకుఁ దగిన ధర్మమును శాగుగ నిశ్చయింపఁజాలక యనేక కష్టములఁ బడుచున్నవారు. ఐనను హిందూశాస్త్రముల నిరూపింపఁబడిన ధర్మము లన్నియు మానవకోటి యందఱుచే ననుష్ఠింపఁబడఁ దగినవియే.

సామాన్యముగఁ బరిశీలించి చూచిన జీవులలోఁ గొందఱు జ్ఞానమున మునిగి, జడత్వమును బొంది, నిద్రాలస్యములే స్వభావముగఁ గలిగి యున్నవారు. మఱికొందఱు ప్రతికార్యమునం దతి ప్రవృత్తికలిగి, యుక్తాయుక్త వివేక జ్ఞానము విశేషముగ లేక స్వప్రయోజనపరులై కామక్రోధాదులకు లోబడి వర్తిం

చువారు. మఱికొందఱు జ్ఞానస్వరూపులై శమదమాది సద్గుణ సంపన్నులై, విజితమత్సరులై శాంతాత్ములై యున్నవారు. ఈ తారతమ్యముల ననుసరించియే చాతుర్వర్ణ్యవిభాగము చేయఁబడియె. ఈ విభాగము సృష్ట్యాదినుండి యేర్పడినదేగాని మధ్య కాలమున మనుష్యమాత్రులచే చేయఁబడినది కాదు. ఉత్తమ పురుషార్థ సాధనముగ నేర్పడినదిగాని యైహిక ప్రయోజనము మాత్రము నుద్దేశించి చేయఁబడినది కాదు.

“చాతుర్వర్ణ్యం మయాసృష్టం గుణకర్త విభాగశః”

అని భగవానులు గీతోపనిషత్తునందు వక్కాణించి యున్నవారు కదా!

ఈ మూఁడు తరగతుల జీవులు తమోగుణ ప్రధానుల నియు, రజోగుణ ప్రధానులనియు, సత్త్వగుణ ప్రధానులనియు నెఱుంగఁబడుదురు. ఈ గుణవిభాగము లన్ని దేశములందును జీవులందఱకును సామాన్యమే కదా! ధర్మము లన్నియును మొట్టమొదటఁ దమోగుణ ప్రధానులుగ నుండు జీవులయందలి తమస్సును అనగా జడత్వమును, నిద్రాలస్యములను దొలఁగించి రజోగుణ ప్రధానులుగఁ జేసి కడపట సత్త్వగుణ ప్రధానులుగఁ జేయుటకును సాధనములుగ నున్నయవి. ఆదియందు జీవులు కేవల పశుప్రాయులుగ నుండి జ్ఞాహీనులై శరీరపోషణమునకు వలయు నిద్రాహారములను, గ్రామ్యక్రియయుం దప్ప నితరవ్యాపారము లేవియు లేక జడస్వరూపులుగ నుండురు.

పూర్వానుభవస్మృతిగాని గాఢోపు కాలమును గుఱించిన
చిత్రగాని వార్యం దేమాత్రమును గానము. అట్టి జడస్వరూ
పులను జ్ఞానవంతులుగఁ జేయవలసినచో మొట్టమొదట వారి
తమస్సును బోగొట్టు నుపాయము లావశ్యకములు. కావుననే
భగవంతుఁడు బ్రపంచమునఁ దెల్లయెడలను సుఖకరములు,
రుచికరములును, మనోహరములును, సుందరములును నగు
పదార్థజాలముల నిండిఁజేసి యున్నాఁడు. రుచిర పదార్థాను
భవమున సుఖించుచు సుఖించుచు నాసుఖస్మృతిచే నావస్తు
పుల నాశించుచు వాన్చికై పోయిపడుదురు. పశుప్రాయులగు
వారలకు తాత్కాలిక విషయానుభవము తప్ప వేఱుచింత
యుండదు. వారికి విషయానుభవమువలనఁ బ్రపంచ జ్ఞానము
వృద్ధి కాదగియుండును. ఆహారము నందుఁగాని, చేష్టలయందుఁ
గాని నియమములు లేవు. ఇష్టానుసారము వర్తించుటయే
వారల ముఖ్యలక్షణము. అట్టి వారలకు ధర్మాధర్మముల కట్టు
బాట్ల నేర్పఱచుటకు సాధ్యమే కాదు. మంచిచెడుగులు వారల
కట్టి యనేకానుభవములవలనఁ గలుగ వలసినదియే కాని వేఱు
విధమునఁ గానేరదు. ఐన నిష్టానుసారముగ వర్తించుచో కొ
న్ని కార్యములు దుఃఖమును గలుగఁ జేయుటయు, మఱికొన్ని
సుఖకారణము లగుటచేతను, ఈ సుఖకరములగు కార్యములే
చేయఁ దగినవనియు, దుఃఖహేతువు లగుకార్యములు చేయ
రానివనియును, నెఱుంగుదురు గదా! అట్టి జ్ఞాన ముకురిం

చుచు రాగా పెద్దలగు వారు సైతము కొన్ని కార్యములు ధర్మ విరుద్ధములగుటచే జేయ రానివనియును, మఱికొన్ని ధర్మమునను సరించియుండుటచే గర్తవ్యములనియును బోధింపఁ దమయను భవమునకును, పెద్దల యుపదేశమునకును, సమన్వయము చేసి కొనియాడెదల వాక్యమునందు విశ్వాసబుద్ధి గలవారగుదురు. జనులగు వారికి యుక్తాయుక్తజ్ఞానము విశేషముగ లేకపోవుటచే నావులగు పెద్దల వాక్యమునందు భక్తి విశ్వాసములును వారియందు గురుత్వబుద్ధియుఁ గలిగి వారియనుమతికి లోబడి యండి వారలకు సుశ్రూష చేయుటయు ముఖ్య ధర్మములగు.

ఈ ధర్మముల వలనఁ దమోగుణజాతములగు జడత్వమును, నిద్రదాసస్య ప్రమాదములు క్రమముగ క్షీణింప విశేషము గఁ గార్యప్రవృత్తిగలవారలగుదురు. తమోగుణ ప్రధానులగు జీవులకు విధింపఁబడిన ధర్మములన్నియుఁ దమోనివృత్తి సాధనములుగ నుద్దేశింపఁ బడినవి. తమోగుణము నివృత్తియగుటకు సేవకన్వృత్తి ముఖ్యసాధనము. ఆవృత్తియందు దిశరులకు లోబడియుండుట, ఇతరుల యిష్టానుసారము వర్తించుట, కాలము నతిక్రమించక విధింపఁ బడిన కార్యముల నెఱవేర్చుటయు సీమోదలగు ధర్మములచేతను, ఈకృత్యము లొనరించుటయందు చుకుయైనను లోపము గలిగినచో దానికి విధింపఁబడు దండన విధులచేతను, పైకృత్యములను సకాలమున నేర్పుతో జేయఁ బడినపుడు గలుగు సన్మానములు, బహుమతులు మొదలగువాని

చేతను, పూర్వపు నాలస్యము, సోమరితనము, మైమఱచుటతో నగునవి క్రమక్రమమున నశించును. ఇట్లు సన్తానమునందలి ప్రీతి చేతను, దండనమునందలి భీతచేతను, దమోగుణము తగ్గను తగ్గను రజోగుణము వృద్ధియగుచుండును. ఇట్టి జీవులకు నాచార వ్యవహారములయందును, ఆహారవిహారములయందును విధినిషేధములు శాస్త్రములలో విశేషముగఁ జెప్పఁబడి యుండలేదు. వీరే శూద్రజాతీయందు జన్మించువారని స్మృతులయందు వక్కాణింపఁబడియున్నది. ధర్మశాస్త్రములయందు వారలకు విధింపఁబడియుండు ధర్మములు పై నుదహరింపఁబడిన ప్రయోజనమును గలిగించునవియై యున్నవి.

“పరిచర్యాత్మకం కర్మ శూద్రస్యాపి స్వభావజమ్”

గీత-౧౮-అధ్యాయము.

రెండవ తరగతి జీవులు రజోగుణ మెక్కువ గాఁగలవారు. తమస్సంబంధములగు గుణములను క్రమక్రమమున జయించిన జీవుఁడు పూర్వముకంటె నించుక యుత్తమజన్మమున కర్హుఁడగుచున్నాఁడు. అట్టిస్థితియందు జీవునకు ద్రవ్యమును సేకరించుట యందుత్సాహము స్వాభావికముగనుండు. జగమంతయు ధనమూలముగావునఁ గృషి, వాణిజ్యము, గోరక్షణము మొదలగు వృత్తులు ధనార్జనమునకే ముఖ్య సాధనములగుటచే నవి వారికి ముఖ్యకర్మములుగ విధింపఁబడియున్నవి. ద్రవ్యము సుఖసాధనమై యుండుటచే దానికొఱకు నెక్కుడగు ప్రయత్నములు

చేయుచు నాజ్ఞింపఁబడిన ద్రవ్యమునందు విశేష మోహము గలిగి సదాద్రవ్యకాముఁడై వర్తించుచుండును. ధనమునందుఁగామము, ధనార్జనమునందుఁ బ్రతికూలములు సంభవించినచోఁ గోపము మొదలగు గుణములు ఈజీవునకు సహజములుగనుండు. ఇతఁడు స్వాభావికముగ ధనార్జనమే పరమార్థముగా గ్రహించి దానికై యితరుల సుఖదుఃఖముల నించుకయేని విచారింపక బహువిధ ప్రయత్నము చేయుచుండును. అట్టి ప్రవర్తనమువలనఁ గేవల స్వప్రయోజన పరత్వము, ఇతరులతోవిరోధము, మాత్సర్యము లోనగునవి యన్నియుఁ గొంతకాలము వృద్ధియగుచుండును. ఈరీతి ధనార్జనమువలని సుఖమును, బహువిధములుగ నితరులకు దుఃఖహేతువులగు కార్యములు చేయుచో దనకును దత్ప్రీతి ఫలములగు కష్టములుకొన్ని సంభవింపక తీరవు. అట్టిసుఖ దుఃఖానుభవము వలనఁ గొన్ని కార్యములు దుఃఖహేతువులని యును, మఱికొన్ని సుఖహేతువు లనియును గ్రమక్రమముగ నెఱుంగఁగలఁడు. కామక్రోధాదులవలనఁ గలుగు క్షీడులనుదెలిసి కొని వానిని జయించుటకు శాస్త్రమునందు సూచింపఁబడిన ధర్మము అనుసరింపఁదగిన దనియు సనుభవమువలన నెఱుంగును. ఈతరగతి జీవులకు నైజముగ నర్థకామములు ముఖ్యపురుషార్థములుగఁ దోచుచుండ వారుకుటుంబములందును, జనసంఘము నందును, అన్యోన్య సుఖప్రదముగనుండుటకుఁ గొన్ని కట్టుబాటులకు లోఁబడి వర్తింప వలసియుండు టావశ్యకము. కావున ధర్మము మొదటి పురుషార్థముగ నేర్పడుచున్నయది. జీవుఁడు

తాను తమ స్థితిని బొందుచు నితర జీవులకు సుఖప్రదముగ నుండునట్లు ప్రవర్తించుటయే ధర్మమార్గము. అధర్మమువలన జీవుడు మునుపటికంటె నీచస్థితి నొందుటయేగాక యితరులకు హింసచేయును.

ఈ జీవులకు ధనమును సంపాదించుటయు, సుఖముల ననుభవించుటయు, గోరికల నీడేర్చుకొనుటయు ముఖ్యధర్మములని చెప్పబడియెనుగాని యీ ధనార్జనమునందును, సుఖానుభవమునందును, ధర్మము ననుసరించి కొన్ని విధవిషేధములు ఆవశ్యకములగుచున్నయవి. ద్రవ్యమును సేకరించుటయం దితరులకునష్టమును గలుగఁ జేయుకుండవలయును. సుఖముల ననుభవించుటయందును, ఇతరుల సుఖములకుఁ బ్రతిబాధము లేకుండునట్లు నడచుకొనవలయును. ఇట్టి నిబంధనల ననుసరించుటచేఁ గ్రమక్రమమున జీవుడు కేవల స్వప్రయోజన పరత్వమును వదలి యితరుల సౌఖ్యమునుగూడ గమనించి ధర్మమార్గమున నడువవలయునని తెలియునట్టి స్థితికివచ్చును. పిదపఁ గాల క్రమమునఁ బరోపకారబుద్ధి వృద్ధియై “ పరోపకారార్థ మిదంశరీర ” మ్మనుష్యాదులు ననుసరించును.

ఈ రీతి నాజీవుడు కేవలార్థకామములకు లోబడక యుండునట్లుల ధర్మము మొదటి పురుషార్థముగ నిరూపింపబడియున్నది. ధనము నార్జించుటయందు ధర్మమును దప్పక

అర్జునవలయును. సుఖములనుభవించుటయందును ధర్మమార్గమును మీఱక యుండవలయును.

“ధర్మావిరుద్ధో భూతేషు కామోఽస్తి భరత్షభ”

గీత.

ఈసీతీయందుండు జీవులకు ధర్మవిరుద్ధముకాని కామము మిక్కిలి యావశ్యకమగుటచే నది తన స్వరూపమేయని భగవంతుడు గీతాశాస్త్రమునందు వక్కాణించి యున్నాడు. కాబట్టి ధనార్జనమునందును, కామోపభోగమునందును జీవులిష్టానుసారము వర్తింపక యుండుటకు ధర్మము సతిక్రమింపక యుండవలయు ననునిర్బంధము మొట్టమొదటిది. మరియు ఆజ్ఞితద్రవ్యమునందుఁ గొంతభాగమైనను బరోపకారమునకు వినియోగించుట యీజీవులకు ముఖ్యధర్మము. ద్రవ్య మూర్జితపటచుట ముఖ్యన్యాయపారముగ నుండునపు డాజ్ఞితవిత్తము తనకు మాత్రమే యుపయోగింపవలయు ననుట యంత మంచిది గాదు. అపిజాగరూకతతో ధనమును భద్రపఱచుట, వ్యయ మొనరించుటయం దిష్టములేక యుండుట యట్టి జీవులకు సహజగుణములుగ నుండు. ఐనను పరోపకారము కొఱకల్పముగ నైన ధనవ్యయము చేయఁబడినచో భగవంతుడు ప్రీతి నొంది పెక్కుమడుంగులు ద్రవ్యమును బ్రతిఫలముగ నిచ్చుచుండును. దేశకాలపాత్రము లెఱింగి భగవదర్పణముగ దానము లోనగునవి చేసినచో నిహపరసుఖములు గలుగు నను

ధర్మము లనుభవజ్ఞులును, తత్త్వవేత్తలు నగువారు శాస్త్రముల
యందుఁ బ్రతిపాదించి యుండుటచేఁ బరోపకారమున నెక్కు
డాసక్తి కలుగును. ఈరీతిఁ గ్రమక్రమమునఁ బరోపకారబుద్ధి
వృద్ధి యగుచుండును. కాలక్రమమునఁ బరోపకారబుద్ధి వృద్ధి
కానుకాను ధనమునఁ దభిమానము మమత్వబుద్ధి వదలుచు
వచ్చును.

మఱియు శరీరసుఖమును గొంతవఱకు వదలినం గాని
ధనార్జనమునందు నేర్పటి కాఁ జాలఁడు. కాఁబట్టి దేహసుఖము
సంతగాఁ గోరక కార్యనిర్వహణమందు జాగరూకతయు, పూనిక
నభ్యసించి పరిజనుల విషయమై యేయే మనుష్యులచే నెట్టిపను
లొకెంత యెప్పుడెప్పుడు చేయించవలయునో, హెచ్చుతక్కు
వలు లేక యెంతమాత్రము వారికి వేతన మీవలయునో తెలిసి
యసమత్తతతో వర్తింపవలయును. ఇతరులతోఁ జేయు క్రయ
విక్రయాదివ్యాపారమునందు న్యాయమును మీఱరాదు. ఆర్జిం
చిన ద్రవ్యమును సద్వినియోగము చేయవలయు. ఈమొదల
యినవి యీజీవులయందు నృద్ధి కాఁ దగిన లక్షణములు.

ఇట్టి జీవులు వైశ్యజాతియందు జన్మించువార లనిహిందూ
మతగ్రంథములయందు నిరూపింపఁబడి యున్నది. ఏదేశమునం
దైనను జీవులు రజోగుణప్రధాను లయి ద్రవ్యమును సేకరించు
టయే ముఖ్యవృత్తిగ నుండువారలు వైశ్యజాతివా రనిభావింపఁ

దగు. ధనము నాజ్ఞించి యూర్జితముచేసి యుచితముగ మితవ్య యము చేయుటయు, పరోపకారముకొఱకును, దేశక్షేమము కొఱకును, విద్యాభివృద్ధికొఱకును, ఆర్జితద్రవ్యమును వినియోగించుటయు నేచ్చి క్రమక్రమముగ ధనమానం దున్న మోహమును వదలి కొంత నిస్పృహత్వము నొందుటయే దీనికిముఖ్య పురుషార్థము.

ఈజ్ఞానము కొంతవఱకు వృద్ధి కానుకాను జీవులు ఇంత కంటే సుతృప్తమగు జన్మము నెంద నర్హు లగుచున్నారు. ఇంతవఱకు ద్రవ్యమానం దున్న మోహ మించుక క్రమక్రమమున వదలుచుండినపుడు దేహభిమానము వదలియుండదు గాన దేహము సహితము పరుల మేలుకొఱకు వినియోగము చేయదగిన దనుజ్ఞానము వృద్ధి కావలయును. అట్టి స్థితియందు జీవుడు త్పత్రియజాతయందు జననమొందఁ దగియున్న వాఁడు. త్పత్రియులు ధనమానం దభిమానము కొంత తగ్గియు నెక్కుడుగఁ గ్రింది కాములై ప్రజలఁ దమయాజ్ఞావశేషర్తులను కేయ నిష్ఠముగల వా రగుదురు. ప్రజాపతిపాలనము చేయుచు ధర్మరక్షణములఁ బ్రజల మేలు ఎల్లప్పుడు కోరుచుఁ దమమహిమవృద్ధిగ నుండవలయు ననునభిలాష గలిగియుందురు. త్పత్రియులు శౌర్యఛైర్యాదార్యములు లోనగువానియందుఁ దామాన్నత్యముగనుండఁ దలంతురు. ప్రజలను రక్షించుటయం దధికాభిమానము గలిగి వారిల కించుక యేని యపాయము గలిగిన దానిని దొలఁగి

చుచు, ఒకప్పుడు వార్షికై ప్రాణత్యాగము చేయవలసివచ్చి నను వెనుదీయక వర్తింతురు. ఇందును గ్రమక్రమమున ధనమునం దభిమానము వదలినరీతినే శరీరమునం దభిమానము కూడ వదలించుకొనుట యీ ధర్మమువలని ముఖ్యప్రయోజనము. ఈస్థితియం దుండుజీవులు తమకుఁ గల యధికారగర్వముచేతఁ దమ యాజ్ఞకులోఁబడిన ప్రజలను ఖోభింపఁ జేయుచుఁ దమ సంపత్తునంతయు స్వప్రయోజనమునకే వినియోగించుచుఁ దమయున్నత ధర్మమును మఱచినచు బహువిధానుభవములచే నామార్గము అధర్మమని తెలిసికొని ప్రజాక్షేమము కొఱకే భగవంతునిచే సృజింపఁబడితిమని యెఱింగి సర్వస్వము ఒరులకై యుపయోగముచేయుచుఁ గట్టకడపట దేశమునందలి యభిమానమును యధాదులయందు వదలుచు, నంతకంటె నెక్కుడగు జన్మము నొందుటకు నర్హులగుచున్నవారు.

అదియందు జీవుఁడు కేవలవిషయాసక్తుఁడుగనుండి యుక్తాయుక్తము లొకించుకయైన నెఱుంగకవర్తించి వివిధానుభవములచే నల్పముగ జ్ఞానము నొంది పిదప సేవకవృత్తియందుఁ దనకంటె నుత్తములగు జీవులకు శుశ్రూషచేయుచు, వారియాజ్ఞకులోఁబడి వర్తించుచుఁ దమోగుణహితములగు నిద్రాలస్య ప్రమాదములను దరించి స్వతంత్ర వృత్తికర్తుఁడై రజోగుణవశవర్తియై, ధనార్జనమున కనుకూలమగు వృత్తులయందుఁ బ్రవర్తించు నర్థమేపురుషార్థముగ భావించుచు, దానికై పాటుప

డుచు, ద్రవ్యమునందు విశేషముగు నాశయుఁ మోహమును గొంతదచుక కలిగియుండి కాలక్రమమున వివిధానుభవముల వలన నాయుత్థమునలనఁగలుగు సౌఖ్యములు సత్త్వములను జ్ఞానము దృఢము కాచుకాను క్రమక్రమమున ధనమునందలి మమకారముల నదలించుకొని యంతకంటె నుత్తమముగు జన్మమున జన్మించి ప్రజాపరిపాలనము మొనలగు ధర్మరక్షణకార్యములలో వ రించుచు శౌర్యధైర్యాదులు గలిగి తనమేలు కంటెఁ బ్రజారక్షణము నెక్కువగ భావించుచు, తనశౌర్యధైర్యములను, శరీరపాటవమును, శక్తిహీనులను గాపాడుట కొఱకే యుపయోగించుచు, దనయస్సేవముగు ద్రవ్యము ప్రజల మేలుపొంటె వినియోగించుచు, తనశరీరమును సహితము ప్రజారక్షణమునకై త్యజించుట కుత్సాహము గలవాఁడగుచు, గ్రమక్రమమునఁ బూర్వము ద్రవ్యమునందలి యభిమానమునువదలి నట్లే దేహాభిమానమునుగూడ వదలి పూర్వజన్మాదు లన్నింటి కంటె నుత్తమమును, సత్త్వగుణ ప్రధానమునగు జన్మమును బొందుటకు జీవుఁ డర్హుఁ డగుచున్నవాఁడు.

యథార్థముగ జీవుఁడు విషయసుఖములయం దాశయు, నైహికసుఖసాధనముగు ధనము నందభిమానమును, దేహాభిమానమును గొంత నతిక్రమించియే యుండును. ఇట్టి లక్షణములతోఁ గూడినజీవుఁడే యుత్తమజాతి జీవుఁ డనిపించుకొనును. ఇట్టి పదవి నొందిన జీవుఁ డితరజీవులకు జ్ఞానమును బోధించుటకు

నర్హుడు. జీవుడు నిద్రావస్థను వలని సుఖమును, ధనార్జనమువలని మోదమును, దేహభిమానమువలని సంతోషమును నస్థిరములని దెలిసి స్థిరసుఖమెదియో యని వెదకుచు నది జ్ఞానసాధ్యమని తెలిసి జ్ఞానార్జనము నందత్యుత్సాహముగలవాడై యుండు. మొదట మొదట విద్యావృత్తుడననుభిమానము కొంత గలిగియుండినను గ్రమక్రమమున దనజ్ఞానమంతయు బరుల మేలుకొను కుపయోగించుటకు నేర్చుకొనుచు. బహుకాలము నానావిధములగు శాస్త్రములు మొదలగు నపరవిద్యలనేర్చి సకలవిద్యాపారంగతుడై యావిద్యలన్నియు స్థిరసాఖ్యమున కాధారముగ పరమార్థతత్త్వమును బూర్ణముగ బోధింపజాలవని తెలిసి సకలవిద్యావ్రతియును పరవిద్యయొకటి యుండవలయును గదా యని యెఱిగి, యాపరవిద్యను గురుముఖమున స్వీకరించుటకు యత్నించుచు. ఇప్పుడు జీవనకు వేదశాస్త్రములను జనుపుటయు, నితరులకు వానిని జెప్పటయు, లోకహితము నుద్దేశించి దేవమజ్జములు మొదలగు వానిని జేయుటయు, ఇతరులచే జేయించుటయు ముఖ్యములగు బౌద్ధధర్మములు. మఱియు నింద్రియములను విషయాసక్తములను గాకయుండ నియమించు కొనుటయు, మనస్సును ఇంద్రియములతో జేరి వానికి లోబడి వర్తింపకయుండునట్లుల మరల్చుకొనుటయు, ఇంద్రియములను దమకధిపతి యగు మనస్సునకులోబడి వర్తించునట్లు చేయుటయు నివి పట్టుదలతో నభ్యసింపదగిన యాంతరంగధర్మములు.

ఇట్టి పదవింబొందిన జీవుడు జ్ఞానమును అభివృద్ధి చేసి, కొని భగవద్భక్తియు తమ (అనగా నితరులయందున్న లోపముల నోర్పుస్వభావము) సర్వభూతహితత్వమును ముఖ్యముగ ననుష్ఠింపవలెను. పూర్వజన్మములయందు విత్తము మొదలగు వాని యందభిమానమును, దేహభిమానమును, గామ క్రోధములను జయించియుండుటచే నిపుడు సర్వభూతహితఁ డగుట కర్హుడై యున్నవాడు. కామక్రోధములను సంపూర్ణముగ జయింపఁ బ్రయత్నము చేయవలయును. ఎల్లప్పుడును శరీరమును, ఇంద్రియములను, మనస్సును స్వాధీనము చేసికొనుచు విషయవిముఖుడగుచుండవలయును. వేగిరపడి యేకార్థము నైనఁ జేయరాదు. సదాశాంతిస్వరూపుఁడుగను, శుద్ధుఁడుగను నుండఁదగు. ఉత్తమజ్ఞానమును బురుషార్థసాధనముగ భావించుచు నద్దానికంటె శ్రేష్ఠమగు విత్తము వేటొకటిలేదను మనోనిశ్చయముగలిగి యుండవలయును.

“శమోదమస్తపశ్చౌచంతౌతి రార్జవ మేవచ,
జ్ఞానంవిజ్ఞానమాస్తిక్యం బ్రహ్మకర్మస్వభావజమ్”

గీత-౧౮-౮ధ్యాయము.

“నైతా దృశం బ్రాహ్మణస్యాస్తి విత్తమ్
యథైకతా సమతా సత్యతా చ
శీలం స్థితి ర్దండనిధాన మార్జవమ్
తతస్తపశ్చోపరమః క్రియాభ్యః”

పురాణవాక్యము.

తా. ఏకత్వము, సమత్వము, నూనృతోక్తి, సదాచారము, స్థిరత్వము, మొదలగు వానితోసమానమగు ద్రవ్యము బ్రాహ్మణునకు వేటొండు లేనేలేదు.

ఈలక్షణములతోగూడిన జీవుఁడు నుత్తమ జాతి జీవుఁడనిపించుకొనును. ఏదేశమునందు జన్మించినను ఇట్టిలక్షణములు గల జీవులేయగ్రజాతి జీవులని యెన్నఁదగుదురు. ఈలక్షణములు ఆర్యసంఘమునందలి బ్రాహ్మణులయందు స్వాభావికముగ నుండవలయును. ఇవిలేకపోయిన యెడల వానిసభివృద్ధి చేసికొనుటకు వలయు ప్రయత్నము చేయవలయు. అట్లుకానిచో బ్రాహ్మణజాతియందు జన్మించినను బ్రాహ్మణుఁడని యెన్నఁబడుట కర్హుఁడు కాఁడని స్పృతులయందును, పురాణముల యందును దృఢముగఁ జెప్పఁబడియున్నది.

ధర్మములనుసరించి జీవుని నుత్తమ స్థితికిదెచ్చుటకుఁ దత్త్వవేత్తలగు మహర్షులచే విధింపఁబడిన మార్గములు. జీవుని పూర్వజన్మ సంస్కారమును దెలిసి గుణకర్మ విభాగములు సేసి ఆర్యసంఘమునఁ దొలుతఁ జాతుర్వర్ణ్య విభాగముచేయఁబడినదని భగవద్గీతలయందు దాహరింపఁబడియున్నది. పూర్వకాలమున మానవులు శాస్త్రములయందు విశ్వాసముగలిగి శాస్త్రవిధులగు స్వధర్మముల నుల్లంఘింపక యనుష్ఠించుచుండుటంబట్టి సామూన్యముగ జీవునియంతరంగ స్వభావము ననుసరించి

యే బాహ్యముగు జన్మము లభించుచుండెను. అనఁగాఁ దమో గుణప్రధానులుగనుండు జీవులు శూద్రజాతియును, రజో గుణ ప్రధానులుగ నుండుజీవులు వైశ్య క్షత్రియ జాతులయందును, సత్త్వగుణ ప్రధానులుగ నుండు జీవులు మాత్రము బ్రాహ్మణవర్ణమునందును జన్మించుచుండిరి. వారియందుఁ గామము హెచ్చుచు హెచ్చుచు వారుస్వప్రయోజన పరులై ధర్మము నతిక్రమించుటచే వర్ణసంకరముకలుగ సాగెను.

జీవుఁడుతాఁ బుట్టిన వర్ణమునకు విఘించిన బాహ్యధర్మములననుష్ఠింపక పోవుట వర్ణసంకరమని సామాన్యముగాఁ జెప్పుచున్నను, జక్కఁగ విచారించినచో జీవుఁడు తనస్వభావమునకు సరిపోలని వర్ణమునందుఁ బుట్టుటయే వర్ణసంకరమని యెఱుంగవలయును. కామములకులొనై శాస్త్రవిహితములగు ధర్మముల నతిక్రమించి విచ్ఛలవిడిగ నర్తించుటచే ననేకవర్ణముల నారిలో నానావిధములగు ఋణానుబంధములు కల్పించుకొనుటచే నీసంకరము ప్రాప్తించుచున్నది. ఐతను కర్మాధదేవతలు ముందునూదించిన క్షేత్ర నేయే కాలమున నేయేధర్మముల ననుష్ఠించుట యేయేజీవులకు నిశ్చేయి; కారణమగుచో వానిని జక్కఁగఁజూచి వారికనురూపమైన వర్ణములయందు వారిని బుట్టునట్లు చేయుచున్నారు. కావున స్థూలముగాఁ గనఁబడు బాహ్యసంకరమును మాత్రము పాటించి శాస్త్రసమ్మతముగను, యుక్తియుక్తముగను జేయఁబడిన వర్ణవిభాగమును బొత్తిగా ననాదరణము చేయుట సమంజసము కాదు.

ఇక్కలమున నీదేశమున నాయావర్ణములయందు జన్మించియుండు జీవులు వర్ణధర్మములఁ జక్కఁగ ననుష్ఠించుకుండుటచేత వర్ణవిభాగము సందాదరణము తగ్గెననియును, ఈవిభాగము యుక్తియు క్తమనియు నెఱింగి దానివలని ప్రయోజనముల నుపలక్షించి యెల్లనారలు తమతమ వర్ణధర్మములను సాధ్యమగు నంత శ్రద్ధతో ననుష్ఠించుచు, స్మృతికర్తలగు మహాత్ముల యుద్దేశ్యముల నెఱవేర్చి వర్ణవిభాగము నిర్దుష్టముగ నుండునటులఁ జేయుటకు మహాప్రయత్నముచేయవలయును.

పైనుదహరింపఁబడిన ధర్మములన్నియుఁ బరిశీలించి చూడముఖ్య విషయ మొక్కటిగానవచ్చుచున్నది. ఒక్కొక్కవర్ణమునకును ధర్మములు విధింపఁబడియున్నవి. అనఁగా మొక్కొక్కవర్ణమువారును జేయవలయు కర్మములును, వారియందుండవలసిన గుణవిశేషములును విధింపఁబడియున్నవి గాని యాజాతివారికింగల యధికారమును గుఱించి యిచ్చుకయైనను శాస్త్రములయందుఁ జెప్పఁబడియుండిలేదు. ఒక్కొక్క జాతివారును వారి వారికి విధింపఁబడిన కార్యముల నించుకయేని లోపములేకుండఁ జేయుచు, నిషేధింపఁబడిన పనులను బొత్తిగవదలుచు, వారివారియందుండఁ దగినయంతరంగ లక్షణముల సభివృద్ధి చేసికొనుటకుయత్నించుచుండిరి గావున దేశమునందలి ప్రజలందఱును సమరసభావముగలిగి శరీరమునం దంగములువలె జనసముదాయమునకు క్షేమము నొనఁగూర్చుచుండిరి. శరీరమందలి యంగ

ములన్నియు సన్యోన్యాచూల్యము గలిగి శరీరసౌఖ్యముకొఱకుఁ బాటుపడుచుండిననే శరీరమునకును, ఒక్కొక్క యంగమునకును క్షేమముగలుగును గాని యొక్కొక్క యంగము ఇతరంగముల కొఱకుఁ బాటుపడఁదలంపనిచో సమష్టిశరీరమునకు క్షేమము లేకపోవుటయేగాక యొక్కొక్కయంగమును గృశించి నశించుచుగదా! అట్లుజనసముదాయము శరీరమునకును, జనులు ఆశరీరమందలి యవయవములకును బోల్పఁదగినవారు. జనులందఱు నారివారి యోగ్యతానుసారముగఁ దమతమధర్మముల నెఱింగి చక్కఁగ నాచరింప సమష్టిరూపమగు జనసముదాయమునకు సేమము గలుగుటయేగాక జనులకు సహితము సుఖబానఁగూడును. అట్లు అన్ని వర్ణములవారును దమతమధర్మములఁ జక్కఁగ నాచరించుచు, నితరులచుండలి దోషదర్శనపరులుగాకుండునంతకు హిందూదేశమున జనసంఘము అసమానసుఖము ననుభవించుచుండెను. అట్లుగాక యొక్కొక్కరును బరులనేమో వారిధర్మముల నాచరించునట్లుచేసి దానిచుండి తమకురాదగు లాభమును మాత్రము కోరవారంభించుటచే నీవ్యవస్థగల్గెను. ఈరీతి సర్వజనులును తమతమ ధర్మములనువదలి పరస్పర స్పర్ధలతోఁ జెడిపోయిరి. జనసముదాయమునకును దదంగములగు జీవులకును క్షేమము క్రమక్రమమునఁ దగ్గిపోయెను. శరీరమునందలి యవయవము లొక్కొక్కటియు శరీరపాషణమునకుఁ బాటుపడుటలోఁ దమతమకార్యముల నేమొకచేయుచుండవలయునేగాని తమవృత్తులం దుత్తమమధ్యమ నీచము

లనుభావములఁ జర్చింపరాదు. అయితే చాతుర్వర్ణ్యవిభాగమునందును ఒక్కొక్కజాతివారును వారివారిధర్మములను బరిపాలించుటకు బహువిధముల యత్నింపవలయునుగాని కొందఱు తత్తుములనియు, మఱి కొందఱు అధములనియు భావించుటగాని, కొందఱు మాత్రము పూజ్యులనియు, తక్కినవారు వారిని బూజించుచుండవలయుననియును ఎంచుట శాస్త్రసమ్మతముగాదు. ఎవరుగాని తమధర్మములను లోపము లేకుండ నాచరించుటచేఁ బూజ్యతయున్నదిగాని జన్మమునమాత్రము పూజ్యత నెందఁజాలరు. శ్రమదమాది గుణసంపన్నుడై లోకోపకారపరాయణుడై, సత్కర్మనిరతుడై యుండు బ్రాహ్మణుడును, స్వప్రయోజనము నించుకయేనిగోరక ప్రజారక్షణ తత్పరుడై యుండు భూపాలుడును, ధర్మము నతిక్రమించక యర్థమునార్జించుచుఁ గుటుంబమునందుఁ గోశాధిపతివలె జనసముదాయమునంతయు నొక్కకుంటుబముగ భావించి యాకుటుంబమునందుఁ దాను గోశాధిపతిననియెంచి నిష్పక్షపాతముగ యోగ్యత ననుసరించి పాత్రత నెఱింగి ధనమునువ్యయించుచుండు వైశ్యుడును, జాగరూకుడై ప్రమాదమొకించుకేచి లేక తనకువిధింపఁబడిన కార్యములన్నింటిని యథావిధి నెఱవేర్చుచుండు శూద్రుడును బూజింపఁ దగుదురు గాని యోగ్యత లేకయున్నను జన్మమున మాత్రము తమజాతి వారమనియును, పూజ్యులమనియు నెన్ను వారందఱు పూజ్యులుకాఁజాలరు.

“యథాకాష్ఠమయో హ స్తీ యథాచర్మమయోమృగః
 యశ్చ విప్రోఽనధీయాన స్త్రుయ స్తేనామధారకాః
 యోఽనధీత్య ద్విజో వేద మన్యత్రకురు తే శ్రమమ్
 సజీవన్నేవ శూద్రత్వ మాశు గచ్ఛతి సాన్వయః”

మనుస్మృతి.

యథోక్త గుణసంపన్నుఁడుగాని బ్రాహ్మణుఁడును, మ్రా
 నితోఁ జేయఁబడిన యేనుఁగును, చర్మనిర్మితమగు జింకయును నివి
 యన్నియు నామముమాత్రమేగలవి. అధ్యయనము చేయని
 బ్రాహ్మణుఁడు యథార్థముగ బ్రాహ్మణశబ్దవాచ్యుఁడు కాడని.
 మను స్మృతియందు స్పష్టముగఁ జెప్పఁబడియున్నది. ఈ యర్థము
 స్మృతులయందును బురాణములందును ఇతిహాసములందును
 వివరింపఁబడియున్నది.

శ్రీమహాభారతమున నరణ్యపర్వమునందు యుధిష్ఠిరాజగర
 సంవాదమున నీట్లు వివరింపఁబడియున్నది.

“సత్యం దానం క్షమాశీల మానృశంస్యం తపోఘృణా
 దృశ్యంతే యత్ర నాగేంద్ర స బ్రాహ్మణ ఇతి స్మృతః
 శూద్రేతు యద్భవే ల్లక్ష్మ్యం ద్విజే తచ్చ న విద్యతే
 వైవ శూద్రో భవే చ్ఛూద్రో బ్రాహ్మణోనచ బ్రాహ్మణః
 య త్కైత ల్లక్ష్మ్యతే సర్ప వృత్తం స బ్రాహ్మణ స్మృతః

యత్ర నైతద్భవే త్సర్పతం శూద్రమితి నిర్దిశేత్
సయోని రాషి సంస్కారో సశ్రుతం నచ సంతతిః
కారణాని ద్విజత్వస్య వృత్తమేవచ కారణమ్.”

తా. సత్యము, దానము, ఓర్పు, శీలము, సౌమ్యభావము, శుశ్రూష, భూతదయ యివి యన్నియు నెవనియందున్నవో అతడు బ్రాహ్మణుడనగును. ఈగుణముదాయము శూద్రునియందు గోచరమయ్యెనేని అతడు శూద్రుడని కాడు. శూద్రాధీకుడనుట. ఇవియన్నియు బ్రాహ్మణునియందు గోచరములు కావేని అతడు బ్రాహ్మణుడని కాడు. శూద్రతుల్యుడని భావము. పుట్టుకయు, సంస్కారములును, పాండిత్యము, గోత్రము నను నివి బ్రాహ్మణత్వమునకుఁ గారణములు కావు. సద్వృత్తియే ముఖ్యహేతువని భారతవచనాభిప్రాయము.

మఱియు శ్రీవిష్ణుభాగవతమునందు,

“యస్య యల్లక్షణం ప్రోక్తం పుంసో వర్ణాభివ్యంజకం
యదస్య త్రాపి దృశ్యేత తత్రే నైవ వినిర్దిశేత్.”

తా. పురుషునకు జాతీసూచకముగ నేలక్షణములు చెప్పబడినవో యవి యితరునియందుఁ గూడఁ గనఁబడు నేని అతఁడా జాతివాడని విష్ణుభాగవతాభిప్రాయము.

ఇట్లగ్రజాతివారు పూజ్యుల మని యితరులనుండి సంతానమును బలాత్కారముగఁ గోరుట ధర్మము గానట్లు వారల యందు దోషారోపణము చేయుటయు సిద్ధాంతాయలు గలిగి యుండుటయు నితరులకును ధర్మము గాదు. అన్ని జాతులవారును సోదర భావమును గలిగి పరిస్పర్శమైత్రి నభివృద్ధిచేసికొనుచుఁ దమ తమధర్మముల లోపములు లేక జరుపుచుండినయెడల జనసముదాయ మంతయు క్షేమమును బొందఁ గలదు.

ఆశ్రమధర్మములు.

జీవునకు మనుష్యజన్మము ప్రాప్తించినది మొదలు ముక్తి ప్రాప్తిపర్యంతము జీవునియీత్ర నాల్గుభాగములుగ విభజింపఁబడి యున్నది. మఱియును ప్రతిజన్మమునందును జీవితకాల మనఁగా స్థూలశరీరముతో భూలోకమునందు వర్తించుకాల మంతయు పై విభాగమున కనురూపముగ నె నాల్గుభాగములుగ నేర్పడు చున్నది.

ఆదియం దేలాటినియమములకు లోబడక యిచ్ఛానుసారము వర్తించుచుఁ దలదండ్రుల పోషణమునకుఁ బాత్రుడై శైశవము గడపి పిదప కొంతకాలము విద్యాస్వీకారము సేయుచు, గురుగృహమునందు నివసించుచు, గురువు నాజ్ఞకు లోబడి వర్తించుచు, గురుశుశ్రూషచేయుచుఁ బూర్వమున శూద్రసమ

మగు జన్మమునందు జీవుఁ డుండినకాలమునఁ బొందిన జ్ఞానమును
మరలఁ బ్రతిక్రొత్తజన్మమునందును దృఢపఱచుకొనుచుండును.
ఇదియ ఆర్యధర్మములందు బ్రహ్మచర్యాశ్రమధర్మ మని పిలువం
బడుచు దేశాంతరములందు విద్యార్థిధర్మ మనఁబడుచున్నది.
గురుగృహమునందుఁ గాని లేక దేశాంతరములయందుండురీతిని
భాతశాలాధికారుల విచారణకులోబడిన నివాసములయందుఁ
గాని విద్యార్థి నివసించుచు, ఉపాధ్యాయుల యాజ్ఞకు లోబడి
యుండి కాలనియమము తప్పక కాలోచితకార్యముల నెఱవే
ర్చుచు, సదా గురువుల సత్సంగత్యమునఁ గలుగు మేలు నొం
దుచు నుండుటచేఁ గ్రీహస్థి, ప్రమాదము లోనగు బాలుని నైజ
గుణములను దరించి యుక్తివయస్కుడైనపుడు పారతంత్ర్యము
నందుండి నదలి స్వతంత్రముగఁ గార్యనిర్వాహకము చేసికొను
టకు నలయు సుగుణసంపత్తిని బొందఁ గలిగియుండును. ఇట్టి
యేర్పాట్లు పశ్చిమదేశములయందుఁ జేయఁబడుచున్నవి. పూ
ర్వకాలమున హిందూదేశమునందును గురుకులవాసముచే నీ
ప్రయోజనము లెక్కువగ సిద్ధించుచుండెను. ఇక్కాలమున
గురుకులవాసము గానరాదు. బాలురు స్వగృహములయందు
నివసించుచుఁ దలిదండ్రులయు బంధువులయుఁ బ్రేమాతిశయము
లకుఁ బాత్రు లగుచు, సతిసుకుమారముగఁ బెంపఁబడుచు,
లేక యితరగ్రామములయందు విక్రయాన్నభోక్తలయి యింటి
యందలి నిబంధనలు సైతము లేక పాతశాలలకుఁ బోవు నల్ప
కాలమునందుఁ దప్ప తక్కినకాలముల విచ్చలవిడిగ వర్తించుచుఁ

గాలోచితకార్యములఁ జేయించి విచారించువారు లేకయున్న వారు. కాబట్టి పూర్వలయం దున్న సుగుణసంపత్తి యిక్కాలపువారియందు లేకయున్నది. బాలునకు నడఁకువ, అఱోలత, విద్యాసక్తి, సుఖేచ్ఛలేకయుండుట, పాటుపడుట, ఇవి ముఖ్యలక్షణములుగ నుండఁ దగు. ఈలక్షణముల నభ్యసించి దృఢపఱచుకొనినచో స్వతంత్రముగఁ గార్యభారమును వహించుట కర్హుఁ డగు. అపుడు గురుకులవాసముచేసి సంసారభారమును వహించుటకును నర్హుఁ డైనచో వివాహితుఁడై గృహస్థాశ్రమధర్మముల ననుష్ఠింపఁ దగియుండు.

గృహస్థునకుఁ గుటుంబమును భరించుట మొదటిధర్మముగ నున్నది. ఇందును అనుష్ఠింపఁబడు సర్వధర్మములును, చేయఁబడు సర్వకర్మములును జీవునకుఁ బరమార్థసాధన మగుజ్ఞానమును వృద్ధిచేయు నుద్దేశ్యము గలవియే. వివాహము కేవల మైహికసుఖసాధనముగ నెంచరాదు.

ధనము నాజించుటయు ధర్మవిరుద్ధము కాకయుండ నైహికసుఖముల ననుభవించుటయు, ఆజించిన ద్రవ్యమును గేవల స్వశరీరపోషణమునకు మాత్రముగాక క్రమక్రమమునఁ బరోపకారముకొఱకు వినియోగించుటయు, గృహస్థున కభివృద్ధికారణము లగుధర్మములు. మొదట మొదట తనకు సుఖమూలకము లగుదారసుతాదులసుఖమును ఆత్మసుఖమువలె భావించుటయు,

క్రమక్రమమున బంధుమిత్రాదులయు సుఖమును గోరుటయునీ మొదలగునవియు వానికి నైజ మగుస్వప్రయోజనపర్వతమును వదలించి పరోపకారబుద్ధిని వృద్ధిచేయుచు. కాలము గడువను గడువను గామసంకలితముగాని ప్రేమ యభివృద్ధి యగు. గృహస్థధర్మమునందుస్వతంత్రముగ నార్జనముచేయు సామర్థ్యము గలిగియుండుటచేత గృహస్థు వనేకు లగునితరజీవులకు నాధార మగుచున్నాఁడు. ధనార్జనచింత లేక విద్యాస్వీకారము చేయు మండు బ్రహ్మచారికిని, సంసారతాపత్రయమునుండి విరమించు కొని తాకిక వ్యాపారవిముఖుడై వైదికకృత్యములయందుఁ గాని, లేక స్వప్రయోజనమును మాని లోకహితముకొరకు చేయు కార్యములయందుఁ గాని కాలము గడుపుచుండు వాన ప్రథమనకును, సర్వసంగపరిత్యాగియై యైహికముగాని ఆముష్మికమునుగాని స్వప్రయోజనము నించుకయేని యభిలషించక సదా లోకోపకారపరాయణుడై ధ్యానయోగపరుఁ డగునన్నావ్యసీకిని గృహస్థపు ముఖ్యాధార మగుచున్నాఁడు. ఇట్లెల్లవారికిని సహాయము చేయుటచేత ధనమునం దభిమానము వదలును. తనకంటె నుత్తము లగున నేకుల సాంగత్యము పలుచురు కలుగు చుండుటచే నహంకారము నశించి భక్తిజ్ఞానములు వృద్ధి యగు. చిన్న లగువిద్యార్థులు మొదలగువారలకు సహాయము చేయు నవకాశము గలుగుటచేత కరుణ వృద్ధి యగు. ఇట్లు సర్వభావముల నిష్కామప్రేమ దినదిన ప్రవర్ధమాన మగుచుండు.

ఈగృహస్థధర్మమును జక్కగ ననుష్ఠించుటచే ధనము నార్జించు శక్తిగలవారియందు సామాన్యముగఁగన్పట్టు స్వప్రయోజనపరత్వము, అహంకారము, కామక్రోధలోభములు క్రమక్రమముగా మార్పునొంది పైన నూచింపఁబడిన భక్తిప్రేమానురాగములు కరుణలో నగునట్టి సుగుణములు అభ్యుదయ మొందుచుండును. కాఁబట్టి యీధర్మము జీవునకుఁ గాలక్రమమున నుత్తమపురుషార్థసాధన మగుచున్నదియే గాని మోక్షమార్గమునకుఁ బ్రతిబంధము కానేరదు. జీవుఁడు పరమపురుషార్థమును సాధించుటకు వలయు నానావిధానుభవములు గృహస్థధర్మమునందే పొందఁ దగియున్నవి. ఆ యనుభవములును, వానినూడి పొందఁదగిన జ్ఞానమును గృహస్థువుగ నుండి పొందనిచో నాస్థితీకన్న నుత్తమము లగువనస్థ యధిధర్మముల ననుష్ఠించుట కర్హుఁడు కాఁజాలఁడు.

మొట్టమొదట గృహస్థువు కుటుంబ భారమును వహించి యుండు వాఁడగుటచేఁ దనపోషణమునం దుండువారిసౌఖ్యమును నిత్యము సమకూర్చుటయే ప్రధానకార్యము గలవాఁడగుటంబట్టి కుటుంబ సంరక్షణమునందు మనఃపూర్తిగ స్వప్రయోజన పరత్వము వదలక తీరదు. తాను బ్రేమించు దారసుతాదులను, తనగృహము నాశ్రయించి వచ్చు బంధుమిత్రాతిథులను సంతృప్తిపఱచనిచోఁ దాను బరిపూర్ణ సౌఖ్యము నొందఁజాలఁడు. కాఁబట్టి కుటుంబియగువాఁడు తనకోరికను గొంత

క్షో ప్లవచుచు, నితరులకు సుఖమును గోరుచుండుటచే వాని యందు నిష్కామ ప్రేమ యభివృద్ధియగుచుండు.

మఱియుఁ గుటుంబమున కంతకు నధిపతియై యుండుట చేతఁ దన్నాశ్రయించియుండు వారియందుఁ గరుణ వర్ధిల్లుట కాస్పదముగలిగి క్రమక్రమమున బీదలయందును, శక్తిహీనుల యందును, ఏవిధముననైనఁ దక్కువగ నుండువారియందును, దయ, అనుకంపయు వృద్ధియగు. మఱియు నితరుల యందలి లోపముల విషయమున సహనముగూడ వృద్ధియగుట కవకాశ ముగలుగు. ఇట్టిసుగుణములు కుటుంబిగనుండియే యభ్యసింప సాధ్యముకాని యితరాశ్రమములలోనుండి వీనినభ్యసింప నవకాశము చాలదు. ఇంతియగాదు. గృహపతియగువాఁడు ఇంటి యందుండు వారినందఱను సేవకులనుగూడఁబోషించుటమాత్ర ముగాక వారలను మంచిమార్గమున నడపుచు శిక్షించుచు వారల నందఱ నుత్తమగతిని బొందించుట యతని ధర్మము. ఇంటియందుఁ బలువురతో వసించియుండుటచే ననేకములగు నిర్బంధనల నోర్చుకొనవలసియుండును. ఏకాంగియగు వాని కవి యుండవు. దినదినమట్టి యిబ్బందులను సహించి కొనుచు మన స్సమాధానము నభ్యసించుటచే తీతీక్షణ్య, నుపరతియు నల వాటు చేసికొనుటకు గొప్పయవకాశముగలుగు.

ఒకానొక సమయమున తొందరపడి తేంపుచేసి సన్నన్యసిం చిన వానికి గృహవస్తు వాహనాదులు ఒక్కటియైన లేమింజేసి

వానియందలి సంగమున కవకావము లేకుండ వచ్చునుగాని యంతమాత్రమునఁ దానునిజముగ విరాగినైతి నని భ్రమించ వచ్చు. ఐన నెప్పుడేని విషయస్పర్శము కలుగ వై రాగ్య భంగ మైనను గాఁదగు. అట్లుగాక గృహస్థులగుండి ధనము న్నాజించుచు, భోగ్యములుగలిగి యుండియు వానిపై నాసక్తి క్రమ క్రమమున తగ్గించుకొనుచు నిస్సంగము నభ్యసించుటచే నిజ మగు వై రాగ్యము వృద్ధియగును. అట్టివాఁడు “అతస్త్వాగీ బహిస్సంగీ” యనిపించుకొనును. అటువంటి త్యాగము మోక్ష సాధనమగునుగాని యంతస్సంగము గలిగి “బహిస్త్వాగీ” యై సంతమాత్రమున ముక్తిని బొందఁజాలఁడు. ఈకారణమునుబట్టి పరిపక్వముగాని జీవునకు సన్న్యాసముకంటె గృహస్థ ధర్మమున నిష్కామమగు కర్మయోగ మభ్యసించుట నిజముగ మోక్ష సాధనము.

గృహస్థ ధర్మానుష్ఠానమువలన వేఱొక ప్రయోజనము గూడఁ గన్పట్టుచున్నది. దినదినము గృహమును గూర్చి వచ్చు చుండు సతిభ్యభ్యాగతులను బ్రీతిపూర్వకముగ సత్కరించుటచే గ్రమక్రమమున సంపూర్ణమగు నౌ దార్యము వృద్ధియగు చున్నది. అతిథి భగవత్స్వరూపుడని శాస్త్రములయందు నిరూపింపఁబడియున్నది కదా! గృహమునకు వచ్చిన యభ్యాగతులకు గృహస్థుల ఊదకము, ఆసనము, ఆదరముతోఁగూడిన మృదుమధురోక్తులు, ఇంతమాత్రమైన సమర్పించ వలయునని

స్మృతులుద్ఘోషించుచున్నవి. కావున గృహస్థుల అతిభ్యభ్యా
గతులను సత్కరించుటకు ధనవతుఁడుగా నుండుట సైతము
నావశ్యకము. ప్రీతిపూర్వకమైన సంభాషణము వలన వారు
తృప్తులుగునట్లు ఆదరణము లేని యన్నాది దానములచే
దృప్తులుకాజాలరు. “అన్నంబు జీర్ణమగు, ఆదరణంబు శాశ్వ
తంబు” అనవిగుముకదా! ఇవ్విధమున నొక్కఁడు నిష్కామ
ముగ సత్కరింపఁ బడినచో నాతఁడు మానవకోటికిఁ బ్రతినిధి
యగుటచే మానవకోటి యంతయు సత్కరింపఁ బడినదని
యెన్నఁదగు. ఇదియు భగవత్ప్రీతికరము. మఱియునతిభ్య
భ్యాగతులు మాత్రముగాక గృహస్థుని యింటిచుట్టుఁ దిరుగు
చుండు కాక శునక బిడాలాదులు సహితము ఆయింటి నాశ్ర
యించి జీవించుచునేయున్నవి. ఆర్యధర్మము ప్రకారము ద్విజ
ులగువారలు దినదినము చేయు బలిదానము శునక వాయసాదుల
సంగ్రహము నుద్దేశించియే చేయఁబడుచున్నదనుట శాస్త్ర
ములనుండి స్పష్టమగుచున్నది. ఇవ్విధమున బీదలయందును,
పరదేశీయులయందును, అల్పజంతువుల యందును, ప్రీతియు,
కరుణయు నభివృద్ధి యగుటయేగాక జీవుని నానా విధములగు
ఋణములు సహితము తీఱుచున్నది.

ఈ విషయము కర్మ యోగాధ్యాయమున విస్తరించి
వ్రాయఁబడును.

ఈ రీతిని జీవుఁడు పూర్వము వైశ్య ధర్మమనుష్ఠించు
కాలమునఁ బొందిన జ్ఞానమునంతయు నీజన్మమున గృహస్థాశ్రమ

మున మరలఁ బొందుచున్న వాఁడు. జీవుని దీర్ఘ యాత్రయందు వైశ్యధర్మమెట్టిజ్ఞానమును వృద్ధిచేయఁదగునో, ఎఱునద్గణముల నెఱ్ఱులుపం జాలునో, ఆజ్ఞానమును, ఆగుణములను బలపఱచుటయందు గృహస్థ ధర్మము సమర్థముగనున్నది. ఈ ధర్మమునఁ బొందఁదగిన జ్ఞానమునంతయుం బొంది యైహిక సుఖములయందును, లౌకికకర్తృములయందును గొంత వైరాగ్యము గలుగ నాసుఖములనుండియు, ఆకార్యముల నుండియు విరమించుకొనఁ దగిన సమయము. కావుననపుడు లౌకిక వ్యవహారములను విరమించుకొని సంసారభారమును యుక్త వయస్కులగు సుతులయం దునిచి యహంకార మమకారములను విడనాడి జ్ఞానమునందుఁగాని వయస్సునందుఁగాని తనకంటె జిన్నలగువారలకు బోధచేయుచు, వారలచే ధర్మముల ననుష్ఠింపఁజేయుచు, వారియందు యుక్తాయుక్త జ్ఞానము వృద్ధిచేయుచు, తాను భగవద్ధ్యానము మొదలగు సత్కార్యముల యందుఁ గాలము గడపుచుఁ గ్రమక్రమమున సంసారమునుండి సంపూర్ణముగ విరమించు కొనుట కర్హుఁ డగుచున్న వాఁడు. ఇదియ యార్య ధర్మమునందుఁ దృతీయాశ్రమమగు వనస్థ ధర్మము. ఇందు జీవుఁడు లౌకిక కార్యముల నెల్ల విడిచి వివాహకాలమున స్వీకరించిన యగ్నిహోత్రాదులతోడ భార్యయుఁ దానును పట్టణ గ్రామ వాసములను వదలుకొని యడవులయందుఁ గాని, గిరిగుహలయందుఁ గాని నివసింపననువగు నాశ్రమమును గల్పించుకొని వసించుచు, వైదికక

ధర్మములను మాత్రము నడుపుచు, వన్యములగు నాకలములను, కందమూలములను, ఫలములను ఆహారములుగఁ బరిగ్రహించి కాలము గడుపుచుండఁదగు. ఇక్కాలమున సీధర్మమాచరణమునఁ గన్పడదు. కాలానుసారముగ జనులెక్కడుగ విషయాసక్తులై యంత్యకాలము వఱకు విషయేచ్ఛలయందే కాలము గడుపుట సాధారణముగనున్నయది. ఈధర్మమును జక్కఁగ ననుష్ఠించుట యందుముఖ్యమగు నుద్దేశ్యమెద్దియనఁగా జాయాపతు లొక్కప్రదేశమున వసించుచుండియు, విషయసుఖముల నభిలషింపక గురుశిష్యన్యాయమునను, సోదర సోదరీ న్యాయమునను బ్రవర్తించుచు, స్త్రీపురుషులు విషయసాన్నిధ్యమున నుండియు భోగేచ్ఛలేకయుండుట నభ్యసించుటయే. ఈయభ్యాసము యథార్థ సన్న్యాసమునకు మిక్కిలి యావశ్యకమని చెప్పవలె? ఈధర్మమున నరణ్యగమనమే ముఖ్యాంశముకాదు. విషయసాన్నిధ్యమున విషయేచ్ఛలేకుండుటయు, సంసారముననుండియుఁ దాపత్రయ రహితుఁడుగ నుండుటయు, భగవద్ధ్యానము చేయుచుఁ బరతత్త్వమును బోధించుగ్రంథములఁ బఠించుచు, మనననిదిధ్యాసములు చేయుచుఁ గాలము గడుపుటయే ముఖ్యాంశము. కావునఁ బరమార్థ చింతగల వారెల్లరు నపరవయస్సు ప్రాప్తించగనే విషయేచ్ఛలను వదలుకొని భగవద్ధ్యానాదుల నభ్యసించుటకు విశేషప్రయత్నము చేయఁదగు. ఇదివర్ణ ధర్మములయందు క్షత్రియధర్మమును బోలినదైయున్నయది. పిదప

జీవుడు సర్వసంగపరిత్యాగముచేసి సన్న్యసింప నష్టఁడగుచు చున్నాఁడు.

అంతటవైరాగ్యము దృఢము కాఁగా సంసార సంస్పర్శ మించుక యైరనులేక సదా భగవద్ధ్యాన పరుఁడై యుండుట కవ కాశముగల వాఁడగుచు, ఐహికములగు విషయముల నెక్కటి నైనను గోరఁడు. ఐహికసుఖములందువలె స్వర్గసౌఖ్యములందు సహితము దృఢవైరాగ్యముగలిగి స్వర్గసుఖముచకంఠె నుత్తమమగు ముక్తిపదమును గూర్చి బహుప్రయత్నమును జేయు చుండును. అప్పుడు భిన్నభావము సామూర్ణ్యముగ వదలుచు, సర్వ భూతములయందు నాత్మస్వరూపమును జూచుచు, సర్వభూతములయందున్న యాత్మయు, తనయందుండు నాత్మయు నొక్కటియేయని తెలిసికొని సదా ఆత్మతత్త్వమును బోధించుగ్రంథములనాలోచించుచు, శ్రవణ మనననిదిధ్యానముల సభ్యసించుచు, ప్రపంచమునందుఁ గన్పడు నానాత్వమునం దేకత్వమును జూచుచుఁగడపట “సర్వౌఖ్యద్విద్యబ్రహ్మ” “నేహనానాస్తికించన” అను మొదలగు మహావాక్యపారమును పొందుభవమునఁ దెలిసికొనుచు, నాత్మావలోకన పరాయణుఁడై యుండు. అట్టివారి యందు “అహ” మ్మొను ప్రత్యయము లేకమైనచుండును. సర్వమునందేకత్వమును జూచుచుండుటచేతను, భిన్నభావమించుక యైరను లేమిచేతను, అట్టివారు కర్మమార్గమున కతీతులైన

వారనఁ దగియుందురు. అట్టివారికి శోకమోహములు సంపూర్ణముగ నశించినవియే.

“యస్మిన్ సర్వాణి భూతాన్యాజై వాభూద్విజానతః
తత్రకోమోహః కశ్చోక ఏకత్వమను పశ్యతః”

ఈశావాస్యము.

తా. ఏడదవియొ దేకత్వమునే చూచుజ్ఞానికి సకలభూతములు ఆత్మగ నేయగునో అట్టి సిత్తియందు మోహ శోకములెట్లుకలుగును ?

ఈస్థితినిబొందినజీవుఁడు సర్వత్రఏకత్వమును జూచువాఁడగుటంబట్టి జాతిభేదముల నతిక్రమించిన వాడనఁదగు. ఏవ్విధమగు ఫలాపేక్షలేమింజేసి యీపురుషునకుఁ గర్మము లెవ్వియును విధింపఁబడియుండలేదు. లోకసంగ్రహమునుద్దేశించి పరోపకార సాధకములగు కర్మములఁ జేయుచుండిన నాకర్మములచే బద్ధుఁడుకాఁడు. నశ్వరమగు పదార్థ మందభిమానము నుంచుకొనఁడు. శరీరము ధర్మసాధనములలో మొదటిదగుటచే శరీరపోషణము మాత్రము భిక్షాన్నభోజనముచే జేసికొనును. అందునుగూడ యదృచ్ఛాలాభ సంతృప్తుఁడై యుండఁదగు. ఈధర్మమును జక్కఁగ ననుష్ఠించు వారేపరమార్థ సన్న్యాసులు. ఇదియ ఆర్యధర్మమునఁ దురీయాశ్రమమను యత్యాశ్రమము. ఇందు ఇంద్రియములను, మనస్సును జక్కఁగ నియమనము

చేసికొనుటకు సర్వప్రయత్నములు చేయుటయే ముఖ్యలక్షణము.

ఈ యాశ్రమమునందును యోగాధ్యాయ సాదులచేఃబాంధవబంధుని యాత్మజ్ఞానమునందలి తారతమ్యములను బట్టి యతులయందును తారతమ్యములు గ్రంథముల యందు నూచింపఁబడియున్నవి. వీరు కుటీచక బహువక హంస పరమహంసలను భేదముల నెఱుఁపఁచు వారు. వీరి పరిపక్వ స్థితినినుసరించి ధర్మములు సహితము భిన్న భిన్నములుగ నుపనిషత్తులయందు విధింపఁబడియున్నవి. ఐనను అదఱును నివృత్తిమార్గమునే యనుసరించువారు. ఎల్లప్పుడు భగవద్ధ్యాన పరులై తపస్సంపన్నులై తపోధ్యానముల ఫలములను సహితము లోకమునకు మేలుచేయుటయందు వినియోగము చేయుచుందురు. యోగ్యులగు శిష్యులను వెదకుచు నట్టి వారు దొరకిన వారల కాత్మజ్ఞానమును బోధించుచు భగవంతునివలె లోకమునందుండు సర్వభూతముల శ్రేయోవృద్ధిని గూర్చి లోకమునందు భగవంతుని ప్రతినిధులుగ నర్తించుచుందురు. వీర లేభగవంతుని జన్మ కర్మముల స్వరూపమును యథార్థముగ నెఱింగి జీవించియుండు కాలముననే ముక్తిసుఖము ననుభవించు జీవన్ముక్తులని పిలువఁబడువారు. ఇట్టి వారినుద్దేశించియే గీతా శాస్త్రమునందు,

“జన్మకర్మచమే దివ్యమేవ యో వేత్తి తత్త్వతః
త్యక్త్వా దేహంపునర్జన్త నైతి మా మేతిపాండవ”

అసక్రీకృష్ణుడు చెప్పియున్నాడు. ఇట్టినుహనీయులే జన్మ రాహిత్యమున కర్హులగుచున్న వారు.

ప్రవృత్తినివృత్తిమార్గములు.

జీవుఁ డభ్యసించు ధర్మములలోఁ గొన్ని ప్రవృత్తిధర్మము లనియుఁ గొన్ని నివృత్తిధర్మములనియు ధర్మములు రెండువిధములు. మొదట జీవుఁడు వాంఛాప్రేతుఁడై సర్వత్రస్వప్రయోజనములను గోరుచు, నితరులలాభముకంటెఁ దనలాభమెక్కుడుగ భావించుచు, స్వప్రయోజనమునకై పాటుపడుచుగదా ! ఇదియంతయుఁ బ్రవృత్తిమార్గమనఁదగు. మరుష్యజన్మము ప్రాప్తించినది మొదల నేకజన్మములందు వివిధ సుఖదుఃఖానుభవములుగలిగి వానినుండి పొందఁదగు జ్ఞానమభివృద్ధియై నిజమగు వైరాగ్యము దృఢమగు సంతవతకును బ్రవృత్తిమార్గమున నె జీవుఁడు తిరుగుచుండును. ఐహికములగు సుఖముల నెక్కుడుగ వాంఛించి వానికొరకు బహుప్రయత్నములుచేయు. ఆసుఖములు లభించినపుడు సంతోషించుచు వానియందే రమించును. వానియం దత్యంతానురాగముగలిగి వానివియోగము నించుకయైన నోర్వక దృఢములగు ననుబంధములచే వానికి బద్ధుఁడై యుండు. ఐనను కాలక్రమమున సందెద్దియేని నశింప విశేషముగ శోకముతోఁ దపించి దీనభావమునుజెందు. ఈయనుభవము

మాటిమాటికిఁగలుగను గలుగను దనకు నుత్తమసుఖసాధనము లని భ్రమించి ప్రేమించుచుండిన విషయములన్నియు సంతము లు గలవియగుటచే తుణభంగురములనియు, సర్వరములనియును జ్ఞానముకలిగి వైరాగ్యమించుక యంకురించును. కాలయాపన మున దుఃఖముక్షీణింప నావిషయములయందు మరల మరు కారము క్రమక్రమమున వృద్ధియై బీజసూత్రముగనున్న వైరాగ్యము మఱుఁగుపడిపోవును. ఇట్టివైరాగ్యమే ఔత్సుక్యమాత్ర వైరాగ్యమని పిలువఁబడు. ఇట్టివియె పురాణవైరాగ్యము, శ్మశానవైరాగ్యమునని లోకమునఁ బ్రసిద్ధముగ నుండునవి. అనేకజన్మములం దిట్టి యనుభవములు మరల మరలఁ గలుగను గలుగను వైరాగ్యము మరల మరల నంకురించి ప్రతిపర్యాయము క్రమక్రమమున దృఢతరమగుచు నైహికములగు సుఖములన్నియు దుఃఖమూలములను జ్ఞానము దృఢతరమగును. అప్పుడుగలుగు వైరాగ్యము సిరమై తీనమై మోక్షపూర్ణమునఁ బాటుపడుట కుత్సాహమును గలిగించునదియగు.

“యేహి సంస్పర్శజాభోగా దుఃఖయోనయ ఏవతే,
ఆద్యంతవంతః కాంతేయ సతేషు రమతే బుధః”

గీత.

ఈవైరాగ్యము గలుగునంతకుమున్ను తాతచుగ స్వప్రయోజనముకొఱకుఁ బాటుపడుటయు, బాహ్యములగు విషయ

ములను గ్రహించుటయు ననుభవించుటయు జీవుని ముఖ్యలక్షణములు. అట్లనుభవించుటచేతనే అప్పటికితీవ్రుడు వృద్ధికాదగు. అజ్ఞానదశయందు గడుచుజన్మములందును బిదప ప్రతిజన్మమున బౌల్యశూన్యములందును బై నూచించినరీతిని బాహ్యవిషయములగ్రహించి యనుభవించుట జీవుని యభివృద్ధికి హేతువగుచున్నది. వీని ముఖ్యప్రయోజన మేమనగా భూలోకమునందలి సుఖదుఃఖములు జ్ఞానవృద్ధికి హేతువులనియు నందలి ప్రకృష్టసుఖములకంటె మిగులసారవంతములు శాశ్వతములు నగు సుఖము లున్నవనియును దెలిసి యథార్థవైరాగ్యము దృఢపడుటయే.

ఈజ్ఞానము గలుగునంతవఱకు ప్రవృత్తిమార్గము జీవునకభివృద్ధికారణము. విషయసుఖములను సంపూర్ణముగ ననుభవించి వానియందలి దోషములను జక్కగ నెఱింగి తీవ్రవైరాగ్యము వృద్ధియగునంతవఱకుఁ బ్రవృత్తిధర్మమును వదలకయుండవలయును. అంతకుఁ బూర్వమే ప్రవృత్తిధర్మమును విడుచుటచేఁ బరిపక్వముగాని కాయను పండవేయ ఫలింపక చెడిపోవురీతిని జీవున కధోగతి ప్రాప్తమగునుగాని యుత్తమగతి కదిసాధనము గానేరదు. ఇక్కాలమున హిందూదేశమునఁ బలువురు యుక్తవయస్కులుగాకయు, పరిపక్వజ్ఞానులు గాకయు, నిజమగు వైరాగ్యములేకయు నన్వృసిండుటచే నుత్తమమగు తురీయాశ్రమమునకు నపవాదము కలిగియున్నది. తీవ్రవైరాగ్యము కలుగ

కమున్నె సన్న వ్యసించుటచే యథార్థముగ యతిధర్మముల ననుష్ఠించుట యసాధ్యముకావున “కామిగాక మోక్షకామిగాఁడు” అను లోకోక్తి ప్రసిద్ధముగనున్నయది. సన్న వ్యసించినపిదప శరీర పోషణముకొఱకు నితరుల నాశ్రయించియుండుట విధియైయుండఁ దన్ను పచరింపఁదగు గృహస్థులుబోనగు వాఁకిఁ బెక్కు మడుంగు లెక్కువమేలుచేయు సామర్థ్యము గలిగియుండినఁ గాని యాయాశ్రమస్వీకారము సార్థకముకానేరదు. ఏలయనఁ గా సదా భగవద్ధ్యానపరుడై సర్వభూత హితరతుడై సర్వ భూతహితముకొఱకే భగవంతుని బ్రార్థించుచు నెల్లరకు జ్ఞాన దాతయై మార్గదర్శియై నితరులకు మేలుచేయు సామర్థ్యము కలిగి యాసామర్థ్యమును జక్కఁగ వినియోగింపనిచో నితరుల నుండి తాఁగొను భిక్షున్న కొపీనాదులు నూతనములగు ఋణానుబంధ హేతువులగుటచేఁ గర్మబంధములగుచున్నవి. కావుననిజ మైన వైరాగ్యము గలిగినపిదప ప్రవృత్తిమార్గమును వదలి నివృత్తిమార్గమున వ రింపఁదగు.

నివృత్తిమార్గమున స్వప్రయోజనము నపేక్షింపక పరోపకారమును గోరుచు నితరులనుండి తానుగ్రహించు ప్రయోజనములకంటె నెక్కుడగు మేలుచేయుట ముఖ్యలక్షణము. మొదట నితరులవలనఁ దానుబొందులాభములను మేలును, ప్రయోజనములను దెలిసికొని వానికిసమానముగ నైనఁ బ్రత్యుపకృతిచేయుట యావశ్యక మనినివృత్తిమార్గమునఁ బ్రవర్తించువాఁడు

కొంచెమైనను లోపము లేక న్యాయమును బరిపాలించుచుండును. జ్ఞానము వృద్ధి కానుకాను అజ్ఞానదశయందును, బాల్యయావన ములయందును నెక్కుడుగ నితరులనుండి తాఁ బొందిన మేలును ఈక్షించి తద్వారాగలిగిన ఋణానుబంధములను దీర్చుకొనవలయు నని యెక్కుడుగఁ బరోపకారబుద్ధికలవాఁ డగు. అపు డితరులవలనఁ దనకుఁ గలిగిన మేలుకంటె నెక్కువగ నితరులకు మేలు చేయుచుఁ గాలక్రమమున స్వప్రయోజనము నించుకేని గోరక పరుల కుపకృతిచేయుటయే ముఖ్యధర్మముగ నభ్యసించును. ఈరీతి నాదియందుఁ దాఁ జేసికొనిన ఋణములన్నియుఁ గొంచెముగూడ లోపము లేక వృద్ధిశోఁ గూడఁ దీర్చి తుదకు ఋణవిముక్తుఁ డగుటకుఁ బ్రయత్నించు.

ఈవిధమున మనుష్యజన్మము గలిగినది మొదలు ముక్తుఁ డగునంతవఱకు జీవుని కాలమంతయుఁ బూర్వభాగము ప్రవృత్తి మార్గమనియు, రెండవభాగము నివృత్తి మార్గమనియు నెఱుంగుదగు. పూర్వభాగమున నీశ్వరుని మాయాశక్తి జీవుని నవిద్యారూపమునఁ గప్పి ప్రకృతిబద్ధునిగఁ జేయుచుండును. రెండవభాగమున నామాయాశక్తియే విద్యాస్వరూపిణియై జీవుని సంసారము నుండి మరలించి యాత్మాభిముఖునిగఁ జేయు. ఈరీతి జీవుని యాత్రయంతయు నొక్కొక్కజన్మము నొక్కొక్కయాశ్రమమును ప్రవృత్తినివృత్తి మార్గములు రెండును జూపింప నగు.

ఎల్లవారును ఈధర్మస్వరూపమును జక్కగఁ దెలిసికొని తమతమధర్మములను జక్కగ ననుష్ఠించుచు, యథాశక్తిగఁ నితరులకు బోధించుచుఁ దాము కృతార్థులగుటయే గాక యితరులను గృతార్థులను జేయుచు, సనాతనములగు నీధర్మములఁ బరిపాలించుట ద్వారా అదియందు నీ ధర్మములఁ బ్రతిపాదించిన మహర్షుల ఋణమును దీర్చుకొనినవారగుదురు గాక.

శ్రీ పరబ్రహ్మణే నమః.

బ్రహ్మవిద్యాదర్శనము

పండ్రెండవ యధ్యాయము

మోక్షమార్గత్రయము.

జీవుఁ డీశ్వరాంశమనియు, ఈశ్వర శక్తులన్నియు జీవుని యందు బీజరూపముగ నున్నవనియు, ఆ బీజరూపముగ నుండు శక్తులన్నియు సంపూర్ణముగ నభివ్యక్తమగుటకొఱకు జీవుఁడు పాంచభౌతికమగు ప్రపంచమునఁ బ్రవేశించి సంసారచక్రమునఁ బరిభ్రమించు చున్నాఁడనియును దాని ప్రయోజనము మోక్షముఁ బొందుటే యనియుఁ బూర్వాధ్యాయమున సూచింపఁ బడియె. ఆదియం దీశ్వరాంశమగు జీవాత్మ క్రమక్రమమున స్థూలము, స్థూలతరము, స్థూలతమమునగు ప్రకృతియందుఁ బ్రవేశించి యనేక లోకములయందు నాయాలోక సంబంధ మగు ప్రకృతిలో నొక కొంతభాగమును జేచ్చుకొని దాని నుపాధులుగ నొనర్చుకొనుచు నన్నిటికంటె స్థూలమగు భూలోకమునఁ బ్రవేశించి కొంతకాల మచేతనము లగుచుత్పాపానాదులయందును, మఱికొంతకాల మోషధి వనస్పతులయందును, పిదప జంగమములగు తిర్యగ్గంతువులయందును నివసించి యనేకవిధానుభవములఁ బొంది కట్టకడపట మనుష్యశరీరమును ధరిం

చుచున్నాడు. జీవాత్మ సచ్చిదానంద స్వరూపుడయ్యి మృ
త్పాషాణాదులయందు సత్తామాత్రముగ నావిర్భవించి యున్న
వాడు. స్థూలమగు ప్రకృతియందుఁ బ్రకాశరహితముగ నుం
డుటవలన నీనియందాత్మ యున్నదా యనునదియు మొదల
దగినంత యంతర్భూతుడై యున్నవాడు. ఈస్థితియందు య
థార్థముగ జీవత్వ మున్నదనియేచి చెప్పట కనకాశము చాల
కయుండు. ఐనను గాలక్రమమున మృత్పాషాణదుల నతిక్ర
మించి యోషధివనస్పతులయందుఁ బరిణమించు కాలమున
వానియందు ద్రవసంచారముచే నవి ప్రాణభృత్తు లనఁదగియు
న్నవి. తిర్యగ్భృతువులయందు శ్వాసనిశ్వాసరూపముగు ప్రాణము
కన్పడును. చిత్తమంతగాఁ గానరాదు. జంతువులయందును
బ్రహ్మత్తిరూపకసంచారముచేతను, గ్రోధహర్షాదులచేతను
జిత్తము కొంచెము కనబడుచుండును. ఐనను మనుష్యశరీర
ధార్యయైనప్పుడే మనశ్చక్తి స్పష్టముగాఁ గనబడుచున్న యది.
అపు డింద్రియములచేత బాహ్యప్రపంచమును దెలిసికొనుట
కును, జెలిసికొన్న విషయములను వాక్కుతో వివరించుట
కును గడచిన విషయముల స్మరించుటకును రాజోపు విషయ
ముల నూహించుటకును సమర్థుడగు. ఈ మనశ్చక్తియుదముం
చిన విదిపనే జీవాత్మ మనుష్యలోకమున నున్నవాడనియు,
చేయకర్తములయందు స్వాతంత్ర్యము గలిగి యుండుటచే
ఫలానుభవమునకు బద్ధుడై వివిధసుఖదుఃఖానుభవములచే
జ్ఞానము నభివృద్ధి చేసికొని బీజరూపముగ నున్న యాత్మశక్తి.

లను గ్రహక్రమముగ నభివ్యక్తములుగఁ జేసి కొనుచున్న వాఁడనియు గ్రహించుటొప్పు. సంసారచక్రమునందుఁ దిరుగునంత కాలము జీవాత్మకుఁ గలుగు బహువిధసుఖదుఃఖములును, మఱియు జీవుని యోగ్యతానుసారము విధింపఁబడియుండు విధినిషేధరూపములగు ధర్మములును, బీజరూపముగనుండునాత్మశక్తుల నభివ్యక్తములుగఁ జేయుటకొఱ కుద్దేశింపఁబడినవి.

జీవునకు నూననజన్మము ప్రాప్తించినది మొదలు ముక్తిసాన్నిధ్యమును బొందువఱకు నడచుకొను మార్గములలో ముఖ్యముగ మూడు మార్గములు గానంబడుచున్నవి. ఈమార్గములన్నియుఁ గడపట జీవాత్మకుఁ బరమాత్మసంయోగమును గావించుటకు సమర్థములునవి. ఈ సంయోగమునకే యోగమనిపేరు. ఈయోగము నొనఁగూర్చుటకు సాధన మగుటఁజేసి యీమార్గత్రయము యోగసాధనముగ నెన్నఁదగియున్నయది. ఆమార్గములు కర్మమార్గము, భక్తిమార్గము, జ్ఞానమార్గమనవి. ఒక్కొక్కమార్గము తుది నొక్కొక్కయోగము సిద్ధించుచున్నయది. కర్మమార్గము తుదిఁ బొందఁదగినది కర్మయోగము. భక్తిమార్గము కడపట నొందఁదగినది భక్తియోగము. జ్ఞానమార్గము కడపటఁ జెందఁదగినది జ్ఞానయోగము.

ఇట్లు మార్గములును యోగములును మూఁడైయున్నను గమ్యస్థాన మొక్కటియే. ఏమార్గమున నడిచినను తుద సీశ్వరసాన్నిధ్యమును జెందుటయే దానికి ఫలము. కర్మమార్గమునఁ బ్రవర్తించినను గట్టకడపటఁ గర్మయోగముచే జీవుఁడు

పరిపూర్ణుడుకాగా భక్తిజ్ఞానములు వానియందభివ్యక్తములయి ప్రకాశించును. భక్తిమార్గమునఁ బ్రవర్తించినను భక్తిహేచ్చను హేచ్చను బాహ్యములగు నైహికసుఖములయందుఁ బ్రీతితగ్గుచు సర్వకర్తములను భగవంతునియం దర్పించినను సదా భగవత్సన్నిధ్యమును గోరుచు సాయుజ్యము నొంది నపుడు జ్ఞానము తనంతటఁ దాను వానియందుఁ బ్రకాశించి భక్తిజ్ఞానములు రెండును బరిపూర్ణములుకాగా సర్వభూతహితము గోరి జనకాదులవలెఁ గర్మములందుఁ బ్రవర్తించును. మఱియు జ్ఞానమార్గమునందు జీవుడు విచారముచేత నిత్యానిత్య వివేకజ్ఞానము గలిగి క్రమక్రమమున నశ్వరములగు విషయముల నన్నింటియందు వైరాగ్యము నభివృద్ధి చేసికొనుచు, నావిషయము లన్నింటి ననాత్మగా నెఱింగి శరీరమును నింద్రియములను, మనోబుద్ధ్యహంకారములను వరుసగ ననాత్మగ నెఱుంగుచుఁ గట్టకడపట నొక్కటియగు నాత్మస్వరూపమును దెలిసికొనియు నాత్మేతరపదార్థమొక్కటియు లేదని నిశ్చయించిన నాస్థితియం దుత్తమోత్తమమగు పరమభక్తియు నభివ్యక్తము కాక తీరదు. అట్టిజీవుడు లోకానుగ్రహతత్పరుడై కర్మములందు సహితము ప్రవర్తించును. ఇట్లొక్కొక్కమార్గమును వేరువేరుగఁ గన్పడినను సమగ్రస్థితియందు మార్గములన్నియు నొకటియగుచున్నవి. కావున సంపూర్ణయోగి కర్మకంటెను, జ్ఞానికన్నను, భక్తునికన్నను శ్రేష్ఠుడు.

“తపస్విభ్యోఽధికోయోగీ జ్ఞానిభ్యోఽపి మతోఽధికః

కర్మిభ్యశ్చాధికోయోగీ తస్మాద్యోగీ భ వాజ్ఞుః”

గీత ౨ అధ్యాయము.

శ్రీ పరబ్రహ్మణే నమః.

బ్రహ్మవిద్యాదర్శనము.

పదుమూడవ యధ్యాయము.

కర్తయోగము.

జీవునియందు బీజరూపముగనుండు నాత్మశక్తుల సభివ్యక్తములుగఁ జేయుటయే యీగమార్గమువలని ప్రయోజనము. ప్రపంచమునందలి మతియు లన్నింటియందును విధింపఁబడి యుండు బాహ్యములగు కర్తములన్నియుఁ సామాన్యముగ లోకమునఁ జేయఁబడు తాకిక కార్యములన్నియు నాప్రయోజనమును లభింపఁజేయుటకు సాధనములుగ నుద్దేశింపఁబడినవియ. మొట్టమొదట జీవుఁడు తమోగుణమువకు బోఁబడియుండు నా తమోగుణమును బోఁగొట్టి రక్షోగుణ ప్రధానునిగఁ జేసి తుదకు సత్త్వగుణమునఁ బ్రతిష్ఠితునిగఁ జేయుటకు వివిధకర్మములను జాస్త్రములయందుఁ దత్త్వవేత్తలగు మహాత్ములు విధించియున్న వారని పూర్వాధ్యాయమున విస్తరింపఁబడి యున్నదికదా ! అందు నెక్కుడగు సజ్జానమున మునిగి తమోగుణ ప్రధానులుగ నుండు జీవులు తమకంటె నుత్తములగు వారలకు బోఁబడి వర్తించుటయు, వారిని సేవించుటయుఁ దప్ప నితరములగుకర్మములు ఎవ్వియు విధింపఁబడి యుండలేదు. అంతకంటె శ్రేష్ఠ

లగు జీవులకు వివిధకర్మములు విధింపఁబడియే యున్నవి. జీవుని పరిపాకావస్థ ననుసరించి యంతకంటె నుత్కృష్టస్థితికిఁ దేదగు ధర్మములముందుఁ జచ్చించితిమి. ఇప్పుడు మతములయందు విధింపఁబడియుండు కర్మములఁ గూర్చి విచారించుము.

విహితములగు కర్మములన్నియును, వర్ణాశ్రమధర్మము లన్నియును, శరీరధారణమునకు సాధనములగు వృత్తులన్నియును బూర్వాధ్యాయమున సూచింపఁబడినరీతిని బీజరూపములగు నాత్మశక్తుల నభివ్యక్తములుగఁ జేయుటకు జీవుని స్థూల సూక్ష్మశరీరముల మాలిన్యమును బోఁగొట్టి పరిశుద్ధముగఁజేయ నమర్థములైనవి. నిత్యవైమిత్తికములగు యజ్ఞములు దానములు మొదలగునవి జీవుని పలువిధములగు ఋణములనుండి విముక్తునిగఁజేయ నమర్థములయియున్నవి. వర్ణాశ్రమ ధర్మముల విషయము పూర్వాధ్యాయమున విస్తరింపఁబడియున్నది. ఇంకఁ బై సంస్కారములను గుఱించియు, యజ్ఞములను గుఱించిమాత్రము విచారించుము.

జీవుని యుపాధులయందుండు మాలిన్యమును బోఁగొట్టి వానిం బరిశుద్ధునిగఁ జేయుటకొక కన్నిమతములవార లనేక సంస్కారములు విధించి యున్నవారుకదా! ఒక్కొక్క మతమునందు నెక్కొక్క పేరుచేఁ బరఁగుచున్నను మతసంబంధములగు క్రియలన్నియు నాయుద్దేశ్యము నెనఁగూర్చు పవిత్రము. ఈ

సంస్కారములు జీవుని ప్రతిజన్మమునందును ఆదినుండి యంత మునటకును గాలానుసారముగఁ జేయఁబడునట్లు విధింపఁబడి యున్నవి. వీని యన్నింటియందును గ్రహింపఁదగిన ముఖ్యాంశములు కొన్నిగలవు.

౧. జీవాత్మ యుపాధులుగలిగి యాయుపాధుల మూలమున భూరాదిలోకములతోడను, ఆలోకవాసులతోడను సంబంధము గలిగి యున్నవాఁడు. ఒక్కొక్క యుపాధిమూలమున నొక్కొక్కలోకముతో సంబంధము గలిగి యాలోకమును స్పృశించుచుండు. ఒక్కొక్కయుపాధియు నొక్కొక్కలోక తత్త్వములతోఁ జేయఁబడి యాలోకానుభవమునకు సాధనమగుచుండును.

౨. లోకమునందలి సమస్త ప్రకృతి సముదాయ మెల్లప్పుడు జలనము గలిగియే యుండును. ఇది ప్రకృతి శాస్త్రజ్ఞులు పోషింపి యొప్పియున్నారు. ఈరీతినే జీవుని శరీరములయందున్న ప్రకృతిసముదాయమును స్వాభావికముగఁ జలనము గలిగియే యుండును. కావున దానిని ధరించిన జీవాత్మలయందు మానసిక వాచిక కాయిక కర్మములచేఁ గలుగుచలనముచే నాయుపాధులయందును జలనము గలుగుచుండును. మఱియు నాయాలోకమునఁ గల యితర శరీరములు మొదలగు ప్రకృతి సముదాయమందేమైనను జలనముగలిగిన నదియు నాయాలోకములయందు నాజీవునికిఁ గల శరీరములయందుఁ జలనము గలుగఁ

జేయుచుండు. ఈచలనములచే నాదీప్రసి యుపాధులయందుండిన ప్రకృతినముదాయము చెదరిపోయి యితర ప్రకృతి సముదాయముచేరి శరీరము లెల్లప్పుడును మూఱుచునే యుండును. తొలుత జీవుని యాయాముపాధుల కొక్కొక్క లోకమునుండి వచ్చు బాహ్యస్వర్గములచే గలుగు చలనములవలననే యాశరీరములయందు జలనము గలిగి యాయాలోక జ్ఞానముగలుగను మార్గముగనుండును. జ్ఞాన మభివృద్ధికానుకాను జీవుని జ్ఞానానుభవమున లోపలనుండి ప్రవేశము కలిగి తనంతట తానుజేయు కర్మములంబట్టియు నాయాశరీరములయందును జలనము వలన జ్ఞానము వృద్ధియగుచుండును. ఇట్లు జీవుడెల్లప్పుడు చేయుకర్మముల చేతను, బాహ్యస్వర్గములచేతను జీవుని యుపాధులయందు దశవరతము చలనముగలిగి యది మూఱుచునేయుండును. జ్ఞానము వృద్ధికానుకాను ఈమార్పులు విశేషమగుచుండును.

3. ఒక్కొక్క లోకసంబంధముగు శరీరమును జీవాత్మ క్రమక్రమముగఁ బరిశుద్ధముగను, జ్ఞానపాధవముగను జేసికొనుచుండు. సదా జీవాత్మ తన యుపాధులను లోబఱచుకొని తన యిష్టానుసారము చలించునట్లు చేయయత్నించుచుండినను ఉపాధులు పూర్వకర్మవాసనాబలముచే లోబడక వేరువిధముగఁ జలించుచుండు. కావున జీవుడు తత్తమగతినొందుటకుఁజేయు ప్రయత్నములు సఫలములు కాకపోవుటయుఁ గలదు. ఐన నెద్దియే నియుపాయమున నుపాధులను మంచి మార్గమునఁ జలింపఁజే

యఃగలిగెనేని జీవుడు తమ గతిఁగోరి యొనరించు ప్రయత్నములు సఫలములవు.

ఉపాధులయందలి చుప్తచలమును నిలిపి సద్వృత్తుల కనుకూలమగు వర్తనమును గలిగించుటయందు మంత్రములు మొదలగునవి మిక్కిలి సహకారములు. మంత్రముల నుచ్చరించుటచే జీవుని స్థూలసూక్ష్మ శరీరములు సౌమ్యముగఁ జలించి తమయందలి మాలిన్యమును గ్రమక్రమమునఁ బోఁగొట్టుకొనును. జీవుడు మంచిపూర్వమునఁ బ్రవర్తించుటకుఁ బూనినపుడు పాధులు అనఁగా స్థూలసూక్ష్మ శరీరములు అట్టి సత్ప్రవర్తనమునకుఁ బ్రతిబంధములుగ నుండినచోఁ దత్త్వవేత్తయగు గురువు వలనఁ బొందఁబడిన మంత్రము నుచ్చరించుటచే నాయుపాధులయందలి స్వాభావికచలనము నిలిచి యవి జీవునకు లోబడి యనుగఁగముగఁ జలించు. కావున సంస్కారము లన్నింటియందును మంత్రములు వినియోగింపఁబడుచున్నవి. మఱియును గొన్ని ముద్రలును, కొన్ని ద్రవ్యములు నుపయోగింపఁ బడుచున్నవి. ఆమంత్రముల యుచ్చారణముచేతను, ఆముద్రల ప్రయోగముచేతను నాపరిశుద్ధపదార్థముల నుయోగించుటచేతను, జీవుని స్థూలసూక్ష్మ శరీరములయందలి మాలిన్యము తుదముట్టి నశించి యాదేహములు పరిశుద్ధము లగు చున్నవి.

మంత్రము లన నేమి? వాని నుచ్చరించుటచే శరీరమునందలి మాలిన్యము నశించు టెట్లు? లోకమున నొక్కొక్క శబ్దము ను

చుచుచుటచే గలుగు భవని సామాన్యముగ నదృశ్య ప్రపంచమునను, పలుమాట స్థూలమగు దృశ్యప్రపంచమునను, ఒక్కరూపముగఁ బఠింపించును. నానావిధశబ్దములు నానారూపముల నుత్పత్తిచేయుచుండ నందుఁ గొన్ని మంచిగుణములు గలవియు, మఱి కొన్ని చెడుగుణములు గలవియు నై యుండు. ఇదిగాక యారూపము లొక్కొక్కటియు నొక వర్ణము కలదగు.

సూక్ష్మలోకము లన్నింటియందును ఆయాలోకవాసులగు దేవకోటులున్నవారు కదా! ఒక్కొక్క లోకమునందలి దేవతలును నానావిధవర్ణములు గలవారుగ నున్నవారు. కొందఱు దేవతలు రక్తవర్ణముగలవారని, కొంతమంది పీతవర్ణముగలవారని, మఱికొందఱు నీలవర్ణముగలవారని యిట్లనేకవిధముల వర్ణములుగలవారని గ్రంథముల వలనఁ దెలియవచ్చుచున్నది.

ఉచ్చరింపఁబడు శబ్దమున కనురూపమగు శుక్లకృష్ణాది వర్ణములతో నొప్పురూపము సూక్ష్మ ప్రపంచమునఁ గలుగునని ముందే యనువదింపఁబడియె. ఆరూపము తదనురూపమగు వర్ణముగల యొక దేవత నాకర్షించును. ఆదేవత యారూపము నందుఁ బ్రవేశించి యాశబ్దము నుచ్చరించు పురుషునితోడ సాబంధముగలదియగు.

సూక్ష్మదృష్టిగల తత్త్వవేత్తలు వివిధములగు శబ్దములఁ జక్కఁగ బఠింపించి శబ్దముల సంయోగమువలనఁ గలుగు రూప

ములను, వానివర్ణములను, బరీక్షించి యుపాసకుని కనుకూల మగు వర్ణమును, రూపము నుత్పత్తిచేయఁగలిగి తదనురూపులగు దేవతలనాకర్షింపఁ గలుగు శబ్దములను సంయోగముచేసి మంత్రములుగ నిరూపించియున్నవారు. కావున సూక్ష్మలోక వాసియగు నొక్కదేవత కుపాధికాఁదగి తదను రూపములగువర్ణ రూపముల నుత్పత్తిచేయఁగలిగి తత్త్వవేత్తలగు మహర్షులచే సంయోగముచేయఁబడిన యక్షరముచాయము మంత్రమఁబడు. మంత్రము లితర శబ్దజాలములవలె నర్థమాత్ర ప్రయోజనము గలవిగావు. అక్షరముల లోపములేక, వరుసతప్పక, విధింపఁబడిన స్వరము నతిక్రమింపక యుచ్చరింపఁబడవలయు. లేనిచో మంత్రాధిదేవత నాకర్షించు శక్తిలేక వాంఛిత ఫలము నీయఁజాలదు.

“మంత్రోహీనస్వరతోవర్ణతోవా
మిథ్యాప్రయుక్తోనతదర్థమాహ
సవాగ్ద్వజో యజమానం హినస్తి
యథేంద్రశత్రు స్స్వరతోఽపరాధాత్”

మంత్రముచ్చరింపఁబడినపుడెల్ల సూక్ష్మలోకమున రూపము తృప్తియగుచుండును. ఆరూపమునుండి మేలుగలుగునా, లేక కీడుగలుగునా, అదిమంచిచేయు దేవత నాకర్షించునా, లేక హాని కరములగు పిశాచముల నాకర్షించునా యను నివిమంత్రముల

యందలి యక్షర పదస్వర క్రమముల ననుసరించును. మఱియు మంత్రము నుచ్చరించు వాని పారిశుద్ధ్యము, భక్తి, జ్ఞానము, చిత్తైక్యగ్ర్యము వీని ననుసరించి యది యుద్దిష్టఫలము నిచ్చుట యందు వీర్యవంతమగును. కావుననే మంత్రజపము చేయుట యందుఁ బారిశుద్ధ్యము, భక్తిజ్ఞానచిత్తైక్యగ్ర్యములు లేనిచో మంత్రసిద్ధి కాఁజాలదు.

మంత్రముచ్చరించుచో సూక్ష్మశరీరమున సౌమ్యమైన చలనము గలిగియుండును. ఆమంత్రమును మరల మరల నుచ్చరించుటచే నాసౌమ్యచలనమెక్కుడై చిత్తైక్యగ్ర్యమునకు సహకారియగును. కావుననే మంత్రము నుచ్చరించు వారలకును, శ్రద్ధతోవినువారలకును మనశ్శాంతము కలుగును.

మంత్రమునం దుదహరింపఁబడినదేవత నామోచ్ఛారణ మాత్రమున నాదేవత శరీరస్వభావానుగుణమగు చలన మా మంత్రముచ్చరించు వారియొక్కయు, వినువారియొక్కయు నుపాధులయం దుత్పత్తియగు. మంత్రమును పురశ్చరణముచేయుటవలన నాచలనము బలపడి స్థూలసూక్ష్మశరీరములయందు సమరసభావ మభివృద్ధి చెందునట్లుచేయును. ఆదేవత తేజస్సు, శక్తియుఁ బురశ్చరణముచేయువారి శరీరములయందుఁ బ్రవేశించి వానిని బరిశుద్ధములుగఁజేయును.

ఇట్లు మంత్రపురస్కరణము చేయుకాలమునఁ జేయువారి శరీరములు మంత్రాధిదేవత తేజస్సుతో నిండియుండుటచే భూతములవలని బాధ లాజీవుని సమీపింపఁజాలవు.

మంత్రము లుచ్చరించుటయందు మంత్రాధిదేవత యు పాధులయందలి స్వాభావిక చలనమునకు ననురూపమగు చలనము దాని నుచ్చరించువాని శరీరమునఁ గలుగుటచే నట్టి తీక్షణమగు చలనమును భరింపఁజాలని మలిన ప్రకృతి సముదాయము వానిశరీరమునందుండినచో నాశరీరము ఆచలనమును భరింపఁజాలక బాధపడును. ఒకానొకప్పుడు పాధి నశించినను నశించును. కావున దుస్స్వభావము గలవారు తేజోభరితమగు గొప్ప మంత్రము నుచ్చరించినను, వినినను, జపముచేయువారి సమీపమున నుండినను వారలకు విశేష బాధ కలుగును. అట్లుగాక సద్గుణ ప్రధానులయి వారియుపాధులయందుఁ బరిశుద్ధమగు ప్రకృతిసముదాయము విశేషముగనుండి యపరిశుద్ధ ప్రకృతి సముదాయ మల్పముగనుండినచో మంత్రోచ్ఛారణము వలనఁ బరిశుద్ధమగు భాగము తీవ్రమగు చలనమొది, యపరిశుద్ధ భాగమునందలి ప్రకృతి సముదాయమును గ్రమక్రమమున విడఁదీసి వెలుపలికిఁ ద్రోసివేయును. దానిస్థలమునఁ బరిశుద్ధాణువు లాకరింపఁబడి చేర్చుకొనఁబడును.

ఇట్లు పరిశుద్ధమంత్రములను మరలమరల నుచ్చరించుటవలనను, వినుటవలనను, స్థూలసూక్ష్మోపాధులు క్రమక్రమమునఁ

బరిశుద్ధములవు. మఱియు దుస్స్వభావములేకుండియు, జ్ఞానాభివృద్ధి తక్కువగాఁగల సామాన్యజీవుల యుపాధులును స్థూలమును మాలిన్యమునగు ప్రకృతి సముదాయము నెక్కువగాఁగలిగి యుండుటచే దుస్స్వభావముగలవారి యట్లు వీరును మంత్రములనుచ్చరించినను, వినినను నవి బాధకరములవు.

ఇవిగాక ప్రపంచమునందలి పదార్థములన్నియు స్వాభావికమగు తేజస్సు గలిగియున్నవనియును, ఆతేజోగుణము ననుసరించి సాత్వికరాజస తామసములని విభజింపఁబడియున్నవనిపూర్వాధ్యాయమున నూచింపఁబడియె. ఆయావస్తువుల నుపయోగించుటవలన వానిసంస్కర్మముగల యితరవస్తువుల తేజస్సుగూడ మాఱును. కావున సమస్త వైదికకర్మములయం దుపాధులను బరిశుద్ధముచేయు శక్తిగలపదార్థముల నుపయోగింపవలసినట్లు తత్త్వవేత్తలగు మహాత్ములు విధించియున్నవారు. కనుక జీవుని యుపాధులనన్నింటిని బరిశుద్ధముచేసి జీవునకు సద్గతిని గలుగఁజేయుటకు విధింపఁబడిన సంస్కారము లన్నింటియందును, మంత్రములును, యంత్రములును, కొన్ని పరిశుద్ధపదార్థములు నుపయోగించునట్లు సర్వమత గ్రంథములందును నిర్ణయింపఁబడియున్నది.

పైన నూచింపఁబడిన ముఖ్యాంశములను జక్కఁగ గ్రహించినచోఁ గర్మములు చేయుటయందుఁ బ్రతిపాదితములగు విధి

నిషేధములు సార్థకములగుచున్నవి. ఎట్టియెట్టివారు ముత్రములు చ్చరింపనర్హులలో, ఎట్టివారనర్హులలో, ఎట్టివారియెదుట నుచ్చరింపనగునో, ఎట్టివారియెదుట నుచ్చరింపరాదో, ఏయేపదార్థములు హోమములకును, దానములకును యోగ్యములలో యీ మొదలగువీధి నిషేధములన్నియు సప్రయోజనములుగఁ గన్పడు. ఈవిషయముల నెఱుంగనిచో నన్ని మతములయందును విధింపఁబడిన నానావిధకర్మములు నిరర్థకములుగఁ దోచు. అన్ని మతములయందు విధింపఁబడిన సంస్కారములన్నియు జీవనియుపాధులయందున్న మాలిన్యమును దొలగించి పరిశుద్ధములుగఁ జేసి జీవనియందు బీజరూపములుగ నుండు నాత్మశక్తులనన్నిటి నభివ్యక్తిములుగఁ జేయుటకును, ఆమార్గమునఁ గలుగు సంతరాయములను దొలగించుటకును విధింపఁబడినవని తెలిపితిమిగదా. !

మతసంబంధములగు క్రియలయందున్న టియందును, జలములు, ధాన్యములు, పుష్పములులోనిగు పదార్థములు పయోగింపఁ బడుచున్నవికదా ! ముత్రము లుచ్చరింపఁబడునపుడు కలుగుదివ్యము, తేజోవంతమును నగు చలన ముచ్చరించువానిశరీరమునందుఁ గలిగి యుపాధులనన్నింటిని బరిశుద్ధముగఁజేయును. మఱియును, ముత్రము లుచ్చరించుకాలమునందుఁ త్రశక్తియును, ముత్రాధిదేవత తేజస్సును జలమునందుఁగాని మఱి యితరవస్తువునందుఁగాని ప్రవేశింపవలయునని దృఢముగ

సంకల్పించినచో నాశక్తి యాజలములయందుఁ బ్రవేశించి యాజలములను బరిశుద్ధ తేజస్సుగలవానిగఁ జేయును. ఇంతియకాదు. క్రియలయందుఁ గొన్నియంత్రముల నుపయోగించుటకలదు. కొన్నికొన్ని చక్రములును, వానియందుఁ గొన్ని బీజాక్షరములును, పంచద శాష్టదశసద్యములు మొదలగు యంత్రములువ్రాయుటయు ముగ్ధులు వేయుటయును గలదుగదా! ఇవియన్నియు శక్తియుక్తిములగు యంత్రములు. మంత్రములుచ్చరించుచు నట్టియంత్రములను లిఖించినను, లిఖించినయంత్రమునందు మంత్రాధిదేవతను ఆవాహనముచేసినను, అనఁగానాదేవతశక్తి యాయంత్రముననిండి దానిని దేజోపతముగఁ జేయవలయునని చిత్తైకాగ్ర్యముతో సంకల్పించినను, ఆమంత్రాధిదేవత సంబంధముగు దివ్యతేజస్సు ఆయంత్రమునం బ్రవేశించి, దానిని పీఠ్యవంతముగఁజేసి యాయంత్రమును ధరించువారల శరీరమునం దపరిశుద్ధ చలనమును బోఁగొట్టి పరిశుద్ధతేజస్సును నించి యాశరీరమునందలి మాలిన్యమును బోఁగొట్టి పరిశుద్ధముగఁజేయును. రోగములుండిన నవి నివారణములగు. పిశాచములులోనగు బాధలుండినచో నవి వదలిపోవును. ఉపాధులు పరిశుద్ధములు కానుకాను అంతఃకరణము పరిశుద్ధమై, శాంతమై, ఏకాగ్రమై ప్రకాశించును. అట్లే మంత్రములచేతను, యంత్రములులేక ముద్రలచేతను, జలములను దంశులములును, సక్వాన్నము ఫలములులోనగు వానిని అభిమంత్రించినచో నామంత్రముయొక్కయు, మంత్రాధిదేవతయొక్కయు దివ్యతేజస్సు ఆపదార్థము.

లయాదుఁ బ్రవేశించి వానిఁబరిశుద్ధముగఁ జేయును. అపుడాజలముల నితరపదార్థములపైఁ బ్రోక్షించినను, ఇతరులశరీరములపైఁ జల్లినను, వానియందలి దుష్టచలనము శమించి యాయుషాధులు పరిశుద్ధములవు. ఇట్లభిమంత్రింపఁబడిన పదార్థములను భక్షించినను, జలములఁ ద్రావినను బోశుగులగుదురు.

కావునఁ గ్రియలయం దన్నింటియందు జలముల సభిమంత్రించుటయు, నాజలములచేఁ బోశుద్ధములగు పదార్థములను హోమామముమొదలగు కార్యముల కుపయోగించుటయు, హుతముచేయుఁగా మిగిలిన శేషమును దేవతాప్రసాదముగ భక్తులగువారు గ్రహించుటయు విధింపఁబడియున్నవి. గృహస్థునగువాఁడు స్నానముసేయునపుడు జలముల సభిమంత్రించి యాజలములతో స్నానముసేయవగు. భగవంతుని ధ్యానముచేసి మంత్రములతో సభిమంత్రించిన జలములతోఁ బరిశుద్ధముగఁ జేయఁబడి దేవునకుని వేదనము చేయఁబడిన యన్నాదులను భుజింపవగు. ఇట్లు సాన్మరింపఁబడిన యన్నము మేధ్యము. (అనఁగా దేవతారాధనముచేఁ బరిశుద్ధమైనది) అనియును, అమృతమనియుఁ బిలువఁబడుచున్నది. అట్టి యమృతమును భుజించువారు సమస్తపాపనిర్మక్తు లగుమరనియును, బ్రహ్మత్వమును సహితమునొందువారనియును శాస్త్రములయందు నిరూపింపఁ బడియున్నది.

“యజ్ఞ శిష్టాశినస్సంతోముచ్యంతే సర్వకిల్బిషైః
యజ్ఞశిష్టామృతభుజో యాంతి బ్రహ్మసనాతనమ్”

మఱియు సనాతన ధర్మశాస్త్రమునందు సమస్తకార్యములకు నాదియందుఁగాని, యంత్యమందుఁగాని పుణ్యాహవాచనము సేయవలయునని విధింపఁబడియున్నది కదా! మంగళకరములగు మంత్రములఁబఠించి యామంత్రములచే బలిత్రములగు జలములను, అక్షతలను గృహనస్తునాహనములపైఁజల్లుట యెల్లరకుఁ దెలిసిఁగోషయమే. ఇందును మంత్రములచేత స్థలశుద్ధియఁ బదార్థశుద్ధియఁ గర్తలు భోక్తలు శుద్ధులగుటయు నివియముఖ్యోద్దేశ్యములు. సామాన్యముగఁ గొందఱుమాత్రము మంత్రములఁబఠింప నర్హులనియును, కొందఱనర్హులనియును జెప్పఁబడియుండుట కొందఱకు నప్రియమ్ముగనున్నయది. ఐనను దానికిఁ గారణము ముందే నూచింపఁబడియె. పరంపరానుష్ఠితమగు నాహారనియమము, ఆచారనియమముగలిగి కొంచెము పరిశుద్ధములగు శరీరములు గలవారుమాత్రము మంత్రములఁ బఠించినమేలుపొందుదురనియు, ఆహార వ్యవహార విహారనియమములకు లోబడక యిష్టానుసారముగ వర్తించువారలకు మంత్రపఠనము హానికరమేయనియు నెఱింగి యపారదయా సమ్మదులగు మహాత్ములు వారలకు మంత్రపఠనము నిషేధించిరిగాని వేఱుకాదు. స్వప్రయోజన పరులై యట్లుచేసిరనుకొనఁదగదు. సదాపరోపకార తత్పరులై “ఆత్మవత్సర్వభూతాని” యను నియమముననుసరించువారియందు స్వప్రయోజన పరత్వము నారోపించుటెట్లు? అనర్హులకు మంత్రపఠనమువలనఁ గలుగు కీడెఱింగి మంత్రపఠనము గూడఁదగినదిగాని యెవరికైనను సత్కార్య నిషేధముచేయ

వలయునని కాదు. మూత్రములకు మాటుగ భగవంతుని నామ మూత్రములను, పురాణవాక్యముల నుపయోగించుచు సమస్త కార్యములు చేయవలయుననియే విధించియున్నారు.

ప్రపంచమునందలి మతములన్నింటియందును గొన్నిసంస్కారములు విధింపబడియే యున్నవి సమస్తమునూ చించితిమి. ఐనఁ గొన్ని మతములయందు విస్తారముగ విధింపబడియున్నవి. ఆర్యజనములకు ముఖ్యముగఁ గొన్నిసంస్కారములు నియమింప బడియున్నవి. ముఖ్యముగా గర్భసంస్కారములు అనఁగా జీవుడు ప్రతిజన్మమునందును మాతృగర్భమునందుండు కాలమునఁ జేయఁబడు సంస్కారములు వానియందు విస్తరింపబడి యాచరణమున నున్నవి గాని యితరమతముల యందంత గాఁ గానరావు.

హిందూమత గ్రంథములయందును సంస్కారములు పెక్కులు పేర్కొనఁబడి యుండినను వానియందు ముఖ్యములయినవి యిందుదాహరింపఁబడుచున్నవి.

౧ గర్భాధానము.	౬ అన్నప్రాశనము.
౨ పుంసవనము.	౭ చూడాకరణము.
౩ సీమంతోన్నయనము.	౮ ఉపనయనము.
౪ జాతకర్మము	౯ సమావర్తనము.
౫ నామకరణము.	౧౦ వివాహము.

యు. బరిశుద్ధమనస్సు గలిగి యుండఁదగు. ఇట్లుండిన గర్భమున నుండు శిశువు మంచి యారోగ్యమును, పరిశుద్ధతేజస్సును గలిగియుండును. ఈ ముఖ్యసంస్కారములు విడిచిన కారణమున నిక్కాలమునఁ బుట్టుశిశువులయం దారోగ్యలోపము, తేజోబల హీనతయుఁ గనఁబడుచున్నయవి.

ఆవలి సంస్కారము జాతకర్మము. ఇది శిశువు భూపతనము కాఁగానే చేయఁబడునది. శిశువునకు దీర్ఘాయువు, సూక్ష్మబుద్ధి, జ్ఞానముకలుగునటులఁ బ్రార్థించుచు, మంత్రములఁ బఠించుచు, సువర్ణముద్రికతో దధిమధుఘృతములను గలిపి మధుపర్కము త్రొడి శిశువున కిచ్చును. జాతకర్మహోమాదుము నూతి కా గృహమునకు దుష్టగణముల వలని బాధలఁ దొలగించి కాపాడును.

పదునొకండవ దివసంబునఁ జేయఁబడు సంస్కారము నామకరణమనఁబడు. ఈ మూఁడింటిలో జాతకర్మము సకాలమున జరుపఁబడుట లేదు. నామకరణమైనను విధ్యుక్తముగా నెల్లరు జరుపుట కానము. బాధువులు రాకపోవుట మొదలగు కారణములచేత సకాలమున నామకరణము చేయక కాలము గడుపుట గలదు. అట్లకాలమున జరిపిన సంస్కారము మంచి ఫలము నీయఁజాలదు.

అయిదవమాసమునఁగాని యాపిదప వత్సరాంతము లోపలఁ గాని యన్నప్రాశన మనునది జరుపఁదగు. ఇదియును సమం త్రకముగ జరుపఁబడవలయును. ప్రప్రథమమున నన్నము, ఊష ధుల రసము శిశువు భక్షించు నట్లు చేయుచు నీయోష ధుల సారము శిశువునకు సదా మృగశకరమగుఁగాక యని దేవతలను మంత్రములతోఁ బ్రార్థించుచు, మధురాహారమును బెట్టవలయును. వత్సరాంతమునఁగాని, మూడవసంవత్సరమునఁగాని బ్రాహ్మణులకును, క్షత్రియుల కైదవసంవత్సరమునందును, వైశ్యులకు సప్తమసంవత్సరమందును, చూడాకరణముచేయవలయు. అనఁగా శిఖయుంచవలయు. దీనితోడఁ గర్ణవేధనముచేయుటయు వాచుకగలదు. ఈసంస్కారమువలన శిశువుదేహము సదాసంరక్షింపఁ బడుచున్నది. మఱియును తలిదండ్రులనుండి వచ్చిన పాపపుంజ మీసంస్కారములవలనఁ దొలఁగుచున్నది.

“ ఏవ మేన శ్శమం యాతి బీజగర్భసముద్భవమ్ ”

యాజ్ఞవల్క్యస్మృతిః.

జాతకర్మముమొదలు కర్ణవేధాంతముగల కర్మములు శైశవమునందు జరుపఁదగినవి. అపైసంస్కారముపనయనము. ఉపనయనసంస్కారముతో శిశువునకుఁ గౌమారావస్థ యారంభమగు. అప్పుడు క్రిడాసక్తివదలి విద్యాగ్రహణము చేయుటకు యత్నిం

చు. ఉపనయనమునఁగా యజ్ఞోపవీతధారణమును, గాయత్రీ మంత్రోపదేశముచేయుకర్మము. ఇదియే ద్విజత్వమునకుఁ గారణము. వేదవేత్తయగు నాచార్యునిచేత గాయత్రీమంత్రోపదేశమును బడయుటయే నిజమగు జన్మము. ఈజన్మము జరామరణములు లేని జన్మము. అనఁగా దల్లిగర్భమునుండి గలిగినజన్మము జరామరణములకు లోబడునది. వేదవేత్తయగు నాచార్యునివలనఁగాయత్రీపదేశమువలనఁ బొందఁబడిన యీజన్మము నిజమైనదియు, జరామరణముల కతీతమైనదియునగు.

“కామాంతాతా వితాచైవం యదుత్పాదయతో మిఖః
సంభూతిం తస్యతానిచ్యా ద్యద్యోనా వభిజాయతే
ఆచార్యస్త్వస్యయాం జాతిం విభవద్వేదపారగః
ఉత్పాదయతి సావిత్ర్యాసా సత్యాసాఽ జరామరా”

మనుస్మృతి.

ఉపనయనమునఁగా నుత్తమోత్తమమగు గాయత్రీ మంత్రోపదేశము ద్వారావటువు ఆచార్యుని సమీపమునకుఁ దేబడుటయని యర్థము. ఉపనయనమున వటువునకు మంత్రముల నుచ్చరించుట కధికారముగలుగు. ఉపనయనమునకు ముందుఁ జేయఁబడు సంస్కారములయందు దితరులు మంత్రోచ్ఛారణము చేసి బాలునిశరీరమును సంస్కరింతురు. ఉపనయనము మొదలు బాలుఁడు తానే మంత్రముల నుచ్చరించుటకు, వేదముల స్వే

చ్యుగాఁ బఠించుటకును అధికారము నొందుచున్నాఁడు. ఇది మొదలు బాలుఁడు ఆచార్యుని యధీనుడై విద్యాభ్యాసము చేయుచు, కాలము గడుపవలయు. ఈస్థితియందు బాలుఁడు బ్రహ్మచారియనఁబడు. అనఁగా వేదములను బఠించుటయందే ప్రవర్తించువాడని యర్థము. బ్రహ్మచారి కౌశీనమును, మాంజి, కృష్ణాజనము, జన్నిదము, దండము వీనిని ధరించవలయు. ఇవి యొక్కొక్కటియు బ్రహ్మచారిధర్మములను బోధించునవియై యున్నవి. కౌశీనధారియగుటచేత నింద్రియ వ్యాపారములయందు మనస్సు పోసీయకయుండఁదగు ననియు, మాంజిని తననడుముచుట్టు మూఁడుచుట్లు చుట్టుటచే వేదములయందలి సంహిత, బ్రాహ్మణము, ఉపనిషత్తులు వీనిఁ బఠించవలయుననియును; కృష్ణాజన ధారణముచే విషయవాంఛలను వదలి నైరాగ్యము గలిగియుండవలయుననియు బోధించుచున్న యవి. యజ్ఞోపవీతము తంత్రత్రయరూపము (మూఁడుపోగులు) గనుండి యొకటి గఁజుట్టఁబడియుండుటచేత బ్రహ్మాండమునందలి మూర్తిత్రయము, ఇచ్ఛాచ్ఛాన్దక్రియలగు శక్తిత్రయము, సచ్చిదానందలక్షణములు, సత్త్వ రజ తమస్సులను గుణత్రయము, మనోవాక్కాయకములగు కర్మత్రయములొనగు త్రిత్రయముల నన్నింటిని సూచించుచున్నయది. దండము వాగ్దండ మనోదండ కర్మదండములను త్రిదండములను సూచించును. అనఁగా మనోవాక్కేష్టలను మూఁడింటిని నియమనము చేసికొనవలయునని బోధించును.

ఈరీతిని గురుగృహమునందు విద్యాభ్యాసము చేయుచు సకల విద్యాపారగుడై గురుసాన్నిధ్యమునందు సగ్తోష్ఠిచే సంస్కరింపఁబడి పరిశుద్ధుడై గురుప్రనాజ్ఞనుబడసి ఆపైని సమావర్తనమును సంస్కారమును బొంద నష్టుండగుచున్నాఁడు. అప్పుడు గురుప్రసక్తుడవగు గృతజ్ఞతానూచకముగ నొసంగి తదనుజ్ఞవడసి స్నాతకుండగుచున్నాఁడు. ఆమీఁది సంస్కారము వివాహము.

వివాహమైనది మొదలు గృహస్థువై, వైదిక కర్మముల నొనర్చుట కధికారియై, ఆకర్మముల వలన ఋణాత్రయమును బాపుకొనుచున్నాఁడు. వివాహ సంస్కారమును, గృహస్థువు చేయు సమస్తకర్మములును జీవుని బరిశుద్ధునిజేయుటకు సమర్థములై యున్నవి. వివాహము జీవునకుఁ గర్మాధికారమును గలిగించుచుఁ బరిశుద్ధునిగఁ జేయు వైదికసంస్కారముగాని భోగార్థమును వేసుకొనుటకును జేయఁబడునదికాదు. అది మొదలు భార్యాభర్తలు గృహాధిపతులై వియోగమునొందక గృహస్థధర్మమును జరుపుచు గురుశిష్యవ్యవాయమున నన్యైవ్యాయురారాగము గలవారై అన్యోన్య సహకారులై పరిశుద్ధులై పరిపూర్ణులగుటకు విధింపఁబడినది వివాహము. మరియు గృహమునందు జాయాపతులు సదయహృదయులై గృహము నాశ్రయించియుండు నెల్లభూతములకు సుఖప్రదాతలగుచు, ధర్మమును బరిపాలించుచు నుత్తములగు పుత్రిపుత్రికలను గని వారలను సన్మార్గ

మున శిక్షించి పెద్దవారలజేసి సప్రదాయమును దప్పకయు
డునటుల ధర్మమును బ్రవర్తింపజేయవలయును. భార్యాభర్త,
లు ఇరువురును జ్ఞానము గలిగి ధర్మజ్ఞులై ధర్మము నిండుకయే
సతిక్రమించకయుండుటచే నట్టివారి గర్భమున నుత్తములగు
జీవులు జనన మొందుదురు. అట్లుగాక స్త్రీపురుషులు కేవల
కాముకులై, ఇంద్రియా రాములై, ధర్మము సతిక్రమించి వర్తిం
చుచుండినచో సత్సంతానము గలుగఁజాలదు. క్రమక్రమమున
నావంశమున నజ్ఞులగు జీవులు జన్మించుటవలన నధర్మము వృద్ధి
యగుటకుం గారణమగు. బ్రాహ్మణులు విద్యావిహీనులు జ్ఞాన
హీనులు నగుటయు, శూద్రులు తేజోహీనులును బలహీనులు
ను సాహసవర్జితులునగుటయు, వైశ్యశూద్రులు తమతమవ్యా
పారములయందు నేర్పాటులుకాక పోవుటయు వివాహసంస్కా
రమువలని యుత్తమప్రయోజనము గమనించక పోవుటవలననే
కలిగిననని దృఢముగఁజెప్పవగు. ఎల్లవారును వివాహము ధర్మ
సాధనముగ నెఱింగి గృహస్థధర్మమును యథాశాస్త్రముగ జరి
పినచో దాము గృతార్థులగుటయకాక జ్ఞానవంతులును, తేజో
వంతులును, ప్రాగల్భ్యము గలవారును, సూక్ష్మబుద్ధులును
నగు జీవులకుఁ దగిన శరీరముల నుత్పత్తిచేయఁదగి తమదేశము
నకును, లోకమునకును, విశేషముగ మేలుగలుగఁజేయఁదగిన
వారగుదురు.

ఆపైసంస్కారములలో ముఖ్యమైనది మరణానంతరక్రియ.
ఆక్రియలు జీవుని శరీరమునుండి సుఖముగ వెడలించుటకును,

సుకరముగ ప్రేతత్వమును దొలగించి పితృలోకగతునిగఁజేయుటకును, గాలక్రమమున, బితృలోకమునుండి స్వర్గలోక ప్రాప్తిని గఁజేయుటకును సమర్థములయినవి. ఈవిషయము ప్రాగుక్తమే కాబట్టి యచ్చట సంతేపముగ వ్రాయఁబడియె.

ఇట్లు సనాతన ధర్మశాస్త్రమున గర్భోత్పత్తి మొదలమరణము నానావిధసంస్కారములచే జీవుఁడు ప్రతిజన్మమున, బరిశుద్ధుఁడగునట్లు విధింపఁబడియున్నది. ఈసంస్కారములన్నియును పాధులను బరిశుద్ధముచేయుట ద్వారా జీవుని గృతార్థుని జేయఁదగియున్నవి.

యజ్ఞములు.

ప్రపంచమునందుఁగల చేతనరాశియంతయు నైదుగణములుగ భాగింపఁదగు. ఎట్లనెన. దేవతలనియు, ఋషులనియు, బితృదేవతలనియు, మనుష్యులనియు, నితర భూతకోటియనియు నైదుగణములుగ నున్నయవి. జీవుఁడు పాంచభౌతికమగు ప్రపంచమున, బ్రవేశించి యనేక కోటిజన్మములనెత్తి మానవజన్మమునుబొంది సంసారచక్రమునందుఁ బరిభ్రమించు కాలమంతయు సీయైదుగణములకు నానావిధములైన ఋణములకులోనై యున్నవాఁడు. ప్రతిజన్మమునందును దనకుఁగలుగు స్థూలశరీరమునకుఁ గారణ భూతులగు తల్లిదండ్రులు మొదలగు పెద్దల

కును, మనవ్యజన్మము రాకపూర్వమును వచ్చినవెనుకను బహుకాలము తనస్థుల సూక్ష్మోపాధులను నిర్మించుచు వానినభివృద్ధిచేయుచునుండు సోమసదులు నగ్నిష్వాత్తులు బర్హిషదులు హవిర్భుక్తులులోనగు పితృదేవతలకును ఋణాఘృక్షైయున్నవాడు. మఱియుఁ బ్రపంచస్థితిని బహువిధములుగ వృద్ధిచేసి ప్రజాసౌఖ్యముకొఱకుఁ బాటుపడిన పూర్వలందఱును గృతజ్ఞతకుఁ బాత్రులగుచున్నవారు. అనఁగా లోకమున వాసయోగ్యములుకాని యరణ్యక్షేత్రములను జక్కచేసి పట్టణగ్రామముల నిర్మించి వాసయోగ్యములుగఁ జేసినవారును, బాటసారుల యుపయోగముకొఱకు రాజమార్గములను నిర్మించి గమనసౌకర్యమును గల్గించినవారును, గ్రామములందును రాజమార్గములచేతను జనోపయోగముకొఱకు వాపీతటాకములను సత్రములను నేర్పఱచిన పుణ్యాత్తులును, పాంథుల యలజడిఁ దీర్చి శ్రాంతిసుఖమునొసఁగ రాజమార్గములఁజక్కన ఛాయావృక్షపఙ్క్తులనునాటి యభివృద్ధిచేసిన సత్పురుషులును, ధూమశకట తంత్రీవార్తాయంత్రముల నిర్మించి యుపకారమునొనర్చిన మహానీయులును, పాఠశాలలు వైద్యశాలలు దేవాలయములు మొదలగు వానిని నిర్మించి ప్రజలకు శాశ్వతమగు మేలుచేసినవారును, నానావిధములగు శిల్పవిద్యలను గల్పించి యభివృద్ధి నొందించి తమవెనుకటివారలకుఁ బరంపరగా విచిత్రకార్యరచనా చమత్కృతిని గలుగఁజేసిన మహోపకారులును, కృషివాణిజ్యముల యభివృద్ధికొఱకుఁ బాటుపడినవారును, వేయేల తమవెనుకటి

వారలకు సర్వవిధముల నైహికసుఖముల నొసంగుటకుఁ బాటు పడినవారునునగు నందఱకుచు బ్రతిమానపుణ్యము ఋణముడై యున్న వాఁడు. ఇది పితృఋణ మనఁబడుచున్నది.

లోకములను బరిపాలించుచుఁ గాలాను గుణముగ వృష్టి, తుషారము, గాలి, వేడిమినిచ్చి సస్యములను, ఓషధివనస్పతుల ను రక్షించి వృద్ధిచేయుచు, లోకులకుఁ గర్మానుసారముగ ఫలములనిచ్చుచు, నానావిధముల జనులకు మేలుచేయు నదృశ్యములగు దేవగణములకును మానవులు ఋణము తీర్పవలసిన వారగుచున్న వారు. ఇది దేవఋణము.

మఱియు నాదినుండి పామరుల నుద్ధరించుటకు స్మృతులు, ధర్మశాస్త్రములు, పురాణములులోనగు శాస్త్రగ్రంథముల నపారకరుణచే రచించిభోధించి సంప్రదాయమును పరంపరగ ప్రవర్తింపఁజేసిన మహర్షులును, కాలక్రమమున నాయుత్తమజ్ఞానము నశింపకయుండునట్లు గాపాడి లోకుల కుపదేశించుచుఁ గాలవశమున సంతరించిన ధర్మములను బునరుద్ధారణము చేయుచుఁ గాలానుసారముగను బ్రజల యోగ్యతానుసారముగను సనాతనధర్మముల సుబోధకములగునట్లుల నవీనమార్గముల వివరించి గ్రంథములరచించి లోకమునందలి ప్రజలకెల్లరకు జ్ఞానదాతలగు మహనీయులకును మనము ఋణులమగుచున్నారము. ఇది ఋషిఋణము.

ఇవిమూఁడును ఋణాత్రయమని శ్రుతులయందు నిరూపింపఁబడియున్నది. ఋణాత్రయముచు జాపుకొనుటకే జీవుఁడు మానవశరీరమునఁ బ్రవేశించినదని శ్రుతి బోధించుచున్నయది.

ఇవికాక యేకాలమునందుఁగాని మానవుల కన్యోన్యసహాయములేక సుఖ మొత్తమాత్రము సిద్ధింపదు. కావున నొక్కొక్కఁడును మానవకోటికి నప్పదీర్పవలసినవాఁడే యగుచున్నాఁడు. ఇది మనుష్యఋణము.

ఇతియగాదు. బహువిధములగు పశుపక్ష్యాదులు సహితము మానవులకు సుఖము నొనఁగూర్చుచున్నవి. గోవులు మొదలగు జంతువులు దధిక్షీరఘృతంబుల నొసంగుటచేతను, వృషభములులోనగునవి ప్రయాణములందును, గృషియందును సహకారములుగ నుండుటచేతను, హేయములగు ననేకజంతువులు సహితము భూమియందలి ముఱికిని దొలఁగించుటచేతను, మత్స్యములు మొదలగునవి బహువిధముల జలములను బరిశుద్ధముచేయుటచేతను, పక్షులు వృక్షములయందలి ఫలములనుదిని బీజములను బహుప్రదేశముల వెదజల్లుటవలన వృక్షోత్పత్తిని జేయుటచేతను, మధుఃస్వనములచేతను నివియన్నియు మనుష్యుల ఋణగ్రస్తులనుగఁ జేయుచున్నవియే. ఇదిభూతఋణము.

ఇట్లు ప్రతిమానవునకును అమిదువిధములగు ఋణములు సంసారమునుండి తరించి నన్నాస్తియగుపటసును వెంటనంటియే

నచ్చును. ఈముగ విముక్తికొఱకు నైదువిధములగు, యజ్ఞములు విధింపఁబడియున్నయవి. ఇవియే పంచమహాయజ్ఞములని యెఱుంగఁబడుచున్నయవి. ఇవి నిత్యకృత్యములు. అనఁగా బ్రతిదినమును జేయఁదగినవి. ౧ బ్రహ్మయజ్ఞములేక వేదయజ్ఞము. ౨ దేవయజ్ఞము. ౩ పితృయజ్ఞము. ౪ మనుష్యయజ్ఞము. ౫ భూతయజ్ఞము.

“ఋషయః పితరోదేవా భూతా న్యతిథయస్తథా,

ఆశానతే కుటుంబిభ్యస్తేభ్యః కార్యం విజానతా.

స్వాధ్యాయే నార్చయేత్క్షిప్రాహోమై దేవాన్యథావిధి,

పితౄణాంఛాదేన నృనస్తైర్భూతాని బలికర్మకా.”

మనుస్మృతి.

తా. మునులు, పితృదేవతలు, దేవతలు, భూతములు. అతిథులు గృహస్థులకొఱ కాశీర్వచనములను జేయుచుందురు. అనఁగా మేలుకోరుచుండు రనుట. జ్ఞానియగువాఁడు వారిముగ మును దీర్చుకొనవలయు. ఎట్లనఁగా వేదపఠనముచేత ఋషులను, హోమములచే దేవతలను, శ్రాద్ధము లొనరించుటచేతః బితులను, అన్నదానమున మనుష్యులను, బలిదానంబున భూతంబులను దృష్టిచేయవలయు నని తాత్పర్యము.

బ్రహ్మయజ్ఞము. “స్వాధ్యాయేనార్చయేత్క్షిప్రాహోమై”; “అధ్యాపనం బ్రహ్మయజ్ఞః”; అను స్మృతివాక్యములవలన బ్రహ్మయజ్ఞ

మనఁగా వేదశాస్త్రములను విధ్యుక్తముగాఁ బఠించుటయు, నితరుల కుపదేశించుటయు నని స్పష్టమగుచున్నది. సనాతనములగు వేదములవలని మహాపాపకారమును వివరింపవలసినది లేదుకదా !

మహనీయు లగు ఋషులును శామరజనోద్ధారణార్థము స్త్రీతలను ధర్మశాస్త్రములను బరతత్వబోధకము లగునూ త్రములను భాష్యములను వేర్పఱచి జనులకు మహాపాపకారము ను జేసియున్నారు. వారికి మనము సత్కృత్యపక్వతిగాఁ జేయునది మొక్కటియును లేదు. కల్పాంతముదాఁక జనుల యోగక్షేమములఁ గోరుటయేకాని వారికి స్వార్థ మొక్కటియునులేదు. వారు ప్రతిపాదించిన జ్ఞానము నశింపకుండునట్లు తామభ్యసించుటయు, నభ్యసించిన దానిని ఇతరులకు బోధించుటవినా వారి ఋణమును దీర్చుచుండు వేఱుగలేదు. కావున గురువ్రశిష్యుల కనుజ్ఞయిచ్చి పనువునప్పుడు సప్రదాయప్రవచనమున నప్రమత్తుడై యుండునట్లు లాజ్ఞాపించి పంపుట యాదిచుండి సంప్రదాయముగ నేర్పడియున్నది.

ఎల్లవారును దాము వేదములను, వేదరహస్యములను బోధించు వేవాంత గ్రంథములను బఠించుటయు, వానియందు బోధింపఁబడియుండు విషయముల నభ్యసించుటయు, నాధర్మముల నితరులకు బోధించి ధర్మముల ననుష్ఠించునట్లు

చేయుటయు, వీనిరూపముగ ననాతనములగు ధర్మములఁ గాపాడుటయు నీమొదలగు నవియే జ్ఞాన దాతలగు మహర్షుల ఋణమును దీర్చుకొనుమార్గములు. దినదినము మధ్యాహ్న కాలమున నాలుగైదు వేదమంత్రములఁ బఠించి యుదకముల విడిచినమాత్రమున బ్రహ్మయజ్ఞము పూర్తియాయె ననుకొనఁ గూడదు. మఱియు బ్రహ్మయజ్ఞమున అధ్యయనము, అధ్యాపనము అని నవును కేవలము సంహితలుమాత్రము పఠించుటచాలదు. వేదరహస్యము లగువేదాంతార్థ ప్రతిపాదకము లగునుపనిషత్తులును, భాష్యములును, సూత్రములును మొదలగు గ్రంథములఁగూడ గ్రహింపవలయు నని ప్రాజ్ఞులగువాఁ యభిప్రాయము. ఈరీతిని జ్ఞానమునుబోధించు గ్రంథములఁ జదువుట వలనను, జదివినవిషయముల నభ్యసించుటవలనను, ఇతరులకు బోధించుటవలనను, జనుల జ్ఞానవృద్ధికొఱకును బాటుపడిన మహర్షులఋణమును దీర్చికొనఁజాలును గాని వేఱువిధములఁ గాదు. ఇదియ బ్రహ్మయజ్ఞము. దీక్షకంగముగఁ జేయుఁబడునవి. దేవర్షి పితృతర్పణములు.

పితృయజ్ఞము. “పితృయజ్ఞస్త తర్పణమ్” “పితౄణాశ్రాద్ధేనచార్పయేత్”; “ప్రజయాపితౄణా” అను వాక్యములచే పితౄణముతీర్చికొను మార్గములు విధింపఁబడియున్నవి. పితృదేవతలు ఆదినుండి ప్రజావృద్ధికొఱకును, ప్రజాక్షేమముకొఱకును, పాటుపడి ధర్మములనడిపి లోకము నభివృద్ధిచేసినవా

రలు. ప్రతిమానపుడును మానవకోటిసౌఖ్యముకొఱకు పాటు పడుచు, ధర్మకార్యములజేయుచు, తాను ప్రారంభించిన ధర్మ కార్యముల నెఱవేర్చుటకును, కొనసాగించుటకును, అభివృద్ధి చేయుటకును దగిన సత్ప్రజనుత్పత్తిచేయుచుఁ బితరులఋణము లందీర్చుకొనవలయును. దీనికై వివాహము చేసికొనుటయు, భార్యాభర్తలు యథావిధిగృహస్థధర్మమునడుపుచు, భక్తిజ్ఞాన ముల నభ్యసించుచు, ధర్మస్వరూపులగుచు, ఉత్తములగుజీవులఁ దమగర్భమున జన్మించుటకుఁ దగినమార్గమున నడచుచు వర్తిం చవలెను. తమపూర్వు లారంభించిన సత్కార్యమును శ్రద్ధ తోడ కొనసాగించి వారల మనోభీష్టములందీర్చుచు, వారల మరణానంతరమునందును వారలదృష్టులం జేయుచు రావలెను. అట్లు వారలకు మరణానంతరక్రియలుసలిపి ఊర్ధ్వలోకయాత్ర కుఁదగిన యుత్తరక్రియలుచేసి సుఖముగఁ బితృలోకప్రాప్తియు, తదనంతరము క్రమమున స్వర్గలోకప్రాప్తియుఁ గలుగునటుల శ్రాద్ధక్రియలు జరుపవలెను. నిత్యమును పితరులనుద్దేశించి వారలకుఁబరలోకసుఖప్రాప్తి సాధనముగఁ దర్పణములను, వైమిత్తికములగు మాసికాబ్ధికములగు శ్రాద్ధములఁ జేయు సత్ప్ర జను గనుచు రావలయు. ఈరీతిగాని పితృణము తీరదు.

దేవఋణము, “హోమైర్దేవాన్యథావిధి” హోమముల వలన దేవతలనర్పింపవలయును. గృహస్థధర్మము ప్రారంభించి నది మొదలు జీవుడు వైదికకర్మముల నొనర్చుట కర్హుఁడగు.

వివాహకాలమున స్వీకరించిన యగ్నులను గృహమునవ్రేల్చుచు గృహమేధియగుచున్నాడు. నిత్యమును సర్వదేవతలకుం బ్రతినిధియగు నగ్నిదేవునియందు హోమమునలిపి దేవతలందృష్టులుగజేయు. అగ్నియందు వ్రేల్పబడిన హోమద్రవ్యము తప్తమై సూక్ష్మరూపముగమాత్రీ యదృశ్యులగు దేవకోట్ల కాహారమగుచున్నయది. కావుననే యగ్నికి దేవముఖుడనియును, దేవతలకు బర్హిర్ముఖులనియును నామములుగలవు. హోమముచేయబడిన ద్రవ్యముచేత దేవతలు దృష్టులు సకాలమున వర్షము మంచు మొదలగువానినిచ్చి సస్యములు మొదలగువానిని వృద్ధిచేయుదురు. దేవతల యనుగ్రహముచేగాని సకాలమున వలయునంతవర్షములు మొదలగునవి గలుగవు. వాని యనుగ్రహము లేనిచో గొన్ని కాలముల నతివృష్టియు, మఱి కొన్ని కాలముల ననావృష్టియు, కొన్ని వేళల నతిహారములగు తాపములు, కొన్ని వేళల వలయునంత సూర్యరశ్మి లేకపోవుటయు, నొక కొన్ని సమయముల జంఝామారుతము వీచుటయు, మఱొక కాలమున గాలిలేకపోవుటయు నీమొదలగునట్టి యాతిబాధలు కలుగుచుండును. ఇక్కాలమున దేవతాప్రీతికరములగు హోమములు యజ్ఞములు విధ్యుక్తప్రకారమున జేయుట యరుదగుటంబట్టియే లోకమున నానావిధములగు ఖోభలు గాననచ్చుచున్నవి. దేవతలందృష్టులుగజేయు కార్యములచే బ్రజాక్షేమమును, ప్రజాభివృద్ధియును గలుగునని భగవంతుడు గీతాశాస్త్రమునందు బోధించియున్నాడు.

“సహాయజ్ఞః ప్రజాఃసృష్ట్యా పురోవాచ ప్రజాపతిః,
అనేన ప్రసనిష్యధ్వ మేషవో స్త్విష్ట కామధుక్.
దేవా భావయతానేన తేదేవాభావయంతు వః,
పరస్పరం భావయంతః శ్రేయః పరమవాప్స్యధ.
ఇష్టా భోగాహివోదేవా దాస్యంతే యజ్ఞభావితాః,
తైర్దత్తా నప్రదాయై భ్యోయోభుక్త్యేస్తే ఏవసః.”

“ప్రజలను సృజించుకాలమున వారితోడ యజ్ఞములను గూడ
సృజించి యీయజ్ఞములనలన మీరు నృద్ధి నొందుదురు గాక
యని బ్రహ్మదేవుఁ డాదియందే పలికెను. దేవతలు యజ్ఞములచే
దృఢులయి మిమ్ముఁ దృప్తిజేయుదురు. పరస్పరము తృప్తులయి
పరమశ్రేయమును బొందుదురుగాక ! దేవతలు యజ్ఞములచే
దృఢులై యిష్టభోగముల నిచ్చెదరు. వారలవలనఁ బొందిన
భోగములలో నెకభాగము నాదేవతలకు నర్పింపక సర్వమును
భుజించువాఁడు దొంగతో సమానుఁడు.” అని తాత్పర్యము.

కావున దేవతానుకూల్యము లేక లోకమున సస్యములు
మొదలగునవి యభివృద్ధి నొందఁజాలవు. దేవతలు సకలభోగ
ముల నిచ్చువారలు గావున నిత్యనైమిత్తికములగు యజ్ఞములను
జేయుటచే దేవతల ఋణమును దీర్చవలయును.

గృహస్థుఁడు దినదినమునఁ జేయునాపాసనము, వైశ్వదేవ
ము లోనగు హోమములు నిత్యకర్తవ్యములుగ విధింపఁబడినవి.

ఇవి కామ్యుక్తములు కావు. ఇవిగాక మఱికొన్ని యజ్ఞములు, జ్యోతిష్కామము లోనగునవి శ్రౌతయజ్ఞములని యెఱుంగఁబడుచున్నవి. వానిని గుఱించి ముందు విస్తరింపఁబడును.

ఇవియుచుంగాక శ్రీభగవద్గీతా శాస్త్రమున నాల్గవయధ్యాయమున శ్రీకృష్ణుఁడు పెక్కుయజ్ఞములను సూచించి యున్నాఁడు. అందుఁ బ్రాణాయామము, ప్రత్యాహారము, ధారణ, నియతాహారము, స్వాధ్యాయము, జ్ఞానయజ్ఞము, ద్రవ్యయజ్ఞము, తపస్సు మొదలగునవి యన్నియుఁ బేర్కొనఁబడి యున్నవి.

“ ఏవం బహువిధాయజ్ఞా వితతా బ్రహ్మచోముఖే,
సర్వేష్యేతేయజ్ఞవిదో యజ్ఞ క్షపితకీర్తిషాః.
యజ్ఞ శిష్టాశిన స్సంతో ముచ్యంతే సర్వ కిల్బిషైః.”

ఇవియన్నియు శ్రుతిచోదితములైన యజ్ఞములే యనియును, ఈయజ్ఞములం జేయుటచేత సమస్త పాపములనుండి విడువఁబడుదురనియు నొక్క చెప్పియున్నారు. వీని యన్నింటిలో జ్ఞానయజ్ఞము శ్రేష్ఠమనియును బోధించియున్నారు. తక్కిన యజ్ఞములన్నియు నల్పఫలముల నిచ్చునవియేగాని శాశ్వతమగు పరమపురుషార్థము నిచ్చునవి గావు. ఇన్విషయము ముండకోపనిషత్తునందు స్పష్టముగ నిరూపింపఁ బడియున్నది. అందనేక క్రతువులను సూచించి వానిఫలములను జూపి, యాపిదప నాఫలములన్నియు నల్పములేయని వివరింపఁబడి యున్నది.

“స్థవాహ్యేతే అద్భూతా యజ్ఞహూనా
అష్టాదశోక్తాహ్యవరం హ్యేషాకర్మ”

ఈయజ్ఞములవలన గలుగు ఫలములు దృష్టములుగాని
తెప్పకొయ్యలతో సమానములు. అల్పఫలముల నిచ్చనవి.

జ్ఞానయజ్ఞమన్నో సంసారసముద్రమును దరించుటకు
దృఢమైన నానతో సమానము. ఇట్లు మూడు విధములగు
యజ్ఞములను జేయుటవలన దేవర్షి పితృముఖములు దీరును.

మనుష్యయజ్ఞము.

ప్రతిమానపుడును మానవకోటికి ఋణుడై యున్న
వాడని ముందే సూచించితిమి. మానవులందఱును అన్యోన్య
సహాయములేక లోకమున జీవించుటయే యసాధ్యమైయుండ
సుఖముగనుండుట యసాధ్యమని చెప్పవలయునా? ఇంతియ
కాదు. మానవులు సమస్తభూతములును జగదేకపితరుగు సీశ్వ
రునుండియే వెలువడిననియు నాయీశ్వరుని విరాడ్రూపము
నందలి యవయవము అన్యోన్యసహకారములై వర్తించునటుల
మానవు లెల్లరును ఇతరుల సుఖముకొరకు బాటుపడి పరస్పర
ఋణముల దీర్చుకొనవలయుననియు యోగదృష్టిగలమహర్షులు
విధించియున్నారు. “నృయజ్ఞోఽతీధిపూజనమ్” “నృనన్తై

రర్చయేత్ ” అను వాక్యములు మానవకోటికిం గల ఋణముం దీర్చుకొనమార్గముల విధించుచున్నయవి. మనుష్యయజ్ఞ మన నతిథిపూజనము. అతిథియన భోజనసమయమున నన్నాదియై వచ్చిన మనుష్యుడు.

“ ఇష్టోవాయదివాద్వేష్యో మూర్ఖః పండితసనవా,
సంప్రాప్తోవైశ్వదేవాంతే సోఽతిథి స్స్వర్గసక్రమః. ”

తా. మిత్రుడుగాని శత్రువుగాని మూర్ఖుడుగాని విద్వాంసుడుగాని వైశ్వదేవము కడపట వచ్చినవాడు స్వర్గసుఖము నీజాలును. అ. అన్నాదులయి వచ్చు బీదలనందఱిని సోదరులుగ భావించి వారి కన్న దానము చేయవలెను. దూరదేశమునుండి మార్గము నడిచి శ్రమచెంది భోజనసమయమునకు వచ్చి చేరు మనుష్యుడు ముఖ్యముగఁ బూజ్యుడు. అట్టివాఁడే యతిథియని యెఱుంగవలెను. ముందు వచ్చినవాడు గాదు.

“ దూరాధ్యోపగతం బ్రాంతం వైశ్వదేవ ఉచ్యతమ్,
అతిథిం తు విజానీయాన్నాతిథిః పూర్వమాగతః. ”

అట్టి పురుషుడుగాని, స్త్రీగాని ప్రత్యక్షపరమేశ్వరస్వరూపముగ భావింపవలెను. అట్టిమనుష్యుని కులగోత్రములు సముతము విచారింపనక్కరలేదు.

“నపృచ్ఛద్గోత్రచరణే నస్వాధ్యాయశ్రుతం తథా,
హృదయే కల్పయేదేవం సర్వదేవమయోహి సః,
అన్నస్యక్షుధితం పాత్రమ్ ”

అను పురాణోక్తి యెల్లరకుఁ దెలిసివదియే. తెలియఁదగినదియే. అట్లు ఇలుసేరిన యతిథిని మూడు పూజించి, ఉదకములిచ్చి, యాసనమునఁ గూర్చుండఁబెట్టి, ఆదరముతోడ మృగుమధురోక్తులఁ గుశలమడిగి, అన్నోదకములనిచ్చి తృప్తునింజేసి పనుపఁదగు. ఇట్లొక్కరిని బూజించిన మానవకోటిని బూజించి తృప్తిజెందించినట్లయగు. అన్నోదకము లీయవలయు నన్నవచ్చినవానికావశ్యకములగు నవియన్నియు సీయఁదగినవని గ్రాహ్యము. అనఁగా నన్నోదకములుమాత్ర మిచ్చినం జాలుననుకొనరాదు. వస్త్రహీనుడైయుండిన యథాశక్తిగ వస్త్రదానముచేయఁదగు. ఒకవేళ రోగార్తుడైయుండినచో నాషధమునిచ్చి యుపచరించి పంపఁదగును. కేవల మావశ్యకముల నఁదగు. వాంఛలన్నియుఁ దీర్చిపంపఁ దగునని యర్థము.

ఇట్లతిథి సత్కారము పంచమహాయజ్ఞములలో నొక్కటి గఁ జెప్పఁబడి యుండుటయేగాక అన్నిటిలో శ్రేష్ఠమనిగూడ నెన్నఁబడుచున్నది.

“స్వాధ్యాయేనాగ్ని హోత్రేణ యజ్ఞేన తపసా తథా
సచాపన్నీతి గృహీలోకాః యథా త్వతిథిపూజనాత్.”

ఇందు వర్ణ భేదములుగాని, ఆశ్రమ భేదములుగాని చూడ నవసరము లేక పోవుటయేగాక నిజముగ ఆకలిగొని దూరాభ్య గుండై వచ్చినవాడు అంత్యజుడైనను, పంచమహాపాతకులలో నొకడైనను కూడ నాదరింపఁదగినవాడని స్మృతులయందు దృఢముగఁ జెప్పఁబడియున్నది.

“పాపావాయది చండాలో విప్రః పితృఘాతుకః,
వైశ్వదేవేతు సంప్రాప్తే సోఽతిథిస్స్వర్గ సంక్రమః.”

ఇన్ద్రియముగ నతిథిపూజనము సోమయాగము మొదలగు వానితో సమానమనియు, నిక్కాలమునఁ దఱచుగ యోగ్యత చాలని ఋత్విక్కులు మొదలగు వారిని గొని విధిహీనముగను, మంత్రహీనముగను జాలినంత యన్నదానము లేకయు విధ్యుక్తదక్షిణాలనీయకయుఁ జేయఁబడు యజ్ఞములకంటెచు, పంచమహాయజ్ఞములు-వానిలో ముఖ్యముగ నతిథిపూజయే శ్రేష్ఠమనియును స్మృతులయందు స్పష్టముగఁ బ్రకటింపఁబడియున్నది.

“యత్ఫలంసోమయాగేన ప్రాప్నోతి ధనవాః ద్విజః,
సమ్యక్పంచమహాయజ్ఞైర్దర్శితైస్తదవాప్నుయాత్.”

ఈసంపర్కమున నెక్కవిషయము ముఖ్యముగ యోచింపఁదగియున్నది. దూరమునుండి వచ్చి యన్నార్థియగువాడు

పూజ్యుడగు నతిథిమని స్మృతులయందు నిరూపింపఁబడియున్నది. ముందుగ నాహ్వానము చేయఁబడిన సత్పురుషుఁడు సముతము పూజ్యుడగు. అట్లుగాక

“నైకగ్రామీణ మతిథిం సంగృహ్ణీతకదాచన,
అసిత్యమాగ్నోయస్తా తస్తాదతిథిరుచ్యతే.”

ముందు పిలువఁబడకయు దూరమునుండి మార్గవశమున రాకయు, గ్రామమునందేయుండియు, దార్ధ్యము గలిగియుండియు నుదరపోషణమునకై నను బనిచేయనొల్లక వృధాకాల యాపనముచేయుచు, గర్హ్యములగువృత్తులం గాలముఁగడపుచు సోమరులై భోజనసమయమునకుఁ జక్కఁగవచ్చి యతిథి పూజనమపేక్షింప నట్టివారు పూజ్యులని వారినిఁబూజించినచో, జను లనేకులు స్వధర్మచ్యుతి నొంది భూభారహేతువులగుదురు. మతియు యుక్తాయుక్తవిచారణము లేక దానములుసేయుటచేత నీదేశమునఁ బలువురు గృహస్థులుగనుండియుఁ దమకుటుంబపోషణమునకై నను బాటుపడరు. కాలక్రమమున నిట్లు పెక్కుండు బ్రాహ్మణు లధ్యయనాధ్యాపనాదికర్తములనువిడిచి శమదమాది సుగుణసంపత్తియుఁ బరోపకారబుద్ధియు లేక గృహస్థవృత్తినిమాని భిక్షౌటనముసలుపుదురు. దానంజేసియే యిప్పుడును బ్రాహ్మణవృత్తియన భిక్షౌటనమని యనేకులచే నెన్నఁబడుచున్నది.

బ్రాహ్మణులు శాస్త్రీయమగు తమవృత్తులను వదలి యాచించుచుండుటయు, మఱి కొందఱు క్షత్రియులమనిపించుకొనుచు వందిమాగధులవలె నితిరుల స్తుతిచేయుటయే తప్ప వేఱువృత్తి లేక కుటుంబపోషణముకొరక కితిరుల నాశ్రయించి యుండుటయు, వైశ్యశూద్ర ప్రముఖులగువార నేకులు బిచ్చమెత్తుటయే వృత్తిగ నెన్నుటయు నీమొదలగు నధర్మ వ్యాపారములు కారణములుగా సీదేశము దురవస్థకువచ్చెను. ఈవిషయమును దేశాభిమానులందఱును జక్కగఁ బరిశీలించి యన్నాది సమస్తదానములయందు యుక్తాయుక్త వివేచనము చేయదగు. అట్టివివేచనము లేనిదానమున సోమతనము వర్ధిల్లును. కావున వారలయందుండు తమోగుణమునుబోగొట్టి యుద్యోగవతులుగఁ జేయుట వారికి నుత్తమమగు లాభముచేయుటయేగాని వేఱుగాదు. అట్టివారికి యుక్తమగు సాయముచేయుచు, నుదరపోషణసామర్థ్యముగూడ లేని యంగహీనులు రోగపీడితులు, అనాథలులాసగు వారికి వలయు సహాయముచేయుచు, దయార్థి హృదయులై, దేశాభిమానులై, పరోపకారతత్పరులై, మనుష్య యజ్ఞమును జక్కగ జరుపవలయును.

భూతయజ్ఞము.

“భూతాని బలికర్తా” “బలిర్భూతౌ” అనువాక్యములు భూతముల ఋణము తీర్చుకొను మార్గములఁ జూపుచున్నయవి.

పశుపత్యోదులుసహితము మానవకోటికుడయు క్తములుగను
న్నవనియును, సర్వభూతములు నాత్మస్వరూపములేయనియు,
నా స్మేతరక్షదార్థమొక్కటియుఁ గానరాదనియును బెక్కుమా
టులు నిరూపింపఁబడియెఁ గదా! అట్టిసర్వభూతములతో నైక్య
భావమును దృఢముగ మానవులకుఁ గల్గించి భూతత్వప్తిచేయు
టకొఱకు బలిప్రదానమును సర్వజ్ఞులగు మహర్షులు విధించియు
న్నవారు. కర్వమయిన యన్నమును ఇంటిచుట్టను నలుదిక్కు
ల నుంచవలె యను. దీనివలన నెంటిచుట్టను దిరుగు చుండు
హీనజాతిజనులకును, శునక, వాయస, క్రివి, కీటాది సమస్త
భూతములకు నుపయు క్తమగును.

“శునాంచపతితానాంచ శ్వపచాం పాపరోగినామ్,
వాయసానాం క్రీమీణాంచ శనకైర్నిర్వపేద్యవి.”

మనుస్మృతి.

కుక్కలు, చండాలరు, శ్వపచులు (కుక్కమాంసమును
భక్షించు పరమహీనజాతులు) పూర్వపాపములవలనఁ బెద్దిరో
గముతో బాధపడుజనులు, వాయసములు, పురుగులు మొద
లగు వానకొఱకు అన్నమును భూమిపై మెల్లఁగనుంచవల
యును. అనఁగా శ్రద్ధతోడను, భక్తితోడను, పరిశుద్ధస్థలమున
నుంచవలయును గాని భూమిపై విసరివేసి యన్నము మురికితో
గలిసి చేడిపోవునట్లు వేయఁగూడదు. ఇక్కార్యము సయితము

భక్తి శ్రద్ధలతోడ భగవంతునకు నివేదనము చేయునీతిని జేయ వలయునని విధించుచు శాస్త్రములు సర్వభూతములందును ఈశ్వరసాన్నిధ్యమును బోధించుచున్నయవి.

మనుష్యయజ్ఞమగు నతిథి పూజనము దీనియనంతరము చేయఁదగినది.

ఇట్లు మనుష్యులు తమఋణములం దీర్చుకొనుటకు నైదు మహాయజ్ఞములు విధింపఁబడి యున్నయవి. ఇవియన్నియు నిత్యకర్మములు. అనఁగాఁ బ్రతిదినమును గృహస్థువగు పురుషుఁడు చేయవలసిన కర్మములు. ఇందెన్ని లోపించినను పాపహేతువని దృఢముగఁ జెప్పఁబడి యున్నది. ఈయజ్ఞములను జరిపిన పిదప మిగిలిన యన్నము యజ్ఞ శిష్టామృతమై యు మేధ్యమనియు నెఱుంగఁబడు. అన్న మిట్లు పరిశుద్ధము గానిచో నమేధ్యమని యెఱుంగఁబడును. ఈయాహారము తామసాహారమనంబడు.

“ఉచ్ఛిష్ట మపిచామేధ్యం భోజనం తామసప్రియమ్”

గీత 17 అ. 10 శ్లో.

అదృశ్యులై సంసారచక్రమును ద్రిష్టచు నెల్లవిధముల నీశ్వరాజ్ఞా ప్రవర్తకులగు దేవకోటులకును, మానవకోటికిని,

తిర్యక్తువులగు పశుపక్ష్యాదులకును మఱియుఁ గ్రిమికీటకాదులగు సమస్తభూతములకుంగల యైక్యభావము నివ్వధముగఁ దత్త్వదర్శులగు మహర్షులు వెల్లడిగ బోధించియున్నారు. ఈపరిస్పరసంబంధమును దెలిసికొని సమానజనములం దన్యోన్యభావమును, ఉత్తములగు దేవతాదులయందు భక్తియు, హీనులయందు దయయుఁ గలిగి ఋణములం దీడ్చి యెల్లవారును గృతార్థులుగాఁదగు.

సకలజనులును నష్టాశ్రమవిభాగమునకు లోబడినవారయినను, కానివారైనను నిధర్మముల మనసునకుం దెచ్చుకొనఁదగు. ఈ కర్మములు హిందూదేశమున ద్విజులగువారికి మాత్రమే విధింపఁబడియుండ నెల్లవా రెట్లు లీకర్తముల నెఱవేర్చువారను సందియ మక్కరలేదు. ద్విజులగు వారలు బహుకాల పరంపరానుష్ఠితములగు నాహారవిహార నియమములకు లోబడి కొంతవఱకుఁ బరిశుద్ధములగు నుపాధులం గలిగియుండువారగుటంబట్టి స్వతంత్రముగ ముత్రములఁ బతించుటకును, వినుటకును దగియున్నవారని విధింపఁబడియున్నను ద్విజులుగాని వారుకూడ వేదమంత్రములు లేక “సమ” యనుమంత్రమున నిక్కార్థము లన్నియుఁ జేయుట యావశ్యకమని విధింపఁబడియే యున్నది.

“శూద్రస్య సన్నతిశ్శౌచం సేవాస్వామిన్యనూయయా,
అమంత్రయజ్ఞోహ్యస్తేయం సత్యం గోవిప్రక్షణమ్.”

“ సమస్కారేణ మంత్రేణ పంచయజ్ఞాన్ సహావయేత్ ”

విష్ణుపురాణము.

భూతముల కొండొండొకరికిం గల ఋణముల సంగీకరించి ఋణములం దీర్చుకొనుటయు, సర్వభూతములయందు భ్రాతృభావము గలిగి వానికి హితముఁ గోరుటయు, యథాశక్తి భూతహితము చేయుటయు, ఎవ్వరితోఁగాని ద్వేషింపకుండుటయు ముఖ్యాంశములు. ఇవి లేనిచోట సమంత్రకముగఁ జేయుకర్తములు సహితము లల్పప్రయోజకములు. జన్మమాత్రమున ద్విజులుగనుండియు, ఆహారాది నియమముల ననుష్ఠింపనివారలు మంత్రములతోడ నొనర్చుట కనర్హులేయని యెన్నఁదగు. నియమములఁ బూర్ణముగ ననుష్ఠింపక పూర్వపు సద్బ్రాహ్మణులవలెఁ గొన్ని మంత్రములఁ బఠించుటచేతను, గొన్నికర్తములు చేయుటచేతను అనేకు లిక్కాలపు బ్రాహ్మణులు రోగపీడితులును దేజోహీనులును నగుటకుఁ గారణమై యున్నది.

మహర్షులు సూక్ష్మలోకములను జూచినవారు గనుక ఆలోకములందును సూక్ష్మశరీరములయందును మంత్రపఠనమువలనఁ గలుగు ఫలముల నెఱింగినవా రగుటంబట్టియు సపారకరుణచే మంత్రముల నుపయోగింప నర్హులెవరో యనర్హులెవరో యని విధించిరికాని వేఱుకారణముల నట్లు విధించిరిని యెంచి వారి యందుదోషము నారోపింపరాదు. మహాత్ములు “మంత్రద్రష్టారః”

అనగా మంత్రములకు జూచుచు రని పిలువబడుటకుఁ గారణమిదియ. మంత్రోచ్ఛారణముచేఁ గలుగు ఫలములును, అవస్థలుచ్చించుటచేఁ గలుగు కీడును బూర్వము విస్తరింపబడినదియే. దయాసముద్రులగునట్టి మహాత్ములయందు దోషారోపణము చేయక యీజన్మమున మరచును, ఇంద్రియములను, కాయమును నియమించికొని రా.గల జన్మములయందుఁ బరిశుద్ధములగు నుపాధులను బొంద యత్నింపవలయు.

బ్రహ్మాండమున జన్మించినమాత్రమునఁ బై నిరూపింపబడిన కీర్తిని బ్రతిమానవుడును సకలభూతములకు బుణ్యస్థుడై యుండఁగా వాఁడువరపోషణముకొఱకు జేయు కర్మములందు ఇతరభూతములకుఁ గొన్నింటికైనను హరించేయక తీరదు. గృహ సమ్రాజ్యమునందును, గృహపాలకరణములు కడుగుటయందును, శాకములు మొదలగు వానిని గత్తిపీటతో ఖండించుటయందును, ప్రాయ్యియం దింధనములు మంటచేయుటయందును, వట్లు మొదలగు ధాన్యముల దంచుటయందును మఱియు సనేక కార్యములయందు సనేక భూతములకు హింసచేయ కతీరదు. ఇట్టి పాపము సర్వజనులనంటియే యుడును. ఇవి ముఖ్యముగఁ బంచసూత్రము లని హిందూధర్మశాస్త్రములయందుఁ బిలువబడుచున్నవి.

“ఖండినీపేషిణీ ఘల్లీ మార్జనీ చైవ కుంభినీ,

పంచసూనా గృహస్థస్య నతై స్స్వర్గో విసీయతే.”

ఈపంచనూనముల పరిహారము కొఱకు వైశ్వదేవమరు
 షేరంబరంగు హోమము గృహస్థులకు విధింపఁబడియున్నది.
 ఈహోమమువలన సర్వభూతములఁ బోషించి యభివృద్ధిచేయు
 దేవతలు తృప్తులగుదురు. వారు తృప్తులగుటచేత వాఁచే
 బోషింపఁబడు భూతముల కభివృద్ధిగలుగును. ఇట్లు అల్పహింసలు
 ను బరిహరింపఁబడు.

ఇదియును గృహస్థులకు విధింపఁబడిన నిత్యకర్మములలో
 నొకటి.

గృహస్థునిత్యకృత్యములు.

దినదినమున గృహస్థు వాచరింపఁదగు దినచర్య యెట్టిదో
 చూతము.

బ్రాహ్మముహూర్తమున మేల్కొని ప్రాతఃకాల క్రియ
 లం దీర్చుకొని స్నానంబానరించి సూర్యోదయమునకు ముందే
 పంధ్యావందన మొనరించి భగవంతుని ధ్యానముచేయవలెను.
 వెనుక ప్రాతఃకాలమున జేయఁదగు నన్ని హోమాత్రమును సలిపి
 దేవతలను గురువులను బూజించి కొంతకాలము వేదములను
 వేదాంగములను బఠించవలెను. పిదప కుటుంబపోషణమునకు
 వలయు ద్రవ్యమునాణ్ణింపఁటకుఁబోవలయును. తలిదండ్రులు,

ఉపాధ్యాయులు, ఆచార్యులు మొదలగువారికిని, దారసుతులకును, గృహమున కేతెంచుబంధుమిత్రులకును, అతిభ్యభ్యాగతులకును, నిరాధారులు రోగపీడితులునను స్వోదరపోషణసామర్థ్యములేని బీదలకును మఱియు గృహము నాశ్రయించుకొని తిరుగుచుండు జంతువులకును శరీరసంరక్షణమునకు వలయునంత మాత్రము సంపాదించి గృహమునకు మరలివచ్చి మాధ్యాహ్ని కక్రియలందీర్పవలయును. మధ్యందిన సంధ్యావందనమును వైశ్యదేవమును జేసి దేవర్షి పితృగణములను దృష్టియగునట్లు చేసి యాసమయమునకు వచ్చిన యభ్యాగతులం బూజించి యన్నమిడి తృప్తులజేసి భూతబలియు నొసంగి విదవ దాను భుజింపవలయు. వెనుక కొంతతడవు పురాణేతిహాసములను ధర్మశాస్త్రములను బఠించి స్వతంత్రముగఁ జనువుకొనఁజాలని వారలకు వానియర్థములను బోధించి యనంతరము దేవతాగృహములనుగాని సత్పురుషుల గోష్ఠినిగాని సందర్శించి మిత్రుల నోడఁ గొంతతడవు ప్రాద్దువుచ్చుకొని సాయంసంధ్యాకాలము సతిక్రమింపక యిల్లునేరీ సాయంసంధ్యావందనాగ్ని హోమాత్రముల మొనరించి భుజించి విశ్రమింపఁదగు.

“భుక్త్వాతు సుఖమాస్థాయ తదన్నం పరిణామయత్,
ఇతిహాసపురాణాని ధర్మశాస్త్రాణి చాభ్యసేత్.
వృధావివాద వాక్యాని పరివాదంచ వర్జయేత్,

నాఁసచ్చాత్ర విరోధేన సన్మార్గార్థవిరోధినా

... ..

అహ శ్చేషం సమాంత శిష్టేష్టేశ్చ బంధుభిః”

ఇట్లు దినమంతయును సత్కర్మముల నొనరించుట ముందును, శరీరపోషణమునకు వలయు కృత్యములమును గడపవలయును గాని దూష్యసంభాషణమునందు గాని దూష్యవృత్తులయందు గాని దుష్టజనుల సాంగత్యమునగాని కాలక్షేపముచేయరాదు.

ఇక్కాలమునకుఁ దగినరీతిని పైసూచింపఁబడిన మార్గము నల్పముగ మార్పుకొని దినచర్యను జరుపఁదగు. బ్రాహ్మ్యముసూర్యమున మేల్కొంచి సూర్యోదయమునకు మున్ను సాధ్యావందనము, భగవద్ధ్యానము వారివారి యాచారప్రకారము చేయఁదగు. పిదప గొంతసేపు సద్గ్రంథములఁ జదివి యితరులకుఁ బోషించుటయందు గడుపఁదగు. అనంతరము గృహకృత్యములయందు గొంతకాలముగడిపి మాధ్యాహ్నిక క్రియలను జరిపి భుజించి రాజకీయ కార్యములు మొదలగునుద్యమములకుఁ బోసవకాశమున్నది. కార్యాలయములనుండి మరలి సాయంకాలకృత్యములం దీర్చికొని గొంతకాలము సద్గ్రంథములఁబఁచి సద్గోష్ఠియందుఁ గాల ముగడపి గృహకృత్యములం దీర్చి భుజించి యల్పకాలమైనను భగవంతుని మనస్సున నిలిపి ధ్యానించి నిమగ్నింపఁ దగు.

“శయ్యాచుధిష్ఠాయ రాత్రినూక్తం జపిత్వా
విష్ణునమస్కృత్య ఇష్టదేవతాస్మరణం కృత్వా
సమాధిమాస్థాయ అన్యార్థైవ వైదికార్థ
మంత్రార్థ సావిత్రీచ జపిత్వా స్వపేత్.”

నమస్కృత్వా న్యాయం విష్ణుం సమాధిస్థస్త్వపేన్నిశి”

విష్ణుపురాణము.

ఈరీతిని గృహస్తువు దనకుం గల కార్యములన్నియు ననఁ
గా స్వకార్యములు, ప్వామికార్యములు, పారమార్థికకార్యము
లు, దేశము మేలుకొటకుఁ జేయఁదగు కార్యములు లోనగువా
నిని ముందుఁ నిశ్చయించుకొని కాలనియము నేర్పఱచి యే
యే కార్యమున కెంతెంతకాలము నలయునో యదియునిశ్చయిం
చి దినచర్యకు ముందుగఁ బదకము నేర్పఱచి యాపదకము నను
సరించి కాలము నతిక్రమింపకయుండ నృధాకాలక్షేపము నేయ
క కార్యములన్నింటిని జూగూరుఁడై నెఱవేర్చుచు దినమును
గడుపనగునే కాని ప్రవాహశాస్త్రమువలెను, గాలిం గొట్టుకొని
పోవు తృణముభంగిని బ్రాంబభధ్ధుఁడై వర్తింపరాదు. ధీరుఁడై
పురుషప్రయత్నమున సందర్భముల నన్నింటి మాన్పుకొనునట్లు
ఆత్మశక్తిని వినియోగింపవలయు.

పైఁజెప్పిన వన్నియు నిత్యకర్మములని ముందే యనునదిం
పఁబడియె. ఇవిగాక పాకయజ్ఞములని కొన్నియు, శ్రౌతయ

జ్ఞములని కొన్నియు శాస్త్రములయందుఁ బేర్కొనఁబడియున్నవి. పాకయజ్ఞములయందు ముఖ్యములు పితృశ్రాద్ధములు. ఇవి గతించిన పితరులను బూజించుటకుఁ జేయుకర్మములు. ఇందు మరణానంతరము ప్రేతలోకమున నుండు జీవునుద్దేశించి యాజీవున కూర్వలోక ప్రాప్తి సులభముగఁ గలుగుటకొఱకుఁ జేయఁబడు కర్మములఁగూర్చి పూర్వాధ్యాయమున నేనామఁ బడినది. ఇవి యేకోద్దిష్టశ్రాద్ధములని యెఱుంగఁబడుచున్నవి. ఈ శ్రాద్ధములయందుఁ బ్రేతయొక్కఁడే పూజింపఁబడుచున్నాఁడు. కీనియందానాహసముగాని హేమముగాని లేదు. విశ్వేదేవతలఁ బూజించుటలేదు. సపిండికరణముతో ముగియును. సపిండికరణకాలమునఁ బ్రేతలోకమును దఱించి జీవుఁడు పితరుల లోకమును జెరును. సాధారణముగ మూఁడు తరములు గడచుకాలము జీవుఁడు పితృలోకముననుండును. కావున జీవుఁడు పితృలోకమునొందు సమయము నాల్గవపితరుఁడు స్వర్గలోకముచెందుకాలము కావున నాల్గవ పురుషునకు స్వర్గపాదేయము నిచ్చి స్వర్గమునకుఁ బంపఁబడును. అది మొదలు పితృశ్రాద్ధముల యందాశ్వాసము చేయఁబడఁడు. శ్రాద్ధములయందు మువ్వరు పితరులనఁగా మూఁడుతరముల వారుమాత్ర మాశ్వాసము చేయఁబడుదురు. ఇవియును రెండువిధములుగ నున్నవి. అభ్యుదయకశ్రాద్ధములని, సాధారణపితృశ్రాద్ధములని. అభ్యుదయక శ్రాద్ధములనఁగాఁ బుత్రులయొక్కయుఁ బుత్రికయొక్కయు వివాహ కాలములయందును, ఉపనయనకాలమందును జాతకర్మ

నామకరణ కార్యములయందు నాహ్వనముచేయుటకు నాందీ
ముఖపితరులనుద్దేశించి చేయుటకు కార్యములు. నాందీముఖుల
నఁగా సంతోషముతోఁగూడిన ముఖముగలవారు. వీరు పితృ
లోకమును దాటి స్వర్గలోకమునుబొందిన పితరులు. అనఁగా
మూడు తరములకు ముందుగాఁబోయిన పితరులు. వీరు స్వర్గలో
కప్రాప్తులయినవారు గావున శాస్త్రక్రియలచే వీరలకుఁ బ్రయో
జనమౌతగాఁగానరాదు. వీరలు శుభకార్యములయందు దాహ్వ
నముచేయుట తమసంతతి వారలయభ్యుదయమునఁగా నైహిక
కమగువృద్ధి ననుగ్రహింతురు.

పితృశాస్త్రములయందు సన్నిహితు లగు మూడు తర
ములపితరులు మాత్రము పూజింపఁబడుదురు. సామాన్యముగ
మూడుతరములవారు పితృలోకముననుండి భూలోకముననుం
డు తమసంతతి వారినుండి శాస్త్రరూపమగు సహాయమును దృ
ష్టిని గోరుచుందురు. అట్టి పితరులనుద్దేశించి జేయుటకు నిత్యమై
మిత్రిక శాస్త్రములు వారలందు ప్రప్రళయము చేయును. ఈ శాస్త్రములయం
దుఁ బితరుల నావాహనము చేయుటయుఁ బశ్చాత్తాపము నగ్ని
యందు హోమము చేయుటయు, విశ్వేదేవుల నాహ్వనము
చేసి పూజించుటయు, బ్రాహ్మణులకు ధాన్యసంబంధములు
ఖ్యాతములు. ఇం దాహ్వనముచేయుటకు బ్రాహ్మణులు విజ్ఞా
నులును, సుశీలులును నుండవలయును.

“య ధేరిజే బీజముప్తా న వప్తా లభ తే ఫలమ్,
 తథాఽన్యచేహ విర్హత్త్వా న దాతా లభ తే ఫలమ్.
 సశ్యంతి హన్యకన్యాసి నరాణా మవిజానతామ్,
 భస్మభూతేషు విప్రేషు మోహద్దత్తానిదాత్మభిః.

తా. ఊషరశ్చేత్రమున విత్తనము వేయువాడు ఫలము
 నేలాగు పొందజాలఁడు? యట్లన్యమఁ డనఁగా వేదాధ్యయన-
 ముచేసియుండని బ్రాహ్మణునకు దత్తముచేయుఁ బడిన హావ్య-
 కవ్యములు ఫలమునియఁజాలవు. అజ్ఞానులు మోహముచే బూ-
 డిదెఱిగి సమాను లగువిప్రులకు దత్తము చేయు హావ్యకవ్య-
 ములు నశించును.

బ్రాహ్మణులు వేదాధ్యయనము చేత శుద్ధులము యగ్ని
 సమానులుగ నుండవలయును. అగ్నియందు ప్రేల్చిఁబడిన హో-
 మద్రవ్యము లాయగ్నియందుఁ దీప్తములై సూక్ష్మరూపములుగ
 మాఱి దేవతలను జెందులాగున విజ్ఞాని యగువిప్రునియందు ద-
 త్తము చేయుఁ బడినహావ్యకవ్యములు పితృదేవతలను జెంది
 వారలను దృష్టులుగఁజేయు. అట్లుగాక బూదియందుఁ జేయఁబ-
 డిన హోమ మెట్లు దేవతలను జెందఁ జాలవోయియున్న బూడి-
 దెవంటి విప్రులకు ననఁగా వేదమును జనునని బ్రాహ్మణులకు
 దత్త మగుహావ్యకవ్యములు పితరులను జెందఁజాలవు. చేరిన
 కర్మము ఫలముల నీఁజాలక నశించు.

“బ్రాహ్మణో హ్యనధీయానస్త్రాణాగ్నిః స శ్యతి,
తస్మై హవ్యం నదాతవ్యం సహితస్మి హూయతే ”

అధ్యయనముచేయని బ్రాహ్మణుడు గడ్డినిప్పవలె శీఘ్రముగఁ జల్లారిపోవును. ఎవ్వరుగాని బూడిదిలో హోమముచేయరు గదా! అట్లులే యనధీతుఁ డగు బ్రాహ్మణునకు హవ్యకవ్యములు దత్తముచేయరాదు. శ్రాద్ధములయందు యోగ్యులును, జ్ఞానవంతులునగు విప్రులు భుజించి తృప్తులు కాఁగా వారలు పితరులకు శాశ్వత బ్రహ్మలోకనివాస సిద్ధిగలుగు నట్లు శీర్షచనములుచేయఁ బితరులు మేలు పొందుదురు. బ్రాహ్మణభోజనము వలని ముఖ్యోద్దేశ్యమిదియ. ఈఫలము పూర్ణముగఁ గలుగవలయునన్న బ్రాహ్మణులు పరిశుద్ధులుగను, జ్ఞానవంతులుగను బండితులుగ నుండవలయును. అట్లుగాక యజ్ఞ నామం త్రితులను జేసిన నాశ్రాద్ధము సార్థకముగ నుండ జాలదు.

ఈశ్రాద్ధములన్నియు భూలోకమును విడిచి ప్రేతలోకమునఁ గాని పితృలోకమునం గాని యుండు జీవుల కాయాలోకసంబంధములగు శరీరములను బరిశుద్ధిచేసి సంస్కరించుట కుద్దేశింపఁ బడినవి. తక్కినసంస్కారము లన్నింటి యందువలె వీనియందు మంత్రములును, ద్రవ్యములును బ్రయోగింపఁ బడుచున్నయవి.

శ్రౌత యజ్ఞములు సహితము హవిర్యజ్ఞములనియును, సోమయజ్ఞము లనియును రెండువిధములుగఁ బడునాలుగు య

జ్ఞములున్నయవి. వీనియన్నింటి యందును, మూత్రములు విశేషముగ నుపయోగింపఁ బడుచు నెయ్యి స్త్రీరములు పక్వాన్నములు పిష్టములు మొదలగు నవియును హోమము చేయఁబడుచున్నవి. ఇవియన్నియు నగ్నియందు దహింపఁబడి దేవతల కాహారమగుచున్నవి. దేవతలు తృప్తులై యజమానునకు నైహికాముష్మికసుఖముల నిత్తురు.

ఈరీతిని విధింపఁ బడిన కర్మము లన్నియు జీవుని సంస్కరించి వివిధమాలిన్యములను దొలఁగించుటకును, వానిఋణములను దీర్చుటకును సమములు.

మొట్టమొదట బ్రహ్మాంశము నందలి బ్రహ్మాది స్తంభపర్యంతసమస్తభూతములు నొకటితో నొకటి యవిచ్ఛిన్నములగు ననుబంధములచేఁ గట్టఁబడి యున్నవనియు, సన్యోగ్యసహాయములే నిది యొక్కటియును జీవింపఁజాలదనియు బోధించుచు మనుష్యుని జీవితకాల మాచూలాగ్రము యజ్ఞములతో నిండియుండునట్లు విధింపఁ బడియున్నది. భగవంతుఁడు యజ్ఞస్వరూపుఁడనియును, నామరూపముల కతీతుఁడగు బ్రహ్మము ప్రకృతితోఁ జేరి నామరూపాత్మక మగు ప్రపంచరూపముగఁ బరిణమించుటతో గొప్పయజ్ఞ మొనరించెననియును శ్రుతులు ఘోషించుచున్నయవి. పురుషనూక్తమునందు వర్ణింపఁ బడియుండు యజ్ఞమంతయు నిదియే.

యజ్ఞముచేఁ బ్రపంచ ముత్పత్తియై యజ్ఞముచే రక్షింపఁ బడుచున్నది. ఒకవిధమగు జీవము మతీయొక విధమగుజీవము నకు జీవనమగుచుండుట లోకమునఁ జూచుచున్నాముగదా !

“ జీవో జీవస్య జీవనమ్ ” ఇట్లుభూతములన్నియుఁ బరస్పరా శ్రయానుబంధములచేఁ గట్టఁబడి ప్రతిభూతము నితర భూతముల యభివృద్ధికొఱకు వినియోగపడుచున్నది. పాపాణాదులు, మృత్తు, మట్టియందలి వివిధపదార్థములు, తరుగుల్తలతాడుల కుపయోగించును. ఇవి నానావిధములగు పశుపక్ష్యములకును, మతీయు నివి కొంతమంది మానవులకును నాహారములగుచున్నవి. ఇవియన్నియు మనః పూర్తిగాఁ దమ్ముఁదామితరుల యభివృద్ధికొఱ కర్పణముచేసికొనుట లేదు. వాని యన్నింటియందుఁ జిత్రమంకురించియే యుండలేదుకదా ! స్వభావముగ నొకజీవ మింకొక జీవమును హరించుటచే జీవించుచున్నయది. అజ్ఞానావస్థ యందు మనుష్యుఁడు సహితము ప్రకృతిస్వభావము ననుసరించి యితరజీవములను దనజీవనమున కుపయోగించుకొనుచున్నవాఁడు. మనస్సు వికసింపను వికసింపను జ్ఞానమభివృద్ధి కానుకాను మనుష్యునిధర్మము మాఱఁదగియున్నది. ప్రకృతినంబంధములగు శరీరము లన్నియు నితర భూతముల హరించుటచే నభివృద్ధియగుచుండ శరీరియనఁగా జీవుఁ డితర భూతముల యభివృద్ధి కొఱకుఁ దనశరీరము నుపయోగించినంగాని యభివృద్ధికాఁజాలఁడు. “ పరోపకారార్థ మిదమ్ శరీర ” మ్మను నార్యోక్తి యీ యర్థము నేకదా ప్రతిపాదించుచున్నయది.

పైవివరింపఁ బడిన కర్తములు, యజ్ఞమలన్నియు నీయు
పాథులస్వభావమును గ్రమక్రమమున మార్చి జీవుఁడు క్రమముగ
నివృత్తిమార్గమునం బ్రవేశించుటకు సాధనము లగునట్లు విధింపఁ
బడి యున్నవి.

“లోకేవ్యవా యామిషమద్యసేవా నిత్యాస్తు జంతోర్న హి
తత్ర చోదనా, వ్యవస్థితిస్తాసు వివాహయజ్ఞ సురాగ్రహై
రా సునివృత్తిః ిష్టా”

జీనహింస.

స్త్రీపురుషులయం దన్యోన్యభోగేచ్ఛయు, మాంసాహార
మునం దిచ్ఛయు, మద్యమునందిచ్ఛయు నివి జంతువులకు
స్వభావజన్యములు. వీని విషయమున శాస్త్రచోదన మనా
వశ్యకము. శాస్త్రములయం దీవిషయకమగు విధులన్నియు
వివాహము జ్యోతిష్టోమాది క్రతువులమూలమునఁ గ్రమక్రమ
మున నీయిచ్ఛలనుండి జీవుని విరమింపఁ జేయుటకొఱకుఁ జేయఁ
బడిన నిబంధనలుగాని యెల్లరు విషయేచ్ఛలకు లోబడి విష
యములయందు రమింపవలయునని కాదు. విధి నిబంధనలులేక
స్త్రీపురుషు లిష్టానుసారము కామవశులై రమింపకుండునట్లు
వివాహనిబంధనము విధింపఁబడినది. దీనిచే నెక్కుపురుషున
కొక్కస్త్రీకిని మాత్రము సంబంధము గలుగు. వీరిద్దఱకును

స్వేచ్ఛావిహారములు లేకుండునట్లు కాలనిబంధనముల విధించి విషయభోగములనుండి మనస్సులఁ గొంతమట్టుకు మరలింప జేర్చుటకై శాస్త్రములు ప్రవర్తించినవికాని ప్రతియొకండును వివాహితుఁడు గావలయునని కాదు. అటులనే మాంసాహార మునందలి యిచ్చ యెల్లవారలకు సహజముగ నుండ నిచ్చగలిగినపు డెల్ల జీవహింస చేయక యుండునట్లు దేవపితృకార్యముల యందు మాత్ర మామిషాహారమును వివేచించి తత్ప్రసాద రూపముగ వితముగ యజమాను లద్దానిఁ గొనవచ్చు ననియు శాస్త్రములయందు విధిఁపఁబడి యున్నదిగాని దేవతలకుఁ బితరులకు నామిషాహారము దత్తము చేయనిచో వారలు తృప్తులు గారని కాని, కర్మలోప మగునని కాని చెప్పట కాదు. జనులు మాంసేచ్ఛ గలిగి యిష్టానుసారముగ నాహారముకొఱకుఁ గాని జీవముల హింసించుచుండఁ గొన్ని కార్యములయందు మాత్రము జీవముల హింసించఁదగు నని నియమించి యట్టిహింసతోఁ గూడిన కర్తములను జేయుటయందును గష్టసాధ్యము లగు కొన్నినియమముల ననుల్లంఘ్యములుగ విధించి జీవహింసనుండి మానవులను గ్రమక్రమముగఁ దొలఁగించుటకై శాస్త్రములు ప్రవర్తించియున్నవి కాని యిక్కాలమునఁ బట్టణములయందు నిరాక్షేపముగ వేలకొలఁది దినదినము హింసించి భక్షించు నోరు లేనిజంతురాశి లెక్కకు మఱియుఁ గొన్నింటిని జేర్పఁ గాదు. శాస్త్రవిహితము లగుకర్తములయందు విధిఁపఁబడిన విధినిపేధము లన్నియు జీవుని సహజవాంఛలన్నిటిని గ్రమక్ర

మమున జయించి విరాగమును వృద్ధి చేయునవికాని విషయ
నాంఛల వృద్ధి చేయునవికాని కావు. మఱియు నీరీతి మద్యము
నందలి యిచ్చయుఁ గ్రమముగ విడుచునట్లు విధ్యుక్తముగఁ
జేయఁబడు సాత్రామణియను యాగమునందుఁ దప్పఁ దక్కిన
సమయముల మత్తును గలుగఁజేయు వస్తువులను గ్రహింపరా
దని కట్టుబాట్లు చేయఁబడినవి. అట్టి కార్యములయందు నచించు
మంత్రము మొదలగువానిచేతను, వానిచే నాహ్వానము చేయఁ
బడు దేవతల దివ్యతేజస్సుచేతను, వానియం దుపయోగింపఁ
బడు వస్తువులు పరిశుద్ధము లై తమసహజదుర్గుణమును గొంత
పోఁగొట్టుకొని యుండును. క్రమక్రమమున జ్ఞాన మభివృద్ధికాను
కాను జిత్రశుద్ధికాఁగా హింసారూపయజ్ఞములు గూడఁ ద్యజిం
పఁబడును. శాస్త్రోక్తల యుద్దేశ మిట్లుండ శాస్త్రనిబంధన
లను బూర్ణముగ గ్రహింపకయు ననుష్ఠింపకయు విషయేచ్ఛలు
గలిగి కర్మమార్గముల నుండువారికి విషయభోగములు శాస్త్ర
ములచే విధింపఁబడి యున్నవనుట పొరబాటు. మొట్టమొదట
కర్మములవలన భూతకోటులకుం గలయన్యోన్య సంబంధమును
నూచించి యన్యోన్య సహకారిత్వమును విధించుచు నొక్కొక్క
రును దనకుంగల భోగ్యవిషయములను బరోపకారముకొఱ
కుపయోగించునట్లు శాస్త్రములు బోధించుచున్నవి.

యజ్ఞకర్తములయందు జీవుఁడు తనకుంగల వస్తువుల నొక్కొక్కటియుఁ గొంత యితరభూతముల యుపయోగముకొ

అకు దత్తము చేయ నేర్చుకొనుచు నీమూలమునఁ దాను ఇతర భూతములనుండి పొందినమేలునకుఁ బ్రత్యుపకృతి చేయుచున్న వాఁడు. ఇ క్క-ర్తములయం చెద్దియేని నల్పముగ నైనను జీవుఁ డర్పింపఁగాఁ బెక్కును పుంకులు ప్రతిఫలము కాలాంతరమున రా గోరుటచే సద్యఃఫలమును వదలుకొని నిబ్బరము గలిగి రాఁబోవుఫలముల సీరిక్షించుచుండుట నేర్చుకొనును. ఆరీతిని వచ్చిన ఫలములన్నియు నశించునవియే కావున సత్త్వరములను జ్ఞానము కాలక్రమమునఁ బొందుచు. పిదప దేవతానుగ్రహము చే నిహలోకమునఁ గలుగు ప్రతిఫలములఁ గోరక దీర్ఘ కాల మను భవింపఁదగినపరలోక సుఖములను గోరి యజ్ఞములు చేయును.

“జ్యోతిష్టోమేన స్వర్గకామో యజేత”యని శ్రుతి విధించుచున్నదికదా ! పరలోక సుఖములనునవి యదృశ్యములును మరణానంతరము పొందఁదగినవియునై యుండుటచే వానిం గోరి ప్రకృతోపయోగము లగునస్తువులను ద్యాగము చేయఁ గలుగుట యైహిక సుఖములను గోరుటకంటె నుత్తమమగుస్థితి. ఈరీతిని స్వర్గకాముడై బహువిధములగు యజ్ఞముల నొనరించి చిరకాల మిహలోకమునను, పరలోకమునను సుఖానుభవము నొందుచు భగవంతుఁడు తనశక్తిని దనబిడ్డలతో సమానులగు భూతకోటులయభివృద్ధికొఱ కుపయోగించుచుండఁ బ్రతిమాన పుండును దనకంటె శ్రేష్ఠు లగుదేవకోటులకొఱకుఁ దనభోగ్యప దార్థములను ద్యాగము చేయుట ధర్మ మనుజ్ఞానమును గ్రమ

మునఁ బొందును. మఱియు బహుకాలానుభవముచే స్వర్గసుఖములు సహిత మంతము నొందఁగా “క్షీణే పుణ్యే మర్త్యలోకం విశంతి” యను న్యాయానుసారముగ స్వర్గమునుండి మరలి మర్త్యలోకమును బొందును. జన్మమున నిట్లు భూలోకసుఖముల నూర్ధ్వలోకసుఖముల సనుభవించు చుండకు భూలోకసుఖములవలెనే స్వర్గలోకసుఖములు సయితము శాశ్వతములుగా వనుజ్ఞాన మంకురించి దృఢ మగును. స్వర్గలోకసుఖములకంటె నుత్తమ మగుసుఖము నన్వేషించుచు గడపట ఫలాపేక్ష యుండినంతవఱకు నిహపరలోకసుఖము లగుఫలానుభవములు తప్పవనియు నవి నశ్వరములనియు దానంజేసి యీభోగము లన్నియు దుఃఖయోను లనియు జ్ఞానము వృద్ధికాఁగా జీవుఁడు కర్మత్యాగము చేయఁజూచునుగాని యప్పుడును శాంతిరూప మగుసుఖమును గనఁజాలఁడు. కర్మములను వదలుకొని తూక్ష్మీంభావము ననుసరించి యున్నను విషయభోగముల యందలి యిచ్ఛమాత్రము అరణ్యవాసమునందు సయితము వెంట నంటియే వచ్చుటం జూచి పరిపాకావస్థయందుఁ గేవలకర్మత్యాగమునఁ బొంద నసాధ్య మగుసుఖము కామముల విడుచుటవలన బొందనగు నను జ్ఞానము కలుగును.

“న కర్మణా మనారంభా వైష్ణవైష్ణవ్యం పురుషోఽశ్నుతే,
న చ సన్న్యసనాదేవ సిద్ధిం సమధిగచ్ఛతి.”

“కుర్వన్నేవేహ కర్తాణి జీజీవిషే చ్చతగ్ం సమాః,
ఏవం త్వయి నాన్య ధేతోఽస్తి న కర్తవిద్యతే నరే. ”

ఈశావాస్యోపనిషత్తు.

కర్తములను విడుచుటచే శాంతిరూపమగు సుఖమును బొందజాలడు. కేవలసన్నాసముచేత మారపుడు సిద్ధిని బొందజాలడు. ఇతే జీవితేచ్ఛయవగా దేహభిమాన ముండునంతవఱకు నూఱునంవత్సరములైనను గర్తములను జేయుచునే గడుపవలయును. కర్తములచే బద్ధుడుగాక యుడుట కిదియే మార్గము. వేఱుమార్గము లేదు.

కామముల విడుచుటయే యుత్తమమును, నాశరహితమును సగుసుఖకారణముని యెఱింగి ఫలాభిసంధి రహితముగ సాచచక్రమును ద్రిష్టపటకౌఱకే స్వధర్మము నాచరింపవలయుననియుఁ దెలిసికొనును. మొదట నైహికఫలకాంక్షతోను, బిడఁగొంతకాలము స్వర్గకాముఁడయ్యును సకలభూతహితములగు కార్యములను జేయుచుఁ గడపట ఫలకాంక్ష యించుకయే నియు లేకయే లోకహితము నుద్దేశించి ప్రపంచచక్రమును ద్రిష్టపటయే ముఖ్యోద్దేశ్యముగ స్వధర్మమును జేయును.

“సక్తాః కర్మణ్యవిద్వాంసో యథా కుర్వంతి భారత,
కుర్యాద్విద్వాంస్తథా సక్త శ్చిక్షీర్షన్లోకసంగ్రహమ్. ”

గీత. ౩. ౨.

విద్వాంసులు గానిమనుష్యాలు కర్మలయం దాసక్తులై
యెట్లాచరింతురో విద్వాంసుడు కర్తాసక్తి లేక లోకసంగ్ర
హార్థము కర్తముల నట్లే యాచరించు నని తాత్పర్యము.

స్వధర్మము లగుకార్యములను జేయునుగాని ఫలముల
విషయ మగునిచారమున కించుకయెనను లోబడడు.

“కర్తణ్యే వాధికారస్తే మా ఫలేషు కదాచన,
మా కర్మఫలహేతు ర్భూర్తా తే సంగోఽస్త్వకర్తణి.”

తా. కర్మముచేయుటయే నీయధికారముగాని కర్మఫలముల
విషయ మగుచింత నీదికాదు. కర్మఫలములను గోరఁగూడదు.
లయినను కర్మముచేయక యుండవలయు ననుకోరికయుఁ
గూడదు.

ఇట్లు ఫలములను గోరకయే ప్రపంచమంవదలి సకలభూ
తముల మేలును బ్రపంచాభివృద్ధిని గోరుచుఁ గర్తములను జేయు
చుండును.

పూర్వకర్తానుసారముగఁ బ్రాప్తించిన జన్మమునఁ జేయఁ
దగుకర్మము లన్నియుఁ జక్కఁగ నెఱవేర్చిన నా ఋణవిముక్తి
యగునుగాని కర్మములను విడిచి పాటిపోవుటచే నైష్కర్మ్య

స్థితిగలుగదు. కర్తములను జేయుచు మనోనిగ్రహము చేయవలయును గాని కర్తముల విడువరాదు. కాలము పరిపక్వము కాగాఁ గర్తములు తమంతట వదలిపోవుటను, బంధములు వీడిపోవలయును గాని త్రైపివేయరాదు. కర్తములను జేయుచు స్వప్రయోజనము నెంతమాత్రమును గోరక లోకము మేలునే కోరుచుండఁదగు. కడపట యదాను స్వధర్తమును విడువక విసిత కర్తములను లోకసంగ్రహార్థము చేయుచున్నాఁడనను సహంకారమునుగూడ మాని కర్తమునందుఁగాని ఫలమునందుఁగాని యభిమానమును సహితము విడిచి భగవంతుని సేవకునిభ గి నీశ్వరుని ప్రతీనిధిగా భావించుకొని లోకమునకు మేలుకొఱుకై ప్రవరించుచుండును.

విద్యావంతుఁడైనచో నావిద్యను దనకుఁ బూజ్యత కొఱ కుపయోగింపక యజ్ఞ లగువారలను గడతేర్చుట కుపయోగించును. ప్రభుత్వాధికారము గలిగియుండినచో నాయధికార ప్రజల యభివృద్ధికొఱకే యుపయోగించునుగాని యజ్ఞానులవలె స్వకార్యధురంధరుఁడై తనభోగము కొఱకు వినియోగింపఁడు. ఎల్లప్పుడు ప్రజలయభివృద్ధిని సుఖమును వెదకుచుఁ బ్రజల యుపయోగము కొఱకుఁ గ్రొత్త గ్రొత్త పగుకార్యములను జేయుచుఁ దండ్రి బిడ్డలకొఱకుఁ బాటుపడులాగునఁ బాటుపడును. ద్రవ్యార్జనము చేయువాఁడుగ నుండినవాఁడు ధనము నార్జించుచు, నాద్రవ్యతో మానవకోటి యనుగొప్ప కుటుంబ

మునకుఁ జెల్లునదిగ నెంచుచుఁ దాను దైలోక్యకుటుంబ యగు భగవంతుని చేనియమింపఁబడిన కోశాధిపతిగ భావించుచు జగత్తు టుంబయోగక్షేమముకొఱకు ద్రవ్యమును వినియోగించుచుఁ గ్రొత్తకొత్తధర్మశాస్త్రకార్యములను బన్నుచుఁ గొనసాగించుచుఁ దనయొద్దనుండుద్రవ్యమును, దనశరీరపాటవమును, మనశ్శక్తిని, బరోపకారముకొఱకు పయోగించుచుండుచు. మఱియు నేయేపదవియం దుండినను, జక్రవర్తిగ నుండినను, సేవకుఁడుగ నుండినను, దనధర్మమును భగవత్కైంకర్యముగ భావించుచు లోకోపకారమగు సేకార్యముచుగాని హేయముగ నెంచక యెల్లకార్యములను బరిపూర్ణముగ నెఱవేర్చుచు. అన్ని కార్యములను సకలభూతములమేలుకొఱకుఁ జేయుచు నొక్కొక్కకార్యము భగవంతుని పాదములయందర్పించు బడు నొక్కపుష్పముగ నెంచి భగవంతుని నర్పించుచుండు.

“స్వకర్తణా త మభ్యర్చ్య సిద్ధిం విందతి మానవః ”

గీత.

స్వకర్తము లనుపుష్పములతో నాభగవంతుని నర్పించు మానవుఁడు సిద్ధి ననగా మోక్షమును బొందుచున్నాఁడు.

తానుప్రజలమేలుకొఱకు సత్కార్యములను జేయుచున్న వాఁ డనియుచు, ప్రజలు తనకుఁ గృతజ్ఞులు గా వలయుననియుఁ గొంచెము కోరిక మొదట గలుగునుగాని కాలక్రమమున నాకో

రికయు విడిచి యీశ్వరప్రీతి నొకదానినే కోరుచుఁ గార్యము
లగుకర్తములును జేయును. ఇట్లుచేయ సర్వకర్తములును యజ్ఞ
స్వరూపుఁ డగుజగదీశ్వరునిం జెందును అట్లు యజ్ఞార్థము చేయఁ
బడు కర్తములు బంధరూపములు గాక మోక్షసాధనము లగు.

“యజ్ఞార్థా త్కర్మణోఽన్యత్ర లోకోఽయం కర్మబంధనః”
గీత.

స్వవర్ణాశ్రమధర్మేణ తపసా హరిశోషణత్,
సాధనం ప్రథవే త్పుంసాం నై రాగ్యాదిచతుష్టయమ్.”

అపుడు జీవుఁ డేయేకార్యములను జేయుచుండినను నీశ్వర
తాదాత్మ్యము గలవాఁ డై యుండును.

రాగద్వేష వియక్తై స్తు విషయా నిద్రదియై శ్చరణ,
యోగయుక్తో విశుద్ధాత్మా స శాంతి మధిగచ్ఛతి.
ఏషా బ్రాహ్మీ స్థితిః పార్థ నై నా స్రాప్య విముహ్యతి,
స్థిత్యాస్యా మంత్రకాలేఽపి బ్రహ్మ నిర్వాణ ముచ్ఛతి.

మన్మనా భవ మద్భక్తో మద్యాజీ మాం నమస్కరు,
మా మే వైష్యసి సత్యం తే ప్రతిజానే ప్రియోఽసి మే.
సర్వధర్మాన్ పఠిత్వజ్య మామేకం శరణం వ్రజ,
అహం త్వా సర్వపాపేభ్యో మోక్షయిష్యామి మా శుచః.”
గీత.

ఎల్లప్పుడు నన్నే చింతించుచు నాకు భక్తుడ నై నా కర్పణములుగఁ గర్పములను జేయుచు, నన్ను నమస్కరింపుము. నిస్సం దేహముగ నన్నే చెందుచు వని దృఢముగ నమ్ముము. అన్ని ధర్మములను నాయందు విడిచి నన్నే శరణుపొందుము. సమ స్థములగు పుణ్యపాపములనుండి తొలఁగించి మోక్షము నిచ్చువాడను. విచారపడకుము. అని శ్రీకృష్ణభగవాను లభయదానమిచ్చి యెల్లవారికిఁ గడ తేర్పఁజాలుమార్గమును బోధించి యున్నవారు కదా! అట్టి స్థితిని జెంది యేమేకార్యము చేయుచున్నను నిశ్చరుఁడే తనచేతఁ జేయుచుచున్నవాఁ డనియును, ఈశ్వరునకు శరీరమాత్రుఁడుగఁ దాను నడుచుచున్నవాఁ డనియును దృఢముగ భావించుచుఁ గర్పముల వర్తించుచుండును. ఇదియే కర్మయోగము.

“సిద్ధసిద్ధోస్సమో భూత్వా సమత్వం యోగ ఉచ్యతే”

గీత.

ఈశ్వరునిచే బ్రేరేతుఁడై కార్యములను జేయుచు జేసిన కార్యము జయించినను జయింపక పోయినను లెక్కింపక యీ శ్వరుని కర్పణము చేయుచుండును. ఇదియే నిజ మగుయోగము.

ఈస్థితికిం దెచ్చుటకు సాధనముగ నుండినమార్గము కర్మ మార్గము. మొట్టమొదట నైహికఫలములనుగోరి స్వప్రయోజనపరుఁడై కర్మములను జేసి పిదప స్వర్గసుఖములకొఱకుఁ బాటుపడి యావల ఋణవిముక్తి నే యుద్దేశించి కర్మములను జేసి.

తదనంతరము లోకహితముపొంటె స్వధర్మము ననుష్ఠించి కడ.
పట నీశ్వరార్పణబుద్ధితోఁ గర్మములఁ జేయుచు నెల్లయెడల నెల్ల
వేళల నెల్లకార్యములయందు నీశ్వరసాన్నిధ్యమును గల్పించుకొ
ని యీశ్వరతాదాత్మ్యమును బొంది యీశ్వరసముదైవ 'ర్తిం
చుచుఁ బరమయోగి యగుచున్నవాఁడు. ఇట్టివాఁ డెల్లకాలముల
నీశ్వరసన్నిధానంబున నున్నవాఁడు కావున నుత్తమ మగుభక్తి
యు నుత్తమ జ్ఞానమును దమంతట తాము వానియందుఁ బ్రకా
శించును.

“తత్స్వయం యోగసంసిద్ధః కాలే నాత్మని విందతి”

గీత.

ఇట్లు యోగముచేత సిద్ధులయినవారి హృదయములయందు
నాత్మజ్ఞానము తనంతన యభివృద్ధియై ప్రకాశించును. ఇట్లు కర్మ
భక్తిజ్ఞానములు మూఁడు నీయోగియందుఁ బూర్ణముగఁ బ్రకా
శించును. ఈయోగి కర్మ కంటెను, భక్తుని కన్నను, జ్ఞానికంటెను
నధకుఁ డని భగవంతుఁడు వచించి యున్నాఁడు.

“తపస్విభ్యోఽధికో యోగీ జ్ఞానిభ్యోఽపి మతోఽధికః,
కర్మభ్య శ్చాధికో యోగీ తస్మా ద్యోగీ భ వాజ్ఞన”

ఈయోగము కర్మ మార్గము తుదను జెందఁదగియుండుట.
చే గర్తయోగమనఁబడుచున్నది. ఇదియే నిజమగు యోగము..

ఇట్టి యోగమును బొందినవాడే నిజమగు యోగి. ఇట్టి మహా పురుషుడు శరీరధారియైయుండియు ముక్తుడే. వీరలే జీవన్ముక్తులని పిలువబడు మహానుభావులు. అట్టిమహాత్ముల యచగ్రహమునకుం బాతులు కాఁ గోరువా రెల్లరును వారిచే ననుష్ఠింపబడి వారలచే లోకోపకారార్థము శాస్త్రములయందు బ్రతిపాదింపబడిన యీమార్గము నవలంబించినిష్కాములై లోకహితార్థము సత్కర్తృములను జేయుచు దమజన్మములను సార్థకములుగఁ జేసికొందురు గాక.

శ్రీ పరబ్రహ్మణే నమః.

బ్రహ్మవిద్యాదర్పణము

పదునాల్గవ యధ్యాయము

జ్ఞానమార్గము.

పూర్వాధ్యాయమునఁ జెప్పినకర్తమార్గము ప్రపంచము దలి జను లనేకులచే ననుష్ఠింపఁబడుటకు సుకరమై యనేకులచే ననుష్ఠింపఁబడుచున్నయది. ఈయధ్యాయమున జ్ఞానయోగము ను, దత్సాధనమగు జ్ఞానమార్గముం గూర్చియు విచారింపఁబడును. ఇది కొద్దిమందిచే ననుష్ఠేయము గాని యెల్లవారికి సాధ్యము గాదు. ఈమార్గము ననుసరింపఁదగినవాని లక్షణములు మొట్ట మొదటనుండియే తెలియఁ దగు. ఆదినుండియు జ్ఞానమునం దిష్టము గలిగి జ్ఞానవృద్ధికొఱకే పాటుపడుచుండు. ఆజ్ఞానమునై నను నిష్కామముగ నే యభ్యసించును గాని యథ్వాంతరము నుద్దేశించి యభ్యసించుడు. అనఁగా నర్థకాముఁడగువాఁడు తదార్జనమునకు సహకారి యగుజ్ఞానమును బహుప్రయత్నముచే గ్రహించు. బాహ్యము లగువిషయసుఖములం గోరువాఁడు తనమనశ్శక్తియును, జ్ఞానమును, ఆవిషయసుఖములను బొందుటకు సహకారములుగ నుపయోగించును. ఇక్కాలమున బహువిధము లగు ప్రకృతిశాస్త్రము లభివృద్ధి కానుగాను వానినన్నిటి నైహికము

లగు సుఖముల నభివృద్ధిచేసికొనుటకే యుపయోగించుచున్నా
 రుకదా! అట్లు గాక క్రొత్తక్రొత్తజ్ఞానమును సంపాదించుటయే
 యుద్దేశ్యముగలిగి యాజ్ఞానమును సాధించుటయే పరమసుఖముగ
 నెంచుచు శరీరసౌఖ్యమును గాని, ద్రవ్యలాభమునుగాని యిచ్చు
 కయైనను గోరక సర్వకాల సర్వావస్థలయందును గ్రొత్తక్రొత్త
 వగువిషయములఁ బరీక్షింపఁ బ్రయత్నించువాఁడు జ్ఞానమార్గ
 మున కడ్డుఁడని తెలియఁదగు. ఎద్దియేని యొకయుద్యమము గలి
 గినచోఁ దద్విషయకజ్ఞానము పూర్ణముగ సాధించుదాఁకఁ దృ
 ప్తుఁడుగాక తనశక్తినింతయు నావిషయముననే వినియోగిం
 చుచునుండు. ఎవ్వఁడో నొకనూతనశాస్త్రమును గల్పించి
 యభివృద్ధి చేయవలయు నన్నఁ దద్విషయక మగుబహువిధ
 ప్రయత్నములఁ జేయుటయు, బహువిధము లగుక్రొత్తక్రొత్త
 యేర్పాటులు చేయుచుఁ గ్రొత్తక్రొత్తనేర్పు చూపుచు నానా
 ప్రయత్నములచే నాయాసందర్భముల నెఱింగి జ్ఞానమును
 వృద్ధి చేసికొనును. నిద్రాహారముల సహితము గోరక పనిచే
 యుచుండును గదా! కృషిశాస్త్రము, వైద్యశాస్త్రము,
 ఖగోళశాస్త్రము నీమొదలగు శాస్త్రముల మొట్టమొదట
 నిర్మించి యభివృద్ధి చేసినవారల యోర్పును, నేర్పు
 ను, శ్రద్ధయు నెంతటివిగ నుండవలయునో యూహింపఁద
 గు. నక్షత్రములను బ్రతిరాత్రిని గమనించి వానిగతులను నీక్షిం
 చుచు నేండ్లకొలఁది పాటుపడినఁ గాని యొక్కగ్రహసంచార
 ము నైనను దప్పులేక తెలియ సాధ్యమా! ఎన్ని సంవత్సరములు

నిద్రాభంగముతో గ్రహనక్షత్రగతులను బరిశీలించి జ్యోతిర్గణిత శాస్త్రమును బూర్వులు నిర్మించిరో యని మన కూహింప నైనను సాధ్యమా! అంత శ్రమపడి సాధించిన జ్ఞానముచే వారలకు లాభము వేచొక్కదాని నాశాస్త్ర మీఁగలిగెనా! ప్రతి ఫలము నిసుమతయు నపేక్షింపక జీవితకాలమంతయు నాజ్ఞానమును సాధించుటయందే గడపినమహాత్ములు జ్ఞానమునందే సకలపురుషార్థములను జూచుచుండిరి గాని యర్థకామముల నించుకయైవను గోరియుందురా! అట్టివారలు పూర్వకర్మఫలపాకము వలన విషయనాంఛలను దరించి యెప్పుడు స్వాభావికముగ విషయేచ్ఛలు లేక జ్ఞానమునందే రమించుచుందురు. అట్టివారలయొద్దను, బూనికయు శౌరవార్హము లనందగినవి. సదా నూతనము లగువస్తువులను శోధించుటయు, నూతనధర్మములం గనుఁగొనుటయు వారి కభీష్టముగాని వేఱుకోరికల నెఱుఁగరు. క్రొత్తక్రొత్త విషయములు మనోగోచరములు కాఁగా నత్యంతం దభరితులగుదురు. క్రొత్తజ్ఞానమును సాధించుటకు వారిమనస్సుత్సహించును, అట్టివార లింద్రియములను మనస్సును జయించినవార లనియును, బుద్ధిసూక్ష్మత గలవార లనియును జెప్ప నక్కర లేదు. అట్టివారలయందు సామాన్యజనులయందు వలె రాగద్వేషము లుండు నని యెంచుట కవకాశము లేదు. జ్ఞానమే లక్ష్యముగ భావించుచు జ్ఞానార్థము తమదగు సర్వస్వమును వినియోగింతురు. అట్టివారలే యాజ్ఞానమార్గమున నభివృద్ధి కాఁ దగుదురు గాని ఇంద్రియనిగ్రహము లేక ద్రవ్యకా

ములై స్వప్రయోజనపరులై సదా లాభాలాభముల లెక్కించుచుండు వారలు జ్ఞానమార్గమునకుఁ దగరు. అట్టి వారలు మొదట మొదట బాహ్యప్రపంచము నందుఁ బొందఁ దగు జ్ఞానము లోపములేక గ్రహించుటకుఁ బాటుపడుదురు. వ్యక్త మగునొక్కొక్కవస్తువును బరిశీలించి ప్రకృతిగుణములను శోధించి వస్తుధర్మముల నెఱుంగుదురు. ఒక్కొక్కవిధ మగుజ్ఞానమును బొంది మఱియొకవిషయమును బరిశీలించుచు నెంతటికి జ్ఞానమునఁ దృప్తులు గాక సూక్ష్మ, సూక్ష్మతర, సూక్ష్మతమములును, మహత్తులు, మహత్తరములును నగు వస్తుసముదాయము నెడతెగక శోధించుచు, జ్ఞానము నభివృద్ధి చేసికొందురు. ఇట్లు భూలోకమున గ్రహింపఁ దగినజ్ఞాన మామూలగ్రముగ గ్రహించినను, స్థూలములగు నింద్రియములచే గ్రహింపఁ దగువిషయ మొక్కటియు లేకపోయినను సూక్ష్మము లగులోకముల దృష్టి యభివ్యక్తము కాఁగా నాయాలోకముల విషయ మగు జ్ఞానము సాధింతురు. ఇతరును జ్ఞానేచ్ఛ యొక్కటి తప్ప వేఱు కారణము లేదు. ఇట్లు వ్యక్తప్రపంచమంతయుఁ బరిశీలింతురు గాని యీపరిశీలనమునకుఁ బొరము కానరాదు. బ్రహ్మాండము నంతయు శోధించినను దృశ్యాదృశ్యము లగులోకము లన్నియు నెఱిగినను మఱియు ననేకకొటిబ్రహ్మాండములు లెక్కకు మీఱియున్నవి. బ్రహ్మాండమునంటి బ్రహ్మాండమును బరిశీలించినను దుడముట్టదు. మహాదేవుఁ డొకానొక కాలమున జ్యోతిర్మయ మగునొక్కస్తంభముగఁ జూపట్ట బ్రహ్మయు విష్ణువు నా

జ్యోతిస్వరూపమగు స్తంభమునకు సగ్రమును మూలమును గనుగొనఁ దలఁచిరి. చతుర్ముఖుఁ డగ్రమును గనుగొనుట కూర్ధ్వముగ వేయిసంవత్సరములకాలము పోయినను గడపటి భాగమును జూడఁజాలక మరలెను. మూలమును గనుగొన నధోభాగమునకు వేయిసంవత్సరములు పోయి నెదకినను మూలమును గనఁజాలక విష్ణువు మరలె ననువురాణ గాథను వినరా! ఇట్లు బాహ్యముగ వెదకుటచే సర్వేశ్వరుని సృష్టికిఁ దుదయు మొదలును గన సాధ్యముగాక కడపట సంతర్ముఖుఁడు కాఁగాఁ బరమదయానిధియు సకలలోక గురువును నగు జగదీశ్వరుఁడతని యంతఃకరణమనందలి యజ్ఞానమును గొంచెము తొలఁగింప

“మత్తః పరతరం నాన్యత్కించి దస్తి ధనంజయ,
నతదస్తివినాయత్స్యాత్తయా భూతం చరాచరమ్.”

ఈశ్వరునికంటె (నాత్మకంటె) భిన్నమగు తత్త్వమొక్కటియులేదనియు, నసంతములగు భిన్నరూపములుగఁ బ్రకాశించునవి యన్నియు నాత్మయేయనియుఁ బ్రకృతिसంబంధములగు నుపాధుల యందొక్కటియగునాత్మ భిన్నభిన్నములుగఁ గన్పడుచున్నదనియు జ్ఞానమంకురించును. ఆత్మయొక్కటి యెఱుంగఁ బడిన సర్వము విదిలమగుననియు, నాత్మ నెఱుంగక వెలుపలినుండి యుపాధుల నెంతకాలము శోధించినను మూల మగుతత్త్వ

ము నెఱుంగ శక్యము గాదనియును దెలిసి కొనుచు. గొప్పవృక్షమును జేరి మూలమును గనుఁగొనక యొక్కొక్కయాకును, రెమ్మను, బువ్వును వేఱువేఱుగ శోధించుచుండిన నొకదానికి మఱియొకదానికి గలసంబంధము గానరాక యెన్నింటిని శోధించిచూచినచు మఱియుఁ గొన్ని మిగిలియుండునట్లు మూలమును వేద్యమును నగునాత్మ నెఱుంగక యనాత్మస్వరూపము లగునుపాధుల నెన్నింటిని బరిశీలించినను నెన్నిటి జ్ఞానమును బొందినను జ్ఞానము పూర్ణము కాదను నెఱుక కలుగును. అపుడు దేని నొక్కదాని నెఱుంగుటచే సర్వము విజ్ఞాతమగునో యాయాత్మతత్త్వము నెఱుంగుటకు బహుప్రయత్నములు చేయును. అపుడు ప్రపంచమున వ్యక్తమైయుండు పదార్థములన్నియుఁ బుట్టుటయుఁ బెఱుగుటయు, శుష్కించుటయు, వృద్ధి నొందుటయు, బహువిధము లగుమార్పుల నొందుటయు, నశించుటయు నీమొదలగు వికారములను జెందుననియుఁ గావున నవియన్నియు ననిత్యము లనియు, నిట్టిమార్పులలో మాఱకయుండునదియు నిత్యమును నగునది యాత్మ యొక్కటియనియు, జ్ఞాన మల్పముగ నైనను దోచిన నిత్యానిత్యవస్తు వివేకజ్ఞానము గలుగును. అపుడు ప్రతిరూపమందు సంతర్భూతమగు నాత్మస్వరూపమునే చూచుటకు యత్నించుచు, నాత్మతత్త్వమును గానని యితరమగు జ్ఞానమంతయు నజ్ఞానమని యెఱుంగును. బాహ్యములగు వస్తువుల విషయమగు జ్ఞానమంతయుఁ, బ్రకృతిశాస్త్రము లన్నియు, దృశ్యములు నదృ

శ్యాములు నగు లోకముల జ్ఞానమంతయుఁ గూడ నజ్ఞానమేయ
 .నియు, నీజ్ఞానమంతయు ననఁగాఁ జతుష్టప్తి కళలును, జతుర్వేద
 ములును, వేదాంగము లన్నియు “నపరవిద్య” యనియు, నశ్వి
 రుఁడును, సిర్వికారుఁడును, నంతర్యామియు, సర్వభూతముల కా
 ధారభూతుఁడు నగు నాత్మయొక్క తత్త్వజ్ఞానమే “పరవిద్య”
 యనియుఁ దెలిసికొనును. ఈకీతిని బ్రపంచమునందెల్ల యెడల
 నాత్మవస్తువును జూచుచు నాత్మయొక్కటియే నిత్యమను వివేక
 ము నభ్యసించుచు రాఁగా ననిత్యమగు ననాత్మయందు విరాగ
 మును, నిత్యమగు నాత్మయందుఁ బ్రీతియును నావిరాగముచే
 నిత్యానిత్యవస్తు వివేకమును, వృద్ధియగును. ఇట్లు నిత్యానిత్యవ
 స్తు వివేకముచే విరాగమును, విరాగముచే నిత్యానిత్యవస్తు వి
 వేకమును గ్రమక్రమముగ వృద్ధియగుచు రెండునుదృఢమగును.
 అట్టివాఁడునాశనమునకుఁ బాల్పడునవి యన్నియు విడువఁదగిన
 వనియు, నాశరహితమైనది యొక్కటియే పొందఁ దగినదనియును
 దెలిసి యైహికములగు సుఖము లన్నియు క్షణభంగురము లని
 యు, నైహికములువలెనే యాముష్మికములనఁగాఁ బరలోక సు
 ఖములును, అంతవంతములై యుండుటంబట్టి దుఃఖదాయక
 ములై కోరఁదగినవి గావనియు నెఱింగి రాగద్వేషములను జయిం
 చును. ఆదినండి యప్రియములును, దుఃఖహేతువులు నగు విష
 యములయందు ద్వేషమును, సుఖకరములగు విషయముల యం
 దుఁ బ్రీతియు, జీవునకు సహజముగ నుండినను వివేకముదృఢ
 ముకానుకాను సుఖదుఃఖములు నొక్కరూపుగఁ జూచుచు నె

కదానిని ద్వేషించుటయు, మఱియొకదానిని ప్రేమించుటయు. రెండు సజ్జానజాతములని రెంటిని జయించుటకు యత్నించును. ఈవై రాగ్య మైహికాముష్మికములగు భోగముల రెండింటి యందును గన్పడును. ఐహిక సుఖములయందు రాగ మెట్లా తజ్ఞానమునకుఁ బ్రతిబంధకమో యారీతి నే స్వర్గసుఖమునందలి యిచ్ఛయు నాతజ్ఞానమునకుఁ బ్రతిబంధకమనియుఁ ద్యాజ్యమనియు నిశ్చయజ్ఞానము కలుగును. వివేకవై రాగ్యములు క్రమ క్రమముగ వృద్ధికానుకాను జీవుఁడు ఆతజ్ఞానమును బొందుమా గ్గమును గనుఁగొని యాజ్ఞానము పూర్ణముగ సాధించుటకు షడ్గుణ సంపత్తి యవశ్యకమనియు నదిలేక యాజ్ఞానము సాధ్యముగాదనియు నెఱుంగును. ఈసంపత్తి శమాది షడ్గుణసంపత్తి యని సముదాయముగఁ జెప్పఁ బడుచున్నయది.

శమాదిషడ్గుణసంపత్తి.

(౧) శమమనఃగా నంతరింద్రియ నిగ్రహము. (౨) దమము- అనఁగా బాహ్యేంద్రియ నిగ్రహము. (౩) ఉపరతి-అనఁగా కర్మములనుండి నివృత్తియు మిగుల గొప్పతాలిమియుఁ జెప్పఁదగు. (౪) తిఠీక్ష-అనఁగా దృఢషగు నోర్పు(గి) శ్రద్ధ - అనఁగా శాస్త్రమునందును, ఆచార్యోక్తియందును దృఢవిశ్వాసము (౬) సమాధానము-అనఁగా సమచిత్తత్వము. ఈయీఱునుషట్సంపత్తి యని యెఱుఁగఁబడు.

ఇందు శమము మొదటిది. అంతరింద్రియమగు మనస్సును స్వాధీనము చేసికొనుట. మనస్సు జీవున కుండుసాధనములలో నుత్తమమగునది. “కిమితరచ్చేత స్సమంసాధనమ్” మనస్సు బంధమోక్షముల రెండింటికిని గారణము.

“మనఏవ మనుష్యాణాం కారణం బంధమోక్షయోః”

బంధాయ విషయాన క్తమ్ ముక్త్యై నిర్విషయం మనః”

మనస్సు ఇంద్రియములతోఁగూడి విషయములయందు రమించుచుండిన బంధహేతువగు. ఆమనస్సు విషయములనుండి విముఖమై ఇంద్రియములకు లోబడక ఇంద్రియములకు రాజైనానిని లోబడచుకొని యాత్మవశ్యమై వర్తించునపుడు మోక్షహేతు వగుచున్నది. కావున మొట్టమొదట మనస్సు స్వాధీనము చేసికొనఁబడిన దక్కిన ఇంద్రియములన్నియు సులభముగ లోబడును. మరల బ్రాహ్మయములతోఁ జేరనిచో నింద్రియములు స్వతంత్రవ్యాపారమున కశక్తములని యెల్లవారి కనుభవవేద్యముగ నే యున్నయది. మనము మనస్సు నొకవిషయమున నేకాగ్రముగ నునిచినపు డితర విషయములు గోచరములు గావు. ఏర్పడైనను విచిత్రమగు నెకవస్తువు నత్యాశ్చర్యముతోఁ జూచుచుండు కాలమున నెవ్వరు గాని పిలిచిన వాశబ్దమును వినఁజాలఁడు. స్పృశించినను గనుఁగొనఁడు. ఏవిషయమున నైనను మనస్సు లయించి యుండునపుడు మైచుటచి

యున్న వాడనట ప్రసిద్ధము. దీనిచే మన స్సౌక విషయమున లయించి మునిగి యున్నదనియు నానందమును నితరేంద్రియము లన్నియు నిర్వాప్తపరములై యున్నవనియుఁ దెలియవచ్చుచున్నది. కావున మనస్సు స్వాధీనమై వర్తించుచోఁ దక్కినయంద్రియము లన్నియు సులభముగ జయించుటకు సాధ్యములు. కావున “శమము” మొదట నభ్యసించఁదగినది. మనస్సు నిగ్రహింపఁబడినచో బాహ్యేంద్రియములన్నియు సులభముగ లోబడును గనుక రెండవది దమము. మూడవది యుపరతి. ఉపరతి యనఁగా నుపరిమించుట విడుచుట సన్న్యాసమునగు. విధ్యుక్తముగా విహితకర్తములను దృఙ్చించుటయని వేదాంతము చెప్పుచున్నారు. సన్న్యాసమునకు లింగములు అనఁగా బహిరంగము లగు చిహ్నములు అంత ముఖ్యములు గావు. కృతార్థత నిచ్చు శక్తి కేవలబాహ్యకర్తములందు లేదని దృఢముగఁ దెలిసి వానియందు రాగమును బూర్ణముగ విడిచిన వంతెన్నాన్యసము తప్పక సిద్ధించును అట్టివిరాగము గలుగుటకు మనోదాగ్ధ్యమే సారభూతముగాని దేశకాలనిమిత్తములను బట్టి కాయకకర్మములం దెంతభేదము లుండినను వానిఁ బాటింపఁ దగదనియు నిశ్చయము గలుగవలయును. సారమునొక్కదానినే చూచుచు బాహ్యధర్మములం దెన్నిభిన్నమార్గములున్నను గమించక మనోభావముల మాత్రము లెక్కించుచు నందఱియందును సమబుద్ధి గలిగి యాదరించవలయును. సారహీనులందును సారముగలిగించు మార్గములను వెదుకవలయును

గాని బాహ్యవ్యాపారములను మార్పవలయునని యంతఃపూనుకొనరాదు. ఎల్లడలఁ బరమాత్మ యంతర్యామిగ నున్నవాడనియు, లోకవ్యవహార మనేకవిధములుగఁ బరిణమించు ననియు, దానిచే నాయావిధముల ననుసరించియే వేర్వేరుగ నాయా వారికిఁ దరణోపాయము గలుగవలయుఁ గాని యందఱకు నొక్కమార్గమే చాలదనియు వెల్లడిగఁ దెలియ వలయును. కావున మతభేదము లాచారభేదములు మొదలగు భేదములన్నియును గర్మానుసారము లగు రుచిభేదములను బట్టి కలిగినవని కాని సారభూతములు గావని నిశ్చయించి వారివారిమార్గముల వారివారిని బోనిచ్చి సారమందే దృష్టియించి యందఱియందు నన్నిమార్గములందును సమబుద్ధిగలిగి వానియందు సహనము నుగలిగి వారివారిని వారివారిమార్గములందే తిప్పి యుద్ధరించవలయు నను ననుకంపయుఁ గలుగవలయును. ఇట్టి సహనము గలవాడు కర్మములను జేసినను విడిచినను బాహ్యలంబనములను గమించక సారభూతమగు తత్త్వమునందే మనస్సును ద్రిష్టును. వాఁడే నిజమగు సన్న్యాసిగావున నిట్టి సహన ముపరతియని తత్త్వజ్ఞులు చెప్పుచున్నారు.

నాల్గవది తీర్తి- తీర్తియన ద్వంద్వసహనము. సర్వదుఃఖములను సహించుట. వైరాగ్యము గలిగినచో సుఖములయందు రాగ మెట్లు వదలునో అటులనే దుఃఖములయందు ద్వేషముగూడ వదలును. ప్రాప్తించు సుఖదుఃఖము లన్నియుఁ

బూర్వశుభాశుభకర్మముల ననుసరించియే వచ్చుచుగాని యెవ్వరికిఁగాని తాఁజేసికొనని సుఖముగాని దుఃఖముగాని సంభవింపదనియు, నివియున్నియు వివేకవృద్ధికి సహకారములనియు దృఢముగ నెఱుంగుచు. కావున దుఃఖములెన్ని ప్రాప్తించినను దత్కాలమున నెంత దుర్భగములుగఁ గనుపించినను, నవియున్నియును బూర్వకర్తాను సారముగనే వచ్చినవనియును, దుష్కర్మములు దుఃఖానుభవముచేతఁ బరిసమాప్తి నొంది తాను గృతార్థుఁడగుననియు నిట్టి దుఃఖములచేఁ దప్తుడై పుటముపెట్టిన బంగారమువలె దానును బోశున్దుడై ప్రకాశింపఁ గలఁడనియు నెఱింగి దుఃఖములు రానురాను గర్మశేషము నశించుచు గదాయని యార్జినే మఱియు మఱియుఁ గోరుచు నీ తిత్తిక్షయచుగుణము నభ్యసించును. దుఃఖములును, గష్టములును రాకయే యీసుగుణ మలవడుట దుస్సాధ్యము కానఁ బరమదయానిధియగు భగవంతుఁడు తనబిడ్డల నిశ్చేయ సాధనములుగ దుఃఖజాలములను గర్తానుసారముగఁ గూర్చుచున్నాఁడు.

ఐదవది శ్రద్ధ—అనఁగా శాస్త్రములును, ఆచార్యులుచెప్పవాక్యములునుబంపపురుషార్థ సాధనములని దృఢముగ విశ్వసించి యనుష్ఠించుచుఁ దానికను దత్త్వమును జక్కఁగాఁదెలియఁజాలకయున్నను చా ననుష్ఠించు మార్గమునందుఁ బూర్ణముగ నమృతము గలిగియుండుట. అట్టి శ్రద్ధ యుండినఁగాని పూని కఱ్ఱో నీయోగమార్గము నభ్యసించుట కుత్సాహము గలుగదు. కావున నీశ్రద్ధ నభ్యసింపవలయును.

అతవది సమాధానము—అనగా నిష్టానిష్టము లొనఁ గూడినపుడు మనస్సు నిర్వికారముగ నుండుట. సామన్యముగ జనులకుఁ బ్రయము ప్రాప్తించినపుడు హర్షమును, అప్రియ మొనఁగూడినపుడు విషాదమును గుఱియును గలుగుట సహజము. అట్టివారు రాగద్వేషములకు లోనై యుండు వారు. రాగద్వేషములను జఱుచిన పిదప ఇష్టప్రాప్తియైనను, అనిష్ట ప్రాప్తియైనను వికారముచెందని మనస్సు గలిగియుండవలయు.

ఈయూగుణములను గొంతయైన సభ్యసింపవలయును. ఈగుణములను వరుసఁగా నొకదానివెనుక మఱియొక్కటి యభ్యసింపఁదగు ననుట గాదు. వీని నన్నింటి నొక కాలముననే కొంచెము కొంచెముగ సభ్యసించి దృఢముగఁ జేసికొనవచ్చును. ఇవియన్నియుఁ బూర్ణముగ సాధించిన మోక్షమును సాధించినట్లే యెన్నఁదగు. కొంత యభ్యసించిన జ్ఞానోపదేశమున కధికారి యగు. అపిదపఁ గాలక్రమమున నన్నియుఁ బరిపూర్ణము లగును.

నిత్యానిత్యవస్తువివేకము, ఇహముత్రఫలభోగవైరాగ్యము, శమదమాది షట్సంపత్తియు నను నీసాధనత్రయముగాక నాల్గవది ముముక్షుత్వము నుండవలయును. అది సంసారబంధములనుండి విముక్తుఁడు గావలయునని తీవ్రమగు నిచ్చ. తీవ్రమగు ముముక్షుత్వము లేక పైచూఁడింటివైనఁ బూనికతో సభ్యసించుట కుత్సాహము గలుగదుగదా !

ఇందు కొక దృష్టాంతమును నిలిపినముగలదు. పూర్వ మొక శిష్యుఁ డొక్కతత్త్వవేత్తయగు గురువునొద్దకుం బోయి ముక్తి మార్గము నుపదేశింపుమనివేఁడెను. శిష్యుని మనోదార్థమును బూనికను బరీక్షింప నాగురువు కాలముగడువుచు రాగాఁ బలు మాటలు శిష్యుఁ డాదేశికుని బౌద్ధించుచు వచ్చెను. ఒక్కపర్యాయము దృఢమనస్సుతో శిష్యుఁడు గురువును బౌద్ధించెను. అతఁ డాశిష్యునకు రాబోవు ఐర్వకాలమును దెలిపి యానాడు సాగరసంగమమునకు రమ్మని యాజ్ఞాపించెను. అట్లే యచ్చటి కాసమయమున కతఁడువచ్చెను. దేశికుఁ డాతని మొలబంటి నీటిలోనికి దీసికొనిపోయి నీటిలోముంచి పైకి లేవకయుండఁ బట్టి యుంచెను. నిశ్వాసవాయువు విగిసియుండుట నతఁడు లోలోనఁ గొట్టుకొనుచుండఁగాఁ బ్రాణమునకపాయము వచ్చు దాఁక ముంచి విడిచిపెట్టెను. శిష్యుఁడుపైకిలేచి యాయాసము పోగొట్టుకొని స్థిమితమనస్కుఁడు కాఁగా శిష్యునితో గురువు నీటిలో మునిగియున్నప్పుడు నీకేమి కోరికయుండెనో చెప్పుమనియడుగ నాహూపిరి తిగుగుటకుఁ గొంచెము గాలియున్న నీ సమయమున బ్రతుకఁ గలనను కోరికతప్ప వేఁతెద్దియు లేదని విన్నవించెను. అప్పుడు గురువు శిష్యునితో నీటిలో నున్నప్పుడెంత దృఢమగు బ్రదుకుకోరిక గల్గెనో యంత దృఢముగ మోక్షాసక్తి గలిగినేని నే నప్పుడుపదేశించెదను. పొమ్మని పంపెను. కాబట్టి తీవ్రమగు మోక్షాసక్తి గలిగియుండవలయునని తేలియఁ దగు.

ఈనాల్గును సాధన చతుష్టయమునుపేర శ్రీ శంకరాచార్యులవారు జ్ఞానమార్గమున నడువ యత్నించు వారలకుఁ బూర్వాధికారముగ విధించియున్నారు. సాధనచతుష్టయ సంపత్తి లేనివారలు పరవిద్యాజ్ఞానమున కధిక్కారులు గారు. వీనినన్నింటిని గొంతయైన నభ్యసించిన వారలే బ్రహ్మజ్ఞానమును గ్రహించుట కధికారులు. అట్టి వారికిఁగాని యితరుల కీజ్ఞాన ముపదేశింపరాదని తత్త్వజ్ఞులగు మహాత్ముల యుద్దేశ్యము. “అథాత్ బ్రహ్మ జిజ్ఞాసా” అనఁగా నికమీఁద బ్రహ్మవిచారము అని, వేదాంత సూత్రములలో మొదటిసూత్రము. అందు “అథ” అనఁగా నికమీఁద ననుచో సాధన చతుష్టయము కొంతయైనను సాధించిన పిదపనేయని యర్థము. ఈసాధనచతుష్టయ సంపత్తి లేనివారి క్కొలమున బ్రహ్మవిద్యా రహస్యములను శబ్దమాత్రముగ నేర్చికొని మహావాక్యముల యర్థమును స్వానుభవముచే నిరూపించుకొనకయే యావాక్యములను నోటనుచ్చరించుచు బ్రహ్మ వేత్తలమని నెఱిచుచు నితరుల కుపదేష్టలయి యితరులను సహితము భ్రాంతులుగఁ జేయుచున్నవారు. “అంధేనై వసీయమానా యథాంధాః” అనునట్లు తామంధులయ్యును సంధులుగైతరులకు మార్గదర్శకులగుచుఁ దుదకు నుభయులును మార్గము తెలియక చిక్కులుపడుచున్నవారు. సులభమును నిరపాయమును నగుకర్తవ్య క్రిమార్గములను వదిలి దుస్సాధ్యమును, నపాయకరమును నగు నీ జ్ఞానమార్గము ననుష్ఠించఁ బ్రయత్నించుటచే నుభయభ్రష్టు లగుచున్నారు. కావున నెల్లవారును జిత్తశుద్ధి

గలిగి నాలుగు సాధనముల దృఢముగఁ గొంతయైన నభ్యసింపక మున్న జ్ఞానము దెసకు నుద్యమింపక యుండదగు. ఈ సాధనముల నభ్యసించి తేలి యధికారియగు మహనీయుఁడే జ్ఞానమార్గమున నడువఁ జాలును.

“నాయ మాత్మా బలహీనే నలభ్యో నచ ప్రమాదా త్తప్సో వాప్యలింగాత్ ” ముండకోపనిషత్తు.

ఈ నాల్గింటి నభ్యసించిన జీవుని బుద్ధి యతిశుద్ధమగు. అహంకార మమకారములు పూర్ణముగ నశించు. బుద్ధి మిక్కిలి సూక్ష్మమయి యింద్రియములు మనోబుద్ధులకు వశపర్తులగు. ఆహారాది నియమములచే శరీరములు పరిశుద్ధములగు. ఇవి గలిగిన జీవుఁ డాత్మ జ్ఞానమున కధికారియగును.

ఆజ్ఞాన మెట్టిదియో శ్రీకృష్ణభగవానులు గీతాశాస్త్రము నందు సంతక్షేపముగ నిరూపించి యున్నారు.

“అహ మాత్మా గుణాకేశ సర్వభూతాశయస్థితః,
అహ మాదిశ్చ మధ్యంచ భూతానామంత యేవచ. ౧౩. అ.

సర్వభూతముల హృదయములయందుండు నాత్మ స్వరూపుఁడను నేను. నమ స్తభూతములకు మొదలనఁగా నుత్పత్తి కార

ణము నేను ; మధ్యమనగా స్థితి కారణమునేను ; అంత్యమనగా
లయకారణము నేను ; అనగా సమస్తభూతములునానుండి
వెలువడి యభివ్యక్తము లగుచున్నవి. నాయందే యున్నయవి.
కడపట నాయందు లీనమగుచున్నవని తాత్పర్యము. మరియు
నాత్మజ్ఞానమును విపులముగ వర్ణించుచు జ్ఞానలక్షణములను
నిరూపించియున్నారు.

“ అమానిత్వ మదంభిత్వ మహింసా త్కౌంతి రార్జనమ్,
ఆచార్యోపాసనం శౌచం స్థైర్య మాత్మ వినిగ్రహః,
ఇంద్రియాధేషు వైరాగ్య మనహంకార ఏవచ,
జన్మమృత్యుజరావ్యాధిదుఃఖిన్దోషానుదర్శనమ్,
అసక్తి ర నభిష్వంగః పుత్రదార గృహాదిషు,
నిత్యంచ సమచి త్తత్వ విష్టానిష్టోపపత్తిషు,
మయి చానన్య యోగేన భక్తి రన్యభిచారిణీ,
వివిక్తదేశ సేవిత్వ మరతి ర్జన సంసది,
అధ్యాత్మజ్ఞాన నిత్యత్వం తత్త్వ జ్ఞానార్థదర్శనమ్,
ఏతద్జ్ఞాన మితిప్రోక్త మజ్ఞానాయదతోఽన్యథా.”

గీత-౧౩ అ.

అభిమానము లేకయుండుట యనగా నడచువ, దంభము
లేక యుండుటయు, నితరులకించుకయైన హానిచేయక యుండు
టయు, నితరులయందలి దోషములను సహించి మన్నించునట్టి

త్కాంతియు, న్యాయములేక వర్తించుటయు, గురుశుశ్రూష
 యు, శౌచమును, స్థైర్యము, నింద్రియములను మనస్సును స్వా
 ధీనముచేసికొనియుండుటయు, విషయభోగములయందు వైరా
 గ్యము, నహంకారములేకయుండుటయు, బుట్టుట, చచ్చుట,
 ముసలితనము, రోగము మొదలగు నానియందలి దోషమును
 జూచుటయు, బుత్త్రదార గృహదులయందు రాగమును,
 దాదాత్యమును లేకయుండుటయు, నిష్ఠము ప్రాప్తించినపుడు
 సంతోషముగాని, యప్రియము సిద్ధించినపుడు దుఃఖముగాని
 లేక యెల్లపుడు చిత్తసమాధానముగలిగి యుండుటయు, బర
 మేశ్వరుడును, వాసుదేవుడును నగు నాయందుఁ జలించని య
 నన్యమగు భక్తియు, నేకాంత ప్రదేశములయందుండ నిచ్చయు,
 జనసంఘము నందుండ వలయునను నాశలేక యుండుటయు,
 నాత్మవిషయజ్ఞాన మెల్లప్పుడు మఱువకయుండుటయు, బరమా
 త్మతత్త్వమును స్వానుభవముచేఁ దెలిసికొనుటయు నివియన్ని
 యు జ్ఞానమనఁబడును. ఇవికానిదంతయు నజ్ఞానమని యెఱుంగఁ
 దగు. పైనఁజెప్పఁబడిన లక్షణములం గలిగియుండుటయే జ్ఞాన
 మనిబోధించి శ్రీకృష్ణభగవానులు మఱియు నీజ్ఞానముగలుగుట
 వలని ఫలము సహితము నందిచియున్నారు. “యద్భాత్వా
 మృతమశ్నుతే” యని యీజ్ఞానమువలన మర్త్యుఁ డమృతత్వ
 మునుబొందునని వివరించిరి.

జ్ఞానస్వరూపమును నిరూపించి జ్ఞానవిషయమగు జ్ఞేయము నిట్లు భగవంతుడు నిరూపించియున్నాడు.

“అనాదిమత్పరం బ్రహ్మ ససత్తన్నాస దుచ్యతే,
సర్వతః పాణిపాదం తత్సర్వతోఽక్షి శిరోముఖమ్,
సర్వతః శృతిమల్లోకే సర్వ మావృత్య తిష్ఠతి,
సర్వేంద్రియ గుణాభాసం సర్వేంద్రియ వివర్జితమ్,
అసక్తం సర్వభృచ్చైవ నిర్గుణం గుణభోక్తృచ,
బహిరంతశ్చ భూతానా మచరం చర మేవచ,
నూత్నత్వాత్త దవిజ్ఞేయం దూరస్థం చాంతికేచతత్,
అవిభక్తంచ భూతేషు విభక్త మివచ స్థితమ్,
భూతభర్తృచ తద్జ్ఞేయం గ్రసిష్ఠ్య ప్రభవిష్టచ,
జ్యోతిషామపి తజ్జ్యోతిస్తమసః పర ముచ్యతే,
జ్ఞానంజ్ఞేయం జ్ఞానగమ్యం హృది సర్వస్య ధిషితమ్.

గీత. ౧౩. ఆ.

వేద్యమగు తత్త్వ మాదిమధ్యాంతరహితమును, సత్స్వ రూపమును, ససత్స్వరూపమునుగాక యెల్లయెడల పాదములను, హస్తములను, జతుష్సులను గలిగి సర్వమును వ్యాపించియున్నది. ఆతత్త్వము జ్యోతులలో నన్నింటిలో నెక్కుడుజ్యోతియు, సంధికారమునకు సతీతమగునదియు నయి యున్నది. జ్ఞానమును, జ్ఞేయమును, జ్ఞానగమ్యము ననగా నెఱుకయు నెఱు

గఁదగినదియు, నెఱుకచేఁ బొందఁదగు ప్రాశస్త్యస్థానమును సీమూఁ
డునొక్కటియై యున్నది.

ఇట్లు ప్రపంచమునందు వాఙ్మనసగోచరమగు నదియంత
యు నా బ్రహ్మస్వరూపమే. అనఁగా నెద్దానిని జూచినను అవ్య
క్తమగు బ్రహ్మముయొక్క వ్యక్తస్వరూపముగ భావింపఁ దగునే
గాని కేవలముపాధిని మాత్రము గమనించరాదు. అన్నింటి
యం దంతర్వామియైన చైతన్యము నెఱుంగవలయునుగాని యా
చైతన్యము నావరించియుండు ప్రాకృతరూపమును మాత్రము
నెఱుంగఁ బ్రయోజనములేదు. అది యజ్ఞానము. ఆత్మవిషయ
మును బోధించునదియే విద్యయనఁబడునుగాని యాత్మవ్యతిరి
క్తమగు పదార్థమొక్కటియు లేమింజేసి యాత్మేతరవిషయ
ములను బోధించు విద్యలును శాస్త్రములు నన్నియు నవిద్యలే.
మొదటఁ బ్రకృతిబోధకములుగ నుండి కడపట నాత్మబోధకు
సహకారము లగుటచే నపరవిద్యలన్నియు సనాతనమగు పర
విద్యా కళలుగ నెన్నఁబడు. కావుననే బయట చూచుటకు భిన్న
భిన్నములుగఁ గన్పడు పద్ధర్మనము లొక్కొక్కటియు నాపరత
త్వజ్ఞానమునకు సాధనములుగ నిరూపింపఁబడియున్నవి. అన్ని
విద్యలు నన్ని మార్గములును భగవత్తత్త్వమును దెల్పుటకు
సహకారములుగను భగవత్సన్నిధానమును జేర్చుటయందు
సమర్థములును నైయున్నవి. ఆత్మతత్త్వమును నిరాకరించు విద్య
యెన్నఁడును విద్యగా నెన్నఁబడదు.

“చక్రహస్తుని బ్రకటించు చదువు చదువు
కుంభినీధవుఁజెప్పెడు గురుఁడు గురుఁడు
తండ్రిహరిఁజేరుమనిచెప్పు తండ్రి తండ్రి.”

భాగవతము.

లోకమునందు బహురూపములుగఁ బ్రాకృతములగునిం
ద్రీయములకు గోచరములగువిషయములన్నింటి యందును న
ప్రాకృతమగు నాత్మ తత్త్వమంతర్యామిగ వెలుంగుచున్నది.
ఇట్లు నానాత్వమునం దేకత్వమును జూడఁదగు.

ఆత్మయేకము, నద్వితీయము, క్రియారహితమునగు. కనఁబడు
వ్యాపారమంతయుఁ బ్రకృతిసంబంధమైనది. ఆత్మ సర్వత్రవ్యాపిం
చియుండుటచేత నచలము. చలనమనఁగా నున్నస్థలమునుండిమఱి
యొకస్థలమునకుగమనముగదా! అంతటవ్యాపించియుండుతత్త్వ
మెచ్చటనుండి యెచ్చటికి గమనముచేయుచు? ఆత్మ లేనిస్థలము
నూదికొన మోష జాలినంత గానిలేదు. చలనమనునపుడెల్ల నాత్మ
యే ప్రకృతిశోభేఁజేరి ప్రకృతిని జలింపఁ జేయుచున్నదని యెఱుంగఁ
దగు. చలించునది ప్రకృతియే. ఎంతసూక్ష్మచలనమైనను బ్రకృతి
సంయోగములేక సంభవింపదు.

కాపున నాత్మక్రియారహితము.

“ప్రకృత్యైవ చ కర్మాణి క్రియమాణాని సర్వశః,
యః పశ్యతి తథాత్మాన మకర్తారం నపశ్యతి”

గీత.

మఱియు లోకమునఁ గన్పడు మార్పులన్నియును ద్రిగుణాత్మకమగు ప్రకృతియందుఁ గన్పడునవిగాని యాత్మయందుఁ గానరావు. పుట్టుటయు, గిట్టుటయు, వృద్ధిక్షయములు ప్రకృతి సముదాయములందుఁగాని యాత్మకు లేవు. ఇట్లు నిత్యమగు నాత్మకును ననిత్యములగు రూప సముదాయములకును గల భేదము వివేకముచే నెఱుంగఁదగు.

“యస్మిన్ దేవేషు భూతేషు నశ్యత్సు నవినశ్యతి,
వినశ్యత్స్వ వినశ్యం తం యః పశ్యతి సపశ్యతి”

ఈ మొదలగు వాక్యములయందు నశించునది యనఁగా మాఱునది. ప్రకృతి మాఱుచుండు రూపములయందెల్ల యెడలనుండు నాశరహితమైనది యాత్మ.

“ఈశ్వర స్సర్వభూతానాం హృద్దేశేఽర్జున తిష్ఠతి,

సమం సర్వేషు భూషేషు త్రిమంతం పరమేశ్వరమ్.
అహ మాత్మా గుణాకేశ సర్వభూతాశయస్థితః”

ఈయూత్మ సర్వభూతములయందు సమముగఁ బ్రకాశించుచున్నది. సాత్వికములుగాని రాజసములుగాని, తామసములుగాని యీయన్ని రూపములయందు దాత్మ సమముగఁ బ్రకాశించుచునేయున్నది. కావున నాత్మవేత్త వీనినన్నిటిని సమబుద్ధితోఁజూచును. ఆత్మవేత్త కాఁగోరువాఁ డట్లు సమబుద్ధి నభ్యసింపవలయును.

“విద్యావినయ సాపన్నే బ్రాహ్మణే గవి హస్తినీ,
శునిచైవ శ్వపాకేచ పండితా స్సచుదగ్ధినః”

గీత.

ఉత్కృష్టములగు వస్తువులందును నికృష్టములగు రూపములందును సుందరములగు భూతములయందును, జూచుట కసహ్యములగు రూపములందును, బ్రహ్మవేత్తయందును, గూఁరిచిత్తునందును, బాహణమునందును, బ్రహ్మయందును సమముగ నాత్మవ్యాపించియున్నది గావున వీనినన్నిటిని సమబుద్ధిచేఁ జూచుటయే జ్ఞానము. ఈశ్వరుఁడు సర్వభూతముల యందును జీవకళగాఁ బ్రకాశించుచుండుటచేత సర్వభూతములకు దండప్రణా

మము లాచరింపవలయునని శ్రీకృష్ణులు తన ముఖ్యశిష్యుడగు నుద్ధవునకు బోధించిరి. ఇదియ యుత్తమమగు జ్ఞానమనియు నిది యుత్కృష్టమగు మోక్షమార్గమనియు వచించిరి.

“సర్వభూతస్థితంయో మాం భజత్యేకత్వ మాస్థితః,
సర్వథా వర్తమానోపి సయోగీ మయి వర్తతే”

గీత.

ఐనను సర్వభూతములయం దాత్మను జూచుట యెట్లు సిద్ధించును ? అజ్ఞానియందును జూదగానియందును మోసగానియందును బ్రహ్మభూతకునందును, బ్రహ్మవేత్తయందును సమత్వ మెట్లనుష్ఠింపనగును ? అనియడిగిన వీరియందఱియందు నాత్మకళయుండి యే యున్నది. అందఱును నానావిధములగు ననుభవములను బొంది వానినుండి గ్రహింపఁదగు జ్ఞానము నంతయు గ్రహించి కడపట నాత్మవేత్తలుగాఁ దగియే యున్నవారు. అందఱియందును నీరీతి నాత్మ బీజరూపములగు తనశక్తులను వికసింపఁజేసికొనుచున్నది. వృక్షమందలి శక్తి యొకచో లేత మొగ్గగను, మఱియొకచోఁ బక్కమై వికసింప నాసన్నమై యుండు మొగ్గగను, ఇంకొకచోట వికసించిన పుష్పముగను, వేటొకచో లేతపిరిదెగను, గాయగను, మఱియొకస్థలమునఁ బక్కమగు ఫలముగను, నానావిధ రూపములు గలిగియున్నను అన్నియు యథార్థముగ నొక్కవృక్షములోఁ బుట్టి యొక స్వభావము.

గలిగి సమముగనుండు నట్లాత్మకళ నానానామరూపములు
 గల యన్ని భూతములయందు సమముగ నున్నది. అన్నింటియం
 దును దుది నాత్మ గుణము లన్నియుఁ గాలానుసారముగఁ బ్రకా
 శింప నున్నవియేగాని వేతొకపదార్థ మొక్కటియులేదు.
 కావున ఘోరరూపముగనున్నను, లావణ్య స్వరూపముగ ను
 న్నను, జ్ఞానస్వరూపుఁడుగ నున్నను, నజ్ఞానపుంజముగనున్నను,
 దయాసముద్రుఁడుగ నున్నను, గూరచిత్తుఁడుగ నున్నను,
 నందఱియందు నాత్మ ప్రకాశించుచున్నది. హేయముగఁ గనఁ
 బడు పదార్థమునందుండు నాత్మయుఁ గాలక్రమమునఁ బరిణా
 మించి యాత్మ గుణములను బ్రకాశింపఁ జేయును. ఈ రూపము
 లన్నింటియం దనుభవము పొంది జ్ఞానమును గ్రహింపవలయు
 ను. కావుననే కదా భగవంతుఁడు తనవిభూతిని జెప్పుచో
 “ద్యూతంఘలయతామస్తి” అని చెప్పుకొన్నాఁడు. బ్రహ్మవేత్త
 యందును, మూర్ఖునందును, గోవునందును, శునకమునందును,
 శ్వేపచునందును సమత్వమునుజూచి యాత్మ భావన చేయవల
 యును. ఇట్లుచూచుటయే యథార్థజ్ఞానము.

అట్లేకత్వమును జూచువాని కజ్ఞాన ముండనేరదు. అజ్ఞానము
 నశించి యజ్ఞానజాతములగు శోక మోహములు సయితము నశిం
 ప నానందస్వరూపుఁ డగు.

“యస్మిన్ సర్వాణి భూతాన్యైతే వా భూద్విజానతః,
 తత్ర కోమోహః కశోక ఏకత్వ మనుపశ్యతః ”

ఈశానాస్వయము.

ఏవస్తువును జూచిన నీవస్తువునం దాత్మ యేవిధముగఁ బరిణామము చెందుచున్నది? ఎట్టి జ్ఞానము నీరూపమునఁ జెందఁ జాలును? అని యోచించుచుండిన నొక్కొక్కరూపమును బ్రపంచమున సార్థకముగఁ గన్పడును. అట్లుగాక హేయగుణములను మాత్రము చూచుచు, ద్వేషించుచుండిన బ్రహ్మ సంబంధములగుగుణములు మాత్రము గనఁబడునేగాని యాత్మ జ్ఞానము లేకమైనను బుట్టఁజాలదు. అన్ని భూతములందు నాత్మ శక్తి వికసించుచుండుటను జూడనుజూడను భూతము లన్నియు భగవంతుని మహిమను బ్రకటించునవిగఁ దెలియ వచ్చునేగాని వేఱుకాదు. కావున నెల్లయెడల నాత్మనే సమముగఁ జూడఁదగు. ఇదియే సుజ్ఞానము. ఇట్లు చూచువాడే యాత్మ వేత్త. ఇదియే జ్ఞానయోగము.

జ్ఞానియగువాఁ డాత్మకళను సర్వమునఁ జూచుచుండును. అజ్ఞాని సయిత మ్మాత్మప్రకాశమునే యెల్లచోటులం జూచును గాని యాత్మప్రకాశమని యెఱుంగఁడు. లోకమున నొక్కొక్కఁడు సనేకములగు విషయములఁ బ్రేమించుచున్నాఁడు. ఆవిషయములయందఁ బ్రేమాస్పదమగున దెద్దియేని యొకటి యుండనిచో దానినేల ప్రేమించును? ఒక్కొక్కవిషయమునందును మనస్సును రంజింపఁ జేయునదియును, సుఖము నీజాలునదియు నెద్దియే నొక్కటి యుండవలయును గదా! అదియంతయు నాత్మతేజస్సేయని గ్రహింపఁదగు. పామరుఁడు రూపలా

వణ్యాది గుణసముదాయమును జూచి యొకరూపమును త్రేమించినను, అచ్చట నాత్మలేనిచో నాగుణములు ప్రకాశింపవు. వానికిం గానరావు. లోకమునం గిన్నట్టు సకలసౌందర్యములును, సకల ప్రకాశములును, నాత్మయునికిచే గలుగునవిగాని వేఱువిధమునఁ గాదు. రూపములందుఁ గాననచ్చు రిమణీయత్వ మంతయు వానియం దాత్మయుండుటచే వానియం “ దారో పితరనుణీయత్వము” గాని యారూపములయందు నైజమగు నది గాదు. ఈయర్థమును గీతాశాస్త్రమునందు.

“యద్య ద్విభూతిమత్సత్త్వం శ్రీమద్రాజ్జిత మేవవా,
తత్తదేవావ గచ్ఛ త్వం మమతేజోఽంశ సంభవమ్.”

లోకమునం దైశ్వర్యవంత మైనదిగాని, ప్రకాశమైనదిగాని విశేషోత్సాహముతోఁ గూడుకొనునదిగాని వస్తువెద్దియున్నను అది యొక్కొక్కటియు నా జేజస్సుతోఁ గళామాత్రము దానియందుఁ గలిగియుండునదిగఁ దెలిసికొనుమని భగవంతుఁ డర్జునునకు బోధించెను. కావున లోకముతో నెద్దియేని రమణీయముగ నుండిన నద్దాని కారమణీయత్వమును గలుగఁ జేయు నది యాత్మయేయని నిశ్చయము. ఈవిషయమునే మైత్రేయికి నామెభర్త యాజ్ఞవల్క్య మహర్షి సుందరవాక్యములతో నుప దేశించి యున్నాడు.

“నవాఅరేజాయాయై కామాయ జాయూప్రియా భవత్యా
త్తనస్తు కామాయ జాయూప్రియాభవతి. నవా అరేపత్యః .
కామాయ పతిః ప్రియోభవ త్యాత్తనస్తు కామాయ పతిః
ప్రియోభవతి నవాఅరే దేవానాం కా
మాయదేవాః ప్రియా భవంత్యాత్తనస్తు కామాయ దేవాః
ప్రియాభవంతి” బృహదారణ్యకము.

తా. భార్యకొఱకు భార్యను ప్రేమింపడు. భార్యయందలి
యాత్మకొఱకు భార్యప్రియమగు. భర్తకొఱకు భర్తప్రేమింపఁ
బడఁడు. ఆత్మకొఱకే భర్తప్రియుండగు. ఇట్లొక్కొక్కవస్తువును
దనంతటఁ బ్రీతిగొలుపడు. ఆత్మకొఱకుఁ బ్రియమగు. అట్లు దేవ
తలు సముతము దేవతలేయని ప్రేమింపఁబడరు. ఆత్మకొఱకుఁ
ప్రియులగుచున్నారు. ఇట్లాత్మ పరమ ప్రియమైయుండనియెడల
నొక్కటియు లోకమునఁ బ్రియరూపముగాఁ బ్రకాశింపఁజాలదు.
స్థితిగూడ నసాధ్యము. సర్వేంద్రియములకు రమణీయములగు
విషయములందు సంతర్భూతమగు నాత్మను గ్రహింపఁదగు.
ఇట్లాత్మ స్వల్పచోఁ జూచుచు, వినుచు, ధ్యానించుచు నాత్మనా
న్నిధ్యమును జెందఁదగు.

“ఆత్మాలరే ద్రష్టవ్య శ్శ్రోతవ్యోమంతవ్యోనిదిధ్యాసితవ్యః”

బృహదారణ్యకము.

ఇష్టిధమున నాత్మ నెందుఁ జూచుచుండఁ దనయం దుండు
నాత్మయు సర్వభూతములయందుండు నాత్మయు సొక్కటియను

జ్ఞానము క్రమక్రమమునఁ బొడము. కాలకర్త పరిపాకము కాఁగా
 పరమదయానిధియగు మహాగురువు తత్త్వోపదేశము చేయును.
 “తత్త్వమసి” యను మహావాక్యముపదేశించిన బ్రహ్మత్మైక్య
 జ్ఞానము పరోక్షముగఁ గలుగు. యథార్థమగు నాత్మజ్ఞానము
 కాలక్రమమునఁ బ్రతిమనుజునకుఁ దనయందే గలుగవలయును
 గాని యితరు లెంత మహనీయులైనను దానిని బుట్టింపజాలరు.
 “తత్త్వమసి” యనుమహావాక్య మాచార్యోపదిష్టమై శిష్యుఁడు
 దానియర్థమును మననము, నిదిధ్యాసముచేయఁ బిదిప బహుకా
 లమునకు నాత్మయందు “అహంబ్రహ్మస్మి” యనుజ్ఞానము
 వుట్టుచున్నది.

“తత్త్వయం యోగసంసిద్ధః కాలే నాత్మని విందతి”

ఆజ్ఞాన మాత్మయందే వుట్టుచున్నది. అట్టిజ్ఞానము పరోక్షమై
 నను మహాగురువులచేత నుపదేశింపఁబడును. అట్టి యుపదేశ
 మును బొందుటకు జ్ఞానులును దత్త్వదర్శులునగు మహాత్ముల
 ను యోగ్యుడగు శిష్యుఁడు విధిపూర్వముగ సమీపించి శుశ్రూ
 షచేసి పరతత్త్వమును గుఱింది ప్రశ్నచేయుఁగా వారుపదే
 శించెద రని గీతాశాస్త్రమున శ్రీకృష్ణులు వదించియున్నవారు.

“తద్విద్ధి ప్రణిపాతేన పరిప్రశ్నేన సేవయా,
 ఉపదేశ్యంతి తే జ్ఞానం జ్ఞానిన స్తత్త్వదస్యనః”

అట్టి గురువులు శాస్త్రజ్ఞానమమూత్రము గలిగిన వారుగ నూడినజాలదని “జ్ఞానిన స్తత్త్వద్భవః” అనిరెండు విశేషములు నిరూపింపబడినవి. శాస్త్రజ్ఞానము గలిగియుం దత్త్వమును స్వానుభవముచే నెఱింగినవారుగ నుండవలయు. అట్టి జ్ఞానమును గురుముఖమునఁ బరోక్షముగ మొదటఁ బొందుటకైనను శిష్యుని లక్షణములు సయితము భగవంతుడే నిరూపించి యున్నాఁడు.

“శ్రద్ధావాక్ లభతే జ్ఞానం తత్పర స్స యతేంద్రియః,
జ్ఞానం లభ్యా పరాం శాంతి మచిరేణాధగచ్ఛతి”

యథార్థ శ్రద్ధ ననగా గురువాక్యమునందు నిశ్చలమగు విశ్వాసమును గలిగియుండవలెను. జగదీశ్వరునియందు నిశ్చలమగు భక్తిగలిగి యీశ్వరుఁడే “పరాగతిః” అని దృఢమగు నిశ్చయము గలిగియుండవలెను. ఇంద్రియమాలను జక్కగ స్వాధీనము చేసికొని యుండవలయును. ఇంద్రియ మనస్సుల స్వాధీనముచేసికొని యీశ్వరునియందు సదా భక్తిగలవాడై గురువాక్యమునా దర్శితాస్తిక్య బుద్ధిగలవాడయిన శిష్యునకు జ్ఞానమును, దత్త్వదర్పణలు నగుగురువులు బ్రహ్మజ్ఞానమును బోధింతురు. అట్లుపదేశము నొందిన పుణ్యాత్ములకుఁ జరకాలము మనన నిదిధ్యాసములవలన నపరోక్ష జ్ఞానము తనంతట నాత్మయందే పుట్టును. గురువాక్యమును శ్రద్ధతోడ మనముచేసి నిది

ధ్యానముచేయు ప్రశాంతమగు మనస్సున నాత్మస్వరూపము 'పూర్ణముగ ప్రకాశించును. అప్పు "ఉహం బ్రహ్మస్మి" యనుజ్ఞానము కలుగఁగా యథార్థముగ బ్రహ్మవేత్తయై "బహ్మవిద్యుష్టానభవతి" యనునట్లు బ్రహ్మస్వరూపుడే యగుచున్నవాఁడు. అట్టి మహాపురుషుఁడు శరీరధారియయ్యి ముక్తుఁడేయగు, జీనన్తుక్తుఁడనఁదగియుండు. అట్టి మహాత్మునకుఁ బ్రపంచమాతయు బ్రహ్మగడము లన్నియు వేద్యములే. వారికి గోచరముగాని దొక్కటియు నుండదు. మాయను జయించిన వాఁడగు. త్రిగుణాత్మికయగు ప్రకృతి యామహానుభావునకు లోఁబడినదియే. ఆతఁడు గుణముల కతీతుఁడై వర్తించు. అట్టి పురుషుఁడు లోకమున నెల్లు వర్తించుననఁగా శ్రీకృష్ణుఁడే గీతా శాస్త్రమున రెండవ యధ్యాయాంతమున స్థితప్రజ్ఞుని లక్షణములుగను, బ్రాహ్మండవ యధ్యాయాంతమునఁ బరమభక్తుని లక్షణములుగను, బదునాల్గవ యధ్యాయము తుదను గుణాతీతుని లక్షణములు గనువివరించి యున్నారు.

ప్రజహాతి యదా కామాన్ సర్వాన్ పార్థ మనోగతాన్,
ఆత్మన్యే వాత్మనా తుష్ట స్థిత ప్రజ్ఞస్త దోచ్యతే,
దూఢే ష్వనుద్విగ్మమనా సుఖేషు విగతస్పృహః,
వీతరాగ భయ క్రోధ స్థితశ్చిత్తుని రుచ్యతే,
య స్రర్వత్రానభిన్నేహస్తత త్ప్రీత్య శుభాశుభమ్,

రాగద్వేషవియ్యుక్తైస్తు విషయా నింద్రియై శ్చరణ,
 ఆత్మవశైశ్చ ర్విధేమాత్మా ప్రసాద మధిగచ్ఛతి. ” ౨ అ.
 “అద్వేష్టా సర్వభూతానాం మైత్రః కరుణ ఏవచ,
 నిర్తమో నిరహంకార స్సమదుఃఖ సుఖః క్షమి.
 సంతృప్త స్సతతం యోగీ యతాత్మా దృఢనిశ్చయః,
 మయ్యర్పిత మనోబుద్ధి ర్యోమే భక్త స్సమే ప్రియః,
 యస్తాన్నో ద్విజ తేహోకోలోకాన్నో ద్విజ తేచయః,
 హర్షామర్ష భయక్రోధై ర్ముక్తో య స్సచమే ప్రియః,
 అనపేక్ష శ్శుచి ర్గృక్ష ఉదాసీనో గతవ్యధః,
 సర్వారంభపరిత్యాగీ యో మద్భక్త స్సమే ప్రియః,
 యోనహృష్యతి నద్వేష్టి నశోచతి న కాంక్షతి,
 శుభాశుభ పరిత్యాగీ భక్తిమాన్ యస్సమే ప్రియః,
 సమ శ్శత్రౌచ మిత్రేచ తథామానావమానయోః,
 శీతోష్ణ సుఖదుఃఖేషు సమ స్సౌగవివర్జితః,
 తుల్యనిందాస్తుతి ర్మోహ సంతుష్టోయేవ కేవచిత్,
 అనికేత స్థిరమతి ర్భక్తిమాన్ మే ప్రియో నరః,
 యేతు భర్త్యా మృత మిదం యథోక్తం పర్యుపాసతే,
 శ్రద్ధధానా మత్పరమా భక్తా స్తేఽతీతమే ప్రియాః.

గీత ౧౨ అ.

ప్రకాశంచ ప్రవృత్తిచ మోహ మేవచ పాండవ,
 నద్వేష్టి సంప్రవృత్తాని ననివృత్తాని కాంక్షతి,
 ఉదాసీనవ దాసీనో గుణైర్యో న విచాల్యతే,

- గుణావర్తంత ఇత్యేవ యోఽవతిష్ఠతి నేంగతే,
- సమదుఃఖసుఖ స్వస్థస్థ స్సమలోపాశ్మకాంచనః,
- తుల్యప్రియాప్రియోధీరస్తుల్య నిందాత్త సంస్తుతిః,
- మానావమానయోస్తుల్య స్తుల్యోమిత్రాఽపిషక్షయోః.
- సర్వారంభపత్యాగీ గుణాతీతస్తద్దోచ్యతే. ౧౪ అ.

మనోగతములగు కామము లన్నిటిని సంపూర్ణముగ వదలి యెప్పుడు నాత్మ యందే యానందించుచుండు. దుఃఖములుగలిగి నప్పుడు మనస్సు కలవలపాటొందదు. సుఖమునం దుప్పొంగదు. సుఖాసుఖము లేవిప్రప్తించినను నిర్వికారుడై రాగద్వేషములు పూర్ణముగ విడిచియుండును. సర్వభూతములయందును మిత్రభావము గలిగి సుహృదుడై యుండు. నేను, నాది, యనుభావములు వెదకినను గానరావు. ఏకార్యము చేయుచున్నను మనోబుద్ధుల సీత్యమనియం దప్పించి స్వామిభృత్యన్యాయమున లోకహితము కొఱకై కర్మముల జేయుచుండును. లోకులు లోకదృష్టిచే గీడుచేసినను, మేలుచేసినను, దూషించినను, భూషించినను, సన్మానించినను, అవమానించినను, సదానందుడై యొక్కదానియం దాశ యుంచక యాత్మారాముడై యుండు.

గుణాతీతుడయ్యును గుణములచేట్టలను ద్వేషింపడు. లేనివిషయములను గోరడు. సంప్రాప్తమైనవానిని ద్వేషింపడు. సుఖదుఃఖములయందుఁ దుల్యముగఁ జూచుచు, “మట్టిని, తా

తిని, బంగారము నొక్కదృష్టితోఁ జూచుచుఁ బ్రియాప్రియములను, నిందాస్తుతులను, మానావమానములను నొక్కరీతిగ నెంచుచు, మిత్రులను శత్రులను నొక్కవిధముగఁ బ్రేమించుచు స్వప్రయోజనకరములగు కర్మముల నెక్కటియుఁ జేయ నపేక్షించక యుండును.

వీరలు లోకమున నిట్లు వర్తించుచు లోకహితార్థ మీశ్వరునిప్రతినిధులుగ వర్తించుచు వేఱుద్దేశ్యములేక సర్వకార్యములు లోపములేక చేయుచు శరీరముండునందాఁకఁ గాలము గడుపుదురు. ఇట్టి వారలు బ్రహ్మవేత్తలు. బ్రహ్మవేత్తలగు వారలు పైననూచించిన రీతిని బ్రవర్తనము వలన నెఱుంగఁబడుదురు. మహావాక్యముల నోటితోవచ్చించుచు, బ్రహ్మవేత్తలమని లోకమునఁ బ్రకటించుకొనుచు, విషయసుఖముల రమించుచు, నిర్దియములు విషయములలోఁ బ్రవర్తించుచున్నవిగాని నేను సాక్షీయగు బ్రహ్మస్వరూపుడనని నోటిమాటలతోఁ జెప్పుకొనుట బ్రహ్మవేత్తలకు లక్షణము గానేరదు. బ్రహ్మవేత్తలు లోకమునకు మేలుచేయుదురు. తమకు సుఖము నించుకయైనను గోరకుండుటయే కాక సాధ్యమైనంత మట్టుకు దానికి విముఖులైయుదురు. ముందు వివరించిన రీతిని సాధనచతుష్టయమును బూర్ణముగ సాధించి నిస్సంగియై లోకమున నెక్కదానిని గోరక కుటీచకుండై యాత్మయందు దృఢనిశ్చయము గలిగి బహూదకుండై యాత్మయే తానను జ్ఞానము పుట్టఁ

గా హంసయై యోగాభ్యాసముచే నాత్మసాక్షాత్కారము
 కాగఁ బరమహంస యగుచున్నాఁడు. ఈరీతిని సాధనచతుష్ట
 యసంపత్తి కొంత గలిగినది మొదలపర్యంత జ్ఞానము లభించు
 దనుక నాలుగుసోపానము లేర్పఱుపఁబడినవి. ఈసాధనసంపత్తి
 గలిగిన జీవుఁడు జ్ఞానమున కధికారియై కారణగురువుల కటాక్ష
 మునకుఁ బాత్రుఁడై యుండును. అప్పుడదృశ్యుఁడుగ లోకహితా
 ర్థము వర్తించుచుండు కారణగురువు ప్రత్యక్షము సూక్ష్మము
 లగు తత్త్వములను గ్రహక్రమముగ నుపదేశించుచు. ఈయుప
 దేశము స్థూలదేహమున వర్తించు జాగ్రదవస్థయందు సామా
 న్యముగ రాదు. స్వప్నమునను, సమాధయందు సూక్ష్మశరీరధా
 రియునగు జీవునకు సిద్ధించును. ఇదియే నిజమగు నుపనయనము.
 దానిని సూచించునదియే బాల్యానస్థయందు జరుగు నుపనయ
 నము. అట్టియుపదేశమైనది మొదలమహాత్ములు రక్షించి శిక్షిం
 పఁగాఁ గాలక్రమమునఁ బరిపూర్ణుడగును.

ఇట్టి జీవుఁడు యథార్థమగు సన్న్యాసమున కర్హుఁడు.
 విహికము లాముష్మికములు నగు సుఖములయందు దృఢమగు
 వైరాగ్యము గలిగియుండుటచేతఁ దత్సాధనములగు కర్మము
 లను బూర్ణముగ విడిచి కేవలజ్ఞానసాధనముల వెదకుచుండు.
 ఇట్టి పరమార్థజ్ఞానమును బడయుటకు యోగాభ్యాసము ము
 ఖ్యసాధనము. కనుక నద్దాని నధ్యసించవలయు. ఈయోగవిష
 యము మఱియొక యధ్యామున విస్తరింపఁబడును.

ఐహికాముష్మికములలో నొక్కవిషయమునందును మనస్సు రమించకుండియు నొక్కయింటనుండుఁ గావునఁ గుటీచకుఁ డనఁబడును. పిదప నాయిల్లును వదలి స్థిరనివాసములేక గ్రామైకరాత్రముగఁ దిరుగుచు నాత్మయందు స్థిరాభిలాషగలవాఁ డగుచు బహూదకుఁడనఁబడు. బహూదకుఁడు కుటీచకునకంటె నొక్కమెట్లు మీఁదివాఁడు.

రెండవస్థితీయం దాత్మయందు దృఢమనస్సుగలవాఁడగు. ఈస్థితీయందుండి మరిలి సంసారమోహమునఁబడనవకాశముండదు. ఆత్మస్వరూపమును జక్కగ గ్రహింపలేక పోయియు నాత్మయొక్కటియే వేద్యమగు తత్త్వమును దృఢభావము గలిగియుండు. ఆతత్త్వమును దెలిసికొనుటకు మనస్సు నేకాగ్రము గఁజేసి చిత్తవృత్తులను నిరోధించి యాత్మయందుఁ జేర్పఁగ్రమక్రమమున నాత్మస్వరూపము కొంచెము కొంచెముగ గోచరమగు. ఇంద్రియములను విషయములనుండి మరలించి యింద్రియసుఖములను స్మరింపక యుండునట్లు మనస్సును నిలిపి నిశ్చలము నేయ నిర్వాతమగు స్థలముననుండు సరస్సున నిశ్చలమగు జలమునందు సూర్యబింబము స్వచ్ఛముగను బరిపూర్ణముగను బ్రతిఫలించునట్లు శాంతమగు శుద్ధాంతఃకరణమున నాత్మప్రతిఫలించు. అపు డాత్మస్వరూపము స్వల్పముగ నెఱింగి యాయాత్మయే తాననుజ్ఞానమంకురించును. అపుడు “హంస” యనునామమున నెుప్పు. “అహమ్ సః” నేనే యాయాత్మ. అనుజ్ఞానము.

కొంచెము కలుగును. మఱియు నాయోగము దృఢముకాను
'కాను నూత్నదృష్టి యభివృద్ధి యై క్రమక్రమముగ స్థూలశరీర
మును వదలి నూత్నశరీరమున స్వతంత్రముగ వర్తించుటకు
శక్తి గలుగఁగా నాస్థూలశరీరమనాత్మయని స్వానుభవముచే
దెలిసికొనును. కాలక్రమమున వరుసగ నుపాధులన్నింటి నొక
దాని వెనుక యొకదానిని విడిచి వాని నన్నింటి ననాత్మగఁ
దెలిసికొనుచు మనోవృత్తుల నన్నింటి ననాత్మవికారములుగ
నెఱింగి కడపట నాయుపాధుల నన్నింటికంటె విలక్షణుఁడును
ఉపాధుల కన్నింటి కధీశ్వరుఁడు నగు నాత్మను దెలిసికొను
చున్నాఁడు.

“హిరణ్మయే పరే కోశే విరజం బ్రహ్మ నిష్కళమ్,
తచ్చుభ్రం జ్యోతిషాంజ్యోతి స్తద్వదాత్మనో విదః”

ముండకోపనిషత్తు.

ఆత్మయే తానని స్వానుభవముచే నెఱుంగు. అపు డీయ
భార్థముగ “అహం బ్రహ్మసి” “సర్వం ఖల్విదం బ్రహ్మ” అను
వాక్యార్థము ననుభవించి యపరోక్షజ్ఞానము గలవాఁ డగును.
అప్పుడు పరమహంసయనఁబడును. ఇట్లపరోక్షజ్ఞానము గలిగిన
వారలే పరమహంస పరివ్రాజకు లనఁదగిన వారు. ఇట్టిజ్ఞానము
లేనివారియం దీశబద్ధము నామమాత్రముగనే యుండు. వీరలను
గుఱించియేకదా “వేదాంతవిజ్ఞానస్సునిశ్చితార్థా స్సన్నాత్యస

యోగా ద్యతయ శ్శుద్ధసత్వాః” అని శ్రుతులయందుఁ బ్రతిపాదింపఁబడియున్నది. వేదాంతవిజ్ఞాన మనఁగా వేదాంతమునందుఁ బ్రతిపాదింపఁబడినజ్ఞానము స్వానుభవముచే దృఢముగఁ జేయఁబడినపుడు విజ్ఞాన మనఁబడుచున్నది. కావున వేదాంతవిజ్ఞానమని యుపయోగింపఁ బడెను. అట్టి దృఢజ్ఞానముచే దత్త్వమును నిశ్చిత మై యుండవలయు. అట్టివారలు పరమహంస పరివ్రాజకులు, వారలయం దహంభావ మిసుమంతయైన నుండుదు. అట్టివారలను జేరి నమస్కరించుచో వారిని బ్రహ్మస్వరూపు అని యెంచుచు “నమో నారాయణాయ” యని నమస్కరింతురు.

ఇదియే జ్ఞానమార్గము. కడపటజ్ఞానము స్థిరమయి యాత్మసాక్షాత్కారము కాఁగా జ్ఞానయోగి యగు. ఆత్మస్వరూపము స్వానుభవముచే నెఱుంగ నుత్తమ మగు “పరభక్తి” పుట్టక తీరదు. భక్తిజ్ఞానములు వికసింప లోకహితముపొందఁగర్హములను జేయుచుఁ బరిపూర్ణకర్మయు నగు.

ఇట్లు మూఁడులక్షణములు పరిపూర్ణములై యిచ్ఛాశక్తి జ్ఞానశక్తి క్రియాశక్తులను మూఁడింటిని బూర్ణముగఁ బ్రకాశింపజేయుచు, సచ్చిదానందస్వరూపుఁడై లోకమున వెలయు. ఇట్టివారు బ్రహ్మవిద్యానిధులై బ్రహ్మవేత్తలయి పామర జనులకుఁ ద్రోవఁ జూపుచుఁ బామరులై లోకమున నుండువారలకును, విదేహులైన మహాత్ములకును, మధ్యభాగమున నుండు

వారలై బ్రహ్మనిద్యా రహస్యములు లోకమున నశింపకయుండ
రక్షించుచు మానవకోటికి రక్షకులై వర్తించు చుందురు.

ముక్తిని గోరియు స్వార్థపరులై యుండుటయుఁ గలదు. ఐహికములగు వాంఛలను బూర్ణముగ వదలి స్వర్గ సుఖములను సహితము గోరక యథార్థముగ నిష్కాములై వర్తించు చుండియు, భగవదర్పణముగఁ గర్తములై జేసి కాని, సగుణోపాసనము చేసి కాని చిత్తశుద్ధిఁ బూర్తిగ లేకుండుటచే సర్వభూత హితులు కాకయుండు వారు గొందఱు గలరు. వార లితరులను బ్రేమించుట బంధరూపముగ భావించుచు నీషణత్రయము నుమాత్రము వదలి భూతహితమును సహితము మఱిచి యేకాంతముననే వర్తించుచు నెల్లవారి నొక్కరీతిగనే దూర స్థులను జేయుచు స్వవిముక్తికాములై పరహిత మించుకయేంచింతింపరు. అట్టివారు మరల నిహలోకమునఁ దత్కాలమున జన్మించుటకు వలయు బంధము లొక్కటియు లేమింజేసి యిహలోకజన్మము నిక్కాలమునం బొందరు. స్వర్గ కాములును గామింజేసి స్వర్గముననుండునవకాశము లేదు. సర్వభూతహితులు కాకయుండుటచేత సర్వభూతాత్మకమగు బ్రహ్మ తాదాత్మ్యమును జెందినవారు కారు. అట్టివారు బ్రహ్మలోకమందుఁ గొంతదూరము పోయనను బోఁగలరుగాని మరల నేదోకాలాంతరమున సంసారమునం బ్రవేశించి “సర్వభూతాత్మభూతాత్మ” యగునందాక సంసారమున నుండవలసియుండును. దీనినే

“ ఆబ్రహ్మభువనాల్లో కాః పునరావర్తనోఽర్జున,
మా ముపేత్య తు కౌంతేయ పునర్జన్మ న విద్యతే

౮. ఆ.

బ్రహ్మలోకమువలకుఁ బోయిన జీవులకుఁ బునర్జన్మము గలదు గాని పరబ్రహ్మస్వరూపుడను, వాసుదేవాత్మకుఁడను నగున న్నుపాసించువారలకుం బునర్జన్మము లే దని గీతా శాస్త్రమున భగవంతుఁడు నొక్క వక్కాణించియున్నాఁడు. ఇట్టివారి పునర్జన్మము సామాన్యులగుజీవులకుఁ గలుగుపునర్జన్మము వంటిదిగాదు.

సంసారచక్రమునకు బద్ధులై త్రిలోకములందుఁ బరిభ్రమించువారలవిషయము నిచ్చట చెప్పియుండలేదు. భేదబుద్ధి గలవారలై భగవంతుఁడు “ సర్వభూతాంతరాత్మ ” యనుభావము లేక వివిధము లగునుపాసనలఁ జేయుచు లోకమున నుండు భూతములవిషయ మగుచింత యెంతమాత్రములేక స్వవిముక్తికాములై యుండువారలు బ్రహ్మలోకమునకుఁ బోయినను మఱియొక బ్రహ్మకల్పమునందైనను జన్మమును బొంది సర్వభూతహితత్వము నభ్యసించి,

“ సర్వభూతస్థ మాత్మానం సర్వభూతాని చాత్మని,
ఈక్షతే యోగయుక్తాత్మా సర్వత్ర సమదర్శనః,

అత్తైపమ్మైన సర్వత్ర సమం పశ్యతి యోఽర్జున,
సుఖం వా యదివా దుఃఖం స యోగీ పరమోమతః.”

గీత.

అను సీశ్లోకములయందు భగవంతుఁ డర్జునున కుపదేశించిన
రీతిని సమస్త భూతములయందు నాత్మను జూచుచు, నాత్మయం
దు సమస్త భూతములను జూచుచు, సమాహిత చిత్తుఁ డై, సర్వ
త్రసమదర్శనుఁడై, సర్వభూతములను దనవలెఁ జూచుచు, భావిం
చుచు, వాని సుఖదుఃఖములను దనసుఖదుఃఖములుగ నెంచుచు
వర్తించువాఁడు నాయం దనఁగాఁ బరబ్రహ్మమునందు వర్తించు
చున్నాఁడనఁదగు. అట్లు సర్వభూతసముఁ డై సర్వభూతములయం
దుండు నాత్మతోఁ దాదాత్మ్యమును జెందుచుండు. మహాత్ముఁడు
పరబ్రహ్మముతోఁ జేరిన యోగియే యై పరబ్రహ్మస్వరూపుఁ
డై యగుచున్నాఁడు. కావుననే యీపదవిం జెందిన శుకయోగి
యశావనముననుండియుఁ గౌమారమగు శరీరము కలిగియుండియు
మార్గమునఁ బోవుచుండ నొకకొలదియందు వివస్త్రిలై జలక
ములాడుచుండు స్త్రీలు వారింజూచి మనోవికారము నొందక
యూరకుండిరి. పిమ్మట నృద్ధుఁడగు వ్యాసమహర్షి యామార్గ
ముననే రాగా స్త్రీలందఱు సిగ్గుపడి పరుగెత్తి వస్త్రములను
ధరించిరి. శుకుఁడు యశావనముననుండియు బ్రహ్మభావము దప్ప
వేఱుభావనలేక సర్వాంతర్యామిత్వమును బొందియుండుటచేతఁ
బరపురుషుఁ డనుభావము వాఁకిఁ గలుగలేదు. వ్యాసులవారిం

చుక “యహంప్రత్యయము” గలి గియుండుటచేతఁ బరపురుషుఁ
డు వచ్చెనని లజ్జించిరి. ఇట్టి స్థితియందుండు శుకయోగి యరణ్య
మున నొంటిగఁ బోవునమయమున వ్యాసులవారు కుమారుని
యందుండుమమతచేత వెంటఁజని యోహూకుమార యని
పిలువఁ దరువులును బాషాణములును ‘ఓ’ యని ప్రతిధ్వను
లిచ్చెనట. అట్టిపురుఁడు యథార్థ మగుముక్తుఁడు.

“యం ప్రవ్రజంత మనువేత మవేతకార్యం

ద్వైపాయనో విరహకాతర ఆజహావ,

పుత్రేతి తస్యతయా తపో వినేదు

స్తం సర్వభూత హృదయం ముని మానతోఽస్తి.

శ్రీభాగవతము.

మ. సముఁడై యెవ్వఁడు ముక్తకర్తచయుఁడై సన్న్యాసియై
యొంటిఁబో, వమహాభీతి నెహూ కుమార యనుచు
వ్యాసుండు చీరంగ వృ, క్షములుం దన్తయతం బ్రతిధ్వను
లు చక్కఁజేసె మున్నట్టి భూతమయఁ మొక్కెద బాద
రాయణిఁ దపోధన్యాగ్రణిఁ ధీమణిఁ.

అట్టిశుకయోగి ముక్తుఁడయ్యును యథార్థముగఁ దీవ్ర
మోక్షేచ్ఛ గలవారలకు బ్రహ్మజ్ఞానము నుపదేశించుటయే
ప్రతముగఁ గలిగి పరీక్షిత్తున కుపదేశించునెఱమునలోకము.
నకు భాగవత కథలం దెలిపి లోకులను గృతార్థులను జేయుచునే
యున్నాఁడు.

శ్రీ పరబ్రహ్మణేనమః.

బ్రహ్మవిద్యార్పణము

పదియేనవ అధ్యాయము.

—o—

భక్తియోగము.

మోక్షసాధనములలో మూడవది యగుభక్తిమార్గము కర్మజ్ఞానమార్గములకంటె నిరపాయమును సుఖమును నగునది. కర్మమార్గమునం ధనీకారతారతమ్యములు గలిగి నానావిధము లగు మనస్సస్థిరలకవకాశమున్నయది. ఎల్లజనులకు నెల్లకర్తము లు సులభసాధ్యములు గావు. కర్తములయం దేవిధమగు లోప ములుండినను అవి ఫలముల నీయఁజాలకపోవుటయే గాక దోషములఁగూడఁగలుగఁ జేయును. భక్తిమార్గమున నట్టిప్రత్యవాయములులేవు.

“నహి కళ్యాణకృత్కశ్చిద్దుర్గతిం తాత గచ్ఛతి”

గీత- ౬ ఆ.

“నమే భక్తః ప్రణశ్యతి”

అనుగీతావాక్యములు దీనినే తెలుపును. జ్ఞానమార్గమన్న నో బహుదుస్తరమగునది. ఆమార్గమున బోవుజీవుఁడు అసహ

యుఁడై యొంటరిగ నే పాటుపడవలయును. కొంచెము జ్ఞానము లభించినను అహంకారము వృద్ధియగుట కవకాశ మున్న యది; సగుణోపాసన మార్గముననే యపరవిద్య సాపాదించుట యెల్ల భంగుల దుర్లభమై యుండ నవ్యక్తమగు నక్షర పరబ్రహ్మతత్త్వ జ్ఞానమును సాధించుట యెంతకష్టమో అనుభవము గలవారికే వేద్యము. భక్తిమార్గ మన్న నో యెల్లవారికి సాధ్యము నిరపాయము. భక్తిమార్గముననుండువార లన్యోన్యసహకారు లగుదురు. వైషమ్యుల కవకాశము లామార్గమునఁ దక్కువగా నుండును.

అట్టి భక్తిస్వరూపము భక్తులకేగాని సుతరులకు వేద్యము గాదు. కావున భక్తాగ్రేసరులగువార లాభక్తి స్వరూపము నెట్లు నిరూపించియున్నారో చూతము. భక్తాగ్రేసరులలోఁ జేరిన భగవంతుఁ డగుశ్రీనారదుఁడు “సాత్త్విక్ పరమప్రేమా” అది భగవంతునియందుఁ బరమప్రేమస్వరూప మైనది. అని వదించెను. జ్ఞానమార్గముననుండువార లవ్యక్తమగు పరబ్రహ్మ తత్త్వము నెఱుంగఁ గోరుచున్నారు. అవ్యక్తము నెఱుగుట దేహధారులకు బహు దుస్సాధ్య మని భగవంతుఁడే చెప్పియున్నాఁడు.

“కేశోఽధికతర స్నేహ మవ్యక్తా స క్ల చేతసామ్,
అవ్యక్తాహి గతి ర్దుఃఖం దేహవద్భి రవాప్యతే.”

భగవంతులగు శ్రీశంకరాచార్యులును. అవ్యక్తమును ధ్యానముచేయుట సాధ్యము కాదనియు, నవ్యక్తము నక్షరము నగు తత్త్వము “జ్ఞేయము” ఎఱుంగదగినదియే గాని “ధ్యేయము” అనగా ధ్యానింపదగినది గాదనియు స్పష్టముగ శ్రీభగవద్గీతా భాష్యమున వ్రాసియున్నారు. సగుబ్రహ్మమనియు నీశ్వరుడనియు నెఱుంగఁబడుతత్త్వము నుపాసింపవచ్చును. భగవంతుని యవతారములగు శ్రీరామకృష్ణాదులనుగాని, ఆయామతస్థులచే భగవదవతారములుగ నుపాసింపఁబడు కైస్తు, బుద్ధుఁడు మొదలగు మహాపురుషులను గాని ధ్యానింప వచ్చును. మనస్సు దుష్టము గావున నిట్టిహాపమును గుణములు గలనస్తువును భావన చేయ నోవును. నిరాకారమును నిర్గుణమును నగుపరబ్రహ్మమును ధ్యానింప దుస్సరము. ఆపరబ్రహ్మ తత్త్వ మవిచ్ఛేదమున శ్రుతులు ఘోషించుచున్నవి. ఎంతమహానియుఁడైనను ఆతత్త్వ మిట్టిదని వాక్కులచే విర్వచింపఁజాలఁడు. మనస్సుచే గ్రహింపఁజాలఁడు. కావుననే భక్తులకు నెల్ల సుతములయందును భగవంతునిలీలావతారములే యుపాసనార్హము లని నిరూపింపఁబడి యున్నవి.

“భక్తాచుగ్రాహీ లీలావతారః ”

భక్తులయనుగ్రహార్థము లీలావతారముల గ్రహించిన వాఁడు భగవంతుఁడు అవ్యక్తమును, అక్షరమును, నిర్గుణమును,

నిరవయవమును, నిరంజనము సగునాతత్త్వమును గించిజ్ఞాడగు భక్తుడు తనయల్పమనస్సుచే గ్రహింపజాలడని యాబ్రహ్మతత్త్వము “ప్రకృతిం స్వామధిష్ఠాయ సంభవా మ్యాత్మమాయయా” యన్నట్లు తనశక్తిచేతనే తనకథిన మైయుండు ప్రకృతితోగూడి సగుణబ్రహ్మముగను, నానావిధలీలావతారములు గను వ్యక్త మాయెను.

భక్తిమార్గమున సగుణమగునీశ్వరుని భక్తుడు ప్రేమచే నుపాసించును. ప్రేమించుటకు సకలకళ్యాణగుణానిధి యగు దివ్యసూదరవిగ్రహమును ఆలంబనముగ గ్రహింపవలయు. ఇట్టిప్రేమ నిర్గుణమును, నిరుపాధకమును, నిరవయవమునగు తత్త్వమగు గలుగను. దానియందు బ్రేమాస్పద మొక్కటి యునులేదు. జ్ఞానమార్గమునకు భక్తిమార్గమునకు గలముఖ్య భేద మిదియ.

కావుననే భక్తాగ్రేసరు డగునారదుడు “అస్మిన్” అని యొకపురుషునందు బ్రేమయని నిరూపించియున్నాడు. ఆభగవంతునియందు బ్రేమరూపము భక్తి ఉత్తమమగుప్రేమయన సామాన్యముగ బ్రతిఫలమును గోరు ప్రేమగాదు. ఈప్రేమను నిరూపించుటయు దిల్లు వివరించి.

“నారదస్తు తదర్పితాఖిలాచారతా,
తద్విస్తరణే పరమవ్యాకుల తేతి”

సర్వకర్తముల నుపాస్యనియం ద్బంతుటయు నామూ
 ర్తిని స్మరించక మఱచినచో నపారమగు దుఃఖమును బొందు
 టయు, నాప్రేమయొక్క స్వరూపము. లోకమునఁ బరిస్పర
 ప్రేమాతిశయముగల వార లొండొరులయెడ నెట్లు వర్తించె
 దరో యూహించిన నీ భక్తిస్వరూపమును గొంచెము గ్రహింప
 సాధ్యమగు. అట్టి ప్రేమాతిశయముచే బద్ధులగువారలలో నొం
 డొరులకు భేదము కొంచెమైనను గానరాదు. ఇరువురు నొక్క
 రూపముగ భావించురు. ఇరువురిమనోభావము లొక్కటియగు
 గాని వేఱుగ నుండఁజాలవు. ఒండొరులవియోగము దుర్భరము.
 వియోగము గలిగినను అనోన్యస్మరణ మెడతెగకయుండును.
 ఏకాలమునందుఁగాని యొకరినెకరు మఱువఁజాలరు. మఱుపు
 దగులుటకంటె నధిక మగుదుఁగఱుము వేఱుడదు. ఒకవస్తువు
 కంటె మనస్సునకు రమ్య మగుమఱియొకటి గలిగిననే గదా
 మొదటిది మఱపు దగులును? అట్టిది యొకటియు లేమింజేసి వి
 స్మృతి యసాధ్య మనఁదగు. ఇట్టి ప్రేమ స్వల్పముగనైన మనోగో
 చరమైనచో భగవంతుని యందలి భక్తియిట్టిదని యూహింపఁ
 జాలుదుము. నిష్కామ మగులౌకికప్రేమయే గ్రహింపలేనివా
 రలకు భక్తిసాధ్యము గాదు, ఐహికసుఖసాధన మగుప్రేమదృఢ
 ప్రేమయింతెబలకారిగను రమ్యముగను నున్న యది. ఇట్టి ప్రేమ
 యే నిరతిశయసుఖము నిచ్చును. అపారశక్తిమంతుఁడును, అ
 భ్యుదయ నిశ్చేయఁగముల నొనగూర్చు గురుస్వరూపుఁడును ని
 ర్వాణజకరుణయే స్వభావముగఁ గలవాఁడును, దివ్యమంగళ-

విగ్రహుండును నగుభగవంతునియం దప్పింపఁబడినచో నదిభక్తి యనఁబడును. ఈప్రేమయే పరమప్రేమరూపము. ప్రతి ఫలమును గోరి చేయుభక్తి వశిష్టత్తియని భక్తాగ్రేసరుడగు ప్రహ్లాదుండు చెప్పినాడుగదా! మఱియు నారదుడు భక్తివలనఁ గలుగుఫలములఁ జెప్పియున్నాడు.

“యల్లభ్యా ప్రమాన్సిద్ధో భవత్యమృతో భవతి,
తృప్తో భవతి.”

ర

“యత్రాప్య న కించి ద్వాంఛతి, న శోచతి, న ద్వేషి,
న రమతే నో త్యాహీ భవతి.”

గ

“యద్దాత్వా మత్తోభవతి,
స్తభో భవత్యాత్మరామో భవతి.”

ఁ

నిజమగు నీభక్తిగలిగిన మనుష్యుండు సిద్ధుండగు. అమృతుండగు. తృప్తుండగు. మఱియు నీభక్తిని బొందినవాఁ డొక్కటియును గోరఁడు. శోకింపఁడు. ద్వేషింపఁడు. విషయములయందు రమింపఁడు. ఫలాధ్యయై యొక్కకర్తమును జేయఁడు. ఆత్మయందే రమించుచు, మత్తుడై స్థిరుడై యానందించును.

భక్తుండు భక్తివలనఁ గామము లీజేర్చుకొనఁడు. భక్తి త్యాగరూప మైనది. ఉపాస్మ్యనకు సర్వమును నివేదించి వారి ప్రసాదముతప్ప వేఱుకొరక లేనివాఁడు భక్తుండు. “నివేదయామి

చాత్తానం త్వంగతిః పరమేశ్వర” భక్తుడు తనదియగు సర్వమును సామ్యుని కప్పించుటయేగాక తనను అనఁగాఁ దనమనస్సు, నింద్రియములను, శరీరమును వానికప్పించి వాని స్థరణమునకంటె వాని కైంకర్యమునకంటె ను తమచుగు సుఖముఁగోరకుండు.

ఇదియే పరమప్రేమరూప మగుభక్తి. సామాన్యముగ సంసారమున వర్తించుచుఁ బూర్వకర్మానుసారము లగుశుభాశుభ వాసనలం గలిగియుండు జీవుఁ డెట్టి యుత్తమ భక్తిని సాధింపనగునో విచారింపవలయును.

సామాన్యజనులు లోకమునఁ దమకు సుఖమునిచ్చు పదార్థములను జంతువులను మానవులను బ్రేమింతురు. మొదట కేవలము తమసుఖమునే కోరుచుఁ గాలక్రమమునఁ దమకు సుఖమొసఁగు నితీరుల సుఖములను దమసుఖమునకంటె నెక్కుడుగ భావింతురు. దృఢమగు ననురాగముచేఁ గట్టఁబడియుండు స్త్రీపురుషు లొండురులయందలి ప్రేమాతిశయముచే నెక్కుక్కరును రెండవవారి సుఖము నెక్కుడుగ భావించుచుండురు. అన్యోన్య సన్నిధానమే పరమసుఖముగ నెన్నుదురు. ఆసుఖముతోఁబోల్చుటకు ద్రవ్యము విద్యయు మొదలగునవియన్నియు ననర్హములుగఁ దోచును. స్త్రీ తనశక్తియుక్తు లన్నిటిని బ్రయుని సంతోషముకొఱకు వినియోగించును. తన మనస్సును బుద్ధిని శరీరమును సమితము నాతనికి సమర్పించును. అట్లే

పురుషుఁడును దనశక్తియుక్తు లన్నియును, శరీరమును మన
స్సును సయితము ప్రియురాలి కర్పించి యాబిడకు సుఖము
నొనగూర్చుటకంటె నన్యమగు కార్యములేక వర్తించును.
ఇట్లువర్తించుటయందు దిరువురును దమయింద్రియ సంబంధము
లగు సుఖములను మఱచుచు రానురాను వారియందు దన్యోన్య
నురాగము పరిశుద్ధమై నిష్కల్మషమైనదగు. తమ్ముదాము మఱ
చి యొండొరులతోఁ దాతాత్మ్యముచెంది యిరువురు నొక్క
రూపముగ నెఱుఁతురు. తనువులు రెండయ్యును వా రొక్కమన
స్సుతో భావించుచుందురు. ఇట్టి నిష్కల్మషమగు ప్రేమకంటె
వేలకొలది మడుగులెక్కుడై మిగులధృఢమై గాఢమయిన ప్రే
మను భక్తుడగువాఁడు పరిపూర్ణుఁడును, దయాస్వరూపుఁడును,
సమస్తకల్యాణగుణములుగలవాఁడును, సర్వము దానె యైనవాఁ
డును, ఆనందదాయకుఁడును, ఆనందస్వరూపుఁడును నగు పరమే
శ్వరునియందు సమర్పించును. ఆప్రేమ సంతకాల మనుభవించి
నను విరాగము వుట్టదు. అది యనన్యముగ నుండును. ఎంతవృద్ధి
యైనను బారముగానరాదు. దానినుండి కలుగు సుఖము తాకి
కసుఖమువలె క్షీణించునదిగాదు. ఇవి యన్నియుఁ జక్కఁగఁ
బరిశీలించి చూచినఁగాని పరమధక్తున కుపాస్మ్యనియందలి పర
మప్రేమ యాథార్థ్యమును నూహింపఁ దరముగాదు. మొట్ట
మొదట నైహికములగు భార్యాభర్తృపుత్రాదులయందుఁ
ప్రేమఁజేసి కాలక్రమమున నద్దానిఁ బరిశుద్ధముగఁ జేసికొని
ఆయనురాగమును భగవంతునియందు సమర్పించి పతిపుత్రాదు

లవలని సుఖమునకంటె నెన్నియోమడుంగు లెక్కుడగు సుఖమును భగవంతుని స్మరణాదులచే జెందుచు గ్రహమున నైహిక మగుప్రేమను బాహ్యార్థిక మగుప్రేమగ మార్చి పరమపురుషార్థ సాధనముగఁ జేసికొన వలయును.

భక్తినిసాధించుటకు మొట్టమొదట దేహమును బరిశుద్ధముగఁ జేసికొని సాత్వికాహారమునే గ్రహించవలయును. భక్తి యెప్పుడును ప్రేమరూపమైనది కావునఁ బ్రేమాస్పదుడగు భగవంతునియందు వలె భగవంతుని సృష్టిలోనుండు సకలభూతములయందును బ్రవహించును. కావునఁ దానాహారముగొనుచో నితరభూతముల కెంతమాత్రము హింసనుగలుగఁ జేయరాదు. హింసనుగలుగఁ జేయుట ప్రేమభావమునకు విరుద్ధమగు. ప్రేమభావమునకు విరుద్ధములగు కార్యముల నన్నింటిని బ్రయత్నముతో వదలవలయును. హింసవలనఁ బడయు నాహారము ప్రతిబంధకమగుటయేగాక భూతద్వేషము నభివృద్ధి చేయును. భక్తుడన్ననో సర్వభూతహితమును గోరువాఁడు ఆహారనియమముమాత్రముగాక శరీరము నెప్పుడు ఇతరవిధములం గూడఁ బరిశుద్ధముగ నుంచుకొనవలయును. అపరిశుద్ధులగు వారలతో సాంగత్యమును విడువ వలయును. ఇట్టి శౌచములేని శరీరము భక్తునకు యోగ్యముగాదు.

శరీరము మాత్రము పరిశుద్ధముగఁ జేసికొనినఁ జాలదు. మనస్సును సహితము పరిశుద్ధముగఁ జేసికొన వలయును. మనస్సు

లోని మాలిన్యములగు కామములను గ్రమముగ విడువవలయును. కామములకు లోబడియుండు మనస్సు కామ్యార్థములయందు రమింపఁబోవుచు నిశ్చలభక్తికి నునికిపట్టు గానేరదు. యథార్థమగు భక్తి యనఁగా మనస్సు సర్వకామములనుండి మరలించి యుపాస్యనియందు రమించునట్లు చేయుట. మనస్సు పలుకామ్యములయందు రమించుచుండినచో నెట్లుపాస్యని మాత్రము ప్రేమింప సమర్థమగు? మనోభీష్టము లన్నియు నుపాస్యనియందే త్రిప్పచుండవలయును. మనస్సు పూర్వవాసనా బలముచేత నితర విషయములయందు రమింపఁ బరుగులిడుచుండినను దాని నట్లు పోనీయక యుపాస్యదైవమునందే మరల మరల నిలుపు చుండవలయును. దీనినే యభ్యాసమని చెప్పుదురు. మనస్సు బహుచంచలమనియును, బెనుగాల్సినై నను నిలుప వచ్చుచు గాని మనస్సు నిలుపుట కష్టతరమని మొఱయిడిన యర్జునునకు శ్రీకృష్ణభగవంతుడు అభ్యాసముచేతను, వైరాగ్యముచేతను మనస్సు స్థిరముగ నిలుపుకొనవచ్చునని యుపదేశించి యున్నాఁడు గదా!

“చంచలం హి మనః కృష్ణ ప్రమాథి బలవద్దృఢమ్,
తస్యాహం నిగ్రహం మన్యే వా యోనివ సుదుష్కరమ్,
అసంశయం మహాబాహూ ! మనోదుర్నిగ్రహం చలమ్.
అభ్యాసేనతు కౌంఠేయ వైరాగ్యేణచ గృహ్యతే.”

పూర్వ నానాబలముచే విషయములయాదుఁ గలరా
 • గము విషయముల నై రాగ్యము. అట్లు విషయములనుండి విముఖ
 మైన మనస్సు నుపాస్మ్యనియాదుఁ ద్రిష్టాట యభ్యాసము. విష
 యసుఖములు నశ్వరములని తెలిసి విషయములయం దాసక్తి
 పోయి విషయవిముఖమైన మనస్సును ప్రేమాస్పదుఁడైనయూపా
 స్మ్యనియం దుంచుట సులభము. అట్టి యుపాస్మ్యనియాదుంచిన
 మనస్సున విషయములందలి రాగము తగ్గించుట సులభము.
 ఈరీతిని వైరాగ్యాభ్యాసము లన్యోన్య సహకారములగును. ఈ
 రెండుపాదములచే మనస్సు నిశ్చలముగ నుపాస్మ్యనియాదు
 నిలుపనగు. అట్లు నిశ్చలముగ నిలిచినపుడు భక్తునకు నుపా
 స్మ్యని మఱపుడగులుట యసాధ్యము గదా ! ఎన్ని బాధలు వచ్చి
 నను, ఎన్ని కష్టములు సంభవించినను, ఎన్ని మనోవ్యధలు
 ప్రాప్తించిన నుపాస్మ్యని మఱువఁడు.

భక్తునకు భగవత్పాదములను జేరవలయునని తాపము
 గలిగి యుండవలయును. నిప్పు తగిలి మండుచుండు గృహమునఁ
 జిక్కి ప్రతిక్షణమును బ్రాణాపాయము గలుగునని భీతిగలవా
 నికి బ్రాణరక్షకుఁడు వచ్చునా యచుతీవ్ర పరితాపము గలిగి
 యుండురీతిని భగవంతుని బొంద నాశయుండవలయును. అంత
 వఱకు దైవస్వరూపము గోచరముగాదు. నిజమగుభక్తున కట్టి
 సమయమున వేఱుచింత యుండదు. వాఁడు ప్రాణము తల్లడి
 ల్లుకాలమున భగవంతునినే చింతించుచుండును గాని వేఱుచింత

వానిమనస్సున నుండదు. ఇదియే భక్తుని మనోవృత్తికిని సామాన్యమనోవృత్తికిని భేదము. భక్తుని మనస్సు సర్వకాలములయం దేకాగ్రమై, సుఖములందును దుఃఖములయందును జలింపక యన్నియు నాచైవము నొద్దనుండి భక్తానుగ్రహార్థమే వచ్చుచున్నవని నిశ్చలమైయుండు. ఇట్లైకాగ్రమై నిష్కామమైన మనస్సును, బరిశుద్ధాహారముచే శుద్ధశరీరమును భక్తుడుగాఁ గోరువానికి ముఖ్యముగ నుండును. కావున భగవంతుడగు శ్రీరామానుజాచార్యులవారు భక్తులు కాఁగోరు వారలకుఁ బరిశుద్ధమగు దేహము, పరిశుద్ధమగు మనస్సు, నుపాస్యని నిరంతరస్మరణము ననుసీమాఁడు సాధనముల విధించియున్నారు.

భక్తి యభివృద్ధి చేసికొనుటకు సాధనములు నిరంతరముగ నభ్యసింపఁ దగినవి మఱికొన్ని గలవు. ప్రతిదినమును గొంతకాల ముపాస్యని బూజసేయవలయును. మొట్టమొదట క్లృప్తమగు కాలమునఁ బూజసేయుచుఁ బూజాకాలమున మనస్సు నుపాస్యనియందునిచి కాలక్రమమునఁ గాలమంతయు నామనస్సును వానియందే లయింపఁజేయ నభ్యసించుచు రావలయును. మఱియుఁ గొంతకాలము భగవంతుని కళ్యాణగుణములను, వాని లీలావతారముల చరిత్రములను మనస్సున ధ్యానించుచు, నుపాస్యనియందు మనస్సు నేకాగ్రముగఁ జేయుట కభ్యసింపవలయును. ఇట్లు పూజలందును ధ్యానమునందును

భక్తుడు ఆనందభరితుఁ డగును. ఆనందమును బొందునుగాని యెవ్విధమగు కామమును గోరఁడు. మఱియు నెల్లప్పుడును భూతహితము చేయుటకు యత్నింపవలయును. భగవంతుని యందు భక్తియుండుటచే భగవంతునివలె నడచుటకు యత్నింపవలయును. భగవంతునియం దున్న కళ్యాణగుణములను బలుమాఱు ధ్యానించుటచేతను, వానిలో నెక్కిక్కదాని నభ్యసించుటచేతను, ఆగుణములను దనయందు దృఢముగ నెక్కిలుప యత్నము చేయఁదగు. భగవంతుఁడు సర్వభూతహితము నెల్లప్పుడు చేయురీతిని దానును సర్వభూతహితమునుగోరి కర్మములం జేయుచు, మనస్సును, వాక్కును, గాయమును, బర్మపకారముకొఱి కుపయోగించుచుఁ దనవగు తను కరణభోగములను బరోపకారమునకు వినియోగించు చుండవలయును. భగవంతుఁడు ఎల్లప్పుడు దయయే స్వభావముగఁ గలవాఁడు. ఇచ్చటయే వారి నైజగుణము. భక్తుడును దనకుఁ గల సర్వస్వము భగవంతుని బిడ్డలగు సకలభూతముల కిచ్చటయె ప్రథమకైంకర్యముగ నభ్యసించును. ఇదియేగదా ప్రేమయొక్క ప్రథమ లక్షణము. స్వప్రయోజనము నించుకయైనను గోరక యున్నదంతయును ప్రేమింపఁబడు వారల కిచ్చటయే ప్రేమ. దాని నెల్లప్పుడు నభ్యసించుచు, ప్రేమ స్వరూపుఁడగుటకు యత్నింపదగు.

లోకమున నిట్లు ప్రతిఫల మపేక్షింపక ప్రేమించుటయెంత యరుదు? సామాన్యముగ నెల్లవారును బ్రతిఫలమెద్దియే నొక

దానిని గోరువారలే గాని నిష్కల్మషముగఁ బ్రేమించువారరుమగ నున్నవారు. తాఁబ్రేమించు వారినుండి ప్రతిఫలమించు కయైనఁ గోరుట కేవల నణిగ్వృత్తిగాని పరిశుద్ధముగు ప్రేమగాదు. పరిశుద్ధముగు ప్రేమ యల్పమైనను బ్రతి ఫలమును గోరఁడు.

ఈరీతిని మనోవాక్కాయముల పరిశుద్ధ్యమును, అహింసయు, బహిష్కారబుద్ధియు నభ్యసింప నిష్కామముగు భక్తియభివృద్ధియగు.

సత్పురుషుల సాంగత్యము మఱియొక సాధనము. ఎప్పుడు నాత్మవిషయముగు సంభాషణములఁగాని, పరమాత్మధ్యానమునఁగాని కాలము గడుపుచుండు పెద్దల సాంగత్యమున భక్తుఁడు పరిశుద్ధుఁడగు. అట్టి వారలతోటి సంభాషణ మెట్టివారినిగాని యుత్తమస్థితికిం దెచ్చును. కేవల సంసారవిషయములగు సంభాషణములు వారుచేయరు. ఎప్పుడును బరమార్థ సాధనములగు సంభాషణములు చేయుచుందురుగావున వారిసాంగత్యము పరమపవిత్రమైనది. అంతియగాదు. అట్టివారి సాన్నిధ్యంబున వారి మనశ్శక్తియు, మనఃపరిశుద్ధ్యమును ఇతరుల మనస్సులను గూడఁ బరిశుద్ధములుగఁ జేయు. వారిశరీరములనుండి యెల్లప్పుడు బయలు వెడలు పరిశుద్ధములగు నణువుల సముదాయము నయితము సమీపమున నున్నవారి శరీరములయందుఁ బ్రవేశించి

యాశరీరములను బరిశుద్ధములుగఁ జేయును. దీనినే వారిపాద
ధూళియని చెప్పుదురు. ఈ కారణములచేత సత్సంగత్వము
యొక్కఫల మింతయని లెక్కించుట కసాధ్యము.

“సత్సంగ త్వేనిస్సంగత్వం నిస్సంగ త్వే నిర్లోహత్వమ్,
నిర్లోహత్వే నిశ్చల తత్త్వం నిశ్చలత త్వే జీవన్ముక్తిః”

అని శ్రీశంకర భగవత్పాదాచార్యులవారు వ్రాసియున్నా
రు. ఎప్పుడును దనకంటె నుత్తములగు వారల సాంగత్యమును
వెదకి సంపాదించి యనుభవించుచుండఁదగు. అట్లుగాక యల్ప
బుద్ధులును, విషయాసక్తులును నగువారి సాంగత్యము చేయు
వారు చెడిపోవుదురు.

మఱియు సత్పురుషుల సాంగత్యమువలె సత్పురుషులగు
వారిచే వ్రాసఁబడిన గ్రంథముల వ్యాసంగముచేయుట యిం
కొక సాధనము. అట్టి వారలు రచించిన గ్రంథములు సద్విష
యములను గుఱించినవి. కావున నాగ్రంథముల వ్యాసంగముచే
యఁదగు. అట్టి గ్రంథముల వ్యాసంగము చేయుటచేత మనస్సు
సద్విషయమునందే రమించుచు, నసద్విషయముల సంస్కర్షణ
లేక పరిశుద్ధమగు. భగవంతుని చరిత్రములను, భాగవతులయుఁ
బరమభక్తులయుఁ జింతింతులును, బరమార్థజ్ఞానమును, జ్ఞాన
సాధనములను బోధించు గ్రంథములు పాఠనములు గనుక పూ
నికతోఁ జదువఁదగినవి.

మఱియు భక్తాగ్రేసరుండగు ప్రహ్లాదుడు భక్తునకు భక్తి
యభివృద్ధి కారణమార్గములను వివరించియున్నాడు.

“శ్రవణం కీర్తనం విష్ణో స్మరణం పాదసేవనమ్,
అర్చనం వందనం దాస్యం సఖ్య మాత్మ నివేదనమ్,
ఇతి పుంసాన్పితా విష్ణో భక్తిశ్చేన్న వలక్షణా”

ఉపాస్యని చరితముల శ్రవణముచేయుటయు, ఉపాస్యని
నామాదులచే గీర్తనముచేయుట. అనగా భజించుట. ఉపా
స్యని నామరూపములను స్మరణముచేయుట. అనగా సంతోష
ణమునందు మఱువకుండుట. ఉపాస్యని పాదములసేవించుట.
పోడశోపచారములచే నర్చనముసేయుట. సాష్టాంగ దండప్రణా
మములు. ఉపాస్యని కైంకర్యముసలుపుట అనగా భృత్యుని
వలె నిష్కామములగు కైంకర్యములు చేయుట. ఉపాస్యనియం
దు స్నేహరూపమగు బలి చక్రవర్తిభక్తి. అస్తునుని భక్తియు
నుద్ధవునిభక్తియు నిందులకు దృష్టాంతము. వారిరువురు శ్రీకృష్ణు
నియందు ధ్యానము స్నేహముచేయుచు, వారిసాంగత్యమును గో
రుచు, సుత్తములగు స్నేహితు లవ్యోన్యాయురాగముచే బద్ధుల
యై యైక్యభావము నొందురీతిని భక్తుడు ఉపాస్యని జెలికా భావిం
చి సదావారి సన్నిధానమును గల్పించుకొనియుండు. బలిచక్ర
వర్తివలె దేహసహితముగ సర్వస్వము నుపాస్యని కర్పించుట.
అను నీ తొమ్మిది విధములగు భక్తిని హరియందు సమర్పించ
వలయును.

“మ య్యావేశ్యమనో యేమాం నిత్యయుక్తా ఉపాసతే,
 శ్రద్ధయాపరయో పేతాస్తేమే యుక్తతమా మతాః,
 యేతు సర్వాశి కర్మాణి మయిసన్న్యస్య మత్పరాః,
 అనన్యే నైవయోగేనమాం ధ్యాయంత ఉపాసతే,
 తేషా మహంసముద్ధర్తా మృత్యుసంసారసాగరాత్,
 భవామి నచిరాత్పార్థ మ య్యావేశితచేతసామ్”

గీత.

మనస్సు సదా నాయందు నిలిపి సమాహిత చిత్తులై, యుత్త
 మమగు శ్రద్ధతోఁగూడిన వారలై నన్ను ధ్యానింతురో వారలు
 యోగులలో శ్రేష్ఠులు. ఎవ్వరై తే సర్వకర్మములను నాయందు
 సన్న్యసించి నన్నే పరమగతిగా నెంచుచు వేఱుశరణములేక
 నన్ను పాసించి ధ్యానింతురో వారలచు జననమరణరూప మగు
 సంసారమునుండి శీఘ్రముగఁ దరింపఁజేయును. అనిభగవం
 తుఁడుగీతాశాస్త్రమున నొక్కిచెప్పియున్నాఁడు.

మనస్సు సదా యుపాస్యనియం దుంచుట, నిరంతరము
 ధ్యానించుట, పూజించుటయు, నుపాస్యని పరగతి యనిభావిం
 చుట, దృఢమగు శ్రద్ధగలిగియుండుటయు నివి భక్తుని ముఖ్యధ
 ర్మములగుచున్నవి. అట్టి భక్తులను భగవంతుఁడే శీఘ్రకాల
 మున నుద్ధరించెదనని వాక్రుచ్చియున్నాఁడు.

ఈవిధమున బహువిధములగు సాధనములచే భక్తీసభ్య సింగి కాలక్రమమున భక్తు డీశ్వరానుగ్రహపాత్రుడగును. ఇంతియగాదు. ఈమార్గములఁ దనశక్తికొలది నభ్యసించుచు. బూర్వాధ్యాయమున సూచించబడినరీతిని దనయుపాధులను సంస్కరింపఁ జాలినవియుఁ దన్ను ఋణవిముక్తునిగఁ జేయున నియు నగుకర్మములను జాగరూకుడై చేయుచు, స్వభూతములను బ్రేమించుచుండఁ గాలక్రమమున గర్భము పరిపక్వము కాఁగా నీశ్వరానుగ్రహమునకుఁ బాత్రుడగు.

అప్పుడు ఏకాంతధ్యానమున భక్తుడు పరవశుడై యుండ భక్తిపరాధీనుడగు నాభగవంతుడు భక్తుని శుద్ధాంతఃకరణమున నొకనిమేషమాత్రమైనను జూపట్టిక భక్తుడు పరిమానంద భరితుడగు. అది మొదలు భక్తునిమార్గమంతయు నాజ్యోతిచేఁ బ్రకాశించును. వెనుక మాటిమాటికిఁ బూర్వపు నజ్ఞానము తన్నుఁ గప్పచుండినను జ్యోతిమాత్రము మఱుపుదగులదు. అది మొదలు విషయము లన్నియు భక్తునిమార్గమునుండి మరలిపోవుటయే గాక వానియందలి రుచి సయితము భక్తుని వదలిపోవును.

... .. రసో వ్యస్యపరం దృష్ట్వా నివర్తతే.

గీత.

పరస్వరూపదర్శనము కాగా విషయములయందుండిన చల్లమగు నాశయము విడిచిపోవునని తాత్పర్యము.

ఆయుషాస్యని తేజస్సును జూచిన దృష్టికి దక్కిన సదార్థము లన్నియు నిస్సారములై తేజోహీనములై కన్పడును. అది మొదలు దృష్టి యాత్మవిషయములయం దించుకయైనను దిరుగదు. అపుడు భక్తుడు షాస్యనియందే మునిగి యెడతెగక యానందము ననుభవించుచుండు. అపుడు జగముంతయు నాయుషాస్యనిచే నిండిన స్థలముగాడును. అన్నింటియందు నుపాస్యదైవము లెప్పు వేటుతత్త్వము గానరాదు. లోకమునంజేయదగుకార్యము లన్నియు నాయుషాస్యనికైంకర్యములుగ బుద్ధికి దోచును. వేటుకార్యమే కానరాదు. భగవంతు నెల్ల చోటుల నెల్లప్పుడును జూచుచు నెప్పుడెప్పు డేయేకార్యములు చేసినను, ఆభగవంతునికైంకర్యములుగా నెంచును. కావుననే యిద్దేశమున బరమభగవతోత్తములు శరీరపోషణముకొఱకు జేయుకార్యములుగూడ స్వకార్యములుగ భావింపరు. శరీరమున నుండుభగవంతునియారాధనములుగ భావింతురు. గృహమునకుఁ దేబడుతండులములు శాకములు లోనగునవి భగవన్ని వేదనముకొఱకుఁ దేబడిన వని తలఁతురు. తాము భుజించుటయు భగవదారాధన మని చెప్పుదురు కాని వేటు మాటలచేఁ దెలుపరు. ఇట్టియీశ్వరభావము నిరంతరముగ నుండవలయు నని పెద్దలయిద్దేశ్యము. ఇక్కాలమున భావమును

వదలి శబ్దములమాత్ర ముపయోగించుటయేగాక యాశబ్దములు గొన్ని సమయముల నపహాస్యముతోఁగూడ నుపయోగించుటయుఁ గలదు. పెద్దలయభిప్రాయములును, ఉద్దేశ్యములు నెట్లపార్థము లగుచున్నవో చూడ మిగుల సంతాపాస్పదముగ నున్నయది.

ఇట్లు సర్వకాలములయందును సమస్తభూతములయందును పాస్యదైవమునే చూచుచు భృత్యుఁడై యెల్లప్పుడు కైంకర్యము చేయుచుండును. తనదగుశక్తి యొక్కటియు లేదనియు, సర్వము నాయుపాస్యనిదే యనియు దృఢనిశ్చయఁడై యహంకారము పూర్ణముగ విడుచుచు. మొదటనుండియే యహంకారమును విడుచుచుండియు దానియందుర మైన నెంతమాత్రముండినను దానిని విడుచును.

“అహంకారం బలం దర్పం కామం క్రోధం పరిగ్రహమ్,
విముచ్య నిర్మమ శ్శాంతో బ్రహ్మభూయాయ కల్పతే.”

గీత.

అహంభావము బలము గర్వము కామము క్రోధము విషయములను గ్రహించుటయు నివి యన్నియును విడిచి మమకారముసహితము లేనివాఁడు శాంతస్వరూపుఁడై బ్రహ్మస్వరూపుఁడగుటకు నర్హుఁడగుచున్నాఁడు.

- “బ్రహ్మభూతః ప్రసన్నాత్మా న శోచతి న కాంక్షతి,
• నమ స్సర్వేషు భూతేషు మద్భక్తిం లభతే పరామ్”

గీత.

బ్రహ్మభూతుడై ప్రసన్న మగునంతఃకరణము గలవాడై
యెన్నఁడైనను బ్రాప్తించియప్రియములకు దుఃఖము నొం
దఁడు. లేనివానిని కోరఁడు. ననుస్తభూతములయందు బ్రహ్మ
స్వరూపము నమముగఁ జూచుచు నాయం దుత్కృష్ట మగువరా
భక్తిని బొందుచున్నాఁడు.

భక్త్యా మా మభిజానాతి యావాన్ య శ్చాస్మి తత్త్వతః,
తతో మా తత్త్వతో జ్ఞాత్వా విశతే తదనంతరమ్”

గీత.

ఇట్టిపరాభక్తిసహాయమున నాస్విరూపమును యథార్థముగ నె
ఱుంగును. అట్లెఱింగి యాపిదప నాయందుఁ బ్రవేశించును.

“సర్వకర్మాణ్యపి సదా కుర్వాణో మద్వ్యపాశ్రయః,
మత్ప్రసాదా దవాప్నోతి శాశ్వతం పద మవ్యయమ్.”

గీత.

సర్వకర్మములను సహితము చేయుచు నన్నే ఆశ్రయము
గ భావించుచుఁ గడఁప నాయనుగ్రహమున శాశ్వత మగుపు
రుషార్థమును బొందుచున్నాఁడు.

ఈమూఁడు శ్లోకములయందును భక్తునిచే నెక్కఁబడు కడ పటిసోపానములని శ్రీకృష్ణభగవంతుఁడు నిరూపించి యున్నాఁడు. అహంకారాదుల వదలి బ్రహ్మభూతుఁడై పరాభక్తి నొందుచు న్నాఁడు. ఇదియే సాధ్యభక్తి యనఁబడుచున్నది. అట్టియుత్తమోత్తమ మగుభక్తి ప్రకాశింపఁగ భక్తున కుపాస్యని స్వరూపము పూర్ణముగ నభివ్యక్తము కాఁగా నాయుపాస్యని స్వరూపమును యథార్థముగ నెఱుంగును. అట్టిపరాభక్తిచే దత్త్వజ్ఞానము సంపూర్ణముగఁ బ్రకాశింప నుపాస్యనియందుఁ బరవశుడై మునింగి బ్రహ్మనందము ననుభవించుచుండు. భక్తిజ్ఞానములు పరిపూర్ణముగఁ బ్రకాశింప సర్వకర్మములసహితము జాగిరూకుఁడై లోపములేక లోకులమేలుకొఱకుఁ జేయును. ఇట్లు భక్తిజ్ఞానకర్మములు మూఁడును బరిపూర్ణములుగ నాభక్తునియందు వెలయును. ఇట్లు మూఁడుకర్మలను జూపుచు సచ్చిదానందస్వరూపుఁ డగుయోగి యగుచున్నాఁడు. ఈ మూఁడులక్షణములం గలుగునయోగి కేవల భక్తునికంటెను, కేవలజ్ఞాని కంటెను, కేవలకర్మికికంటె నధికుఁ డని భగవంతుఁడు చెప్పి యున్నాఁడు.

ఇట్లు నరుసగ మూఁడు మార్గములును సంక్షేపముగ వివరింపఁబడినవి. మూఁడుమార్గములను బొందఁ దగుగమ్యస్థాన మొక్కటి యియు నిరూపింపఁబడినది. మార్గములు మొదటమొదట భిన్న భిన్నములుగ నున్నను దుదకొక్కటి యగుచున్నవి. కర్మ

మార్గమునఁ బరిపూర్ణుఁడు కాఁగా భక్తిజ్ఞానములు తమంతటఁ గర్మహృదయమునం బ్రకాశింపఁ బరమయోగి యగును.

జ్ఞానపరిపాకవశ మగునపరోక్షజ్ఞానముచు భక్తిపరిపాక మగుపరాభక్తియును నెకటియే యని పెద్దలు చెప్పుచున్నారు. భక్తుఁడు తనయందుఁ దప్ప నెల్లెడల నుపాస్యనిఁ జూచుచుఁ గడపటఁ దనయంగును జూచినకొ జ్ఞానము వికసించి యది యపరోక్షజ్ఞాన మగు. తనయందే పరమాత్మను జూచుచున్నజ్ఞానికిని పరిపాకదశయం దంతటను బరమాత్మ కనఁబడ భక్తి వికసించి పరాభక్తి యగును. భక్తి జ్ఞానమార్గములు కడపటఁ జూచు నొక్కటియే యగును. జ్ఞానులును భక్తులును బరిపాకదశానంతర మాధికారికాది పదములయందు నిలిచి, లోకానుగ్రహార్థము కర్తము చేసిన వారిని కర్తమార్గము నవలంబించువారని చెప్పవచ్చును. కర్తయోగియు భక్తిజ్ఞానముల నవలంబించినఁ గాని పరిపూర్ణకర్తయోగి కానేరఁడు. ఈరీతిని మూఁడుయోగములును బరిపాకదశయం దొకటియే యగునని చెప్ప వచ్చును

శ్రీ పరబ్రహ్మణే నమః.

బ్రహ్మవిద్యాదర్పణము

పదాటవ అధ్యాయము.

అర్చనము.

యజ్ఞములును హోమములును దేవతలనుద్దేశించి చేయుదురనియును, దేవతల వలనఁ బొందినమేలునకు మాఱుచేయుదురనియును వివరింపఁ బడియె. ఐనను జీవుఁ డీశ్వరాంశమై యుండుటచేతను, సమస్త దేవతలు సీశ్వరాంశములుగనే యుండుటచేతను, ఆదేవతలకుంగల ఋణముతీర్చుటతో జీవుఁడు తృప్తుఁడుకాఁడు. ఈశ్వరునినుండి వెలువడినకళయే కావున నాయీశ్వరునిజేరుటను జీవుఁడు ముఖ్యముగఁ గోరుచుండును. అట్లు తన యుత్పత్తిస్థానమగు సీశ్వరుని జేరుటకుంగల మార్గములు కొన్ని సంక్షేపముగఁ బూర్వాధ్యాయముల వివరింపఁబడియె.

తనయందు బీజరూపముగ నుండు నాత్మశక్తులను వికసింపఁ జేసికొనుటకుఁ బ్రతిజీవునకుం బూజ యావశ్యకము. జీవుఁడెల్లప్పుడును బూజనేయునది భగవంతునినే. ఏరూపమునఁ బూజించిన నారూపమున భగవంతుఁడే యభివ్యక్తమై యు.

న్నట్లు భగవంతుని బూజించునుగాని భగవంతుని కంటె భిన్న మగుదానిని బూజించుటలేదు. పూజసేయుటకెప్పుడును భగవంతుని సాకారముగ భావించుట సులభోపాయము. శ్రీమన్నారాయణమూర్తి రూపమున సకలచిహ్నములతోఁగూడి యున్నట్లు గాని, శ్రీసదాశివ స్వరూపమునఁ గాని, లోకమాతయగు శక్తిస్వరూపమునఁ గాని, భగవంతుని యవతారములగు శ్రీరామ కృష్ణాదిరూపములంగాని, లోకమున కంతటికిని వెలుఁగున వేడి మినిత్రాణశక్తినిచ్చి రక్షించు లోకచక్షువగు సూర్యునిరూపమునఁగాని, క్రైస్తువు బుద్ధుఁడు మొదలగు రూపములంగాని పూజింపవచ్చును. సాకారముగాక కేవలము నచ్చిదానంద స్వరూపునిగ సగుణబ్రహ్మమును సహితము పూజించుట కష్టము. జ్ఞానమార్గమున నడుచునారలకు మాత్రము సాధ్యముగాని సామాన్యముగ నెల్లవానికి నసాధ్యము. ఇట్టియవ్యక్తోపాసనము కష్టసాధ్యమనియును భగవంతుఁ డర్జునునకుపదేశించి యున్నాఁడనిముందే చెప్పఁబడియె. సాకారముగఁ బూజసేయుట సులభమార్గము కావున నది యనేకులకు సాధ్యము.

మఱియు నర్చనము బాహ్యపూజయు నాంతరంగికమగును పాసనయు నని రెండువిధములు. బాహ్యపూజయందు స్థూల లోచనములకు గోచరమగు మూర్తి భగవంతునకుఁ బ్రత్యక్షమైనయునుగ నుపయోగింపఁబడును. పుష్పములు మొదలగు పూజాద్రవ్యములు సహితముపయోగింపఁబడు. అమూర్తి విగ్ర

హముగాఁగాని, సాలగ్రామముగాఁగాని, లింగముగాఁగాని నా
 నావిధములుగ నుండును. ఒక్కొక్కరూపమును గొన్నిచిహ్న
 ములతో వెలసి భగవంతుని శక్త్యానుల లోపలఁ గొన్నింటిని
 నిరూపించుచుండును. పూజించు విగ్రహము శంఖచక్రగదాధ
 రుఁడుగను, జతుర్భుజుఁడుగను, శ్రీవత్సాకుఁడుగను, లక్ష్మీస
 మేతుఁడుగను నలంకరింపబడి శ్రీమన్నారాయణమూర్తినిదెలు
 పును. ఆదిహ్నము చొక్కొక్కటియు నాదేవుని శక్తులను నూ
 చించుచు, నుపాసకుఁడు మనస్సున నాశక్తులను ధ్యానించుటకు
 సహకారములగుచున్నవి. ఆవిగ్రహము శూలము, వజ్రము, ఖడ్గ
 ము, షరశువు, కపాలము, ఉమరుకము, వ్యాఘ్రుచర్మాంబరము
 నీమొదలగు చిహ్నములతోఁ గూడినశ్రీసాంబసదాశివునిదెల్పు
 చు నాదేవుని లక్షణములను ధ్యానించుటకు సహకారమగును.
 శ్రీమన్నారాయణమూర్తి చింబముచు జూడ నాలుగు భుజము
 లు, శంఖచక్రములు మొదలగునవి యామూర్తి నాలుగు భుజ
 ములచే నాలుగు దిక్కులను లోకమంతయును బరిపాలించి ర
 ఖించు ప్రభువనియును, శంఖము సృష్టికారణమగు శబ్దబ్రహ్మ
 స్వరూపమనియును, చక్రము స్వాధీనమైవర్తించుచుండు సమష్టి
 మనస్తత్త్వమనియును, లేక వాని యధీనమునః బిభ్రథమించుచుం
 డుప్రపంచచక్రమనియును; శ్రీవత్సము స్వాధీనమైవర్తించుప్రకృ
 తిస్వరూపమ'యును దెల్పుచు, నాయూపమున మూర్తీభవించి
 యుండు భగవంతునిదెల్పును. శూలము ఖడ్గము వజ్రము మొ
 దలగు నాయుధములు లయకర్తయగు మహాదేవుని జూపుచు

వరదా భయహస్తములు రెండును లయకర్తయందు జీవులను
 • ధరించి యుత్తములుగఁజేయు మహాను భావునిగఁ దెల్పును.
 కపాలము వ్యాఘ్రచర్మమును వైరాగ్యసుఖము కంటఁ బరమ
 గుసుఖము లేదని బోధించును. అర్థదేహమును ధరించియుండు
 నంబ బ్రహ్మవిద్యాస్వరూపిణి యగులోకమాత తనబిడ్డల న
 పారికరుణచే రక్షించి తృడిపాదములం జేర్చుమహాశక్తియని
 యును, సకలార్థదాయిని యనియును బోధించును. అంబయే
 ముముక్షువులకు శివుని పాదపద్మములను, నాశ్రోవచే మోక్ష
 మును, జిజ్ఞాసువులకు జ్ఞానమును, సర్థార్థులకు సిద్ధితార్థములను
 నిచ్చుతల్లి. విష్ణుబ్రహ్మలకు సహిత మాద్యంతములు గనరాని
 జ్యోతిర్మయ మగుస్తాభముగ విజృంభించిన మహాదేవుని చిహ్న
 ము లింగము నిరవయవుఁ డనియు నూచించును.

సాలగ్రామము విష్ణువు ప్రతీకముగ భావింపఁ బడుచున్న
 ది. ఇట్లు స్థూలములగు నింద్రియములకు గోచరములగు బింబ
 ములు బాహ్యపూజయం దుపయోగింపఁబడును. మఱియుఁ
 బుష్పములు హృదయము నుండి వెలువడు భక్తిజ్ఞానములను దె
 ల్పును. భక్తిచేసిండియుండు భగవంతుని భావించుచో నాభక్తి
 ప్రత్యయములు సూక్ష్మలోకమునఁ బుష్పరూపమున యోగదృ
 ష్టికిఁ గనఁబడునని యోగులు చెప్పుచున్నారు. హృదయమునుం
 డియుపాస్మ్యుని పాదములంగూర్చి ప్రవహించు భావములే పుష్ప
 ములుగ నర్పింపఁబడుఁ గావునఁ బుష్పములు నాభక్తిసంకల్పముల

నునూచించు. కావుననే భక్తుఁ డుపాస్యని బింబమును బుష్పములతోఁ బూజించుచో నాపుష్పములను హస్తములంగొని హృదయసమీపమునకుం గొంపోయి హృదయమునుండి యుపాస్యనిపాదమాలయం దర్పించును. మఱియు జలములు నభిమంత్రితములై పరిశుద్ధములై యుపాస్యచైవము తేజస్సుతోఁ గూడినవియైన నాజలములను భక్తుఁడు తనపైఁ బ్రోక్షించుకొనఁగా భక్తునిస్థూలనూత్నోపాధులు పరిశుద్ధములై యుపాస్యని దివ్యతేజస్సును బొందుట కర్హములగు చున్నవి.

ఉపాసకుఁ డుపాస్యనిరూపము నేకాగ్రమగు దృష్టితో నొకకొంతసేపు లక్షించిచూచి కన్నులు మూసికొని యారూపమును మనంబున సంపూర్ణముగ స్పష్టముగ నిర్మించుకొన నగును. అట్లు మానసికమగు రూపమును గల్పించి ధ్యానించుటకు బాహ్యమగు బింబము సహకారియగును. ఇట్లు సులభముగ బాహ్యబింబమునుండి యాంతరంగికమగు మానసికబింబమును ధ్యానింప సాధ్యమగు. ఆబింబముగూడఁ గ్రమమున సచేతనమై యుపాస్యస్వరూపమే యగును. భక్తుఁడు ధ్యానించుటయందును, స్తోత్రములందు నుపాస్యని లక్షణములను గుర్తించుచు నాలక్షణములను దనయం దభివృద్ధిచేసికొనంగోరుచుఁ గ్రమక్రమమున నుపాస్యనియందు మనస్సులయించినఁ దదేకధ్యానపరుడై బహిఃప్రజ్ఞయు లేకయుండును. అపు డాయుపాస్యని సన్నిధానమున నున్నట్లు భావించుచు శాంతిరూపమగు

నానందమును బొందుచు. ఇవిధమున ముత్రపూతముగు జలముచే దనయుచుండు సద్భావమున గలుగు మాలిన్యమును బోగొట్టి నానిని బరిశుద్ధములుగఁ జేసి బాహ్యబింబము సహాయమున మనస్సు నేక్కాగ్రముగఁ జేసి మానసికబింబమును గల్పించుకొని యాబింబమున నుపాస్మ్యచి యథారూపముగఁ జూచుచు, నాదేవుని దివ్యలక్షణములను, గుణములను ధ్యానించుచు, నుపాస్మ్యనియంతుఁ బరవశుఁడై యానందము ననుభవించును.

ఇట్లు బాహ్యములగు బింబములు, చిహ్నములు నుపాసనమునకు మిగుల సహకారులు. మానసికముగు బింబమును నిర్మించి ధ్యానించుట కందఱకు సాధ్యము కాదు. కావున బాహ్యములగు విగ్రహములు లోనగునవి మిగుల నుపయోగకరములు. ఎవ్వరేని మానసికబింబమును బూజింపఁజాలక యుండి బాహ్య విగ్రహములఁ బూజించిరేని వారిని దప్పులు పట్టుట సరిగాదు. అట్టివారిని బాహ్యములగు విగ్రహముల నుపయోగించకయుండుట డని బోధించిన వారలకుఁ గీడుచేయుదురుగాని మేలు చేయఁజాలరు. ఇట్లులే బాహ్యములగు నాలంబనము వలయువారు నాని నుపయోగింపక మానసికధ్యానము చేయువారలను దప్పులు పట్టుటయును సరిగాదు.

వారివారి మనోవృత్తులకుఁదగినట్లు వారివారి యోగ్యతానుసారము రెండు నుపయోగకరములగు మార్గములే. ఒక్కొక్క

క్కురు నితరుల యుపాసనామార్గముల దూషింపక యన్యోన్య స్యసహిష్ణువులై సుహృద్భావముతో నుండిన నందఱును గా' లానుసారముగఁ గడతేరుదురు. అన్ని మార్గములు భగవంతుని మార్గములే. అన్ని మార్గములందును బలువు రా భగవంతుని పాదములను జేర యత్నించవారలే. ఏయే మార్గమున నుపాసించిన నాయా మార్గముననే యుపాసకుల ననుగ్రహించెద నని యును, మార్గములన్నియును దనయొద్దకుఁ జేర్చునవియే యనియు శ్రీభగవంతుడు గీతాశాస్త్రమున నుడివియున్నాడు.

“యే యథామాం ప్రపద్యంతే తాంస్తథైవ భజాన్మహమ్,
మమ వర్తానువర్తంతే మనష్యాః పార్థ సర్వశః.

విగ్రహముల నుపయోగించుటవలని ప్రయోజనములను గొన్నింటి నిందు సంక్షేపముగ వ్రాయఁదగు.

౧. ధ్యానించువారి మనస్సులు చంచలములుగ నుండును. కనుక చంచలములగు మనస్సుల నేకాగ్రములుగఁ జేయుటకు బాహ్యమగు విషయ మావశ్యకమను విషయము ముందే విస్తరింపఁబడెను. విగ్రహమునందలి చిహ్నములు సహిత ముపాస్యని లక్షణములను శక్తులను సూచించుచుండుటచే ధ్యానమునకు సహితము సహకారి యగుచున్నవి.

౨. మఱియు విగ్రహము శాస్త్రీయముగఁ జేయఁబడి మంత్రములచేతను, నాగమ ప్రయోగములచేతను, బ్రాణప్రతిష్ఠ చేయఁబడినపు డాబింబము తేజోమయమై దేవతాశక్తి దనయందుఁ గలదై దినదిన ముపాస్యనిచేఁ బూజింపఁబడుచు ధ్యానింపఁబడుచురాఁగాఁ గ్రమక్రమమున దానియందలి దేవతా ప్రభావము మహిమయు వృద్ధియగును. పూజించువాని భక్తిజ్ఞానము లెంత యెక్కువగచూడిన నాబింబమునందలి తేజోమహిమములు సహితముంత యెక్కువగ నుండును. ఉపాస్యని భక్తిజ్ఞానములు హెచ్చును హెచ్చును బింబమునందలి తేజోమహిమములు సహితము దినదిన ప్రవర్ధమానములగు చుండును. అట్టి బింబమును భక్తుఁడు సమీపించగ నే మనస్సు రమ్యమగు భక్తితో నిండి ధ్యానమున కున్ముఖమగు. ఆబింబమును జూచిన మాత్రమున శరీరము పులకాంకితమగుటయు, మనస్సుభక్తిపరవశమగుటయు, దేవతాధ్యానము తప్ప వేఱుతలంపులు మనస్సునందుఁ జొరక మనస్సేకాగ్రమగుటయు నీ మొదలగు ఫలము లాబింబమునుండి కలుగును. ఆబింబముయొక్క సామీప్యమునఁ బరిశుద్ధమగు తేజస్సుండుటచేత నుపాసకుని నూత్నశరీరముసహితము సౌమ్యచలనము గలదియగు. సాంసారికతాపత్రయములు ను, హేయములగు మనోవికారములును దొలఁగును.

3 ఇంతియగాదు. లోకమునఁ బ్రేమాతిశయముచే బంధులగు మిత్రులొండురులకు వియోగము ప్రాప్తించినను మిత్రు

నిశ్చలైరూపమగు నైకబింబమును (పోటోగ్రాఫ్ను) సమీపమున నుంచుకొని చూచునపుడెల్ల నపారసుఖమును, సంకోపమును, దృష్టిని బడయుటఁ గానమా ! విగ్రహాదిపూజయుఁ దత్సమమేయై య్య సంతకంతును బెక్కుమడుంగు లెక్కుడు ప్రయోజనకార్యయి యుండును. ఆబింబమును జూచినపుడెల్లను దివ్యమాగళ విగ్రహమును, దయామయుండును, నానందస్వరూపుండును, సకలానందదాయకుండును నగుచుపాస్మ్యండు మనస్సునకుఁ బ్రసన్నుఁ డగు. దినదినము తాను బూజించి ప్రేమించి భావించి ధ్యానించుబింబమగుటచే దినదినము నాబింబమునఁ బ్రీతి యొక్క వగుచు నావిగ్రహము ప్రత్యక్షమగుచైవమే యొక్కగు. ఆవిగ్రహము తనస్రాణమునకంటె నెక్కువయగు. ఆవిగ్రహము మొదట సమూల్యముగ నుండినను గోతకాలమున కిది యమూల్యమగు.

ఇక్కారణములనుబట్టి విగ్రహము లుపయోగించుట ననేకవిధములఁ బ్రయోజనకరముగ నుండును. కావున నిజముగ భగవద్భక్తులగు వారలు విగ్రహము లుపయోగించువారలయందు నూయపడక వారలయందు బుద్ధిభేదమును బుట్టింపకయుండుట యుక్తము. స్వానుభవముచే దత్త్వము నెఱింగినవారు చేసిన నిబంధనల తత్త్వమును దెలియనివా రాక్షేపించుటకంటె బరీక్షించి చూచుట శ్రేయస్కరము.

ఈకారణములనుబట్టియే దేవాలయములయందు విగ్రహములు పూజింపఁ బడుచున్నవి. పైని సూచింపఁబడిన కారణములుగాక దేవాలయములయందు మఱియొక గొప్ప ప్రయోజనమున్నయది. అచ్చటఁ బలువురు భక్తులు వచ్చి భక్తితోఁ బూజనేసి భక్తి సలుపుటచేత నావిగ్రహములయందలి మహిమయు విశేష మగుచుండును. పూజకు వచ్చువారందఱు సామాన్యముగ నక్కడ భక్తితోఁగూడి యుండురు. కావున నాస్థలము భక్తిని వృద్ధి చేయుస్వభావమును బొందియుండును. మఱియు నచ్చటికిఁ బోవుటచే నొకరినిజూచి యొకరు భక్తులగుట కవకాశముండును. పామరుల నక్కడ జరుగునుత్సవములు మొదలగు నవి కన్నులపండువై వారిమనస్సులందు భక్తి నభివృద్ధి చేయుచుండును.

ఇంతియగాదు. దేవాలయములు నిర్మించుటయందుఁ గొన్నిరహస్యములు గలవు. దేవాలయమున నేడు ప్రాకారములో మూడు ప్రాకారములో యుండు. అవి జీవునికోశములను బ్రక్కొడముననుండు లోకములను సూచించు చుండును. ఆయేడు ప్రాకారముల కవ్వల స్వామి యుండునట్లు ఏడుకోశములను దాటి లోపలికిఁబోయిన నాత్మసాన్నిధ్యము గలుగుననికాని యేడులోకముల నతిక్రమించినం గాని భగవంతుని జూడ సాధ్యము కాదని కాని సూచించును. కొన్నియాలయములయందు మూడు ప్రాకారములేయుండు. మఱియుఁ గొన్నిటియం దొక్క

ప్రాకారమును దానిలోపలముఖమండపమును, దానిని దాటి న
 పిదప గర్భగృహమును ననుమూడుచుండును. అమూటి నతిక్ర
 మించిన స్వామిని జేర వచ్చును. ఇదియు నాత్మతత్త్వమునే
 మఱియొకవిధముగ బోధించుచున్నది. మూడును జీవుని స్థూల
 సూక్ష్మకారణ శరీరములను మూటినిగాని యీశ్వరుని సమష్టి
 రూపములగు విరాడ్రూపము, హిరణ్యగర్భస్వరూపము, సూ
 త్రాత్మస్వరూపము లనుమూడు రూపములనుగాని నూచిం
 చును. వానిని దాటి పరమాత్మ నెఱుంగఁదగు నని తెలుపుచు
 న్నవి. ఇట్లు దేవాలయములు స్థూలదృష్టిచే బామరులకు భక్తి
 జనకములును, సూక్ష్మబుద్ధికి జ్ఞానజనకములునుగ నిర్మింపఁబడి
 యున్నయవి.

విగ్రహము లన్నియు నర్చనతారములని భక్తులచే నెన్నఁ
 బడుచున్నవి. పూజార్హములగు బింబములన్నియు నర్చలని పిలు
 వఁబడు చున్నయవి. మనస్సున నిర్మింపఁబడు మానసికబింబము
 సహితము అర్చయనియే యెఱుంగఁ బడు చున్నది. అర్చ లేని
 మిది విధములగు నుంకఁ దగునని పెద్దలు చెప్పియున్నారు.

“శైలీ దారుమయీ తాపీ లేప్యా లేఖ్యాచ నైకతీ,
 మనోమయీ మఃశిమయీ హ్యర్చా చాప్త విధాన్తృతా”

తా. శిలలచేతను, మ్రాచుచేతను, లోహముచేతను, మ
 న్ను మొదలగువాని మెత్తియుఁ బత్తియునరచించియు, నిసుక

చేతను, మనస్సున నిర్మించియు మణిచేతను నిట్టు లర్చ లెనిమిది విధములగును.

పామరులగు వారుమాత్రమే యర్చలుపయోగింప యోగ్యులుగాని మనోమయములగు నర్చల నుపయోగింప శక్తులగు వారలకు నితరములగునర్చల నుపయోగించుట యుక్తము గాదని తలఁపరాదు. శ్రేష్ఠులగువారలు పోవుమార్గమునఁ బామరులుగూడఁ బోవుటకు యత్నింతురు గావున శ్రేష్ఠులగువారలు వీనిని దిరస్కరించినఁ బామరులుగూడ వానిని దిరస్కరించియు, శ్రేష్ఠులవలె నిరాలంబముగ నుపాసించుటకు శక్తులుగాకయుఁ జెడుదురు.

“యద్య దాచరతి శ్రేష్ఠస్తత్త దేవేతరో జనః,
స యత్ప్రమాణం కురుతే లోక స్తదనువర్తతే.”

కావున శ్రేష్ఠులగువారు సైతము తమ కంతయావశ్యకము కాకయుండినను పామరులగు వారలకుఁ ద్రోవచూపుటకును, రుచి పుట్టించుటకును వీనిని దిరస్కరింపరాదు.

“సక్తాః కర్మణ్యవిద్వాంసో యథాకుర్వంతి భారత,
కుర్యా ద్విద్వాంస్తథాస క్తశ్చిక్షీర్షురోక సంగ్రహమ్.

నబుద్ధిభేదం జనయే దజ్ఞానాం కర్తృసంగినామ్,
జోషయే త్స్వర్వకర్తాణి విద్వాన్మ్యక్త స్సమాచరత్.

గీత.

జ్ఞానులు నిరాలంబముగ ధ్యానించుచుండినను నాలంబనన
హయ మావశ్యకముగఁ గోరువారల మనస్సులను జెఱుపునట్లు
బోధించరు.

ఐహికము లగువాంఛల సీడేర్చుచుని కాని మరణానంతరము
వరక బాధలనుండి తొలగించి కాపాడు మనికాని ప్రార్థించుట
ధ్యానము కాదు. అదియెంతయుఁ బామరులమార్గము. భగవం
తుఁడు సకలకళ్యాణగుణనిధి. సర్వాత్మకుఁడు. అట్టిదివ్యమూర్తిని
ధ్యానించునపుడు మనస్సు విషయములందుఁ బరుపు లిడక నిలక
డతో నామూర్తియగు నిలిచి తైలధారవలె నవిచ్ఛిన్నముగ
నీశ్వరుని దిక్కునఁ బ్రవహించును. అట్టిమనస్సున నాత్మస్వ
రూపము ప్రతిఫలించి స్వానుభవమునకు వచ్చును. ఇదియేధ్యా
నము. విక్కిలిరమణీయ మగునొకవస్తువును జూచిన వారిమన
స్సు విగులప్రీతితో నావస్తువునందే నిరంతరము నిలిచి బలిమిగా
నావస్తువునుండి మరలించినను మరలక మాటిమాటికి దానియం
దుఁ జేరినిలుచునుగదా. అట్లు సంపూర్ణముగ రమణీయత్వముగ
ల పరమేశ్వరునం దేకరూపముగ నిలిచి యానందభరితముగ నుం
డునదియే ధ్యానము. ఇట్టిధ్యానమునకు శాశ్వతంబన మానశ్శ్చ
కమని యనుభవజ్ఞుల యభిప్రాయము.

విగ్రహములను బుష్పదులతో నర్చించు పూజలుగాక యీయ్యలందు సంధ్యావందనము ముఖ్యమగుపూజయే. ఆయు పాసనమును ద్విజులగు బ్రహ్మక్షత్రియవైశ్యులు సమంత్రకము గను నితరులు స్వరమంత్రములకు మాత్రు భగవంతుని నామ మంత్రములతోడను నాచరింపఁ దగి యున్నది. సంధ్యయన చక్కఁగా ధ్యానముచేయుట. ఇది సంధికాలమందు నేకాగ్రమ గుమనస్సుతో సూర్యుండలాంతర్వర్తియగు బ్రహ్మస్వరూప మును, శంఖచక్రగదాదిలాంఛన ప్రకాశిత శ్రీమన్నారాయణ స్వరూపముగఁగాని, పంచనక్షత్రములుఁ ద్రిశేత్రములు కపాలము మొదలగుచిహ్నములతోటి సదాశివస్వరూపముగఁ గాని, యాదిత్యక్షిత్వరూపముగఁగాని యిట్లు యేయిష్టదేవతాస్వరూపముగఁ గాని ధ్యానించుట. సంధ్యయనఁగాఁ గలియుట. చీకటియు వెలుఁగును గలియుకాలము సంధ్యాకాలము. ఇవిసూర్యోదయ సూర్యాస్తమయములురెండు. ప్రాతఃకాలమున సత్తత్రములు మాసి పోను ప్రారంభించినది మొదలు సూర్యోదయము దనుకఁ బ్రాతస్సంధ్యాకాలము. సూర్యుఁ డస్తమించినది మొదలు సత్తత్రములుతోచుదాక సాయంసంధ్యాకాలము. ఇవిరెండును సంధ్యావందనమునకు ముఖ్యకాలములు. మధ్యాహ్నమును సంధ్యావందనమునకు ముఖ్యమని చెప్పఁబడు చున్నది. ఈసమయములు మనస్సునకు సహజముగ శాంతమును గలుగఁజేయు సందర్భము లనిపెద్దలు చెప్పుచున్నారు.

ప్రాతఃకాలమునం దెల్లెడల నిశ్చలముగను నిశ్శబ్దముగను నుండుటచేనది మనస్సు నేకాగ్రంబుగ నిలుపుట కుచితసమయముగ నుండును. సాయంకాలమునందుఁ బగటి లోకకల్లోలములు తగ్గుచుండును గనుక నదియు సంధ్యానందనమున కనుకూలకాలము. నిద్రయం దింద్రియమనంబు లైహికవిషయవిముఖములై కేవల సుఖానుభవమున నుండుటంబట్టి ప్రాతఃకాలమున శాంతినొంది యుండును. అప్పుడు వానిని సులభముగ నేకాగ్రముగఁ జేయవచ్చును. ఆకాలమతిక్రమించిన మనస్సును నింద్రియములును తొకికవ్యవహారములయందుఁ బ్రవేశించి బహిర్ముఖములై విషయములకై పరుగిడుచుఁ గామకోధాదులచేఁ గలవరమందు చుండు. అట్టికాలమున వానిని ధ్యానమునందుఁ నిలుపుట దుష్కరము. కావున నిద్రనండి మేల్కొంచిన వెంటనే నింద్రియములను మనస్సును స్వాధీనముచేసికొని భగవద్ధ్యానము చేయుట సులభము. తొకికవ్యవహారములందుఁ బూనిన వెనుక వానిని ధ్యానమునకుఁ దీర్చుట దుష్కరము. మనంబును ఇంద్రియంబులను ధ్యానముచే శీఘ్రించి భగవత్కళను వానియందుఁ బూరించినపిదప తొకిక వ్యవహారములుచేసినచో నావ్యవహారములు స్వాధీనముగ జరుగఁగలుగునని శ్రుతులు చెప్పుచున్నవి.

ప్రతికాలములలోఁ బ్రాతఃకాల మగ్రగణ్యముగనుక ప్రాతఃకాలధ్యానము మిగులముఖ్యము. తొకికవ్యవహారములచేఁ గల

తఁజెందియుండు నింద్రియమనస్సుల నావ్యవహారములు దీక్షింప
'తట సాయంకాలమున భగవద్ధ్యానమందు నిలిపినచో నవి స్వాధీ
నములై కలవరము తగ్గి సుఖనిద్రకనుకూలము లగును. ఇట్లు
సాయంసంధ్యాకాల ధ్యానమును ముఖ్యమగుచున్నది. మఱియు
వ్యవహారముల మధ్యమనందు మాధ్యాహ్నకభోజనమునకుఁ
బూర్వము భగవద్ధ్యానము చేయుటయు మంచిదని తేటపడు
చున్నది. సంధ్యావందనము పఠింపినమును సకాలమునఁ జేసి
నచో సహజముగ నట్టికాలములయందు నింద్రియమనంబులు
ఆయాకాలములయం దేకాగ్రముగ నిలిచినిలిచి సులభముగ
స్వాధీనమగును. కావున సీకాలములయందుఁ దప్పక భగవం
తునిధ్యానముచేయుట మిగులముఖ్యము.

ప్రాణాయామము—బహిర్ముఖమగుమనస్సును లోపలికిఁ
ద్రవ్వట కిదిసహకారి. రహస్యములనుదెలిసిన వారిచే గ్రహిం
చినకాని ప్రాణాయామ మాచరించుట మంచిదికాదు. అట్లభ్య
సించిన ననేక బాధలకుఁ బాలుపడుదురు.

ఆచమనము, మార్జనము—భగవన్నామ స్మరణముతోఁ
గాని మంత్రములతోఁగాని యభిమంత్రించిన జలములను ద్రా
గుట యాచమనము. ఆజలములతోఁ బ్రోక్షించుకొనుట మార్జ
నము. భక్తిచే నుచ్చరింపఁబడిన నామమంత్రములచేఁ బవిత్ర
ములైన జలములద్రాగిన సంతృప్తియుఁ బ్రోక్షించుకొనిన
బహిష్కృతియుఁగలుగును.

జలప్రాశనాదులు—ఇవిరెండు. ఇందు మొదటిది జలప్రాశనమందు రాత్రి చేసిన పాపములు పగటియందును బగటిపూట చేసిన పాపములు రాత్రియందును స్మరించి పరమాత్మాగ్నియందు వేల్చినాశముచేసి పాపములన్నిటినుండి రక్షించునట్లు సంకల్పించుచున్నారు. రెండవహురిచేయు జలవిసర్జనమునందు పాపమూలమగునజ్ఞానము పోవునట్లు ప్రార్థనచేయుచున్నారు. దీనిచేసూక్ష్మకారణశరీరముల మాలిన్యములు తొలఁగును. కామక్రోధాదులు సహంకారమును సూక్ష్మశరీరమాలిన్యములు. కారణశరీరమాలిన్యములు వానికన్నింటికీ గారణభూతమగునవిద్య. ఇచ్చట ముఖ్యముగ గమనించవలసినరహస్యము లున్నయవి. తొల్లిటి రాత్రియందుఁ జేసిన బాపములను బగటియందును, పగలుచేసిన పాపము రాత్రియందును విచుష్కించుట మిక్కిలి యావశ్యకము. తానుజేసిన మనోవాక్కాయ కర్మము లన్నియు లెక్కిడి తనకుఁ దాన సాక్షియై ప్రాప్తివాకుఁడు (న్యాయపశీలకుఁడు) నై సావధానముగఁ బరిశీలించి దోషములను స్పష్టముగఁ గని మరలఁ జేయకుండునట్లు నిశ్చయించుచు రావలయును. ఇట్లుచేయుచురాగాఁ గ్రమక్రమమున దోషములు స్పష్టముగఁ దెలియవచ్చును. వానిదొలగించుటయు సులభమగును. దోషములని చక్కగఁ దెలియక పలుమఱు దోషములను జేయుదురేకాక దోషములని తెలిసి వానినిజేయుట సహజము కాదు. ఆత్మదోషములను బరిశీలించుచు వచ్చినచో వానిం జేయకుండఁ బాపుటకుఁ గ్రమక్రమమున నెక్కువప్రయత్నము చే

యుచుఁ బరిపక్వదశయందు వానింబొత్తిగ విడువవచ్చును. ఇట్టి గుణదోష విమర్శనము లేక జ్ఞానవృద్ధికాఁజాలదు. కావున సీవిమర్శనమును బ్రతికిన మొక్కతూరియైనను జేయక యుండరాదు. మఱియు దోషములస్మరించినప్పుడు ఇష్టదేవతాస్మరణముచేయుచుఁ బ్రాశనమంత్రములందుఁ జెప్పినప్రకార ముత్తాగ్నియందు బాగుగ వేల్చి దహింపఁ జేసితినిని భావించిన నాదోషముల ఫలముకొంతయేని తగ్గును. దీనిచే పాపాచరణమునఁ గలుగు నరకానుభవమును దగ్గును. ముఖ్యముగ దోషముల నప్పుడప్పుడే సావధానముగఁ బరిశీలించి మరల వానిని జేయకుండ సిద్ధియించుకొనుచుండిన స్వల్పకాలమున నశుభవాసన లెంతదృఢముగ నుండినను నవినశించి శుభవాసనలు చేరుచుండును. కావున సంధ్యావందనమందలియీదోషవిచారము మిగుల శ్రేయస్కరము.

ఇట్లాచమనాదులచే నుపాధులందలి మాలిన్యమును బోఁగొట్టి నిష్కల్మషమగు సంతోకరణముతో నిష్టదైవమును ధ్యానముచేయుట కర్హుడగును. ధ్యానమునకు మున్నిష్టదేవతను స్మరించి యర్ఘ్యప్రదానము చేసి స్తుతించవలయును.

గాయత్రీమంత్రోపదేశమునుబొందినవా రా మంత్రమును, నితరులు యథోపదిష్టమంత్రములను జపముచేయుచు నిష్టదేవతయందు మనస్సునేకాగ్రముగ నుంచి ధ్యానముచేయవలయును. ధ్యానవిచారము పిదప విస్తరింపఁబడును.

గాయత్రీ మంత్రమునం దొక విశేషమున్నయది. మంత్రార్థమును విచారించిచూడగా నుపాసకుఁడు లోకమునందలి జనులందఱును సద్బుద్ధిగలవారగునట్లు భగవంతుఁడు చేయుఁగాక యని యాపరంజ్యోతిని ధ్యానించవలసి నట్లు స్పష్టమగుచున్నయది. కావునఁ దామును లోకులందఱును బరిశుద్ధులై సత్పురుషులునునై లోకహితమాచరించునట్లు ప్రార్థించవలయును.

మంత్రోపదేశమును బొందినవారును బొందనివారును బైనినూచింపఁబడినధర్మములను గ్రహించి సకాలమున నిష్ఠదేశతలనుపాసించుచు లోక హితార్థము భగవద్ధ్యానమును జేయఁదగును.

రాజయోగము. — ఇదికాక మఱియొకవిధమగు నుపాసనమున్నయది. దానియందును సంధ్యావందనమునందలి మంత్రములను జెప్పినను జెప్పనచ్చును. తంత్రములను జేసినను జేయవచ్చును. కాదేని మంత్రతంత్రములులేక జీవేశ్వరుల రూపముల నెఱింగి జీవుఁడు పరమాత్మయందుఁ జేరునట్లు మానసిక ధ్యానమును జేయవచ్చును. ఇదియు జీవేశ్వరులను జేర్చు రాజయోగము. ఈయోగమునకు సాధనములుగనుండు పూర్వాంగములు గలవు. అవియోగాంగములు. వీనిని బలంజలి యోగసూత్రములందు విస్తరించి వ్రాసియున్నాఁడు.

యోగాంగముల సహాయమున జీవుఁ డీశ్వరునిం జేరనభ్యసిం
చుటయే యోగాభ్యాసము. యోగాభ్యాస మన్నమాత్రమున నె
ద్దియో క్రొత్తమార్గ మొకటియని భావింపన క్కరలేదు. ఎల్లవారు
నుదెలిసికాని తెలియక కాని యోగాభ్యాసమార్గమున నున్నవా
రలే. ఎల్లవారు నానందమును గోరుచుఁ దత్స్వరూపమైన యాత్మ
సాన్నిధ్యమును గోరుచునే యున్నవారు. ఆ యానందమున లేశ
మాత్రము గల యిహలోకవిషయములయందుఁ బూర్ణానంద
ము గలదని యజ్ఞానముచే భ్రమించి విషయ సంయోగమును
గోరు చున్నవారు. కడకు విషయానందములు దుఃఖమిశ్రము
లనియు క్షణభంగురములనియు నెఱింగి స్వర్గసుఖములను గూ
ర్చియత్నింతురు: అవియును నశ్వరములని క్రమక్రమముగ నెఱిం
గి వైరాగ్యసంపన్నులై యాత్మసాన్నిధ్యమును వెదకుదురు. ఇ
ట్లాత్మసంయోగమును గోరుట మానవులు మాత్రము గాదు.
ఈశ్వరునికళయగు జీవుఁడు మృత్పాషాదులయందుఁ గొంత
కాలము సుషుప్తియందుండు నట్లుండి పిదప నోషధివనస్పతులం
దుఁ గించిచ్చేతనయుక్తమై వర్షవాతాతపములను భూపారము
లను గ్రహించుచు వివిధానుభవములం గలిగి బీజరూపములు
గనుండిన యాత్మశక్తులను గొన్నింటి వికసింపఁ జేయును. పిమ్మ
టఁ దిర్యగ్జాతువులగు పశుపక్ష్యాదులందుఁ జొచ్చి యింద్రియ
స్పర్శముల వలన బహువిధములగు సుఖదుఃఖముల సనుభవిం
చును. కడపట మానవజన్మపై త్రి మనుష్యరూపమున జీవుఁడై
వెలయును. ఈమాత్రయందంతయు నీశ్వరునినుండి కళారూప

ముగ వేటయున జీవుఁడు మరల నామహాజ్యోతియందుఁ జేరుట
 కే కోరుచుండును. వాఁడన్నిలోకములందుఁ బొందు వివిధాను-
 భవములు నాపడవిని బొందింప సమర్థములు కాని వేఱుకావు.
 ఈవిధముగ ననేకయుగములును గల్పములును దిరిగి దీర్ఘకాల-
 మున కందఱును బరమపురుషార్థమును బొందనోపుదురు.

ఐనను వివేకముగల మనుష్యుఁడు తనబుద్ధి కుశలతను విని
 యోగించి ప్రయత్నాను గుణ్యముగ నాకాలప్రమాణమును
 దగ్గించనోపును. దీనికి దృష్టాంతములు గలవు. అడవినిబెరుగు
 ములగకాయలలోని బీజములను దెచ్చి సుత్రమునవత్తి తగిన
 యెరువుతోఁ జేర్చి వ్యవసాయకుశలతచే నభివృద్ధియైన చెట్ల
 నుండి బీజములంగొని మఱియు నాబీజములనాటి కాయలు
 కాచునట్లుచేసి యావిత్తనములతోఁ దగుమార్గమున వ్యవసా-
 యముచేయుచు రాఁగాఁ బండెడు కాయలు కాలక్రమమున
 ముండ్లుపోయి గొప్పవియై మొదటి ములగకాయలకంటె మిగు-
 లుత్తేష్ఠమైపవిగ నగును. అట్లే మామిడిచెట్లయందు మంచివియగు
 నొకజాతినూక్రులతో మఱియొకజాతినూక్రులనుండి యంట్లు
 గూర్చుటచేత మంచిరుచిగల యంటుమామిడిపండ్లు పండును.
 మఱియు నెల్లూరుమండలమునందలి యావులయందును గోడెల
 యందును సాధుగుణములుగలవు. మైసూరుదేశమున నమృతమ-
 హాలునందలి వృషభములయందు బిగువును జాఱుకుండనమును
 గలదు. నెల్లూరిమండలము నందలి యావులకునుఅమృతమహాలు

వృషభములకును సంబాధమును గల్పించి కోడెలనుబుట్టించుచు
 న్నాడు. వానియందు నెట్లగుకోడెల బలమును సాధుగుణము
 లును, మైనూరు రాజ్యమునందలి యెద్దల పౌరుషబలమును,
 జాతుకుదనమును, గష్టమునకోర్పు శక్తియుఁ గలుగుచున్నది.

ఇట్లు సామాన్యముగ శాశ్వతవ్యవహారములందు మనుష్యుఁ
 డు తనబుద్ధి కుశలతచే ననేకములగువస్తువులను శీఘ్రముగ ను
 త్కృష్టస్థితికిం దెచ్చుచున్నాఁడు. అవి తమంతటనే వృద్ధికావల
 యునన్న దీర్ఘకాలము పట్టును. తనబుద్ధి కుశలతచే వస్తుతత్త్వ
 ములను యుక్తాయుక్తములను నెఱింగి విశేషప్రయత్నముచేసి
 తనజ్ఞానాభివృద్ధిని గూడఁ ద్వరితముగఁ జేయవచ్చును. ఇట్టి వివే
 కసహితమగు ప్రయత్నమే యోగాభ్యాసము.

జీవునియం దాత్మశక్తులు బీజరూపములుగనుండి క్రమక్ర
 మముగ లోకమున వికసించుచు వచ్చుచున్న మార్గములను బరిశీ
 లించవలయును. తనయనుభవములతో నితరుల యనుభవము
 ను సహాయముగఁ గొనవలయును. జ్ఞానాభివృద్ధి కనుకూల
 ములగు మార్గముల నవలంబించవలయును. ప్రతికూలము
 లగు మార్గములను విడువ వలయును. దేశకాల నిమిత్తముల
 నెఱింగి యుపాయముతో సందర్భానుసారముగఁ దగు భం
 గిఁ బూనికతోఁ బ్రయత్నించుచు రావలయును. ఈరీతిఁ దన
 శరీరేంద్రియమనస్సులను నిగ్రహించి శుద్ధములుగను సార్థక

ములుగను జేయుమార్గమే యోగాభ్యాస మనుపేరఁ బరఁగును. గాని యది యొకనూతనమార్గము కాదు. దీనిని స్పష్టముగ నెఱింగినచో యోగాభ్యాస మెల్లవారలకును సాధ్యమని స్పష్టమగును. అభ్యాసము చేయుటకుఁ బ్రారంభించిన నాజన్మమున నె పరిపూర్ణముగ సిద్ధికాక పోయినను జేసిన ప్రయత్నము వృథా కానేరదు. దానిఫలము కట్టియుంచిన మూటగా జీవుని నంటియే యుండును. ఇట్టి ప్రయత్నము చేయుచురాఁగా సిద్ధిగలుగక పోదు. ఈయర్థమును గీతాశాస్త్రమున యోగభ్రష్ట విచారమందు నొక్క బోధించి యున్నారు.

“పార్థ నై వేహనాముత్ర వినాశ స్తస్య విద్యతే,
నహి కల్యాణకృత్కశ్చిద్దుర్గతిం తాత గచ్ఛతి,
ప్రాశ్యపుణ్యకృతా లోకా నుషిత్యాశాశ్వతీస్సమాః,
శుచీనాం శ్రీమతాంగేహ యోగభ్రష్టోఽభిజాయతే,
అథవా యోగినామేవ కులే భవతి ధీమతామ్,
ఏతద్ధి దుర్లభతరం లోకే జన్మయ దీదృశమ్,
తత్ర తం బుద్ధిసంయోగం లభతే పార్థదైహికమ్,
యత తేచ తతో భూయ స్సంసిద్ధౌ కరుణందన. ”

గీత. ౬ ఆధ్యాయము.

తా. ఓయి యర్జునా! యోగభ్రష్టునకు నిహపరలోకము లయందు నాశనములేదు. శుభస్కరమగు కర్మము నెనఁగించిన

వాడు దుర్గతి నెప్పుడును జెందడు. పుణ్యకార్యము లొనరించిన మహాత్ములు పొందులోకముల నొంది పెక్కుసంవత్సరము లందు గడిపి సంపూర్ణ యోగసాధకుడు కాడు కావున బరిశుద్ధులై సకలవిభవ సమృద్ధులగు వారియింట బుట్టును. లేదా యోగులును బుద్ధిశాలురును నగు వారి వంశముననైన బుట్టును. లోకమున నిట్టివారల జన్మము మిగుల దుర్లభమని తెలియఁగలవు. అట్లు పుట్టియుఁ బూర్వదేహసంబంధముగు బుద్ధి సంయోగమునె పొంది మరల యోగసిద్ధికై యమహాత్ముడు యత్నించునని యెఱుంగుము. జీవుఁ డీశ్వరునియందుఁ జేరుటయే నిజమగు యోగము. అట్టియోగమునకు సాధనముగ నుండు మార్గమున సోపానములుగ నెంచఁదగు నెనిమిది యోగాంగములున్నవి. ఈయంగములతోఁ గూడిన యభ్యాస మష్టాంగ యోగము.

అంగములు.

“యమ నియ మాసన ప్రాణాయామ ప్రత్యాహార ధారణ ధ్యాన సమాధయోఽష్టావంగాని” షతంజలియోగ సూత్రము. యమము, నియమము, ఆసనము, ప్రాణాయామము, ప్రత్యాహారము, ధారణము, ధ్యానము, సమాధియు నను సీయెనిమిదియు యోగాంగములు.

అందు మొదటి రెండును:—యమము, నియమము:—
 అభ్యాసకుని యశుభవాసనలఁ దొలగించి శుభవాసనల నొనఁ
 గూర్చి భావశుద్ధి నిచ్చునవి. అభ్యాసకుఁడు శుద్ధుఁడు గాక పో
 యినచో సామాన్యలోకవ్యవహారములయందు యోగ్యుఁడు
 కానేరఁడు. అట్లుండ నుత్తమమగు నాత్మసాన్నిధ్య మెల్లుసాధం
 ప నోపును. దుశ్చరితము నుండి విరమించ వలయును. ఇంద్రి
 యములను నియమించి శాంతములుగఁ జేయవలయును. మన
 స్సును స్వాధీనము చేసి కొనవలయును. ఇట్టివి లేనివాఁడు యో
 గమున కర్హుఁడు గాఁడు.

“నావిరళో దుశ్చరితా న్నా శాంతో నాసమాహితః,
 నాశాంతమానసో వాపి ప్రజ్ఞానే నైవ మాప్నుయాత్ ”

కఠోపనిషత్తు.

కావున యోగాభ్యాసమున కారంభించుటకు ముందు తన
 యంకుండు దుర్గుణములను బోగొట్టి ముఖ్యములగు కొన్ని
 సుగుణముల దృఢపఱచుకొనవలయును. అట్లుచేయక మూఁడు
 వది మొదలుగాఁగల యంగములతో నారంభించి యభ్యసించు
 నర్హుఁడు గాఁడు. యమనియమము లెవ్వి యనఁగా

“తత్రాహింసా సత్యస్తేయ బ్రహ్మచర్యాపరిగ్రహాయమాః”

అహింస, సత్యము అస్తేయము, బ్రహ్మచర్యము అపరిగ్ర
 హము నివి యమములు.

యోగియగువాఁడు సర్వభూతములను దనవలె భావిం
 చుచు సర్వసముఁడు కాఁగోరువాఁడు కావున నొకరికి హింస.

యెంతమాత్రము గలుగఁ జేయరాదు. హింసయనఁగాఁ జంపుట
 • మాత్రము గాదు. కామక్రోధాది సంకల్పములచే లోకములకు
 బాధయగుం గావున వానిని గలిగింపరాదు. ఓరుల నెప్పించు
 మాటలాడరాదు. ఎవ్వరికేబి బాధను గల్గించుపనిని జేయరాదు.
 ఇట్లు లోకమున నెంతమాత్రమైనను బాధ కలుగఁజేయరాదు.
 ఆతని సమీపించు నెల్లవారును శాంతమును భొందునట్లుండ
 వలయును. ఎల్లవారు తన్ను రక్షింపనిగాను సుహృదునిగా
 నెన్నుకొనున ట్లుండవలయును. అజాతశత్రువుగ నుండఁదగు.
 అట్టివానియందు నసత్యముండదు. ఇతరుల ద్రవ్యము నపహ
 రించు బుద్ధి మనస్సునందైనను గలుగదు. మఱియు బ్రహ్మచ
 ర్యము నభ్యసించవలయు. అనఁగా నింద్రియనిగ్రహము గలిగి
 విషయచింత లేక యుండవలయును. విషయచింత యుండఁగా
 మనం బింద్రియములతోఁ గూడి విషయములయందు సంచరిం
 చుచుండునే గాని యీశ్వరునందు నేకాగ్రముగా నేరదు. అప
 రిగ్రహము, విహిక సుఖసాధనములగు పదార్థములను గ్రహిం
 చుకొరక మనస్సునందైనను లేకయుండవలయును. ఇవి యమ
 ములు.

ని య మ ము.

“శౌచసంకోపతపస్సాస్వాధ్యాయేశ్వరప్రణిధానాని నియమాః”

శౌచము, సంకోపము, తపస్సు, సాస్వాధ్యాయము, ఈ
 శ్వరప్రణిధానము నివియన్నియు నియమములు.

శౌచము—అనగా పారిశుధ్యము. శరీరము, నింద్రియములును, మనస్సు, బుద్ధియు నన్నియుః బరిశుద్ధములుగ నుండవలయు. శరీరము సకాలమున స్నానముచేతను, అపరిశుద్ధములగు పదార్థములను మరుష్యులను స్పృశించక యుండుటచేతను, బరిశుద్ధమగుచున్న యది. శరీరముచుండి సర్వకాలసర్వావస్థలయందు నతినూత్నములగు నణువులు బయలు వెడలును. ఆయణువులు సమీపమున నుండు వారల శరీరముల నంటి వారి శరీరములలోఁ బ్రవేశించును. అవి పరిశుద్ధములు నానోగ్యములు నైన నితరులకు సుఖకారణములగు. పరిశుద్ధములుగాక పోయినచో నితరులకు హానికరములగు మలినతేజస్సు గలవి యగుచో నితరుల తేజస్సును మలినముగఁ జేయును. సర్వభూత శ్రేయస్సుగోరు యోగాభ్యాసి తన శరీరముచుండి యితరులకుఁ గీడుచేయు నణువులు వెలువడునట్లు శరీరము నపరిశుద్ధముగ నుంచుకొనరాదు. అట్లు పరిశుద్ధములగు క్రతువుల సంకల్పించును సుక్ష్మక్రతువుల దుర్గణములను మనస్సునఁ జొరనియకయు నింద్రియముల నియమించి నింద్రియమనస్సులం బరిశుద్ధముగ నుంచవలయు. ఇట్లు స్థూలనూత్నశరీరములు పరిశుద్ధములుగ నుంచుకొనుట కభ్యసింపవలెను.

“జ్ఞానంతపోఽగ్నిరాహారో మృన్మనోవాయుపాంజనమ్,
వాయుకర్మార్కకాలౌచశుద్ధేః కర్తవ్యః ధేహినామ్”

జ్ఞానము, తపంబు, అగ్ని, ఆహారము, మృత్తిక, కామవర్జితమగు మనస్సు, జలముపాంజనము, గాలి, కర్మములు, సూర్యుడు, కాలము నివియన్నియు దేహమునకుఁ బరిశుద్ధికరములు. మఱియు.

“అద్భిః గాత్రాణి శుద్ధ్యంతి మనస్సత్యేన శుద్ధ్యతి,
విద్యాతపోభ్యాం భూతాత్మా బుద్ధిర్జ్ఞానేన శుద్ధ్యతి”

దేహము నీటిచేతను, మనస్సు సత్యముచేతను, బుద్ధి జ్ఞానముచేతను, జీవుఁడు విద్యాతపస్సులచేతను పరిశుద్ధులగుచును.

యోగమభ్యసింపఁ గోరువాఁ డిట్టి శుచిత్వము గలిగియుండు నగు. ఏమివచ్చినను మనస్సున కలవరమందక తృప్తితో సంతోషించవలయును. శరీరము నింద్రియములను సత్ప్రవర్తనము చే నిగ్రహించి స్వాధీనపఱచుకొనుట తపస్సు. సద్గ్రంథములను జదువుటయుఁ బ్రణవజపాదులను జేయుటయు, స్వాధ్యాయము, ఈశ్వరుని జెందవలయు నను తీవ్రమగు నాశయే యీశ్వరప్రణిధానము.

ఇక్కాలమున ననేకులు యమనియమముల నభ్యసింపకయే ప్రారంభముననే ప్రాణాయామము మొదలగు నాటాంగములను మాత్ర మభ్యసించుటకు యత్నించుచున్నారు. కొందఱు వా

యుధారణమే ప్రాణాయామయోగమని దాని నభ్యసించుచు, నితరులకు బోధించుచు నున్నారు. యమనియమములు మిగుల కష్టములని వానిని విడుతురు. యమనియమముల నభ్యసించుట యన్న, విషయవాంఛలను వదిలి విరాగము నివృత్తిమార్గమునందు వర్తించుట. సామాన్యములగు నల్పవాంఛలనైనను జనుంపకయే సులభమగు మార్గమున యోగులు గాఁగోరి యమనియమములఁ బాటించి వాయుధారణమున కారంభించుట వెఱి తనము. యథార్థముగ నిశ్చయసముఁ గోరువారు మొట్టమొదట యమనియమాభ్యాసముచే జత్తశుద్ధిబొంది మిగిలినయాతంగములనభ్యసించనగును.

ఆసనము.

యోగాభ్యాసమున సుఖమైనదియు, స్థిరమైనదియు నగు నాసనమునఁ గూర్చుండవలయును. పద్మాసనము సిద్ధాసనము మొదలగు ననేకవిధాసనములలో దేనియందు శరీరమునకు సుఖము గలుగునో యాయాసనమునఁ గూర్చుండవలయును. భూమిపై దర్భాసనము, దానిపైఁ గృష్ణాజినము, దానిపై వస్త్రము వేసి దానిపైఁగూర్చుండిన సుఖముండును. కూర్చుండునపుడు శరీరము, శిరమును మెడయు నొరుగక చుక్కగనుండవలయును, అట్లుండుట ధ్యానమున జాగరూకుడై యుండుటకు సహకారియగు. దేనిపై నైన నానుకొనిన యెడల ధ్యానము చే

యునపుడు నిద్రరావచ్చును. ఇట్లు భూమిపై మృదువగు నాసనమును నిర్మించుకొని ముఖముగా నాసనమునఁ జక్కఁగఁ గూర్చుండవలయును. కూర్చుండుప్రదేశము శుచిగ నుండవలెను. స్వభావముగాఁ బరిశుద్ధమై సమమై నీళ్ల బాధయుఁ గ్రిమికీటాదుల బాధయు లేనిదై యుండవలయును. గృహములందు దేవపూజకుఁ గాక తక్కినపనుల కెప్పుడు నుపయోగింపని గదియే ప్రశస్తము. ఏకాంతస్థలముగ నుండుట శ్రేష్ఠము. అచ్చట మనస్సునకు విశేషముగలుగఁజేయు వస్తువులనుచక ధ్యానమునకు సహకారులగు వానినొంచి యుండుట యెంతయు సనుకూలము. ఉపాస్య దేవుని ప్రతిమయుఁ బ్రేమాస్పదులగు పెద్దల ప్రతిమలును బూజకు నుపయుక్తములగు ధూపాదిద్రవ్యములు నివియెల్ల ధ్యానమునకు సహకారులు. అట్లు కొంతకాల మా గది పూజకు మాత్రమునకే యుపయోగింపఁబడుచుండ నా గదియందలి స్థూలసూక్ష్మకాశమంతయు దివ్యతేజస్సుతో నిండి యుండును. అట్టిగదిలోఁ బ్రవేశించిన తోడనే యాతేజస్సు వ్యాపించి భక్తినిగలుగఁజేయును. అట్టిప్రదేశములు శుచిప్రదేశము లగునుగాని తటచుగ తాకిక వ్యాపారముల కుపయోగించుచు ధ్యానసమయమున మాత్రము శుద్ధముగ నీటితోఁ గడిగినమాత్రమున నది ధ్యానయోగ్యముగాదు. ధ్యానకాలమున నేకాంతముగ నుండవలయును. ఇద్దఱు ముగ్గురు గలిసిన విశేషముగను గావున నాసమయమున ముఖ్యముగ నుండఁదగునవి. (౧) ధ్యానమునకు మాత్ర ముపయోగింపఁబడు పరి

శుద్ధచుగుప్రదేశము. (౨) ధ్యానమునకు సహాయములగు ద్రవ్యములుమాత్ర ముండుట. (3) ధ్యానకాలమున నేకాంతముగ నుండుట. (౪) ఇట్టిప్రదేశమున సమమగు స్థలమున “చేలాజిన కుశోత్తరమ్” వస్త్రము, కృష్ణాజినము, దర్భాసనమునొక దానిక్రింద నొకటిగ నుంచి సులభమైనదియు స్థిరమైనదియు నగు నొకయాసనమున నుండి కాయ శిరోగ్రీవములు సమము గఁజేసి దిక్కులను జూడక యుండవలయును.

ఈవిషయము శ్రీభగవద్గీతయందు నాఱవయధ్యాయమున భగవంతుఁడు విధించియుండు నది చూడఁదగు.

“శుచౌదేశే ప్రతిష్ఠాప్య స్థిర మాసన ముత్తమమ్,

... ..

మన స్సంయమ్య మచ్ఛిశ్తో యుక్త ఆసీత మత్పరః.”

అ. ౬.

ఇట్లు సుఖాసీనుఁడై నాల్గవయంగమగు ప్రాణాయామము చేయవలయును. ప్రాణాయామమనఁగా బ్రాణాపానములగు నుశ్వాసనిశ్వాసములను సమముగ నియమించుట. ఇది యనుభవజ్ఞుఁడగు గురుముఖమున నెఱింగి యభ్యసింపఁదగినది. అట్టిసహాయములేక ప్రాణాయామ మెక్కువఁగఁ జేసినచో నపాయకరమగు. కావున జాగ్రతతోనుండుట యుచితము. దీనివలని ముఖ్యప్రయోజనము మనస్సు నేకాగ్రముగ నిలుచుట.

ప్రత్యాహారము—ఇంద్రియములను విషయములనుండి మరలించి మనస్సులోనికిఁ ద్రిష్టుట ప్రత్యాహారము. ధ్యానమునకుం గూరుచుండ రమణీయములగు శబ్దవిషయములు శ్రోత్రాదీంద్రియములకు పోకఁగా వానినిగూర్చి మనస్సుపోవుచుండును. అట్లు పోసీయక మనస్సున, బాహ్యస్పర్శములను జొరసీయక యుండవలయును. ఇట్టింద్రియములు నియమింపఁ బడ నావలిదగు ధారణ సులభమగు.

ధారణయనఁగా:—బాహ్యవిషయములనుండి త్రిష్టుఁబడిన మనస్సు నెకవస్తువునం దేకాగ్రముగనుంచి, ధ్యేయమూర్తియందు నిలిపి వేటువిషయములందుఁ బ్రవేశింపక యుండునట్లు చేయవలయును. మనస్సు చంచలమై పూర్వానుభవ గోచరములగు విషయసుఖములకుం బోవును అట్లు పోసీయక మరలమరల దానిని వెనుకకుఁ ద్రిష్టి యాత్మయందే నిలుపుచు రావలయును. ఇదియే యభ్యాసమనియుఁ జెప్పఁ బడును. ఇట్లు నిలిపిన మన స్సాత్మగుణములఁ జింతించును. ఈచింతయే ధ్యానము ధ్యానమున నితరములగు ప్రత్యయములను మనస్సునఁ జొరసీయక యాత్మభావన యొక్కటియే మనస్సున నిలుకడగానుండునట్లు చేయవలయును. క్రమక్రమముగ మనస్సు నేకాగ్రముగఁ జేసి యాత్మప్రత్యయ మొక్కటియే మనస్సున నవిచ్ఛిన్నముగ నుండునట్లు చేయవలయును.

“శనై శ్శనై రుపరమే ద్బుద్ధ్యా ధృతిగృహీతయా,

ఆత్మసంస్థం మనఃకృత్వా సకించి దపి చింతయేత్.”

తిన్న తిన్నగా ధైర్యముతో మనస్సు నితరవిషయములనుండి మరలించి యాత్మయందుంచి యేమియుఁజింతింపక యూరక యుండవలయును. ఇట్లు తైలధారవలె నవిచ్ఛిన్నమగు స్మృతినొక తానము ధ్యానమనఁబడును. అపుడు మనస్సు బాహ్యములగు విషయములను విషయవాసనలను మఱచి యాత్మయందే రమించుచుండును. ఇట్లుండ మనస్సాత్మయందు మునిగి క్రమముగ భిన్న భావమెఱచి యాత్మతాదాత్మ్యము మొందును. ఆత్మయందుగా నిరుపాధికమగు నిర్గుణబ్రహ్మముగాని సోపాధికమగు సగుణ బ్రహ్మముగాని యగును. ఇందు నిర్గుణబ్రహ్మము నుపాసించుట దుర్లభము. శ్రీగీతాశాస్త్రమునందు భగవంతుఁ డీవిషయమును స్పష్టముగ వివరించియున్నాఁడు.

“క్షేళోఽధిక తరస్తేషా మన్యతా సక్తచేతసామ్,

అవ్యక్తా హి గతిర్దుఃఖం దేహవిద్భి రవాప్యతే.” అని. అట్టి యుపాసనమునందు రుచిగలిగి యింద్రియములను నియమించి సర్వసమబుద్ధులై పూనికతో జేయఁ గలవారలకే సాధ్యము కాని యితరులకు మిక్కిలి దుస్సాధ్యము గావున నట్టియితరుల కెల్ల సగుణధ్యానము సుకరము. శివకేశవాది దైవములలో భక్తునకుఁ బ్రేమాస్పదమగు నుపాస్యవిదివ్యమంగళమూర్తిని మనస్సునఁ గల్పించుకొని దాని నాటంబనముగాఁ గైకొని యందుం బరమాత్మయు ననంతకళ్యాణనిధియు నగు చైతన్యమును ధ్యానముచేయవలయును. ధ్యానమున మొట్టమొదట నామూ

ర్తిని మనస్సున ధృఢముగఁ గల్పించుకొనవలయును. క్రమక్రమమున నానాపమును బాదములనుండి శిరస్సుదాఁకఁ జిత్తము నందుఁ గల్పనచేసికొని తుదకు రూపమంతయు మనస్సున నిలుచునట్లు చేసికొనవలయును. ఇట్లుచేయుటవలన మనస్సునకుఁ బూర్ణ వ్యాపారముగలిగి యితర విషయములయందు వ్యాపించక యుండుటసాధ్యము. అట్టిబింబమును మనస్సునఁ గల్పించుకొనుట మొదట మొదట కష్టముగ నుండియు నభ్యాస బలముచేఁ గాలక్రమమున సాధ్యమగును. ఉపాస్యవిదివ్యగుణలీలాదులస్మరణముచేతను, నద్వేపుని స్తోత్రములచేతను, బ్రతిమాది పూజలచేతను భక్తిప్రేమలు క్రమక్రమముగ నభివృద్ధియై ధ్యేయమూర్తిదృఢముగ మనస్సున నిలుచుచువచ్చును. అంతట నామూర్తిస్మరణమాత్రమున నేర్పడుచుండును.

“విలిఖితమివ రూపం చిత్తభిత్తౌ మురారే
స్సమనశ్చివ మనో యై రర్పితం తత్పదాబ్జే,
ప్రతిపద ముదయద్భి స్యాత్వికైరంకితాంగై
స్త ఇహ భవపయోధేః పార ముల్లంఘయంతి.”

తా. శరీరమున నానందబాష్పములు రోమాంచలములు లోనగు సాత్వికభావము లంకురించుచుండ నెవరిచేఁ జిత్తమను గోడయందు మురారి దివ్యరూపము లిఖింపఁబడినట్లు చేయఁబడునో, ఆమురారిపాదకమలములం దెవరిచేఁ గుసుమములవలె మన

స్సు సమద్వింషబడునో యట్టివారీ జన్మమున నీయపార సంసార సాగరమును దాటుదురు. అని చెప్పబడియున్నది.

ఈయర్థమే పూజావిధానమునందును బాదము మొదలు శిరస్సుదాక వేటువేటుగ వివిధాంగముల పూజయుఁ గడపట సర్వాంగముల నొక్కసారిగఁ బూజించుటయు విధింపబడియున్నది. విగ్రహమును మనస్సున దృఢముగ నిలుపుచువచ్చిన మనస్సాదై వమునందుఁ గ్రమక్రమమున లయించి శరీరము పరవశమగును. అపుడు దేహేంద్రియములు నిర్వాప్యపారములు కాఁగా మనస్సేకాగ్రముగ నుపాస్మయియందు మునిగియుండ గావ్యాప్రజ్ఞ లేకయే పోవును. అపుడుపానకుని మనస్సాత్మయందే యానందించుచు నాత్మ స్వరూపమై యుండును. అపుడు జీవుఁడు సూలమగు నీశరీరమును విడిచి సూక్ష్మ శరీరముననో, దానిని గూడ విడిచి యంతకంటె సూక్ష్మమగు కారణశరీరముననో జాగరూకుడై వర్తించుచు నాయూర్ధ్వలోకముల జ్ఞానము గలిగి యుండును. ఇట్లు క్రమక్రమమున నెక్కింక యుపాధినివదలి దానికంటె సూక్ష్మమగు నుపాధియందు వర్తించుచు, విడువఁబడిన యుపాధిని ననాత్మగ నెఱుంగుచు, గాలక్రమమున నుపాధులన్నియు సనాత్మలుగ నెఱింగి యన్నిటికంటె సూక్ష్మము, నన్నిటియం దంతర్యామియు నగునాత్మను నెఱుంగు. ఇట్లొత్త సాక్షాత్కారముచే జీవునకుఁ బరమాత్మతో నైక్యానుభవము గలుగుమార్గమే యోగమార్గము. ఆయైక్యమే నిజమగు యోగము.

సంధ్యావందనమునకుఁ జెప్పఁబడిన కాలనియమము ముఖ్యముగ నీధ్యానమునకు గమనించఁదగినది. ఈయోగము దినదినమును గాలము తప్పక యభ్యసింప వలయును. అట్లభ్యసించుచుండిన దినదిన మావేశరాఁగా శరీర మభ్యాసబలముచేఁ దనం తట దానే ధ్యానమున కున్నుఖమగును. ఎంత గాఢముగ నిద్రించుచుండినను వేళకుఁ జక్కఁగ మెలకువ గలుగును. ధ్యానమున కుఁగూర్చుండిన, శరీరమును మనస్సును సులభముగ ధ్యానమున నిలుచును. ఈరీతి నన్ని పనులును గాలనియమముగఁ జేయుచుండిన నాయాకాలమున నాయాపనులు చేయుటకు శరీరము మనస్సు నలవడి ప్రయత్న బాహుళ్యము లేకయే స్వాధీనము లగును. ఆ కాలనియమము లేకపోయినచో నిట్టి యనుకూలముండదు.

యోగాభ్యాసమునకు మతియు మూఁడు లక్షణము లన శ్యములుగ నున్నయవి. (౧) యోగాభ్యాసమార్గమున నాదరముండ వలయును. ఆదరమనఁగా దృఢమగు నమ్మకము. నమ్మకములేక చేసినచో నల్పఫలమేయగును. కనుక దృఢమగు నాదరబుద్ధి గలిగి పూనికతోఁ జేయవలయును. (౨) అభ్యాసము నిరంతరముగ నుండ వలయును. ఒకనాటి యంతరము గలిగినను ననేకదినము లభ్యసించిన సాధనపాటవము చెడును. ఎంతెన్నెల్ల కాలమ భ్యసించినను దినదినము తప్పక చేయవలయును. కొన్ని

దినములు జాముల కొలఁది ధ్యానమభ్యసించి మఱికొన్ని దినములభ్యసించక యుండుటచే వృధాకాలయాపన మగును.

3. మఱియు నీయభ్యాసము దీర్ఘకాలము చేయఁదగినది. కొంతకాల మభ్యసించి యోగసిద్ధి గాలేదని యత్నప్రిజ్ఞుఁడరాదు. అనేక జన్మములనుండి దృఢములై యుండు విషయ వాసనల నున్మూలనము చేయక మనస్సేక్వాగ్రము కానేరదు. బహుకాలమునుండి విషయములయందు రమించు చుండిన మనస్సును వానినుండి మరలించి యాత్మయందు నిమగ్నముచేయుట దుష్కరము.

కావున నభ్యాసము చిరకాలము పూనికతో వేసరకచేయవలయును. ఈరీతి నాదరము నై రంతర్యము దీర్ఘకాలాభ్యాసమునను నీమూఁడును యోగసిద్ధి కత్యంతావశ్యకములు.

శ్రీ రస్తు.

బ్రహ్మవిద్యా దర్పణము

పదునేడవ యధ్యాయము.

ఇదిమంచి సమయము.

“చతుర్వ్యుగసహస్రాణి బ్రహ్మణో దిన ముచ్యతే”

బ్రహ్మ జగత్తును సృజించి వైసం దిన ప్రళయ మనుపేరఁ బరఁగు నొకయవాంతర ప్రళయము జరుగు కాలమును బ్రహ్మ కొకపగలని కాలస్వరూపము నెఱింగిన మహాత్ములు చెప్పుచు న్నారు. ఇక్కాలము పేనుమహాయుగములుగ విభజింపఁబడి యున్నది. ఒక్కొక్క మహాయుగమును గృతత్రేతాద్వాపరకలి యుగములను న్నాల్గయుగములుగ నెఱుంగఁబడు చున్నది. ఇందొక్కొక యుగమునందును న్నాల్గ యుగములధర్మములు వరుసఁగ జరుగు చుండును. ఒక్కొక్క యుగమునందు నల్పకాలికము లగు నవాంతరయుగము లున్నట్లు త్రేలియ వచ్చుచున్నది. అట్టి యవాంతర యుగము లైదువేల సంవత్సరముల కొకటియగు ననియు, నాదైదువేల సంవత్సరముల యుగములందొక్కొక్క దానియందును న్నాల్గయుగముల ధర్మములు కొంత ప్రవర్తించు చుండు ననియును బెద్దల యభిప్రాయము. ఇట్లేయుగధర్మ

మాయుగమునఁ బ్రధానముగ నడుచుచుండ దానికిఁ బ్రశాసనము
వాంతర యుగధర్మములును వరుసఁగ జరుగుచుండును. మొద
టిది యగు కృతయుగము సత్యయుగ మను నామాంతరము గ
లిగి యందు ధర్మము నాల్గుపాదముల వర్తించుచుండు ననియు
ను, రెండవదియగు త్రేతాయుగమున ధర్మము మూడు పాద
ములుగ నడుచుచు నొకపాద మధర్మముతోఁ గలిసియుండు నని
యు, మూడవదియగు ద్వాపరయుగమున ధర్మము రెండు
భాగములుగను, అధర్మము రెండుభాగములుగను బ్రవర్తిల్లు
చుండుననియును, నాల్గవదియగు కలియుగంబునందు ధర్మ మొ
క్కపాదముగను, అధర్మము మూడు పాదములుగను జరుగు
చుండుననియును దత్త్వజ్ఞులు పూర్వము తెలిసియున్నారు.

ఇప్పు డీకలియుగమున నైదువేల సంవత్సరములుగల యొక
యంతర్భాగము గడచెను. ఒక్కొక్కయైదువేలసంవత్సరముల
కాలమునందును మొదటిభాగము కలియుగధర్మముతోఁ గృత
యుగధర్మములును, అనఁగా గలిధర్మములలో నుత్తమములును
నటులే రెండవ మూడవ నాల్గవభాగములయందుఁ ద్రేతాద్వా
పర కలిధర్మములు వరుసఁగ గలిసియుండు. కావున సీసమయ
మునఁ గలియుగమున మొదటి యైదువేల సంవత్సరములు పూ
ర్తియై రెండవ యైదువేలసంవత్సరములు గల కాలపూరంభమై
యుండుటవలన సీసమయము కాలచక్రమునఁ గృతయుగ ధర్మ
ము జరుగవలసిన కాలముగ నున్నదని స్పష్టమగుచున్నది.

“కతా పశ్చాత్తాపానాంతేజాయతే వర్ణసంజ్ఞ గః”

అను నీనాక్య మీయర్థమునే యించుక నూచించుచున్న
యది. మొదటి యైదువేల సంవత్సరముల కాలము కడపటి
భాగము గనుక కలిధర్మములలో నవాంతరకలిధర్మము జరుగు
కాలము కావున వైదువేల సంవత్సరముల కడపటికాలమున
ధర్మము మిగుల హీనముగనుండునని పెద్దలు నూచించియు
న్నారు. ఇప్పుడాకాలము దాటినందున మరలఁ గృతయుగధ
ర్మము కొంత వృద్ధి కాదగిన సమయముగ నున్నయది. ఇప్పు
టి ప్రపంచస్థితిని గమనించి చూచిన నీశుభనూచకములు స్పష్ట
ముగ వెల్లడియగుచునే యున్నయవి. ఇరువది ముప్పదియే
వలకుఁ బూర్వము మనదేశమునందేమి, యితరదేశములయం
దేమి యెచ్చటఁ జూచినను నాస్తికవాదముప్రబలి యుండెను.
ఇంద్రియగోచరములగు విషయములకంటె నన్య మొక్కటియు
లేదనియు, విషయసుఖానుభవమునకంటె గోరఁదగిన వేఱు
సుఖము లేదనియు నాదించువారలును, దదనుసారముగనే
నడుచువారును బ్రబలియుండిరి. పూర్వవైదికాచారములును,
ధర్మములును నాదరణీయములని తోచుకుండెను. ఐరోపాఖం
డమునందును, అమెరికాయందును మతము నందాదరణబు
ద్ధి క్షీణించి జనులు ప్రకృతిబద్ధులై కేవల విషయాసక్తుల
గుచుండిరి. ఎల్లయెడల నీతికుననే పరతత్త్వ విషయములగు
ధర్మములు క్షీణగతి నొందియుండెను. ఇంతియగాదు. అన్ని
దేశములయందును మతాభిమానము గలవారు కొద్దిగనుండిన

ను వారు సైతము మతమునందలి యథార్థ తత్వములను, ముఖ్యాంశములను జాగుగఁ దెలిసికొనక యముఖ్యములగు బాహ్యచారములే ప్రాముఖ్యములని పాటించి యందు శ్రద్ధలేక శుష్కచారపరాయణులై యుండిరి. ఆకారణమున నల్పములగు నాచారభేదములు సయితము పరస్పర మనస్పర్ధానూయలకు హేతువు లగుచుండెను. అన్యోన్యమతద్వేషము లభివృద్ధియగుచుండెను. ఇప్పుడన్ననో యేదేశమునఁ జూచినను మతవిషయములయందె శ్రద్ధ హెచ్చుచుండెను. అతీంద్రియములగు విషయములయందు నమ్మక మతిశయించుచున్నది. ఒక్కొక్కమతావలంబులును దమతమ గ్రంథములయందలి సారమును గ్రహించుటకు యత్నించుచున్నారు. ముఖ్యాంశములను, సముఖ్యాంశములను వేఱుపఱచుటచే నన్నిమతములయందలి ముఖ్యాంశము లొక్కటిగ నెఱుంగుటయు దానికి ఫలముగ మతనైషమ్యములు తగ్గుచుండుటయు, నైకమత్యము, భౌతికభావము వృద్ధియగుటయును జూచుచున్నాము. ఇట్లు మరలఁ గొంత కృతయుధగర్హము ప్రారంభమగుట స్పష్టముగఁ గానవచ్చుచున్నది. కావున భక్తిజ్ఞానముల నభ్యసింపఁ గోరువారి కిది మంచినమయము.

అట్లంతకుఁబూర్వ మధ్యాత్మవిద్య లోకమున మిక్కిలి క్షీణదశఁ జెందియుండినకాలమున బ్రహ్మవిద్యాస్వరూపులు, నధ్యాత్మవిద్యారక్షకులును, బరతత్వ సాక్షాత్కారముగల

వారును, జీవన్ముక్తులు నగు మహర్షులలోఁ గొందఁ జ్ఞులయి సంసారసాగరమున మునిగి తెప్పరిల్లఁ జాలక సంకటపడుచుండు శిశుప్రాయులగు పామర జనుల యుద్ధారణార్థము లోకమునఁ బరతత్వజ్ఞానమును బ్రకాశింపఁ జేసి ధర్మమును బ్రతిష్ఠించు నుద్దేశ్యముగలిగి దివ్యజ్ఞానసమాజమను నొక సంఘమును స్థాపింపఁజేసిరి. ఆసమాజము ప్రారంభించినది మొదలు ప్రపంచమునందలి దేశములన్నింటియందును దాని శాఖలు వ్యాపించి జనులమనస్సులను గేవల మైహిక విషయములనుండి మరలించి యాముష్మికవిషయమునందు శ్రద్ధగలుగునట్లు చేయుచువచ్చుచున్నయవి. ఈసమాజశాఖలు ఏయేదేశములయందుఁ బ్రబలెనో యాయాదేశములయందు క్షీణగతి నొందియుండిన మతములు పునరుజ్జీవితములు కాఁగా నాయామతస్థులు ప్రవర్ధమాన శ్రద్ధతో మతధర్మముల నాచరించుచున్నారు. ఇవిధమున నన్ని దేశములయందును భగవంతుఁడు ధర్మసంస్థాపనముచేయుకొఱ కీసమాజరూపమున నవతరించెనో యనునట్లు గనఁబడుచున్నది. యథార్థముగ బ్రహ్మస్వరూపులై యదృశ్యులుగ లోకసంగ్రహార్థము వర్తించు మహర్షుల ప్రోత్సాహముచే వారల యనుగ్రహపాత్రులగు వారిముఖ్యశిష్యులచే లోకమున నీసమాజము స్థాపింపఁబడినదని యాసామాజకులలో ననుభవజ్ఞులగువారు చెప్పుచున్నారు. ఈసమాజము స్థాపింపఁబడి ముప్పదియాఱు సంవత్సరములు మాత్రమేయైయుండియు నది యాస్వల్పకాలముననే ప్రపంచమునందలి నానాదేశీయులయు, నానామతస్థులయు మనోవృ

త్తులను సవరించి పరస్పరమైత్రిని వృద్ధిచేయుటయేగాక పురాతన గ్రంథములయందు గూఢముగ నుండిన పెక్కురహస్యముల నిక్కాలమునకుఁ దగినట్లు సుబోధములుగ వెల్లడిచేసి మఱియు సనేకరీతుల లోకమునకు మేలుచేయుచున్నది. దీనింజూడ నీసమాజము మనుష్యమాత్రులచే స్థాపింపఁబడినదికావని వెల్లడికాక తీరదు. ఈసమాజమునందుఁ బ్రముఖులు ననుభవజ్ఞులనిక్కాలమున యథార్థముగ యోగులస్వరూప మిట్టిదని తమనడవడిచే లోకమునకుఁ బ్రదర్శించుచు “బరోపకారార్థ మిదంశెరీర” మ్మను సూక్తిని సార్థకముచేయుచు గ్రామైకరాత్రముగ సంచరించుచుఁ బరతత్త్వరహస్యములను శ్రద్ధాభిప్రలకు బోధించుచుఁ గర్మభక్తి జ్ఞానమార్గముల సారమును స్వామభవమునఁ జూపుచుండు ‘ఆనిబెసంట్’ (Annie Besant) గారీవిషయమై జీవన్ముక్తులగు మహాత్ముల సహాయముననే యిక్కార్యమంతయు నడచుచున్నదని సాటిచుచున్నారు. ఇతియ కాక జీవన్ముక్తులగు మహాసీయులు సర్వకాలము పామగుల నుద్ధరించుకొఱకుఁ దమ తపోమహిమ లోకమునందుఁ బ్రవహింపఁజేయుచున్నారనియును, వారలు ముఖ్యముగ నీసమయమున నాతేజస్సు నెక్కువగ లోకమునకుఁ బంపుచున్నారనియును, యోగ్యులగు శిష్యులు దొరకుదురాయని వారలు కాచియున్న వారనియు, నీకాలమున శ్రద్ధాభక్తులు గలిగి లోకోపకారమువకై యాముష్మికమును సాధించుటయందు యత్నముచేయు వార లెప్పటికంటె నెక్కు

వగ. వారి యనుగ్రహమునకుఁ బాత్రులగుదురనియు, లోకుల మేలుకొఱకు నొక్కి వక్కాణించుచున్నవారు.

మఱియు లోకమున ధర్మము క్షీణగతినొంది యధ్యాత్మ విద్యయాదరింపఁబడ నపుడెల్లను బ్రహ్మవేత్తలును, జీవన్ముక్తులును, మరణమును దరించినవారును నగు మహర్షులలో నొకరుగాని, వారిముఖ్యశిష్యులలో నొకరుగాని, లోకమున జన్మించి యజ్ఞానులగువారలకు జ్ఞానోపదేశమునుజేయుచు, భక్తిశ్రద్ధలను వృద్ధిచేయుచు, బ్రహ్మ విద్యను లోకమున మఱువకయుండు నట్లు కాపాడుదురని పూర్వమే చెప్పఁబడియెఁగదా! గడచిన ముప్పదాఱు వర్షములనుండి దివ్యజ్ఞాన సమాజమూలమునను, ఆ సమాజమునందఁ బ్రముఖులుగఁగుండు నామహర్షుల శిష్యసముదాయము మూలమునను, జనుల మనస్సులు పరవిద్యయందు శ్రద్ధావంతము లగుచుండుట విదితముగ నున్నది. ఈ రీతిని జనుల మనస్సులు కొంత పరిపక్వము కాఁగా నా మహాత్ములలో నొక రీతి శీఘ్రకాలములోనే లోకమున జన్మింప నుద్దేశించి యున్నవా రనియును, ఇరువది ముప్పది సంవత్సరముల లోపల నట్టియవతారము రాఁగలదనియు, నామహాసీయుఁడు మనుష్యశరీరమునఁగన్పడు కాలమున వారిమాహాత్మ్యము నెఱింగి వారియనుచరులగుటకుఁ దగినయోగ్యతను సంపాదించుకొనుటకు విశేషప్రయత్నము కర్తవ్యమనియు, నీ సమాజమున కగ్రాసనాఘాత్యము వహించియుండు నానిబెసెం

టుగారు అదృశ్యులగు వాఁగురువులయనుమతిచే బాహులము
గ సాటుచున్నారు.

అట్టిమహానుభావుఁడు లోకమున జనించినపుడేరితిగవర్తిం
చునో, యేదిషయముల నెవ్విధమున బోధింతురో నిరూపింప శ
క్యముగాదనియు, నేదేశమునఁగాని యేజాతివారుగాని యెక్కు
డు భక్తిశ్రద్ధలు గలిగి “ఆత్మనత్సర్వభూతాని” యనున్వాయ
మును సార్థకమగునట్లు చేసి వర్తించుచుందురో, సాధువులగు వా
రేదేశస్థులయినను, ఏమతస్థులయినను, ఏజాతివారైనను, వా
రిని శౌరవపాత్రులుగ నెవరుభావింతురో ఎవ్వరెల్లవాఁ సుఖదుః
ఖములను దమ సుఖదుఃఖములుగ భావించుచుందురో, పరోప
కార తత్పరులై స్వప్రయోజనముల సాధించుకొనుటకంటె
బరప్రయోజనముల సమకూర్చుటయే శ్రేష్ఠతరమనియు నై హిక
ప్రయోజనముకంటె నాముష్మిక కార్యము లెక్కుడుగఁ గోరఁదగిన
వనియును, ఫలమునభిలషించిచేయు కార్యములకంటె నీశ్వరా
ర్పణబుద్ధితో లోకోపకారముకొఱకుఁ జేయుకార్యములు చే
యఁదగినవనియును భావించి వర్తింతురో, అట్టి వారా మహానీ
యుని గుర్తించఁజాలుదురనియు నట్టిపుణ్యాత్ము లామహానీయుని
శిష్యకోటియందుఁ బరిగణింపఁ బడఁజాలియుండురనియు నానిబె
సెంటుగారు మరల మరల నొక్కి చెప్పుచున్న వారు.

ఇట్టి గొప్పశుభోదయము గల యిక్కాలముకంటె మంచి కాలము ప్రాప్తించుట దుర్లభము. ఇట్టి నిరుపమానసదుపాయ భూముష్టమగు సమయమును బ్రయత్నముచేత జన్మసాఫల్యము గల జేసికొననియెడల జీవాత్ముడు మరల నిట్టి సందర్భములు దొరకక విచారింపవలసియుండును.

కావునఁ బరమార్థచింతగలవారందఱును సకాలమున నా మహనీయుని శిష్యుకోటియం దెన్నఁ బడుటకుఁ గాని, లేక వారి పరివారమునం దైనను జేరి వారినుపచరించుటకు గానితగినయోగ్యతను బహుప్రయత్నముతో సంపాదింపఁదగు. అనఁగా దృఢముగు వివేకమును, దీననైరాగ్యమును, నిశ్చలభక్తియు, నెన్ని కుతర్కములచేతనైనను జలింపని దృఢనిశ్చయము నిగ్రహము, వాఙ్మయము, మనస్సమాధానము లోనగువానిని నృద్ధిచేసికొనఁదగు. మఱియు సర్వభూతములయందు మైత్రియుఁ దనకంటె నుత్తములగువారియందు నిశ్చలముగు భక్తియు, దీనులయందు వాత్సల్యము లోనగు గుణముల నిరంతరముగ దృఢముగు పూనికతో నభ్యసింపవలయును. అందఱియందును దోషములఁ బరికించు బుద్ధినివదలి గుణగ్రహణముచేయుట నలవాటుచేసికొనుట కర్తవ్యము. అట్లుచేయక యహంకార మమకారములు అసహిష్ణుత దోషదర్శనపరులుగనుండుట యీ మొదలగు భేదబుద్ధిజన్యములగు గుణములకు లోబడినచో నైహికాముష్మికములకు రెండింటికీ జెడిసవార లగుదురు. సంగ్రహముగ గీతా

శాస్త్రమునందుఁ బదాఽవయధ్యాయమున భగవంతునిచే నుప
 దేశింపఁబడినరీతి నాసురసంపద్గుణములను సాధ్యమగునంత దనుక
 సమూలముగ విడువ యత్నించుచు, దైవీసంపద్గుణములను దృ
 ఢముగనభ్యసించుచు నుత్తమపురుషార్థమునుబొంద జనులెక్కు
 డుగఁ బ్రయత్నింతురు గాక యని పరమదయాసాగరుండగు భగ
 వంతుని బలుమాటలు ప్రార్థించుచున్నాము.

సర్వేజనా స్సుఖినోభవంతు.

ఓం శాంతిః శాంతిః శాంతిః.

ఏతద్గ్రంథకర్తగారిచే రచింపబడిన
యితరగ్రంథములు.

హిందూమతసారసంగ్రహము, బ్రహ్మవిద్య. ఆనిబి
సెంటుగారి యుపన్యాసములకు సరియైన } 0 - 2 - 0
తెనుగు.

వరమగురుచరణసన్నిధి, సాధనచతుష్టయ వివరణ
ము. జి. కృష్ణమూర్తిగారి యింగ్లీషుగ్రంథము } 0 - 2 - 0
నకు సరియైన తెనుగు, సాదాబైండు.

కృష్ణమూర్తిగారి పటమునహా కాలికో గిట్ట } 0 - 8 - 0
బైండు.

వలయువారు. — కడపకు గ్రంథకర్తగారికి వ్రాయవలెను.

ధర్మము. 0 - 3 - 0

సంచితప్రారబ్ధ ఆగామికర్మములు. ... 0 - 3 - 0

జంగంకోట శ్రీనివాసరావుగారికి అడయార్, చెన్నపురి.
అని వ్రాయవలెను.

దివ్యజ్ఞానదీపిక, వేదాంతవిషయమును వెల్లడించు } 1 - 0 - 0
మాసపత్రిక, చందా సంవత్సరమునకు.

చిహ్నము.

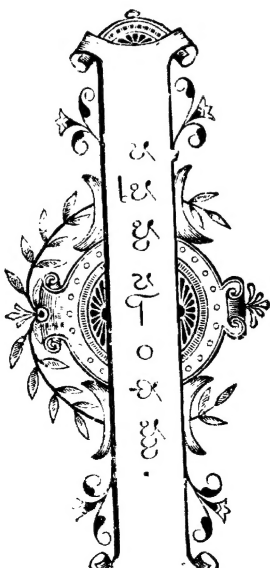
సప్తమి సహస్రము

78.00.15

35-9

Sl no 87

Ac no 3312

శ్రీ. హను భగవంతుడు

శ్రీ మదాంధ్ర భాగవతము.

సప్తమ స్కంధము.

శ్రీ భాగవత్ స్మృతి సహితము.

Septane Shanmukhi

చేసినది:

వావిళ్ళ రామస్వామి శాస్త్రిలు అండ్ సన్స్ బొంబే.

ప్రతి పేజీ.

All Rights Reserved.

1913.